

Skupščina SR Slovenija
DOKUMENTACIJA

324/38

СКУПШТИНА СФРЈ
SKUPŠTINA SFRJ
СОБРАНИЕ НА СФРЈ

SKUPŠČINA SFRJ
KUVENDI I RSFJ
A JSZSZK KÉPVISELŐHÁZA
СТЕНОГРАФСКЕ
БИЉЕШКЕ

САВЕЗНО ВИЈЕЋЕ
SAVEZNO VIJEĆE
СОЈУЗЕН СОБОР
ZVEZNI ZBOR
САВЕЗНО ВЕЋЕ
DHOMA FEDERATIVE
SZÖVETSÉGI TANÁCS

STENOGRAFSKE
BILJEŠKE

СТЕНОГРАФСКИ
БЕЛЕШКИ

1. и 2. ОКТОБРА 1986.
1. i 2. OKTOBRA 1986.
1. i 2. LISTOPADA 1986.
1 и 2 ОКТОМВРИ 1986
1 e 2 TETOR 1986
1986. OKTÓBER 1. és 2.

STENOGRAFSKI
ZAPISKI

5. СЈЕДНИЦА
5. SJEDNICA
5. СЕДНИЦА
5. SEJA
SEANCA E 5
5. ÜLÉS

СТЕНОГРАФСКЕ
БЕЛЕШКЕ

SHĚNIMET
STENOGRAFIKE

GYORSÍRÓI
JEGYZETEK

UREĐIVAČKI ODBOR:

Ivan Grubišić, predsednik

Slavko Bulatović, član

Didare Dukađini—Đorđević, član

Gojmir Komar, član

Andrija Peić, član

Trajče Serafimovski, član

Ljiljana Stanišić, član

Stanimirka Videnović, član

Ranko Đukić, član

Menka Ilić, član

Branislav Perović, član

Mirjana Šestanović, član

Marko Bogeski, član

Izdaje: Služba za informisanje i informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ

Glavni i odgovorni urednik Ranko Đukić, odgovorni urednik dr Branislav Ilić

Beograd, Trg Marksa i Engelsa 13 – Tel. 339–651

Štampa: TANJUG – OOUR Grafička delatnost, Beograd, Obilićev venac 2

PETA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA

(održana 1. i 2. oktobra 1986. godine, početak u 9 sati)

SEDNICI PREDSEDAVA

MILKA TAKEVA—GRIGORIJEVIĆ, PREDSEDNICA VEĆA

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ /*СР Македонија*/:

Другарице и другови делегати, отварам 5. седницу Савезног већа Скупштине СФРЈ.

Делегати: Методи Зврцинов, Зоран Кијац, Душан Плестењак, Фикрет Абдић, др Куртеш Салиху, Жарко Баутовић, Франц Амброж, Момчило Шалетић, Леополд Грошељ, Марија Херман, Анте Крстуловић и Ана Хорват обавестили су ме о разлозима због којих су спречени да присуствују данашњој седници Већа.

Констатујем да постоји кворум потребан за рад Већа.

Достављен вам је записник 4. седнице Савезног већа, одржане 23. и 24. јула 1986. године.

Да ли ко жели реч у вези са записником? Реч има др Миодраг Трифуновић.

ДР МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ /*СР Србија*/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, имам две примедбе у вези са записником. То су одређене исправке, па бих молио да се то уважи.

На страници 7, где је реч о мом делегатском питању, односно тражењу обавештења, при завршетку овог питања иза речи: „ефикасно поступало“ додаје се „тј. о мерама које су предузеле Окружно јавно тужилаштво у Пећи и Савезно јавно тужилаштво“. Молим да се то унесе у текст записника јер то садржи моје питање.

На страници 8, код трећег питања, мада сам прочитао: „Да ли је Савезни јавни тужилац примио кривичну пријаву...“ у стенограму је грешком

написано неодређено само „јавни тужилац“ али сам истог дана, 23. јула 1986. године, ауторизовао стенограм. тј. унео ово што је очигледно омашком било испуштено. Молио бих да испрел речи „јавни тужилац“, стоји „савезни јавни тужилац“

На страници 33, када сам поставио своја допунска питања, неке речи су испуштене. па молим да се у 3. реду, иза речи „постави адекватна заштита“, дода „односно да ли ће тражити“

У 5. реду, где се каже „из рудника“ испуштена је реч „бакра“ а иза речи „бакра“ треба додати речи „односно да ли ће упозорити“

На завршетку првог става, где се каже „за иностране послове“, ставити зарез и додати речи: „које иначе у одговору на делегатско питање делегата Силвана о истој материји. али с другог краја наше земље, обавестио да је СИВ интервенисао код италијанске владе, дакле у једном случају СИВ је радио, а у другом није радио“

То све садрже моја питања.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА ГРИГОРИЈЕВИЋ.

Да ли још ко жели реч у вези записника 4 седнице Већа?

Записник ће бити оверен у тексту који је достављен с примедбама које је дао делегат др Миодраг Трифуновић.

Прелазимо на поступак утврђивања дневног реда.

Предлог дневног реда достављен вам је у сазиву.

Савезно извршно веће предложило је да се Закон о Награди „Едвард Кардељ“. Закон о из

мени Закона о Фонду за унапређивање ликовне уметности „Моша Пијаде” и Закон о измени Закона о Награди АВНОЈ-а донесу по скраћеном поступку.

Одбор за друштвено-политичке односе, као матични одбор, није подржао предлоге да се ови закони донесу по скраћеном поступку, док је Законодавно-правна комисија предлоге предлагача подржала.

С обзиром да су у вези с овим питањем ставови Одбора за друштвено-политичке односе и Законодавно-правне комисије различити, о предлогу Савезног извршног већа морамо се изјаснити гласањем.

Да ли ко жели реч у вези с тим.

Има реч др Миодраг Трифуновић.

ДР МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ, известилац Одбора за друштвено-политичке односе:

Мени је јако непријатно што ћу поново да говорим, али имам ту обавезу као известилац Одбора за друштвено-политичке односе.

Одбор за друштвено-политичке односе, као матични одбор за ову материју, нашао је да нису испуњени услови за примену скраћеног поступка. Боље речено, предлагач – СИБ, није навео ни један разлог који би нас уверио у оправданост потребе примене скраћеног поступка. Шта више, Савезно веће, односно Одбор за друштвено-политичке односе, када је разматрао годишње извештаје о раду ових институција, веома позитивно је оценио рад ових институција и органа управе у Федерацији, а то је за Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе у чијем делокругу су сада ти послови, врло позитивно. Значи да се ти послови врло успешно обављају, али том приликом предлагач није изнео да постоје и неки проблеми у обављању тих стручних послова, те да би требало извршити неке промене, организационе природе.

Практично се овде ствар своди на промену делокруга да би ти послови сада, из делокруга Савезног секретаријата за правосуђе и организацију савезне управе, требало да пређу на Стру-

чну службу Скупштине СФРЈ, а ми сматрамо да се нису стекли никакви нови разлози и нови моменти да би се ишло на једно ново, организационо решење.

Због тога заиста сматрамо, због тога што нису ни наведени разлози за тај скраћени поступак, да тај предлог не би требало прихватити.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко још жели реч?

Друг Петар Вајовић, члан СИБ-а, има реч.

ПЕТАР ВАЈОВИЋ, члан СИБ-а:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, тачно је да Савезно извршно веће није навело никакве посебне разлоге за примену скраћеног поступка. Савезно извршно веће је сматрало да нема никакве потребе да се наводе посебни разлози за то, јер је сам садржај предложеног решења довољан разлог за скраћени поступак. Међутим, уколико Савезно веће сматра да би овде требало применити редован поступак, Савезно извршно веће је с тим сагласно.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље жели реч?

Има реч делегат Хисен Рамадани.

ХИСЕН РАМАДАНИ /СР Македонија/:

Другарице председник, другарице и другови делегати, мислим да није проблем у скраћеном или редовном поступку. Проблем је у томе да ли ово што друг др Миодраг Трифуновић каже, мења тај организациони поступак, односно, да се и даље тако обављају стручни послови. Мислим ту на Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе или Скупштину СФРЈ.

Сматрам да и један и други секретаријат може да обавља те послове. Нема никакве сметње да то буде било која стручна служба. Мислим да је реч о једној стручној делатности која је у интересу целе земље и, рекао бих да је она хуманитарна, научна и благородна, па би била част и задовољство сваког органа који обавља те послове да их и даље обавља или ко их се год буде прихватио да их обавља.

Међутим, ми се сада, да тако кажем „кош-камо” око карактера институција /да ли то има делегатски механизам, да ли спада у делегатски механизам, па да то обавља Скупштина, да ли су то управни послови, па да то обавља овај Секретаријат/.

Имам и једно треће решење за које мислим да би, дуторочније гледано с аспекта ширег друштвеног значаја, било чак и подобније. Предлажем председници Савезног већа да /наравно, ако председница то прихвати/, евентуално, у разговору с Председништвом Савезне конференције ССРЈ покушају да нађу једно подобније решење, тако да стручни послови и уопште целокупна организација рада тих институција и награда, пређу у Социјалистички савез радног народа Југославије.

Ово предлажем због тога што су, рецимо, за Награду АВНОЈ-а координациона тела која формулишу предлоге за ту награду, *de facto*, у организацијама Социјалистичког савеза у републикама и покрајинама, па, дакле, постоји једна веза координације, а верујем да се такве везе могу наћи и да би било подобно и за друге награде.

То би био мој предлог. Нека се он размотри.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли још ко жели реч? /Нико/

Пошто нико не жели реч, да се прво договоримо у вези с овим што је предложио делегат Хисен Рамадани.

То би било у реду кад не би постојали закони. Међутим, имамо пред собом Предлог закона. Морамо се у вези с тим изјаснити.

Због тога предлажем да се изјаснимо о томе да ли да прихватимо предлог да користимо скраћени поступак или не. То морамо учинити пласањем.

Стављам на пласање предлог Савезног извршног већа да се ови закони донесу по скраћеном поступку.

Ко је за тај предлог, молим да дигне руку.
/Неколико делегата/

Да ли је ко *против*? /Већина/

Констатујем да Савезно веће није усвојило Предлог Савезног извршног већа да се Закон о измени Закона о Награди „Едвард Кардељ”, Закон о измени Закона о Фонду за унапређивање ликовних уметности „Моша Пијаде” и Закон о измени Закона о Награди АВНОЈ-а донесу по скраћеном поступку.

Одбор за друштвено-економске односе предложио је да се Предлог за доношење закона о Служби друштвеног књиговодства Југославије не разматра на данашњој седници Већа, јер оцењује да би било целисходније предложена решења размотрити у склопу мера које ће Савезно извршно веће предложити Скупштини СФРЈ.

С овим предлогом сагласио се представник Савезног извршног већа.

Одбор за друштвено-политичке односе предложио је да Веће не разматра Извештај о остваривању трансформације и основа система државне управе док се о том извештају не изјасни Савезно извршно веће, будући да је и оно задужено за подношење тог извештаја закључком Савезног већа с 45. седнице од 2. и 3. октобра 1985. године.

Осим тога, Одбор је предложио да Веће донесе следеће закључке:

1. Савезно веће задужује Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе да овај извештај допуни у складу с примедбама и предлозима изнетим у расправи на седници Одбора за друштвено-политичке односе, одржаној 24. септембра 1986. године, и Одбора за буџет Федерације, као и да у њему буде садржан и извештај о трансформацији савезне управе;

2. Овај извештај треба поднети Већу на разматрање и усвајање најкасније до априла 1987. године.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Одбор за спољну политику предложио је да се у дневни ред садашње седнице уврсти: Предлог полазне основе, циљеви и задаци разговора делегације Скупштине СФРЈ с делегацијом Врховног совјета СССР која долази у посету Југославији од 20. до 24. октобра 1986. године.

Да ли Веће прихвата овај предлог? /Да/

Комисија Скупштине СФРЈ за избор и именовања предложила је да се у дневни ред данашње седнице Већа уврсти и више предлога за избор и именовања, и то: Предлог за разрешење и именовање члана Савета друштвеног система информисања СФРЈ из реда научних, стручних и јавних радника; Предлог за избор представника Скупштине СФРЈ у Савет Новинске агенције Танјуг; Предлог за избор представника Скупштине СФРЈ у Савет „Филмских новости”; Предлог за избор судије Савезног суда; Предлог за именовање заменика савезног јавног тужиоца; Предлог за измену Одлуке о именовању председника Одбора за Награду АВНОЈ-а.

Да ли Веће прихвата ове предлоге? /Да/

Да ли ко жели реч у вези с предлогом дневног реда? /Нико/

Констатујем да је Веће усвојило следећи Дневни ред:

1. Предлог теза за израду закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду /разматрање у претходном поступку/;

2. Извештај о спровођењу Закона о утврђивању и распоређивању укупног прихода и дохотка и о утврђивању и распоређивању прихода;

3. Извештај о спровођењу Закона о амортизацији друштвених средстава и Закона о ревалоризацији друштвених средстава;

4. Извештај о спровођењу Закона о санацији и престанку организација удруженог рада;

5. Предлог за доношење закона о основама безбедности у железничком саобраћају;

6. Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о превозу у међународном друмском саобраћају;

7. Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о царинској служби;

8. Предлог за доношење закона о основама режима вода;

9. Предлог за доношење закона о измени Закона о Награди „Едвард Кардељ”;

10. Предлог за доношење закона о измени Закона о Награди АВНОЈ-а;

11. Предлог за доношење закона о измени Закона о Фонду за унапређивање ликовних уметности „Моша Пијаде”;

12. Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о Новинској агенцији Танјуг, с материјалима

а/ Материјални положај Новинске агенције Танјуг и место у систему јавног информисања и

б/ Програм новинско-агенцијских послова Танјуга од интереса за остваривање функција Федерације у 1987. години;

13. Извештај о спровођењу Друштвеног договора о организовању васпитања и образовања грађана Социјалистичке Федеративне Републике Југославије на привременом раду и боравку у иностранству у 1985. години;

14. Извештај о примени савезних прописа о евиденцијама у области здравства;

15. Извештаји о међународним посетама.

а/ извештај о посети делегације Националног конгреса Републике Аргентине Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији од 21 до 25. априла 1986. године;

б/ извештај о разговору делегације Скупштине СФРЈ с парламентарном делегацијом Републике Индије која је посетила нашу земљу од 9. до 15. јуна 1986. године,

ц/ извештај о размени мишљења представника Скупштине СФРЈ и Комитета за политичке односе Парламентарне Скупштине Европског савета;

д/ извештај о радној посети Гинтера Топмана, председника Комисије за саобраћај Европског парламента Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији од 20. до 24. априла 1986. године и

е/ извештај делегата у Савезном већу Златка Грабара о учешћу на семинару „Омладина балканских земаља — активни фактор у борби за економско-социјални развој, мир и сарадњу, преображај Балкана у зону мира, добросуседства и разумевања међу народима”;

16. Предлог полазних основа, циљева и задатака разговора делегације Скупштине Соци-

јалистичке Федеративне Републике Југославије са делегацијом Врховног Совјета СССР, која долази у посету Југославији од 20. до 24. октобра 1986. године;

17. Предлог за избор, односно именовање из реда делегата у Скупштини СФРЈ председника и чланова уређивачких одбора за издања која се припремају и уређују у Скупштини СФРЈ;

18. Предлог плана извршења Програма рада Савезног већа Скупштине СФРЈ за IV тромесече 1986. године;

19. Предлог Заједнице културе Словеније за покретање поступка пред Уставним судом Југославије за оцену уставности Закона о привременој забрани располагања делом друштвених средстава друштвено-политичких заједница и самоуправних интересних заједница друштвених делатности за 1985. годину;

20. Предлог Уставног суда Југославије о покретању поступка за оцењивање уставности члана 20. и члана 25. става 2. и члана 72. Закона о изменама и допунама Закона о кривичном поступку;

21. Предлог за разрешење и именовање члана Савета друштвеног система информисања из реда научних, стручних и јавних радника;

22. Предлог за избор представника Скупштине СФРЈ у Савет Новинске агенције ТАНЈУГ;

23. Предлог за избор представника Скупштине СФРЈ у Савет „Филмских новости“;

24. Предлог за избор судије Савезног суда;

25. Предлог за именовање заменика савезног јавног тужиоца и

26. Предлог за измену Одлуке о именовању председника Одбора за Награду АВНОЈ-а.

Прелазимо на поступак постављања делегатских питања, односно тражења обавештења.

Савезно извршно веће је доставило писане одговоре на допунска питања делегатима Цирилу Корощецу и Јанезу Лукачу. Одговори су достављени свим делегатима.

Осим тога, Савезно извршно веће замолило је да се рок за достављање одговора на допунско питање делегата др Миодрага Трифуновића, које се односи на загађивање човекове околине нашошењем јаловина с пограничног дела румунске територије пролонгира до наредне седнице

Савезног већа, пошто је потребно прикупити одређене податке од стране надлежних органа из Народне Републике Румуније код којих је више пута урпано.

Да ли Веће прихвата овај предлог?

За реч се јавио др Миодраг Трифуновић.*

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА TAKEVA—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Савезно јавно тужилаштво ме је обавестило да је доставило обавештење др Миодрагу Трифуновићу, Градимиру Ђурићу и др Мирјани Куљић—Шарановић.

Друже Трифуновићу, Ви добро познајете Пословник, да нема расправе или нових питања поводом обавештења.

ДР МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ /СР Србија/:

Веома добро познајем и Устав и Пословник, а знам и своја права као делегат.

Другарице и другови делегати, познато ми је да немам право да постављам допунска питања, али имам право да као делегат у своје име и у име делегата Селимира Манојловића, Љубице Саздовић, Биљане Стајић, Весне Маринковић, Тихомира Живковића, Петра Тасева, Предрага Трифуновића, Градимира Ђурића, Зарије Мартиновића, Мирјане Куљић—Шарановић, Богдана Шундерића, и Александра Јовановића, а разуме се и у своје име, ставим, поводом обавештења које сам добио од савезног јавног тужиоца, А бр. 193/86 од 8. септембра 1986. године, предлог Савезном већу на основу члана 305. став 1. Устава СФРЈ и члана 12. алинеја 10. Пословника Савезног већа, о коме Веће треба да се изјасни. Дозволите ми да га и образложим.

На страници 2. у ставу 3. поменутог обавештења стоји:

„Савезно јавно тужилаштво није било раније информисано о овом догађају и о подно-

* Stenogram diskusije dr Miodraga Trifunovića može se koristiti u Službi za INDOK poslove Skupštine SFRJ, u skladu s Poslovnikom o radu Veća Skupštine SFRJ.

шењу кривичне пријаве, па ће стога накнадно преиспитати и оценити законитост поступања Окружног јавног тужилаштва у Пећи по наведеној кривичној пријави”.

Из доставне књиге Окружног јавног тужилаштва у Београду види се да је Савезно јавно тужилаштво примило предмет КТР бр. 1590/82, 12. априла 1983. године, а овлашћено лице у Савезном јавном тужилаштву је својим потписом потврдило пријем. Из других докумената Окружног јавног тужилаштва у Београду види се да је Савезном јавном тужилаштву била достављена кривична пријава Вукашина Лазаревића с прилозима, истовремено када и Окружном јавном тужилаштву у Пећи, под бројем КТР 1590/83, 11. априла 1983. године.

Републичко јавно тужилаштво Србије писменим путем је упозорило Савезно јавно тужилаштво о неправилној одлуци Окружног јавног тужилаштва у Пећи о одбацивању кривичне пријаве због застарелости кривичног гоњења, за кривично дело из члана 134. става 1. Кривичног закона СФРЈ, /каква квалификација и произилази из обавезног упутства које је донео лично савезни јавни тужилац и за које дело је и поднета кривична пријава и за исто дело није наступила застарелост/, као и да Окружно јавно тужилаштво у Пећи уопште није одлучивало у другом делу кривичне пријаве којом су били обухваћени ондашњи функционери Општине Дечани, такође због кривичног дела из члана 134. става 3. Кривичног закона.

Предложено је од стране Републичког тужилаштва да Савезно јавно тужилаштво преузме кривично гоњење. Из свих ових докумената које стављам на располагање председнику Савезног већа /реч је о девет докумената/, произилази да је Савезно јавно тужилаштво о свим овим тешким кривичним делима која су прерасла у својеврсно државно насиље било обавештено још у априлу месецу 1983. године, потом јулу месецу 1986. године на саветовању у Приштини, 10. јула 1986. и актом Републичког јавног тужилаштва 16. јула 1986. године. Дакле, у два

наврата јула 1986. и априла 1983. године. Пре 8. септембра 1986. године, добио сам обавештење /а тога дана су добили обавештење и остали делегати/ да се за све то време ништа није предузело у оквиру њихових овлашћења /праћења, усмеравања, давања обавезних упутстава за рад, непосредним увидом, одласком на лице места, преузимањем кривичног гоњења, обраћањем надлежним органима и другим мерама/.

С тим у вези, на основу члана 305. става 1. Устава СФРЈ и члана 12. алинеје 10. Пословника Савезног већа, слободан сам да у овом случају, користећи своје право /а том предлогу видите да се прикључују и ови делегати/, као делегати покренемо питање одговорности и предложимо претресање питања утврђивања политике одговорности друга Милоша Бакића, савезног јавног тужиоца.

Сматрам да савезни јавни тужилац у овом кривичном случају није вршио своју функцију те су, по мом дубоком уверењу, настале изузетно тешке последице како у овом случају, тако и шире, јер овакав, незаконит и неодговоран рад и непредузимање мера у овом изузетно тешком случају, супротно је напорима целог друштва да се што пре и што доследније спроведу закључци Председништва СФРЈ, Председништва ЦК СКЈ и Савезног већа Скупштине СФРЈ да се свим расположивим и законским средствима спречи исељавање Срба и Црногораца с Косова под притиском.

Имајући све ово у виду, сматрамо да су се стекли сви услови за разрешење друга Милоша Бакића функције савезног јавног тужиоца, па предлагемо да он због ових разлога које сам навео буде и разрешен дужности.

На основу члана 35. става 2. Пословника о раду Савезног већа Скупштине СФРЈ који се односи и на Савезно веће, предлагемо да Савезно веће закључи да овај предлог за разрешење дужности савезног јавног тужиоца размотри Комисија Скупштине СФРЈ за избор и именовања и да о њему заузме свој став до наредне седнице Већа.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Хвала другу др Миодрагу Трифуновићу.

Морам да вас подсетим на Пословник још једном, па да се затим договоримо у вези с предлогом који је дао друг Миодраг Трифуновић.

Члан 358. Пословника, када је реч о обавештењу, говори о следећем:

„Обавештење даје функционер који руководи савезним органом управе или савезном организацијом, а може га дати и функционер који га замењује” /и да не читам даље/, а функционер то обавештење може дати одмах, на основу тражења делегата или онако како смо се договорили када је у питању одговор који се даје на крају седнице.

Обавештење се даје писаним или усменим путем. Након обавештења, делегат не може тражити расправу. То је једно.

Члан 12. на који се позива друг др Миодраг Трифуновић, је исто тако важан кад се поставља делегатско питање, тражи обавештење или врши друштвени надзор.

У вези с овим што је предложио друг Миодраг Трифуновић /а он има на то право/, да ми сада не отварамо претрес /то су предложили и делегати/ било би добро да друг Трифуновић /да не отварамо претрес и да не одлучујемо ништа/, евентуално, ово што је предложио да и у писаној форми, па да се договоримо како ћемо то уврстити у дневни ред и расправити то на једној од наредних седница Савезног већа.

ДР МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ /СР Србија/:

Морам да приметим, другарице председнице, да ни Ви нисте навели ни једну одредбу Устава нити одредбу Пословника која ми ово право оспорава, односно која нам забрањује да овако нешто иницирамо.

Члан 305. Устава СФРЈ је основа за наш рад. Тај члан каже да делегат, као појединац, има право да у Већу у којем је делегат покрене сва питања, а једно од питања је, свакако, и питање политичке одговорности.

Молим вас, по нашем Уставу и по нашем Пословнику, десет делегата могу да поставе питање поверења Савезном извршном већу а ви нама ускраћујете право да се закључи да се ово достави Комисији за избор и именовања.

Ја сам предлог који сам дао образложио. Мислим да нисте у праву.

Због тога молим да се Веће изјасни у вези с мојим предлогом. Предлог је конкретан, веома прецизан, заснован на Уставу и Пословнику. Молим да се Веће изјасни у вези с предлогом. Ништа друго не тражимо него да се ово достави Комисији СФРЈ за избор и именовања, а она је овлашћени предлагач Скупштине СФРЈ за стављање одређених формалних предлога. Након тога, да водимо расправу, када добијемо став Комисије за избор и именовања.

Суштина предлога је у томе. Ово је једна иницијатива – да се спроведе поступак и да се прикупе докази. Ми овде износимо чињенице које би требало да буду проверене, да би се ствари утврдиле, па да Комисија Скупштине СФРЈ за избор и именовања, као надлежно скупштинско тело за ова питања, заузме став и дође с предлогом.

Ништа више не тражимо.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Молим Вас, нисмо се разумели.

Нико не оспорава право делегата да покрене и тражи да Савезно веће расправља у вези с било којим питањем. Ту нема дилеме. Ви потпуно имате право. Можете и сами, а не с десет или више делегата да тражите.

Међутим, ту постоји разлика.

Ви сте то могли да тражите при утврђивању дневног реда за данашњу седницу Савезног већа, како бисмо могли да отворимо расправу на основу Вашег предлога, а не поводом давања обавештења. У томе је разлика.

ДР МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ /СР Србија/:

Извинјавам се, али морам још нешто да кажем. Одредбе нашег Пословника су врло сиро-

машине у погледу давања обавештења, односно тражења обавештења. Како су формулисане, испада да смо савезног јавног тужиоца ставили у привилегованији положај него члана Савезног извршног већа. Члану Савезног извршног већа можемо постављати допунска питања, можемо отварати расправу, тражити одговорност, а за јавног тужиоца то не важи.

Мислим да су одредбе што се тога тиче мањкаве, а ми морамо да их примењујемо у духу Устава и у духу Пословника. Устав и Пословник нам дају најшира права и најшире могућности да покренемо сва питања, па и покретање и питања утврђивања политичке одговорности функционера кога бира односно који њој и одговара.

Молим да се Веће изјасни у вези с предлогом.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Пословник сада не можемо да мењамо. Пословник је такав какав јесте. На овој седници немамо предлога за промену Пословника.

Међутим, питам Веће да ли би требало да поступимо по Пословнику и да се тако договоримо, или да прихватимо ово што предлаже друг Трифуновић.

Има реч друг Богдан Шундерић.

БОГДАН ШУНДЕРИЋ /СР Србија/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, нисам за продужење расправе у вези с овим питањем, али друг Трифуновић је, у време када смо се припремили да ово изнесемо пред Веће, прецизно рекао да је нама заиста важно да Савезно веће захтева да се овај проблем стави на дневни ред и да се припреми.

Иначе, другарица председница, која сасвим успешно води седнице нашег Већа и која је прецизна у томе, предпочила је да би то сад представљало неку промену у нашим прописима. Мислим да је проблем тако изузетан, да би било битно какав је став Већа у вези с овим предлогом друге Трифуновића, односно нас десетак делегата

који смо изнели овај предлог. Јер, он онда добија свој значај да би се о њему морало хитно, правремено и на прави начин расправљати. Мени је то битно, а да ли је то по овој или по оној тачки, нисам у то улазио.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли могу да замолим Веће да у вези с тим питањем водимо расправу на идућој седници, а да га у међувремену друг Трифуновић писмено достави и свим делегатима.

Да ли се Веће слаже са оваквим закључком? /Да/

Савезно извршно веће је обавестило да ће усмени одговор на питање делегаткиње Викторије Поточник дати председник Савезног комитета за енергетику и индустрију на крају седнице, када буду давани одговори.

Да ли ко од делегата жели да постави делегатско питање или да затражи обавештење?

Има реч делегат Јоже Шушмељ.

JOŽE ŠUŠMELJ (SR Slovenija):

Tovarišica predsednica, tovariši delegati!

Zvezni zbor Skupščine SFRJ na seji dne 29. oktobra 1985 sprejel zakon o carinskih conah. Zakon je sprejet s ciljem, da povećamo devizni priliv, pa tudi omogočimo tuja vlaganja v take carinske cone. Vzporedno s tem zakonom je bil v Zboru republik in pokrajin sprejet zakon o posebnih pogojih za opravljanje zunanjetrgovinskega prometa v carinskih conah — 5. novembra 1985.

Žal pa oba sprejeta zakona še vedno ne omogočata gospodarskim organizacijam, pomorskim lukam, rečnim pristaniščem, blagovno-transportnim centrom, letališčem, ki so v zakonu določeni kot nosilci ustanavljanja con, ustanovitev carinske cone.

Kot mi je znano, na podlagi teh dveh zakonov je veliko zainteresiranih organizacij pripravilo ustrezno dokumentacijo z elaborati o družbeno-ekonomski upravičenosti za ustanovitev posamez-

nih con in jo posredovalo Zveznemu izvršnemu svetu ter ustreznim zveznim sekretariatom oziroma komitejem. Nekaterе organizacije so pri Zveznem izvršnem svetu že vložile uradne zahtevke za izdajo soglasij za ustanovitev carinske cone, kot na primer Luka Rijeka, Luka Beograd, Luka Novi Sad, Jadran Sežana, Terminal Sežana, Luka Koper, Blagovni transportni center Ljubljana in mogoče še katera druga. Poleg teh pa so v Sloveniji še druge organizacije: Skladiščno-transportni in trgovinski center Maribor, Skladiščno-transportni center Celje, Blagovni terminal Vrtojba, ki so prav tako zainteresirani za ustanovitev in imajo pripravljeno ustrezno dokumentacijo in bodo v kratkem vložile uradne zahtevke. Organizacije, ki so uradne zahtevke že vložile, niso dobile do sedaj od Zveznega izvršnega sveta nikakršnega odgovora, niti pozitivnega niti negativnega, oziroma zahteve po dopolnitvi predložene dokumentacije za izdajo soglasja o ustanovitvi. Na osnovi 348. člena poslovnika Zveznega zbora je poslano Zveznemu izvršnemu svetu naslednje delegatsko vprašanje:

Kje so razlogi, da Zvezni izvršni svet zavlačuje z odgovori na vložene uradne zahtevke opodprtju carinskih con oziroma uskladitvi delovanja obstoječih con z novim zakonom ter po kakšnih dodatnih kriterijih Zvezni izvršni svet presoja upravičenost ustanovitve take carinske cone?

Prosim, da mi Zvezni izvršni svet pisano odgovori do naslednje seje.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли још ко од делегата жели да постави делегатско питање или да затражи обавештење.

Има реч делегат Јанко Пучник.

JANKO PUČNIK (SR Slovenija):

Tovarišica predsednica, tovarišice in tovariši delegati!

Postavljam naslednji dve delegatski vprašanji:

Zakaj Zvezni izvršni svet ni uredil — tako kot je obljubil v razpravah pred sprejemom zakona

o deviznem poslovanju — plačevanja storitev industrijske lastnine v tujini in kdo je za to odgovoren?

Drugo vprašanje: kako in kdaj namerava Zvezni izvršni svet zagotoviti redno plačevanje storitev in pristojbin za zaščito pravic industrijske lastnine v tujini?

Образложител: Же Завод за patente je v svojem poročilu o delu iz leta 1984. opozoril, da je potrebno urediti vprašanje zagotavljanja deviznih sredstev za varstvo pravic industrijske lastnine združenega dela v tujini. V svojih stališčih ga je podprl tudi takratni Zvezni izvršni svet. Lansko leto je bilo to vprašanje, namreč vprašanje zagotavljanja deviznih sredstev, urejeno v odloku o skupni devizni politiki Jugoslavije za leto 1985 (Uradni list SFRJ, št. 19/85), ki je veljal do sprejema omenjenega zakona.

Ob vseh naših razpravah o izvoznih aktivnostih izgleda, da še vedno ostajamo dejansko na ravni izvoza surovin in polizdelkov in ne produktov, ki so oplemeniteni z našim znanjem. Dejstvo je namreč, da je potrebno pred izvozom blaga in tehnologije, v primerih višjih nivojev sodelovanja, le-tega pravno zavarovati v državah izvoza, ne samo s patentni, ampak tudi z vzorci in modeli ter blagovnimi in storitvenimi znamkami.

Med izjemami, opisanimi v zakonu o deviznem poslovanju, ni predvidene specifične oblike poslovanja s tujino, in omejeva plaščanje za zaščito pravic industrijske lastnine naših OZD in fizičnih oseb v tujini. Utemeljene bojzani patentnih pisarn in Zveznega zavoda za patente so se v prvih devetih mesecih pokazale še kako upravičene.

Plačilo storitev industrijske lastnine v tujini se vrši po režimu LBO. Ob dejstvu, da je zdaleč premajku obseg družbeno priznanih repro-potreb za patentne pisarn se vrši zaščita pravic v minimalnem obsegu. Tako imamo že vrsto konkretnih primerov, ko se opušča zaščita blagovnih in storitvenih znamk, zaščita modelov in celo patentov.

Posledice so v tem, da organizacije združenega dela prenehajo vzdrževati v veljavnosti že registrirane pravice v tujini ter da novih sploh ne bodo več vlagale, s tem bo nastala velikanska škoda za njih same in tudi za celotno našo družbeno skupnost. Naše domače znanje je na tujem brez omejitev in brez cene.

To je najveće razvrednotenje naših dosežkov in degradacija našega nastopa na svetovnih trgih.

Prosim za pismen odgovor do konca te seje.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА – ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Делегатско питање жели да постави делегат Владимир Саздов.

ВЛАДИМИР САЗДОВ /СР Македонија/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, у Закону о основама система друштвеног планирања и о Друштвеном плану Југославије, који су делегати претходног сазива усвојили, у члану 33. истог Закона пише: „Организације удруженог рада удружене у Заједницу југословенских железница, Заједницу југословенских пошта и Заједницу југословенске електропривреде и друге организације које чине технолошки јединствен систем и на тој основи јединствен економски и рационални систем у појединим областима заснива се на јединству друштвено-економских односа, које су на основу Закона удружене у заједнице и доносе заједничке планове”.

Исто тако, наглашено место у вези с овим питањем дато је и у Критичкој анализи функционисања политичког система, где се изражава захтев за решење организованости великих техничко-технолошки повезаних система, који би требало јединствено регулисати на нивоу СФРЈ.

Дужност ми је да кажем да је прошло две године и од Акционе конференције комуниста железничара у Загребу. Ставови који су били усвојени и верификовани од стране Централног комитета СКЈ, који обавезују комунисте на југословенским железницама и ван ње, да промене незавидан положај железнице. Међутим, од свега тога учињено је врло мало, а стање на железници и даље је врло сложено.

С обзиром на то да је железница још увек расцепкана у републичке и покрајинске оквире /што ми није пријатно у овом моменту да кажем/,

чак и у територијалне границе, у овом моменту она не представља прави јединствени техничко-технолошки систем, нити јединствени економски систем.

Садашње стање технолошке и самоуправне организованости је нарушено, а с тим и економски интегритет железнице и железничких радника. У оваквим условима рада, тешко је спровести и све захтеве Дугорочног програма економске стабилности.

Постављам питање СИБ-у

Шта је учињено да се остваре интенције из Закона о друштвеном планирању /који сам мало пре цитирао/, да би железница постала јединствени технолошко-технички и економски рационалан систем? Тим пре што је у току расправе по тезама о ЗУР-у /у којој није третирано питање економског и техничког јединства великих система као што је железница/, садашња самоуправни организација на југословенским железницама спроведена неадекватном применом ЗУР-а.

Молио бих да ми се достави одговор у писаној форми о томе шта је урађено поводом овог Закона.

КЛИМЕ ПОПОВСКИ /СР Македонија/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, извођење инвестиционих радова у иностранству једно је од наших стратешких опредељења у економским односима с иностранством. Вредност изведених радова на иностраним градилиштима у 1985. години износио је око 2 милијарде долара, а очекује се исти ниво и у овој години. После другог периода рада на градилиштима ван наше земље, крајем прошле године коначно смо добили први Закон о извођењу инвестиционих радова у иностранству, а и нови Закон о девизном пословању, као и друге пратеће законе који дефинишу привредне делатности у иностранству.

Као што је познато, конкуренција за добијање инвестиционих радова у иностранству је огромна. Услови за уговарање радова су веома тешки и наше радне организације из области грађевинарства и извођења инвестиционих радова

ва суочене су с веома озбиљним и тешким проблемима код нуђења и закључивања нових послова. И у овом случају је неопходна помоћ наше шире друштвене заједнице, међутим, наше радне организације које изводе радове у иностранству, уместо неопходне помоћи, суочене су с веома тешким проблемима у вези с наплатом извршених радова, трансфером средстава, високим каматама на узете кредите, великим курсним разликама и др. Део извршених радова у појединим земљама наплаћује се увозом сирове нафте. Међутим, у вези с тим настају и највећи проблеми. У дневној штампи чести су случајеви појединих радних организација које износе своје невоље с наплатом. Има случајева да нису исплаћена потраживања чак од 1983. године и поред тога што је нафта већ стигла. Када радне организације покрену питање остваривања својих права преко судова, Народна банка се оглашава ненадлежном за исплату девизних средстава. Упркос томе, основне и удружене банке овлашћене за послове с иностранством, припремиле су самоуправни споразум о јединственим условима за утоварање отварања девизних рачуна организација из члана 100. става 1. Закона о девизном пословању, а тим ставом је предвиђено да се радним организацијама од наплаћених средстава путем нафте, супротно одредби члана 100. Закона о девизном пословању, исплати 30% у конвертибилној валути, што није довољно за обављање потребних активности на градилиштима ван земље, а 70% у динарима. Затим, од дана плаћања динарске противвредности увезене нафте од стране корисника нафте, до дана преношења ових средстава радним организацијама које су извршиле радове пролази доста времена те настају курсне разлике које представљају терет радним организацијама.

Због овакве ситуације радне организације нису у могућности да испуне своје обавезе према својим радницима, добављачима, транспортерима и др, а у судским споровима судови пресуђују и у вези с курсним разликама и каматама.

На бази свега тога, питам Савезно извршно веће:

Прво, ко је надлежан за спровођење одредби члана 49. Закона о извођењу инвести-

ционих радова у иностранству и одредаба члана 100. Закона о девизном пословању, који се односе на наплату изведених радова наших ОУР-а у иностранству?

Друго, да ли је законито да потписници међубанкарског споразума /основне и удружене банке/, самостално регулишу утврђена права ОУР-а која имају по члану 100. Закона о девизном пословању и члану 49. Закона о извођењу инвестиционих радова у иностранству?

Треће, зашто су изузете радне организације које изводе инвестиционе радове у иностранству и које користе кредите из примарне емисије и из Закона о привременим мерама за претварање дела краткорочних кредита банака и ОУР-а из примарне емисије, у дугорочне кредите за трајна обртна средства?

Четврто, зашто се не траже решења за покривање курсних разлика ОУР-а који врше наплату извршених радова у иностранству путем нафте?

Молим да ми се одговори дају у писаној форми.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Делегатско питање жели да постави делегат Зарија Мартиновић.

ЗАРИЈА МАРТИНОВИЋ /СР Србија/.

Поштовани, другарице и другови делегати, другарице председнице, делегат Миодраг Трифуновић је говорио о нашој иницијативи. Упознат сам с тим материјалима и проблемима грађана и радних људи који су се обратили на време као и с тим да су нам кривична дела застаревала. Морам да кажем да сам изузетно забринут /да не кажем, као делегат сам незадовољан, а као човек потиштен/ и питам се да ли је могуће да се после толико година наше револуције и свега тога што се у Уставу и закону записало, на најгрубљи могући начин крше уставна права и слободе грађана и радних људи, па чак и

читаве заједнице у најширем смислу /не више појединача него читаве заједнице на најширем плану/, јер је реч о великим политичким проблемима, крађама и нападима. Из свих тих разлога, желим да поставим следећа делегатска питања:

Прво, интересује ме колико је Савезно јавно тужилаштво добило приговора из свих тужилаштва СР Србије с аутономним покрајинама?

Друго, колико је приговора грађана и радних људи добијено и из других република, а то значи из СФРЈ у целини?

Треће, колико је од тих приговора и жалби узето у разматрање до данас?

Четврто, колико их је решено до данас?

Пето, колико је предмета до данашњег дана застарело, /не могу да схватим да кривична дела могу застаревати/, јер то би значило да ми практично стимулишемо оно што не смемо.

Шесто, у тим кривичним делима која су застарела — шта је предузето против одговорних људи који су били дужни да решавају ту материју? Тражим да ми се достави извештај у писаној форми.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Делегат Здравко Марић жели да постави делегатско питање.

ZDRAVKO MARIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Drugarice i drugovi, odlukom SIV-a od 29. jula 1986. godine, omogućeno je otvaranje slobodnih carinskih prodavnica za devizna sredstva plaćanja, između ostalog, u turističkim naseljima, motelima, hotelima i na magistralnim putevima.

Ovom odlukom, kao i Pravilnikom koji je otpisao savezni sekretar za finansije 31. jula 1986. godine, detaljno je regulisano šta, gdje i na koji način i kome se može vršiti prodaja za strana sredstva plaćanja.

Po donesenim propisima, roba se u ovim slobodnim carinskim prodavnicama može prod-

avati isključivo stranim fizičkim licima i jugoslovenskim građanima na privremenom radu u inostranstvu.

Ako je svrha donošenja ovih propisa obezbjeđenje većeg deviznog priliva (a trebalo bi da to bude), postavlja se onda pitanje, da li su okviri koji su propisima određeni možda isuviše uski?

Činjenica je da je kod naših građana koncentrisan izvanredno visok iznos stranih sredstava plaćanja do kojih su građani došli na razne načine, a koji je van domašaja banaka, pa time i bez društvene funkcije.

Jedan dio tih sredstava ostaje trajno skriven kod građana, a drugi, veoma visok dio, odliva se kroz putovanja naših građana u Trst, Grac, Solun, Istanbul itd., za kupovinu raznih vrsta robe zbog nižih cena ili zbog nedostatka odgovarajuće ponude na domaćem tržištu.

Isključivanjem mogućnosti da domaća lica ovako devizama, kupuju robu u slobodnim carinskim prodavnicama, ujedno se isključuje i mogućnost da društvo prikupi ova „lutajuća“ sredstva i da podstičaj za njihov odliv u džepove stranih trgovaca.

Prve analize pokazuju da slobodne carinske prodavnice, osim onih na graničnim prijelazima, velikim aerodromima i nekoliko krupnih centara s visokom frekvencijom stranaca, neće opravdati niti uložena sredstva za investicije, niti tekuće troškove poslovanja, niti će ostvariti očekivani devizni priliv.

Iako je proširenje prava kupovine i na domaće imaoce deviznih sredstava nesumnjivo nosilo sobom određene negativne društvene, socijalne i druge posljedice, trebalo je postavljanjem širih okvira omogućiti i potpunije ostvarenje ovog cilja. Takvim rješenjem postiglo bi se, između ostalog, sljedeće:

Прво, изузетно висок износ девиза усмјерио би се у наше prodavnice, umesto u prodavnice susednih i drugih zemalja, a došlo bi do smanjenja broja putovanja naših građana u inostranstvo.

Друго, devizni priliv iz ovog vida poslovanja višestruko bi se povećao, jer bi se značajna devizna sredstva uključila u proces društvene reprodukcije.

Treće, ostvario bi se visok neto devizni prihod za robu inostrane proizvodnje na osnovu velikih raspona između kupovne i prodajne cijene.

Četvrto, zahvatanjem dela čiste zarade adekvatnim poreskim mjerama neutralisao bi se negativni efekat uslijed gubitka carinskih dažbina;

Najzad, došlo bi do prodaje značajnih količina domaće robe za devize, a po cijenama iznad tekućih izvoznih cijena.

Zbog svega iznesenog, postavljam pitanje:

Šta je rukovalo Savezno izvršno vijeće da prilikom donošenja ovih propisa isključi domaće imaoce deviznih sredstava kao moguće kupce u slobodnim carinskim prodavnicama?

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Делегатско питање жели да постави делегат Радивоје Илићкић.

РАДИВОЈЕ ИЛИЋКИЋ /СР Црна Гора/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, с обзиром на актуелност привредне и укупне проблематике, о којој је ових дана говорио председник Савезног извршног вијећа, о чему се воде расправе у разним тијелима Вијећа република и покрајина Скупштине СФРЈ, а што се односи на забрињавајући пораст инфлације, слободан сам да кажем, као и на неконтролисан пораст цијена.

Постављам Савезном извршном вијећу следеће питање:

Шта се намерава предузети до краја године у погледу неконтролисаног повећања цијена по свим основама?

Ако је могућно, тај одговор би требало да добијемо током данашњег или сутрашњег дана. Ако то није могућно, молим Савезно извршно вијеће да то учини на наредној сједници Вијећа.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли још ко жели да постави делегатско питање?

Има реч друг Иван Пездирц.

IVAN PEZDIRC (SR Slovenija):

Товаришца председница!

Товаришце и тоvariši делегати!

Об оцењивању летошњих гibanj економских односов с тужино је потребно упоштевати релативно угодне зунанје вplиве, предвсем падеc цен нафте, знижање обрестних мера и падеc вредности доларја. Вси ти факторји со об структури наше благовне менја-ве с тужино угоднo вplивали на девизне издатке гoсподарства oзиpома државе. По оцeni Економскогa института Правне фaкултете из Лjubljane смо прихранили cирка 2 милијарди али веc доларјев, кар предстaвља пpиблизно 20% благовнeгa извоzа. Об упоште-вању зунанјих вplивов је доcежено равнoвeсьe плаcилне билансе зело скpомen резултат лeтошње извоzне активнoсти.

To лaхкo пoмeни, да cедaнји девизни зaкoн ипaк oпoвeдaнa активнa пoлитикa рeaлнeгa тeчaja динaрја нистa дaлa пpичакoваних резултaтoв. Мaјcкa aнaлизa је пoтрдилa зa пpвe штири мeсeцe, пoдoбнo лaхкo угoтoвимo туди зa нaслeднје штири, изрeднo нeугoднe зунaнјeтpгoвинскe резултaтe. Спoмнимo сe, да је извоzнo гoспoдaрcтвo зaрaди змaњшaнe мoтивирaнoсти зa извоz, кoт пoслeдицa вce слaбшe извоzнe дoхoдкoвнoсти, oпoзaрjaлo жe oб кoнцу лeтa 1985. Бoљшo дoхoдкoвнoст ипaк с тeм вeћји ипeтeрeс зa извоz сo видeли в рeaлнeм тeчaja динaрја, вишјих извоzних стимулaцијaх тeр мaњ рeстpиктивни кpeditнo-мoнeтaрни пoлитики. Гoтoвo сe зaвeдaмo, дa бoмo дeвизe зa пoрaвнaвaњe великих oбвeзнoсти дo тужинe ипaк зa увoз пoтpeбних мaтeриjaлoв и блaгa зa ширoкo пoтpoшњo зaгoтoвили лe з извоzом блaгa ипaк стoритeв. Зaтo пa је пoтpeбнa дoвoљ великa мoтивирaнoст цeлoтнeгa здpужeнeгa дeлa.

Јинијски укpеп ЗИС је ублaжил жe кpитичнo стaњe извоzникoв, пoсeбнo тистих в висoким дeлeжoм извоzа в цeлoтнeм пpиxoдкy ипaк тистих, ки свoј извоz рeaлизирajо с плаcилoм в долaрјих. Зaстoj в пpилaгajaњу тeчaja динaрја в јулију ипaк aвгусту је пoнoвнo змaњшaл извоzни дoхoдeк ипaк вcи нeстpпнo пpичaкујeмo, кaј сe бo згoдилo в нaслeдњих мeсeцих. Али нисмo зјунијским укpепoм cкaли пpедлoгo, али нaј сeдaj пoнaвљajмo ипaк нaпaкo? Вepјeтнo ни нe oдгoвoрнa тpдитeв, дa зaрaди нeустpeзнe пoлитикe eкoнoмских oднoсoв с тужинo ипaк нeпpавoчacнeгa укpепaњa бeлeжимo мaњши извоz oд плaнирaнeгa ипaк дa сe кoт пoслeдицa вeс cас упoрaбљaj 110. cлeн зa-

kona o deviznem poslovanju. Uporabo določil tega člana smo predvideli le v izjemnem, kratkotrajnem obdobju, uporablja pa se praktično celo dosedanje obdobje. S tem v zvezi postavljam ZIS naslednjo vprašanje in prosim za pismeni odgovor:

Prvič, katere ukrepe pripravlja ZIS, da bi ustavil nadaljnje padanje izvozne aktivnosti oziroma jo dvignil na tak nivo, da bi nevtraliziral morebitni izpad eksternih ekonomij? 2) Kakšna je ocena ZIS o efektih zunanjih ekonomij na dosedanje plačilnobilančne rezultate? 3) Ali so predvideni ukrepi, in kateri, da se v najkrajšem času zagotovi normalno plačevanje uvoza blaga in storitev v okviru družbeno priznanih reprodukcijskih potreb? 4) Ali zakonodajalec že razpolaga z analizo oziroma smatra, da je — sedanjim načinom določanja pravic za plačevanje uvoza materiala, opreme in storitev dosegljivo dovolj veliko soodvisnost z izvozom in ali se pripravljajo kakšne spremembe devizne zakonodaje?

In petič, ali nismo s povečanjem taks za blagovna in neblagovna plačila kršili sklep te skupščine, da se gospodarstvo ne sme dodatno obremenjevati?

Sedanje velike težave s plačevanjem, ki so morda tudi posledica nepravilno določenih pravic za plačevanje uvoza, mečejo na ugled dežele in gospodarstva črno senco nezaupanja, združenemu delu pa povzročajo nemajhne dodatne stroške. Nemajhen del teh stroškov plačamo s težko prisluženimi devizami, vse pa poiskujemo prevaliti v ceno izdelkov, ki se prodajajo doma. Inflacija vedno bolj pritiska vhodne cene, izvozno gospodarstvo pa na višji tečaj in izvozne stimulacije, kajti tudi izvoznemu gospodarstvu je treba zagotoviti primerno dohodkovnost, ker sicer bomo imeli težave z izgubami in zaposlenimi. Strokovnjaki gotovo poznajo formulo za izboljšanje sedanjega stanja, saj je znano, da se s pravilno in dosledno ekonomsko politiko blagovnih cen, obrestnih mer in deviznih tečajev kaj hitro doseže primerno ravnotežje. Ali si ga želimo?

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли још ко од делегата жели да постави делегатско питање или да затражи обавештење?
/Нико/

Молим представнике Савезног извршног већа да одговоре на постављена делегатска питања припреме за крај седнице Већа.

Прелазимо на рад по тачкама дневног реда

Прва тачка дневног реда

Предлог теза за израду закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду

Делегатима су достављени Предлог теза и извештаји Одбора за друштвено-економске односе, Одбора за друштвено-политичке односе, Одбора за унутрашњу политику, Одбора за народну одбрану, Одбора за буџет Федерације, Одбора за правосуђе, Одбора за рад, здравље и социјалну политику, Одбора за питања бораца и војних инвалида, Законодавно-правне комисије, Комисије Скупштине СФРЈ за заштиту и унапређење човекове средине и Комисије Скупштине СФРЈ за пољопривреду.

Достављен вам је и резиме расправе о Тезама за измене и допуне Закона о удруженом раду, која је вођена у Савезној конференцији ССРНЈ.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-економске односе, делегат др Радивој Тепшић; Одбора за друштвено-политичке односе, делегат Десимир Јовановић; Одбора за унутрашњу политику, делегат Петер Хеџет; Одбора за народну одбрану, делегат Иво Дивић; Одбора за буџет Федерације, делегат Бурхам Адеми; Одбора за правосуђе, делегат Гојмир Комар; Одбора за рад, здравље и социјалну политику, делегат Драгољуб Јакић; Одбора за питања бораца и војних инвалида, делегат Менсура Окановић; Законодавно-правне комисије, делегат др Будимир Кошутић; члан Комисије Скупштине СФРЈ за заштиту и унапређење човекове средине, делегат др Марјан Рожич и Комисије Скупштине СФРЈ за пољопривреду, делегат Бранислава Тривић.

Напомињем да Предлог теза разматрамо у претходном поступку.

Уводно излагање даће Ђемшит Дурџић, председник Комисије Скупштине СФРЈ за праћење спровођења Закона о удруженом раду.

Има реч делегат Ђемшит Дурџић.

ВЕМШИТ ДУРИЋИ /САП Косово/:

Другарице председнице, другарице и други-ви делегати, Закон о удруженом раду се примењује скоро већ једну деценију. За ово време у пракси су се потврдили његови исправни основни постулати и опредељења. Ово је период интензивног и динамичног развоја производних снага друштва, као и веома интензивних истраживања ради даљег развоја и усавршавања самоуправних односа.

Критичко сагледавање и анализирање функционисања нашег друштвено-политичког система и праксе /изражено у низу друштвено верификованих докумената и ставова/, а посебно сложена друштвено-економска ситуација, нагласили су потребу да се приступи и сагледавању појединих решења Закона о удруженом раду и на тој основи, доградњи овог нашег најважнијег системског закона.

Полазећи од ове чињенице, Комисија за праћење спровођења Закона о удруженом раду /у оквиру свога делокруга рада/ је предложила Савезном већу Скупштине СФРЈ да у свој Програм рада за 1986. годину унесе задатке који се односе на измене и допуне Закона о удруженом раду. То је Веће прихватило и задужило Комисију за праћење спровођења Закона о удруженом раду да припреми Тезе за измене и допуне Закона о удруженом раду.

Комисија и њене радне групе, свесна да је реч о изузетно сложеним и одговорним пословима и задацима, приступила је одмах реализацији овог задатка и после вишемесечног рада и ангажовања широког круга људи /око стотинак стручних, јавних, научних и политичких радника, радника који непосредно раде у удруженом раду и других/, припремила је Тезе које су овом Већу достављене 12. маја 1986. године и које, сагласно Пословнику овог Већа, разматрамо у претходном поступку.

При том се настојало да се сви послови у вези с израдом Теза на време обаве, имајући у виду посебно и то да је став овог Већа био да Комисија, као предлагач закона, припреми предлог за доношење закона о изменама и допунама ЗУР-а с нацртом закона.

Тезе представљају први радни и иницијални докуменат и први резултат рада на целовитијем сагледавању и нормативном уобличавању измена и допуна ЗУР-а, те, према томе. оне имају карактер иницијалног материјала који би требало да послужи да би се у претходној расправи /која се обавља сагласно одредбама Пословника о раду Савезног већа/. разматрају и размене мишљења о основним питањима и односима које би требало уредити законом, а резултати те расправе ће служити Комисији у даљем раду на овом задатку.

Тезе о измени и допуни Закона о удруженом раду засноване су на одредбама важећег Устава СФРЈ. Наиме, Комисија је оценила, на шта је у претходној расправи и указано, да одредбе Устава СФРЈ пружају основу да се приступи изменама и допунама ЗУР-а и да се у њему промене она решења која се нису потврдила у пракси, или нису била у довољној мери у функцији остваривања уставног положаја радника. Наравно, циљ претходне расправе, поред осталог, био је да се укаже на ширину и домашај измена Закона о удруженом раду на основу Устава СФРЈ, чему је претходна расправа посветила посебну пажњу.

При раду на Тезама Комисија је пошла и од ставова Дугорочног програма економске стабилизације, посебно од оних опредељења овог документа која се односе на положај радника у удруженом раду, привређивање друштвеним средствима, овладавање дохотком од стране радника у целини односа друштвене репродукције, као и на друге ставове овог документа, који указују на стање у пракси и у којима се иницирају промене Закона о удруженом раду и у другим законима.

Највећи део Предлога теза дат је полазећи од Критичке анализе функционисања политичког система социјалистичког самоуправљања, јер су у овом документу, поред осталог, дати сасвим одређени предлози за измене и допуне у појединим одредбама Закона о удруженом раду.

Наравно, пошто се и од предлога и ставова Централног комитета СКЈ о идејно-политичким питањима уставног положаја радника у процесу располагања и управљања дохотком и

средствима друштвене репродукције и одговарајућих ставова Савезне конференције ССРНЈ.

У изради Теза, такође смо имали у виду и нацрте докумената за Тринаести конгрес СКЈ, у којима су већ били назначени поједини ставови који су од посебног значаја за сагледавање стања у пракси и потреби измена и допуна Закона о удруженом раду.

Као што је познато, Тезе су припремљене пре јавне расправе о Критичкој анализи Тринаестог конгреса СКЈ, те стога у њима нису обрађени резултати јавне расправе и документи Тринаестог конгреса СКЈ, што је наравно важно за разматрање како обима, тако и садржине Теза. То ће свакако дати један нови квалитет у изради предлога за доношење Закона с нацртом закона.

Тakoђе, у изради Теза користили смо и одговарајуће облике консултовања и саветовања. Посебно смо имали у виду стање у пракси. Критички смо користили и ставове Комисије за праћење спровођења ЗУР-а и комисија у републикама и покрајинама за праћење спровођења ЗУР-а, ставове који су заузимани поводом питања постављених ради примене појединих одредаба ЗУР-а, као и низа других докумената који су се односили на сагледавање досадашње праксе у примени Закона о удруженом раду. Имали смо у виду и резултате рада на изради Резолуције о правном систему, а посебно поруке Нацрта тог документа, да изменама и допунама Закона о удруженом раду не би доприносили даљем нормативизму који је до сада, као што је познато, био присутан у целом нашем правном систему, а и у самоуправној регулативи.

Обим и садржина Теза опредељени су и ставом да су основна опредељења Закона о удруженом раду потврђена у пракси и да их не треба мењати, већ да би требало мењати она његова решења која нису издржала пробу праксе, односно нису била у функцији бржег остваривања укупног положаја радника у целини односа у друштвеној репродукцији. Наравно, уколико се у току рада на даљим изменама и допунама Закона о удруженом раду буде показало да би нека од важнијих опредељења закона требало доградити у смислу јасније правне формулације, то би свакако требало урадити како би се омогу-

ћила доследнија примена основних института овог закона.

Тakoђе се пошло и од тога да је основни циљ нашег рада да се предложе такве измене и допуне Закона о удруженом раду, које ће обезбедити јачање уставног положаја радника, посебно у располагању дохотком, средствима друштвене репродукције, као и ефикасније остваривање самоуправног одлучивања и самоуправног система у целини, већу одговорност у раду и остваривању самоуправних функција, потпунију заштиту друштвене својине, остваривање уставног концепта друштвене својине, стварање основа за шире удруживање на јединственом југословенском подручју, а и остваривање других основних опредељења Закона о удруженом раду чија досадашња примена није у пракси дала очекиване резултате.

Радећи на овом, изузетно сложеном задатку, срили смо се и с неким отвореним питањима која захтевају дубље проучавање и заузимање ставова од стране одговарајућих друштвених и других субјеката, која су као таква посебно евидентирана.

Ова и слична питања разматраће ускоро и Савезни савет за питања друштвеног уређења. Сагледавање ових питања и заузимање ставова у вези с њима је посебно значајно за даљи рад на изменама и допунама Закона о удруженом раду јер је, поред осталог, реч о сагледавању и ближег осмишљавању концепта права рада и руковођења друштвеним средствима, неким питањима у вези са самоуправним организовањем удруженог рада, повезивањем прометних и производних организација, нормативном осмишљавању ефикасније одговорности у удруженом раду. Затим, реч је и о повезивању самосталног личног рада средствима у својини грађана с удруженим радом, питањима распоређивања заједничког дохотка, сагледавању и нормативном осмишљавању ставова Централног комитета СКЈ у вези с расподелом средстава за личне дохотке као и о неким другим питањима која имају значај за нормативно уређивање и других односа који су предмет Закона о удруженом раду.

У вези с овим питањима, заузети су идејно-политички ставови на Тринаестом конгресу Са-

веза комуниста Југославије, с тим да би их требало сада нормативно изразити и на одговарајући начин уградити у измене и допуне Закона о удруженом раду.

На ова и нека друга важнија питања, посебно је указано и у претходној расправи у којој су дати предлози и сутестије за њихово решавање, што свакако представља драгоцен допринос за даљи рад на изради предлога за доношење закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду с нацртом закона.

Полазећи управо од тога да је сагледавање и нормативно уређивање наведених сложених питања /као и оних која су покренута у претходној расправи, а која нису обухваћена тезама/ изузетно важно за утврђивање осталих предлога за измену и допуну појединих одредаба Закона о удруженом раду, у тезама смо дали и алтернативе за уређивање појединих односа, чиме смо, поред осталог, хтели да скренемо пажњу на то да су предлози о уређивању ових питања отворени за расправу и да би исти требало да буду посебно сагледани ради изналажења што адекватнијег решења која ће се предложити Нацртом закона и која ће, као таква, послужити за најширу јавну расправу.

У претходној расправи је потврђено да Тезе, заједно с резултатима претходне расправе, представљају основу за даљи рад на изради предлога за доношење закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду с нацртом закона.

У даљем раду на променама Закона о удруженом раду, наравно, требало би водити рачуна и о томе да овај, најважнији системски закон, изменимо и допунимо тако да његове одредбе постану што је могуће јасније за примену а да буду међусобно усаглашене, посебно због тога што Закон о удруженом раду уређује основне друштвено-економске односе од којих полазе и други савезни закони, па је утолико важнији и да одређења Закона о удруженом раду буду конзистентна и нормативно изведена до краја.

Комисија ће у даљем раду размотрити и проучити предлоге и сутестије дате у претходној расправи, узети у обзир ставове, мишљења и предлоге и на одговарајући начин их уградити у предлог за доношење закона о изменама и допу-

нама Закона о удруженом раду с нацртом закона, а посебно ће образложити оне који се нису могли усвојити.

Не смемо живети у илузији да ћемо само изменама и допунама норми појединих прописа /у овом случају Закона о удруженом раду/ аутоматски изменити односе и стање због којих се закон мења. Мора се организовати друштвена активност /користећи и јавну расправу која ће се водити у вези с овим питањем/ да бисмо мењали однос, свест и схватање и доследније применили прописе и укупан друштвени систем.

Имајући у виду да је готова десетогодишња пракса у спровођењу Закона о удруженом раду несумњиво показала да су неопходне одређене измене и допуне овог системског закона а да су захтеви у том правцу произашли из Дугорочног програма економске стабилизације, Критичке анализе и јавне расправе у Критичкој анализи /посебно из докумената Тринаестог конгреса СКЈ и претходне расправе о Тезама/, предложимо Већу да Веће, настављајући реализацију свог програма рада на изменама и допунама Закона о удруженом раду, донесе одлуку да Комисија одмах настави рад на изради предлога за доношење закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду с нацртом закона, и да се тај документ упуту на најширу јавну расправу.

Наиме, сматрамо да би поводом овог документа требало да се организује најшира расправа, посебно од стране радника у удруженом раду и свих стваралачких снага, како би се припремио предлог закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду, који би у свему одговарао потпуном остваривању уставног положаја радника у целини односа у друштвеној репродукцији.

На крају, сматрам да би како је то указано у претходној расправи/ рад на изменама и допунама Закона о удруженом раду требало да се одвија паралелно с радом на изменама и допунама Устава СФРЈ, а да се измене и допуне Закона усвоје онда кад се за то буду стекли одговарајући услови. Као што је познато, поступак за промену Устава је нешто дужи, а измене и допуне Закона о удруженом раду требало би што пре извршити, нарочито оне које произлазе из Ду-

горочног програма економске стабилизације, Критичке анализе функционисања друштвено-политичког система и докумената Тринаестог конгреса СКЈ, а које су предложене у Тезама и у претходној расправи за које постоје најшире основе и у важећем Уставу СФРЈ.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Захваљујем делегату Ђемшиту Дурићу.

Отварам претрес.

Ко се јавља за реч?

Има реч др Радивој Тепшић.

DR RADIVOJ TEPIŠIĆ (SR Hrvatska):

Другарце председнице, другарце и другови делегати, о Тезама за израду закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду расправљао је и Одбор за друштвено-економске односе, а сажети приказ те расправе дат је у извјештају који вам је достављен.

На сједници Одбора за друштвено-економске односе, као и на другим радним тијелима Вјећа, водила се начелна расправа и расправа о појединим тезама, али без опредјелјивања Одбора у вези с предлоženim текстовима, па и у вези с понуђеним рјешенијима. Тако извјештај Одбора садржи мишљења и сугестије чланова Одбора, понегдје о истом проблему и различите, са сврхом да се у даљој фази рада у обликовању приједлога за доношење закона, изнађу још боља рјешенија од предлоženih. Због тога не бих говорио о садржају извјештаја, него о неким по mojoj оцјени, кључним питањима садржаним у Тезама.

Знамо да су оцјене ових Теза које смо добили, па и Закон о удруженом раду у cjелини, различите, а крећу се у распону од захтјева да се Закон о удруженом раду готово у cjелости мијенија, па до става да у Закону о удруженом раду не би требало ништа или врло мало промијенити. Дабоме, то су крајњи екстремни ставови. Као и обично, истина је између тих крајности.

У Закону о удруженом раду треба мијенјати све оно што кочи бржи развој производних снага и што сputава да се самоуправљање афирмира као друштвени однос у нашем социјалистичком друштву. Ако пођемо од тог опредјелјенија, а то је опредјелјеније и Комисије за праћење спровођења Закона о удруженом раду, па и већине наше најшире јавности, тада се намеће питање што и како промијенити.

Предлагач тих промјена, Комисија Скупштине СФРЈ за праћење провођења ЗУР-а, написао је у материјалу који нам је достављен што би све требало мијенјати, а ми се данас оvdje требмо изјаснити о cjелини тог приједлога. Мada је материјал доста опширан и Тезе бројне, ипак се приједлози за измјену и допуну Закона о удруженом раду могу свести на три кључна подручја. То су: стјецанје и распоређивање доhotка, самоуправно одлучивање и самоуправно организовање удруженог рада.

Од ова три подручја највише контраверзи има прво, дакле, подручје доhotка и доhodовних односа, гдје се ни Комисија није могла опредјелити за један јединствени приједлог, него су понуђене варијанте.

У дијелу Закона о удруженом раду који се односи на стјецанје доhotка, предлажу се мање промјене у вези с којима је, изгледа, постигнута suglasnost у Комисии, јер се не нуде у алтернативама. Међутим, alternative су понуђене код распоређивања доhotка. Није сувишно да се овом приликом подсетимо да су се критике Закона о удруженом раду великим дијелом сводиле на то да у њему није разрађен или није довољно разрађен процес стварања доhotка. Критикован је концепт по којем се пошло од стјецанја доhotка, од прихода, дакле, од фазе реализације производа и услуга а не од фазе производње, дакле, од стварања производа и услуга и доhotка као дијела њихове вриједности. Ту слабост не отклања нити нови текст који се предлаже у вези с доhotком и доhodовним односима.

И догодило се, зато, управо оно што је и било за очекивати. У дијелу промјена Закона о удруженом раду који се односи на распоређивање доhotка, дакле измјене члана 110. Закона о удруженом раду, садржане у тези 16, испрепели су се распоређивање доhotка и расподјела средстава за особне доhotке с процесом стварања доhotка, односно

s procesom poslovnog odlučivanja. U taj tekst uključeno je i raspoređivanje dohotka u slučajevima kada dohodak nije dovoljan da se podmire sve potrebe korisnika, pa i redosljed kojim se podmiruju potrebe korisnika dohotka u tom slučaju.

Dabome da, kada se sve to skoncentriralo na jednom mjestu, prijedlozi nisu niti mogli biti drukčiji nego što jesu (nekonzistentni a da odudaru od osnovnih trajnih društvenih opredjeljenja o sistemu dohotka i društveno-ekonomskih odnosa).

Što nam se nudi u osnovnom tekstu člana 110. Zakona o udruženom radu, teza 16, na stranicama 20. do 22?

Nudi se za predmet raspodjele u osnovnoj organizaciji udruženog rada, jedan krnji dohodak koji ne izražava cjelokupnu novostvorenu vrijednost, sadržanu u proizvedenim i realiziranim proizvodima i uslugama, odnosno naplaćenim i naplativim potraživanjima za prodane proizvode i usluge. Na primjer, kamate na kredite za obrtna sredstva u ovom konceptu nisu dio dohotka, nego čine druge troškove poslovanja. Ali, kamate na kredite za osnovna sredstva jesu dio dohotka osnovne organizacije udruženog rada. Kako to promjena namjene kapitala, kao cirkulirajuće vrijednosti, dakle upotreba novčanih sredstava za kupovinu stroja ili pak sirovine mijenja karakter kamata kao novčanog izdatka vlasniku ili kvazi-vlasniku kapitala? Bilo bi dobro da se to u Tezama šire objasni. S tim u vezi, može doći do situacije da osnovna organizacija udruženog rada poveća svoj dohodak i tako da joj banka promijeni namjenu kredita (kod kredita za obrtna sredstva, gdje kamate nisu dio dohotka), u kredit za osnovna sredstva gdje kamate jesu dio dohotka.

Osim kamata, ima još elemenata novostvorene vrijednosti kojima nije mjesto u drugim troškovima poslovanja, nego u dohotku. U svakom slučaju, to što se tu predlaže nije cjelokupni dohodak i tu već počinje to preplitanje procesa stvaranja s procesom raspoređivanja dohotka.

Što se sada dalje zbiva s tim, da tako kažem, „krnjim dohotkom”? Iz njega se izdvaja dio za bruto osobni dohodak radnika po osnovu tekućeg rada, te obaveze i izdaci čija visina ne ovisi o veličini ostvarenog dohotka (član 110c) i obaveze kao

i izdaci čija visina ovisi o veličini ostvarenog dohotka (član 110d). Ostatak tog krnjeg dohotka predstavlja, po predlažu, kategoriju nazvanu „čisti dohodak”. Međutim, po svojem sadržaju, to je kategorija koju bi trebalo nazvati „dobit”, pa bi ta koncepcija bila, da tako kažem, kategorijalno čista, naime, znali bismo o čemu je tu riječ.

Kada osnovnoj organizaciji udruženog rada ostaje pravo da raspodjeljuje samostalno taj, čisti dohodak, onda je to u stvari pravo da ona samostalno raspodjeljuje dobit po ovoj, osnovnoj koncepciji.

Prvu alternativu ne bih komentirao, jer je to lošija varijanta onog što sada piše u Zakonu o udruženom radu o raspoređivanju dohotka.

Praksa, a i određena teorijska istraživanja, ukazuju na to da se dohodak u procesu njegovog stvaranja nužno dezagregira. Dakle, rastavlja se na elemente pogodne za poslovno odlučivanje, ovisno o potrebama kalkulacije cijena proizvoda i usluga i sličnim drugim potrebama. Međutim, u fazi raspoređivanja, dohodak bi trebalo rasporediti u njegovoj cjelokupnosti, a prethodno ga i u obračunima iskazati u punom iznosu. Pojedine kategorije iz procesa stvaranja dohotka mogu poslužiti i kao osnovica za raspoređivanje dohotka. Drugačije postupanje s dohotkom u procesu njegova stvaranja ništa ne mijenja, niti u društvenom karakteru dohotka, niti u pravu radnika da u konačnosti odlučuje o svim tokovima dohotka.

Vidite, očito je da u ovom dijelu Teza, dijelu koji se odnosi na stjecanje i raspoređivanje dohotka, ima mnogo toga spornog i nejasnog, što bi trebalo prethodno prečistiti i u jednom jasnije sročenom tekstu pripremiti za javnu raspravu.

Drugo područje bitnih promjena Zakona o udruženom radu jeste područje samoupravnog odlučivanja. Gledajući u cjelini, promjene koje se tu predlažu su prihvatljive i znače bitno poboljšanje u racionalizaciji rada i poslovanja organizacija udruženog rada. Ovdje imam na umu, prije svega, smanjivanje broja pitanja o kojima se odlučuje referendumom, jačanje uloge radničkog savjeta u procesu samoupravnog odlučivanja, razradu položaja, prava, dužnosti i odgovornosti delegata i delegacija, jačanje odgovornosti radnika za obavljanje samoupravljačkih funkcija i dr. Pogotovu

ima dosta prostora za racionalizaciju samoupravnog uređivanja odnosa u udruženom radu smanjivanjem broja samoupravnih opštih akata i pojednostavljivanjem postupka njihovog donošenja.

Kada sve ovo kažem onda to ne znači da se i slažem sa svim prijedlozima koji su u Tezama dati, ali u cjelini je to solidno urađeno područje promjena Zakona o udruženom radu.

Treće, područje promjena jeste samoupravno organiziranje udruženog rada. Tu je najznačajnije pomicanje određenih funkcija koje je do sada obavljala i mogla obavljati osnovna organizacija udruženog rada na radnu organizaciju. To se odnosi na funkcije robnog prometa, finansijskog poslovanja, politiku cena, vođenje knjigovodstva itd.

Mislim da je i ovaj pristup promjenama koje se predlažu u Tezama u redu, da se radna organizacija izgradi kao zaokružena poslovna cjelina i kao osnovni subjekt u promjetu. Tu bi valjalo obratiti još veću pažnju na potrebu čvršćeg povezivanja službi koje obavljaju tzv. glavne poslovne funkcije s osnovnim organizacijama udruženog rada. U praksi je često dolazilo do sukoba interesa osnovnih organizacija i radnih zajednica, što se negativno odražavalo na rezultate poslovanja radne organizacije u cjelini i svih njezinih dijelova. Sigurno je da će rasprava o Tezama pokazati koja su od ponuđenih rješenja prihvatljiva. Pri tom bi se trebalo voditi računa, prilikom razmatranja formulacija promjena u članovima Zakona o udruženom radu, da se ne naruše one karakteristike osnovne organizacije udruženog rada koje su je afirmirale kao osnovni subjekt samoupravnog produkcionog odnosa i početnu jedinku u procesu udruživanja rada i sredstava. Samo tako će se osigurati da se spreči povratak na preduzeće, kao ipak preživjeli organizacijski oblik rada i poslovanja.

U vezi s predloženim promjenama dijela Zakona o udruženom radu koji se odnosi na samoupravno organiziranje, naprosto se nameće pitanje šta je sa složenim organizacijama udruženog rada. Ta materija nije ni iz daleka u ovim tezama razrađena u mjeri u kojoj je to učinjeno kod radne organizacije. U praksi je dosta velika šarolikost u shvatanju i organiziranju složenih organizacija udruženog rada, a ona se kreće od svojevrsnih provizorija, do vrlo čvrsto organiziranih poslovnih si-

stema. Neće li nam se pokazati kao slabost ovog novog prijedloga upravo nedovoljno razrađena materija u vezi s složenom organizacijom udruženog rada, kao što je to do sada bio slučaj s radnom organizacijom.

U vezi s Tezama želio bih kazati još nešto. Dosta je veoma značajnih pitanja funkcioniranja sistema udruženog rada ostavljeno da se izučava, dakle nije obuhvaćeno Tezama. Među tim pitanjima je zajednički prihod u odnosima povezivanja proizvodnih i promjetnih organizacija udruženog rada, pojedini aspekti slobodne razmjene rada, zaštita društvene svojine i širi oblici organiziranja udruženog rada. Meni se čini da se na nekim od tih pitanja ipak može nešto više uraditi do sastavljanja prijedloga za donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o udruženom radu, a u okviru rješenja sadašnjeg Ustava SFRJ.

Uz uvjet da se učine određena poboljšanja ovog Prijedloga na području dohotka i dohodovnih odnosa, o čemu sam prethodno govorio i da se još neka pitanja od nabrojanih izuče i obuhvate prijedlogom izmjena i dopuna ZUR-a, što bi trebalo da uradi Komisija Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja ZUR-a, složio bih se da se u jednom razumnom roku, nakon javne rasprave, podnese prijedlog za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o udruženom radu. Ujedno bih predložio predlagачu da se iz samog teksta prijedloga ispuste brojni detalji (kao, na primjer, nabranje elemenata elaborata, odluka itd, nabranje troškova poslovanja, da se skрати tekst koji se odnosi na ustupanje sredstava koja ne koristi osnovna organizacija udruženog rada drugoj društvenoj osobi itd). Sve to možda mogu da sadrže drugi sistemski zakoni, ali mislim da to ne bi trebalo da bude u Zakonu o udruženom radu.

BORISLAV KRAJINA (SR Bosna i Hercegovina):

Drugarice predsjednice, drugarice i drugovi delegati, Teze za izradu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o udruženom radu, koje danas razmatramo na osnovu odredaba Poslovnika Saveznog vijeća o prethodnom zakonodavnom postupku, predstavljaju, po mome mišljenju, u ovoj

fazi, relativno dobru osnovu za razmenu mišljenja o osnovnim odnosima i pitanjima koja bi trebalo da budu uređena izmjenama i dopunama Zakona o udruženom radu.

S tim u vezi, meni se postavlja pitanje o kojim bi to osnovnim pitanjima i odnosima trebalo danas da razgovaramo, s obzirom na to da su Dugoročni program ekonomske stabilizacije i Kritička analiza funkcionisanja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, uglavnom naznačili pitanja i odnose koje bi trebalo rešiti izmjenama i dopunama Zakona o udruženom radu. Ovo ističem iz razloga što smatram da ne bi trebalo u raspravi o predloženim Tezama da ponavljamo diskusiju u vezi s pitanjima o kojima smo već postigli opštu društvenu saglasnost u oba navedena dokumenta. S obzirom na to, mislim da je u prethodnom zakonodavnom postupku u kome razmatramo ove Teze, neophodno da odgovarajuću pažnju poklonimo (imajući u vidu karakter Zakona o udruženom radu) i ustavno-pravnoj problematici izvođenja osnovnih zahteva datih Dugoročnim programom i Kritičkom analizom u pogledu Zakona o udruženom radu. Naime, osnovna pitanja i osnovni odnosi normativne razrade, pa i dorade Zakona o udruženom radu, u skladu sa oba navedena dokumenta, treba da budu, po mom mišljenju predmet naše pažnje i u razmeni mišljenja o ovim Tezama.

U skladu s tim, želeo bih da ukažem na sledeće:

Prije svega, mislim da Ustav SFRJ daje dovoljno prostora da se u Zakonu o udruženom radu, ne čekajući predstojeće izmjene Ustava, izvrše radikalnije izmjene i dopune u cilju realizovanja osnovnih zahteva Dugoročnog programa, Kritičke analize i dokumenata Trinaestog kongresa SKJ. Riječ je o pitanjima kao što su, na primjer, realizovanje stavova Centralnog komiteta SKJ o idejno-političkim pitanjima ustavnog položaja radnika u raspolaganju dohotkom i sredstvima društvene reprodukcije, normativno preciziranje i dogradnja pravnog subjektiviteta organizacija udruženog rada a posebno radne organizacije, afirmisanje radničkog saveta na svim nivoima, sužavanje pitanja o kojima se odlučuje putem referenduma, jačanje odgovornosti za racionalno raspolaganje

društvenim sredstvima, stvaranje uslova za još brže udruživanje rada i sredstava na dohodovnim odnosima itd.

Kad je riječ o realizovanju stavova Centralnog komiteta SKJ o, da tako kažem, dva dijela ličnog dohotka, poznato je da je Centralni komitet zauzeo svoj stav i da bi ovaj zahtjev trebalo odmah sprovesti u život.

Prema Tezama koje danas razmatramo, teza 16, u kojoj se nudi nekoliko alternativa, postoje krupne razlike u pogledu pravnog izvođenja, odnosno formulisanja pomenutog stava iz zahtjeva Centralnog komiteta SKJ u Zakonu o udruženom radu.

Na prvi pogled čini se da je pravo nemoćno da izrazi ovaj fundamentalni zahtjev jer se, kako sam već rekao, u Tezama alternativno nudi više sasvim oprečnih rješenja. Međutim, navedeni zahtjev je pravno relativno lako izvesti, ukoliko idejno-politički i ustavno-pravno budemo dosljedni u realizaciji osnovnog zahtjeva da treba stvoriti sve uslove da bi radnici ovladali cjelinom društvene reprodukcije i svojim viškom rada. Pri tome je posebno značajan nesvojinski koncept društvene svojine prema kome je jedino rad osnov prisvajanja.

Ako pođemo od ovih polazišta, a od toga mislim da moramo poći, onda se u sasvim drugom svjetlu postavlja i uloga države, samoupravnih interesnih zajednica, stručnih službi, odnosno ukupne nadgradnje u odnosu na bazu, tj. proizvodni rad. Da bismo razvijali koncept slobodno udruženog rada i obezbijedili vlast za radnika moramo pravno onemogućiti, odnosno zabraniti administrativnu preraspodjelu dohotka.

Po mome mišljenju, neophodno je izgraditi automatizam koji bi obezbijedio da se u budžetima društveno-političkih zajednica i fondovima samoupravnih interesnih zajednica ne stvaraju i ne gomilaju viškovi koji se ne vraćaju udruženom radu.

Čini se da bi najefikasnije rješenje bilo da se zakonom ovlasti osnovna organizacija udruženog rada da može, kada isplati dogovoreni, tj. sporazumom utvrđeni iznos doprinosa i poreza za određeni period, da automatski obustavi dalje plaćanje dažbina na odnosni period. Ukoliko bismo ovo postigli, obezbijedili bismo materijalnu osnovu za sprovođenje ne samo stavova Centralnog komi-

teta SKJ o idejno-političkim pitanjima ustavnog položaja radnika u raspolaganju dohotkom i sredstvima društvene reprodukcije, već bi ojačali akumulativnu i reproduktivnu sposobnost privrede.

Mislim da bi u Zakonu o udruženom radu trebalo da imamo takve odredbe koje će, s jedne strane, u svemu obezbijediti prioritet ličnih dohoda radnika i akumulaciju udruženog rada, a s druge strane, zahtijevati da radnici maksimalno domaćinski posluju i raspolazu društvenim sredstvima i da zato odgovaraju jedni drugima, kao i društvu u cjelini.

U takvoj situaciji, mislim da država i SIZ-ovi neće biti u poziciji (i ne bi bili u poziciji) da svoje aktivnosti usmjeravaju u pravcu manipulisanja viškovima, budžetima i fondovima, već da obezbeđuje uslove da udruženi rad stvori što više dohotka. Jedino veći dohodak (a on se, poznato je, samo u privredi može stvoriti), može, dugoročno gledano, da riješi nagomilane probleme koje imamo.

Što se tiče ostalih pitanja koja sam pome-
nuo, a koja bi svakako izmjenama i dopunama Zakona o udruženom radu trebalo riješiti prije promjena Ustava SFRJ, ukratko bih se osvrnuo samo još na pitanje definisanja osnovne organizacije udruženog rada.

Naime, u Zakonu o udruženom radu se samo govori da radnici u osnovnoj organizaciji udruženog rada ostvaruju svoja samoupravna prava, dok se uopšte ne pominje da radnici ostvaruju i svoje obaveze i odgovornosti koje imaju u udruženom radu jer rade društvenim sredstvima. Takvim i sličnim definicijama praktično smo dali normativnu osnovu za grupno-svojinsko ponašanje. S obzirom na to, neophodno je da u definiciji osnovne organizacije bude ugrađena i odgovornost radnika, kako međusobno, tako i u društvu u cjelini, jer je riječ o radu radnika sredstvima u društvenoj svojini.

Na kraju, smatram da bi u sva tri dijela Zakona o udruženom radu, dakle u dijelu o društveno-ekonomskim odnosima, samoupravnom organizovanju i samoupravnom odlučivanju, trebalo, po mome mišljenju, još kreativnije, odlučnije i smjelije predložiti takva pravna rješenja koja bi zaista pružala garanciju da će se ostvariti suština

zahtjeva Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije i Kritičke analize funkcionisanja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja.

Naime, predložena rješenja u Tezama nisu, po mome mišljenju, još uvijek dovoljna garancija da će se iskorijeniti centri neformalnog odlučivanja o dohotku, niti da će se razviti teritorijalna blokada dohotka.

Ovo su, smatram, dva najveća problema na koje su ukazali Dugoročni program ekonomske stabilizacije i Kritička analiza funkcionisanja političkog sistema, socijalističkog samoupravljanja, pa je ovo, po mome mišljenju prilika kada menjamo Zakon o udruženom radu, a i kada budemo menjali Ustav SFRJ, da stvorimo sve normativne pretpostavke da takvih pojava više ne bude u praksi.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегаткиња Богдана Глумац—Леваков.

БОГДАНА ГЛУМАЦ—ЛЕВАКОВ /САП Војводине/:

Другарице председнице, другови и другарице делегати, у досадашњем раду Комисије Скупштине СФРЈ за праћење спровођења Закона о удруженом раду, уложила је значајне напоре у припреми ових Теза као веома значајног и сложеног задатка, посебно њена стручна радна група.

Критичке оцене које су до сада изречене у односу на ове Тезе у расправама на радним телима у одговарајућим облицима деловања Савезне конференције Социјалистичког савеза у појединим органима и организацијама у републикама и покрајинама, као и оцене које буду дате у данашњој расправи на седници овог Већа, постићиће свој циљ и оправдање уколико су што конкретније, реалне и конструктивне, јер једино тако могу свима нама и Комисији користити у даљем раду на изналажењу одговарајућих, а

посебно у даљој самоуправној пракси прихватљивих решења.

Основа рада на изради овог документа у складу је с опредељењима Дугорочног програма економске стабилизације, Критичке анализе функционисања друштвено-политичког система и ставова Централног комитета СКЈ о идејно-политичким питањима уставног положаја радника у располагању и управљању дохотком и средствима друштвене репродукције, као и сама сазнања до којих се дошло из десетогодишње примене Закона о удруженом раду.

У радној основи за ове Тезе морао је да буде и Устав СФРЈ. Сигурно је да предстојеће промене у вези с овим питањима, представљају један од најзначајнијих и најкрупнијих задатака овог сазива Скупштине СФРЈ. Несумњиво значајна политичка опредељења могла су у припреми овог документа послужити само као глобална оријентација, али је у конципирању Теза требало уложити напоре у тражењу конкретних решења у оквиру тако постављеног задатка.

Познато је, међутим, да је у пракси, док су Тезе припремане, било различитих, па чак и дијаметрално супротних мишљења не само о томе шта мењати у Закону о удруженом раду, него и о томе да ли би уопште требало мењати Закон о удруженом раду.

То истичем и због тога што је предлагачу у таквим условима било тешко одредити се за концепт, садржину и правце промена које у овом документу предлаже.

Мислим да је могуће, па чак и неопходно да већ на овој седници покушамо да својим предлозима /на линији усвојених глобалних политичких опредељења/ што ближе дефинишемо задатак, како би га предлагач и остали учесници у даљим расправама комплетно операционализовали.

Ту би предлагачу велику помоћ могли и требало да пруже и радна тела, посебно Комисија за уставна питања, Законодавно-правна комисија, надлежни савезни друштвени савети и друга радна тела, као и научне и стручне институције.

1/ Мислим да није спорно да су подручја промене у Закону о удруженом раду претежно у

организационом и функционалном престојавању система удруженог рада, а није /како би се то из Теза могло схватити/ реч о променама у материјалној сфери удруженог рада.

С тог становишта гледано, промене обухватају три битна подручја. Прво, промене у процесу самоуправног одлучивања у смислу повећавања његове економичности и ефикасности. Друго, изналажење реалније и тржишним законитостима подобније организације у систему удруженог рада. Треће, обезбеђење и веће ефикасности и конкретне одговорности у коришћењу друштвених средстава.

Када је реч о неким начелним питањима у вези којих и предлагач има одређене дилеме, желим да укажем на два питања.

Прво, поставља се питање да ли би промене Закона о удруженом раду требало да иду паралелно с променама Устава или пре?

Мислим да је та дилема имала свог оправдања, можда пре припреме радних основа за заузимање ставова о иницијативама за промене појединих одредаба Устава СФРЈ које је припремила Радна група Савезног савета за питања друштвеног уређења. Из првог дела радних основа у области друштвено-економског уређења, предлажу се промене у Уставу СФРЈ које би морале имати одраза и на одговарајуће промене ЗУР-а. Ако још томе додамо и могуће промене неких других одредаба Устава СФРЈ, за које је назначено у помнутом материјалу да би их требало проучити и онда се одредити /доградња концепције друштвене својине, јединствено југословенско тржиште и питање самоуправног организовања и др/, онда изнети предлог постаје и реалнији.

Што се тиче рокова у вези с уставним променама и променама у ЗУР-у, они су свакако значајни али не би требало да буду и пресудни. Наиме, став Централног комитета СКЈ јесте да се променама ЗУР-а приступи што пре и да се те промене изврше најкасније до краја ове године. Мислим да би рад на променама ЗУР-а требало ускладити с радом на припреми промена Устава СФРЈ, водећи рачуна о глобалним променама у привредном систему.

Друго питање о којем сам желела нешто рећи, а предлагач га истиче као дилему и начелно

питање које тражи проучавање, јесте питање повезивања самосталног личног рада у систему самоуправног удруженог рада. Наиме, још у току рада на овим Тезама било је предлога да би одговарајућим одредбама ЗУР-а требало разрадити и питање повезивања самосталног личног рада у систему самоуправног удруженог рада и, у вези с тим, разрадити разноврсне облике и јединствене основе удруживања земљорадника с радом радника на средствима која су у друштвеној својини у организацијама удруженог рада, у односима њихове трајније сарадње, путем којих земљорадници повезују свој рад и земљиште, средства рада и друга средства у својини земљорадника с радом радника и друштвеним средствима, на основама заједничког остваривања дохотка и заједничког управљања пословима од заједничког интереса.

Такође, према већ датим предлозима, у ове одредбе ЗУР-а требало би установити и обавезу радника и органа управљања у организацијама удруженог рада да стварају услове за такво повезивање са земљорадницима, као и дужност надлежних органа ДПЗ-а да економским и другим мерама подстичу удруживање земљорадника на изложеним основама, како би се створили неопходни услови за дугорочије повезивање земљорадника у систем самоуправног удруженог рада.

Исто тако, предложено је да се допуне одредбе о удруживању радних људи у занатске и друге задруге и о њиховој сарадњи с организацијама удруженог рада. Мислим да би изложена питања требало уградити у постојеће решење у ЗУР.

У односу на поједина предложена решења и алтернативе уз та решења, задржала бих се и на проблематици распоређивања дохотка и неотуђивих права радника. Полазећи од оцене и ставова Централног комитета СКЈ да у питањима распоређивања дохотка треба обезбедити успостављање квалитетно нових односа, у Тезама је ово питање уређено тако што се, приликом распоређивања дохотка основне организације удруженог рада, успоставља нови однос којим се обезбеђује да део личног дохотка радника по основу текућег рада има приоритет над свим

обавезама и издацима који се надокнађују из дохотка основне организације.

Међутим, поред овог основног решења у тези, дате су алтернативе којима се практично искључује замисао основног решења. Ову дилему би требало отклонити, с обзиром да се, у ствари, и не ради о могућој другој варијанти у основи исте замисли, већ о различитим, супротним схватањима пре свега карактера дохотка а, у вези с тим, и односа који треба успоставити у његовом распоређивању.

Исто тако, значајно је питање које се односи на тзв. неотуђиво право радника. Ово питање има значај нарочито због тога што се у пракси /а и у политичким ставовима и документима/, указује на проблем који настаје због тога што ни у ЗУР-у нису предизно назначена неотуђива права радника у односу на друга права радника која се не сматрају неотуђивим. Овакви захтеви, који деле самоуправна права радника на она која су неотуђива и која то нису у основи су последица другојачијег схватања Уставом утврђеног смисла о неотуђивости права радника на самоуправљање. Наиме, према Уставу, под неотуђивим правима радника требало би схватити сва самоуправна права радника која произилазе из основног права рада на средствима која су у друштвеној својини и та се права не могу отуђити, а сваки акт или радња којим би се та права повредила су противуставни. У том смислу су и утврђени одредбама члана 13. ЗУР-а.

Према томе, појам неотуђивих права не би требало везивати за начин њиховог остварења, јер начин одлучивања радника, као и избор питања о којима ће одлучивати личним изјашњавањем јесте важно питање, али је то пре свега ствар самих радника њихових опредељења

И на крају, сматрам да је и у ЗУР-у и у Тезама за измену ЗУР-а недовољно обрађено питање удруживања рада и средстава самоуправних организација и заједница, које би требало имати у виду у даљем раду на овом значајном документу.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА--ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Жарко Коленда.

ŽARKO KOLENDA (SR Bosna i Hercegovina):

Drugarice predsjednice, drugarice i drugovi delegati, mislim da se slažemo u ocjeni da je Komisija koja je radila na izradi Teza uložila veliki trud i prezentirala dokumenat koji može biti polazna osnova za raspravu o izmjenama Zakona o udruženom radu. Kad kažem „polazna osnova” time ne mislim da kažem da bi ovako predloženi dokumenat mogao da izdrži cjelovitu kritiku, jer postoje neka opredjeljenja koja nisu u najboljoj mjeri izrazila ono što se objektivno očekuje, posebno u udruženom radu, u procesu otklanjanja onoga što smeta da bi još intenzivnije i više, stvaralački zaživio sistem samoupravljanja u istinskom odlučivanju radnika o cjelini dohotka i reprodukcije u širem smislu riječi.

Ocjenjujem takođe da je bilo nužno da se u ovom pristupu istakne i to dosta afirmativno, koje je elemente Zakon o udruženom radu u periodu od deset godina donio u razvoju proizvodnih snaga i samoupravljanja. To je nužno zbog toga što je u javnom mnjenju, posebno u udruženom radu, to Zakon koji ima nesporno veliku društveno-političku dimenziju i da se mora s nužnim oprezom pristupiti njegovim izmjenama. Mora se staviti na znanje da nije riječ o njegovom mijenjanju, posebno o mijenjanju njegovih osnovnih instituta, nego više o tome da se na bazi dosadašnjih iskustava, vrše određene korekcije i ispravke u njegovom hodu. Tako bi on još više bio uporište i podstrek koji bi obezbijedio razvoj samoupravljanja, kao našeg neprikosnovenog opredjeljenja, i stvorio bi više mogućnosti da radnik odlučuje, posebno na najbitnijim tačkama ukupnog privređivanja. Prije svega, tu mislim na stvaranje i na raspodjelu dohotka, na uticaj radničke klase na sveukupne tokove u društvu, s ciljem da se postiže veća efikasnost i da se obezbijedi dinamičniji i efikasniji razvoj društva.

Specifičnu težinu taj zadatak ima i u činjenici da se društvo nalazi u teškoj ekonomskoj situaciji i da je nužno učiniti odgovarajuće korake i na izmjeni nekih sistemskih zakona, pa i na izmjeni Zakona o udruženom radu, da bi se brže prevazišle teškoće i da bi se obezbijedio prostor koji bi omogućavao razmah inicijativa, slobodnije kreira-

nje u svim specifičnostima privrednih djelatnosti i privređivanju u društvu.

Nužno je kazati i to, na kojim područjima je praksa ukazala na potrebu izmjene određenih instituta i opredjeljenja. Principijelno govoreći, riječ je o pretjeranom normativizmu, zatim da je u znatnoj mjeri formalizovano samoupravljanje, razvlašćen radnički savjet, stvorena velika OOUR-izacija i data neka neprihvatljiva rješenja u vezi s institutom referendumu, odnosno konsenzusa itd. Nužno je da pojednostavljenim i razumljivim rječnikom, a ne „rječnikom normativizma” reći za koje se radikalne promjene zalažemo i za šta se uopšte zalažemo, da bismo u javnoj raspravi dali osnovu za šire uključivanje radnika udruženog rada i čuli njihova mišljenja i sugestije.

Iz ponuđenih Teza provjeka uvjerenje da je Komisija bila uklještena između autoriteta Zakona o udruženom radu (koji je nesporan) i opredjeljenja i zahtjeva da se vrše promjene, pa su tako i neka rješenja ostala na marginalnim pitanjima, ili su date manje izmjene, a neke kardinalne, objektivno nužne promjene su izostale.

Ključna zamjerka Tezama jeste da se u njima malo govori o sticanju, dakle o ostvarivanju dohotka i o tome da više i slobodnije dolazi do izražaja stvaralačka snaga u stvaranju dohotka i efikasnijem privređivanju, a i suviše o raspodjeli i troškovnom principu.

U Tezama, istina, ima elemenata kojima se radnici, prije svega, ekonomski stimulišu da trajno i optimalno aktiviraju sve faktore privređivanja, da racionalnije koriste sredstva i da ih stalno obnavljaju, uvećavaju i unapređuju.

Međutim, ipak ovi akcenti i orijentacija nisu ono što je nužno da bi se na osnovama samoupravljanja razvijalo i produktivno društvo u mjeri u kojoj to sadašnje domaće i međunarodne okolnosti zahtijevaju.

Potrebno je u neophodnoj mjeri doraditi i maksimalno afirmirati odredbe 45. člana Zakona o udruženom radu u tom smislu da je dohodak i ne samo dohodak, nego svi produkti rada koji služe za zadovoljavanje potreba radnika i drugih radnih ljudi i građana, motiv i mjera vrijednosti odluka i rada radnika, organa upravljanja, poslovnih organa i stručnih službi. To se ne odnosi samo na

radnike i organe u organizacijama udruženog rada, nego i na organe i pojedince u drugim djelatnostima što se odnosi na banke, SIZ-ove, privredne komore i druga udruženja i organe društveno-političkih zajednica. Svi ovi organi na odgovarajući način mogu da objektivno utiču na efekte rada i na njihovo korištenje, što se prvenstveno odnosi na dohodak, pa je razumljivo da se na ovim osnovama vrši vrijednovanje njihovih odluka i rada.

Neće se postići željeni rezultati u pogledu povećavanja produktivne sposobnosti društva u cjelini, ako su samo radnici organizacija udruženog rada odgovorni za stjecanje dohotka i drugih efekata rada, jer na ove efekte utiču organi i pojedinci u drugim djelatnostima.

U Zakonu o udruženom radu je neophodno utvrditi osnove (a u drugim propisima to detaljnije razraditi), da je konačni efekat rada dohodak, mjera valjanosti rada svih onih koji vrše pripreme samoupravnih odluka, onih koji predlažu i donose odluke i onih koji izvršavaju odluke. Potrebno je, drugim riječima, zaoštriti pitanje odgovornosti za efekte rada svih onih koji na te efekte rada utiču, sve do smenjivanja s položaja i prestanka radnog odnosa, ali ne samo u organizacijama udruženog rada u privredi nego i u svim djelatnostima.

U uvodnom dijelu Teza se ističe, a u odgovarajućim dijelovima se čini pokušaj da se afirmiše, kako se to kaže, ustavni koncept radne organizacije. U principu, to je sasvim u redu i na liniji je povećanja produktivne moći samoupravljanja. Ono što se, međutim, odnosi na radnu organizaciju nije dovoljno, a posebno se to ne može odnositi samo na radnu organizaciju, nego na sve subjekte društva koji utiču na sticanje i korištenje dohotka i drugih produkata rada potrebnih ljudima. Nije, naime, dovoljno da radna organizacija bude samo subjekt promjeta, kako se u uvodnom dijelu Teza naglašava, a da se u drugim dijelovima u određenoj mjeri razrađuje, nego da radna organizacija bude subjekt svih faza proizvodnje, raspodjele, razmjene i korištenja dohotka u smislu usklađivanja djelovanja osnovnih organizacija udruženog rada u njenom sastavu, na stjecanje i korištenje što većeg dohotka u vezi sa svim pitanjima. Istovremeno, ovakvu funkciju moraju imati i slo-

žene organizacije udruženog rada za pitanja koja se integrišu na nivou složenih organizacija, a i drugi subjekti u okvirima svojih ovlaštenja. U tom smislu trebalo bi izvršiti odgovarajuće izmjene u sistemu samoupravnog odlučivanja. Potrebno je, naime, obezbijediti da se u procesu odlučivanja u svakom obliku udruživanja rada, sprovodi ona odluka koja vodi većim efektima na nivou cjeline (radne organizacije, SOUR-a itd), a da se učešće u korištenju zajedničkih efekata vrši srazmerno doprinosu za njihovo ostvarivanje. Na tim osnovama je moguće otkloniti i probleme koji sada proizilaze iz bukvalne primjene konsensusa u okviru odgovarajućih oblika udruživanja rada.

Teze su otišle dalje od teza. One su, na određeni način, prednacrt ili nacrt normativnih rješenja. Principijelna zamjerka Tezama je što su umjesto smanjivanja normativizma na nekoliko područja, otišle dalje od toga, tako da one, već na određeni način, uzurpiraju ono što bi trebalo da se riješava nekim drugim sistemskim zakonima u okviru Zakona o udruženom radu i Ustava (na primjer Zakona o planu, ukupnom prihodu, cijenama itd) i čak nekim mjerama koje bi po svojoj prirodi trebalo da budu mjere tekuće ekonomske politike. To posebno važi za područje raspodjele. Na taj način, zakon se objektivno izlaže opasnosti da ne bude temeljan, da ne bi ostavio veći prostor, odnosno okvire za fleksibilnije ponašanje i prilagođavanje specifičnim uvjetima ne samo predmeta poslovanja, nego i vremenskih uvjeta.

Dio Teza, koji se odnosi na ostvarivanje ličnih dohodaka po dva osnova, (teza 16), trebalo bi očigledno preispitati. Namjera i opredjeljenje jasno zaslužuju podršku, ali konkretna rješenja koja se nude, trebalo bi s više aspekta proučiti. Ulazi se u detalje i kaže se (član 110b) da se rezultati rada radnika iskazuju količinom i kvalitetom proizvoda i da bi trebalo obezbijediti količinu i kvalitet proizvoda. Ali, šta radiiti ako je to učinjeno uz velike troškove, koje tržište na prihvata?

Ovo su detalji odgovora i sporazuma, a ne Zakona o udruženom radu. Realni dohodak je prava mera rezultata rada radnika. U raspodjeli dohotka, posle niza učesnika, akumulacija se stavlja na pretposlednje mesto. Ne znam da li je to prihvatljivo? Sada, na primer, imamo velike rasprave

u vezi s sprovođenjem Društvenog dogovora koji se zalaže za to da bi raspodjelu i podjelu ličnih dohodaka trebalo uvijek dovoditi u vezu s jačanjem materijalne osnove udruženog rada. Ovde nigde te spone nema, ili bar to nije dovoljno jasno i eksplicitno navedeno. Nema nigde spone da bi se uvijek morala obezbijediti sredstva za proširenje reproduktivne osnove, odnosno jačanja materijalne osnove udruženog rada.

U Tezama koje se odnose na radne odnose, trebalo bi težiti da se otklone slabosti koje se sada ispoljavaju.

U 36. tezi trebalo bi naglasiti da će se izabrati kandidat koji najbolje ispunjava uslove, a ne samo onaj koji ispunjava uslove, jer se može pretpostaviti da će uvijek, ili po pravilu biti više kandidata nego otvorenih radnih mjesta.

Treba reći da se radnik može rasporediti iz jedne u drugu osnovnu organizaciju u istoj radnoj organizaciji, a ne privremeno rasporediti, kako je u 38. tezi. Za to su opštepoznati razlozi. Kao razlozi za prestanak radnog odnosa, navodi se više slučajeva (na primjer, 44. teza), ali se ne navodi nesavesno i nekvalitetno obavljanje poslova, što bi trebalo staviti na prvo mjesto i što bi trebalo razraditi društvenim dogovorima i samoupravnim sporazumima. To bi se moralo odnositi na neradnike, počev od najnižih, pa do najviših kvalifikacija i funkcija.

Inače, mislim da je oblast radnih odnosa i suviše regulisana zakonima (a ne samo Zakonom o udruženom radu) i da bi više prostora trebalo ostaviti društvenim dogovorima i samoupravnim sporazumima.

U dijelu koji se odnosi na samoupravno odlučivanje u okviru osnovnih organizacija udruženog rada, radnih organizacija i složenih organizacija i drugih subjekata društva, potrebno je dosljedno ostvariti stanovište da su efekti rada na nivou rada svake cjeline, osnova za donošenja odluka i da se raspodjela efekata vrši srazmerno doprinosu njihovom ostvarivanju. U tom smislu, trebalo bi riješiti i pitanja o kojima radnici odlučuju referendumom (teza 69). Među ovim pitanjima je i akt o zajedničkim osnovama plana osnovne organizacije, radne organizacije i složene organizacije. Međutim, najmanje što bi bilo nužno je da bi ovu odredbu

trebalo uskladiti sa Zakonom o osnovama sistema društvenog planiranja i Društvenim planom Jugoslavije. Ceo ovaj kompleks odlučivanja (putem referenduma), osobito ako je riječ o konsensusu, trebalo bi preispitati, kako se ovaj oblik odlučivanja ne bi formalizovao, a u praksi i zloupotrebijavao.

Poseban problem u našem društvu čini neizvršavanje obaveza utvrđenih samoupravnim sporazumima, društvenim dogovorima, pa i zakonima. Iz toga sledi opšta neodgovornost i pravna, odnosno poslovna nesigurnost, što je jedan od osnovnih uzroka teškoća u kojima se sada nalazimo. I pored toga, ovoj problematici se poklanja malo pažnje (nešto, ali sasvim nedovoljno u tezama 102. i 103). Zato je neophodno ovu problematiku preciznije novelirati i utvrditi da se obaveze iz društvenih dogovora i samoupravnih sporazuma moraju odgovorno izvršavati (kao i obaveze iz svakog drugog dogovora). To je, na koncu, i Kardeljev stav u knjizi „Osnove samoupravnog planiranja” i za to se snosi materijalna, pa u odgovarajućim slučajevima i krivična odgovornost. To bi prisililo i učesnike u dogovaranju i sporazumevanju da dobro izuče obaveze koje preuzimaju, što bi vodilo kvalitetu sporazuma i dogovora, a time i razvoju samoupravljanja u celini.

Na kraju, ocjenjujem da bi u daljem radu u izradi Teza za izmenu Zakona o udruženom radu, trebalo s dužnom, rekao bih naglašenom pažnjom uvažavati sve korisne sugestije i primjedbe i još više koristiti naučna i stručna saznanja, a sve u težnji da se dođe do takvih rješenja koja će najadekvatnije izraziti naša opredjeljenja u istinskom, dakle, suštinskom, a ne formalnom razvoju samoupravljanja i efikasnijeg i racionalnijeg privređivanja.

Mi smo u Bosni i Hercegovini u proširenom sastavu Komisije za praćenje i sprovođenje Zakona o udruženom radu, vodili raspravu o ponuđenim Tezama i dali još neke konkretne primjedbe i sugestije, pa molim da se one prihvate uz moju diskusiju. Prilažem rezime rasprave.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА – ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Замолила бих, пре него што дам реч следећем дискутанту, да се договоримо, друтови

делегати, како да наставимо рад. Имам до сада пријављено 28 другова и другарица делегата, који би желели да узму реч у расправи. До сада су говорили четири делегата. Не залажем се за то да ограничавамо расправу. Међутим, молим другове делегате који желе да учествују у расправи да сами оцене дужину својих излагања.

На основу онога што је до сада речено и онога што ће бити речено, то је оно о чему би требало да се договоримо.

Друго, ми сада настављамо рад до 13 сати. Тада ћемо да направимо једночасовну паузу да би делегати могли да ручају /или ако је то мало, да буде пауза сат и по и да наставимо рад у 14 и 30 сати, па да радимо до 17 сати/. У 17 сати ћемо да прекинемо рад и да га наставимо сутра, имајући у виду да је у 18 сати Клуб делегата.

Да ли Веће прихвата овакав предлог? /Да/
Настављамо рад.

Има реч делегат др Мијат Шуковић.

ДР МИЈАТ ШУКОВИЋ /СР Црна Гора/:

Ја разумијем потребу да будемо рационални у излагањима, али морам да кажем да доживљавам данашњу расправу као један крупан историјски чин у којем се одлучује о кључним питањима будућности удруженог рада у Југославији и ја нијесам за то да се због журбе /макар остали и два дана/, теоријско-политички концепт промјена Закона о удруженом раду релативно брзо заврши.

Нијесам учествовао ни у расправи до сада у радним тијелима, зато што радна тијела чији сам ја члан нијесу до сада разматрала Тезе и зато нијесам имао прилике да кажем своје ставове у вези с овим питањима, као што су то многи други делегати учинили, а пошто ово сматрам судбинским питањем, признајем да нећу бити сасвим кратак.

Припремајући се за судјеловање у расправи на овој сједници Савезног вијећа, а извршавајући своју делегатску обавезу, иницирао сам разматрање Теза за израду Закона о измјенама и допунама Закона о удруженом раду, осим у делегацији чији сам члан, Комбинату алуминијума

у Титограду и Радној организацији Индустрија грађевинских машина „Радоје Дакић” у Титограду. Прва радна организација има 5.100 радника а унутар ње је 14 основних организација, а друга има 4.500 радника и унутар ње је 11 основних организација.

Иницијатива је прихваћена и вођене су расправе у колективу, а након тога, у делегатском облику организовања у оба колектива, утврђене су смјернице за рад и одлучивање делегата у вези с овим Тезама.

Дужан сам да те смјернице изнесем и овде презетирам оно што индустријски радници у оваквим колективима и овим колективима траже у вези са Тезама, а након тога ћу изнијети своје ставове.

Прије тога, да нагласим сљедеће: Прихватање иницијативе коју сам дао — организовано припремање описаних скупова и читаве расправе, веома садржајно и веома прецизно давање смјерница на тим скуповима, аргументовано указује на то да су радници веома заинтересовани за промјене Закона о удруженом раду, да су спремни и способни да делегатима дају смјернице и да ће то, како они сами кажу, чинити увијек када им се пружи шанса.

Насупрот другачијим тврдњама, као делегат у Савезном вијећу, нијесам имао никаквих дилема или нејасноћа у вези с тим шта чини делегатску основу делегата у Савезном вијећу. Без икаквих тешкоћа се успоставила делегатска веза између делегата и ова два колектива.

Друг Драги Ракчевић, делегат у овом Вијећу, такође је судјеловао у свему томе па и он може изразити своје мишљење.

Дакле, конкретни резултати не потврђују, већ негирају оправданост честих тврдњи да се не зна шта је делегатска основа делегата у Савезном вијећу и да делегати, делегирани у то Вијеће, не могу успостављати и одржавати делегатски однос са својом делегатском основом.

Морам да кажем да ово истичем због права која се настављају и у вези с Уставом. Сада, да кажем које су то смјернице делегата.

Прво, чињенице из стварности су ставови које у изворном облику износим. Чињенице у стварности потврђују да су се у десетогодишњој

практи потврдиле исправношћу основних постулата и кључним одређењем Закона о удруженом раду. Али, ти резултати не потврђују чињеницу да су свако начело и сваки основни институт садржани у Закону о удруженом раду у десетогодишњој пракси, испољили и потврдили способност да обезбјеђују остваривање у самом Закону садржаних циљева, како се тврди у приступним одређењима Теза. Напротив, чињенице потврђују да један дио начела и рјешења и Закона о удруженом раду, сувише много идеализује садашњу југословенску материјалну, образовну, културну и укупну стварност.

Због тога радници траже да се подвргне конкретнијој критичкој анализи свако начело и свако рјешење садржано у другом, трећем и четвртм дијелу Закона, с циљем да се пронађу боља рјешења и начела, којима ће се још боље учврстити и унаприједити самоуправни односи и институције и самоуправни положај радника.

Други став је захтјев да производни радници у овим колективима оцјене вриједном и значајном оријентацију у Тезама да се установе заједнички самоуправни општи акти за све облике организовања у оквиру радних организација, да се рационалније самоуправно одлучује, да ојача улога и јединство радне организације, тако да се створи правна основа да би се добри радници могли брже ослободити нерадника. Они, међутим, оцјењују да су Тезе /по обиму и по дубини/ и поред позитивног које је садржано у њима, у огромном раскораку с историјском ситуацијом и са стварним потребама радника. Оне нуде /цитирам њихове оцјене/ ситне поправке, али никакве промјене.

У појединим тезама, предлаже се нормирање читавог низа техничких обрачунских детаља /опет цитирам/ с усмјеравањем на то да се живот иницира преко сваке дозвољене мјере, а нема предлога за промјену низа рјешења која у пракси нијесу потврдила способност да допринесу развоју самоуправљања.

Треће, ма како демократски добро уредити производне односе, југословенско друштво ће стагнирати ако не створи услове за бржи развој производних снага. Досадашњи резултати у /опет цитирам/ примјени Закона о удруженом раду,

указују на то и увјеравају нас да Закон, без значајнијих побољшања једног броја његових садашњих начела и рјешења у другом, трећем и четвртм дијелу, нема довољно снаге потребне за стварање повољнијих услова за убрзанији развој производних снага, нити неопходну снагу у друштву да одстрани распрострањену аутархију и нездраву усмјереност не малог броја појединаца и колектива, да грабе за себе све што могу, без обзира на то да ли су зарадили или нису.

Да би закон што више доприносио стварању услова, неопходно је тежиште измјена и допуна Закона о удруженом раду усмјерити на замјену једног броја начела и сваке одредбе /сваког дјелића појединог начела или одредбе које вуку аутархију или их носиоци аутархије успјешно користе као правни ослонац за њену заштиту/ и на замјену начела одредаба које се користе као ослонац аутархији у расподјели. Или „за анархију у расподјели” /израз који је употребљен на скупу/ и то тако да се замијене начелима и одредбама које ће усмјеравати и присиљавати стварање самоуправно и економски здравих интеграција у размјерама земље као цјелине и досљедније остваривање принципа расподјеле према раду и резултатима рада. У том циљу, критички оцијенити и законско рјешење које даје право радницима у основној организацији удруженог рада да самостално располажу цјелокупним оствареним дохотком јер је то девиза која у пракси постаје ослонац бројним грешакама у процесу расподјеле и присвајања.

Изоставићу читав низ ових других смерница јер мислим да је ово овдје концептуална расправа и зато тражим да се то прикључи стенограму као ставови делегатске основе. Али, да завршим једним ставом који је под 8. тачком. Садашња рјешења о основама и мјерилима расподјеле личних доходака нијесу у функцији стварања дохотка, већ подстичу трку за стицањем дохотка и без рада. Она не обезбјеђују ни досљедну реализацију принципа расподјеле према раду, већ допушта и штити големо узимање друштвеног, без ефикасног рада или без рада уопште. То обавезује, а и радници траже да се радикално измијене садашња начела и рјешења с подручја рас-

поdjеле, што се не постиже и не може постићи раздвајањем личног дохотка на два дијела, када се при томе задржава рјешење да се оба дијела исплаћују из истог извора и када остаје на снази постојећи принцип који утврђује да су приход и доходак мјера за личне дохотке и њихову висину.

Делегат има положај који га обавезује да слиједи природно одређјење, тј. „да има два уха, а само једна уста”. Али, молим да то не схватите само у квантитативном значају /да је делегат дужан само да више слуша и да мање говори/, већ то има и своју квалитативну димензију. Делегат је такође дужан слушати и преносити, али и изнијети свој властити став; дужан је примати и преносити самоуправни плурализам на оба уха, али је дужан исказати и једно становиште, једно одређјење које је унутар себе конзистентно. Зато ја тако и поступама. Али, прије свега, желим да истакнем ово. Суштину овдје делимично приказаног усмјерења моје делегатске основе, карактеришу социјалистичка самоуправна одређјеност, одлучност, ширина и дубина анализе, одговорна смјелост у оцјенама, сулестијама, захтјевима и предлозима. Суштина тог усмјерења, на основу мојих сазнања, подудар се циљно и садржински с казивањем радника из других колектива ширум Југославије објављених у мени доступним средствима јавног информисања. Подудар се такође и с резултатима својих властитих анализа и студија садашњих начела Закона и рјешења садашњег текста Теза с резултатима студија југословенске стварности и резултатима великог дијела научних скупова на којима су разматрани ови проблеми у протекле двије године.

Зато, као делегат, са задовољством предлажем и с одлучношћу се залажем за то да се у даљем раду на промјенама Закона о удруженом раду усвоји суштинска порука изражена у приказаном мјерењу у оном дијелу који у журби нијесам могао прочитати.

Смаграм да је данас примаран теоријско-политички концептуални приступ промјенама Закона о удруженом раду, а не расправа о свакој појединој тези, јер ће за то бити времена. Зато се ја само о теоријско-политичком концептуалном

прилазу изјашњавам и изражавам у вези с тим свој став.

Прво, Тезе за израду закона о измјенама и допунама Закона о удруженом раду садрже одређјење да се задрже, очувају и још више обезбједе друштвена својина, социјалистички самоуправни односи и самоуправне институције, радничко-класна усмјереност и концепција Закона о удруженом раду, концепција и визија самоуправног удруженог рада. То ја смаграм као основне постулате и кључна одређјења садржине Закона о удруженом раду. Велика је вриједност Теза што усвајају то одређјење. Јер се заиста залажу за очување вриједности које су свјетског историјског значаја и које су битне за обезбјеђивање будућности социјализма.

У Тезама је садржан и један, за мене мали број вриједних, значајних оријентација и конкретних предлога. Смаграм, прије свега, оријентацију /не предлоге, него оријентацију/ на раднофункционално и самоуправно снажење радне организације и оријентацију /опет не предлоге/, јер су они много сиромашнији од оријентације да се добрим радницима дају законска овлашћења да би се брже и ефикасније могло ослободити нерадника и слабих радника.

Од конкретних предлога /таквим смаграм нарочито два/: а/ предлог да се организација удруженог рада обавезе да основна средства, која дуже не користи, уступи под одређеним условима другој организацији удруженог рада; б/ предлог да се установи и категорија заједничких самоуправних општих аката. Њима би се, на јединствен начин, трајно регулисали одређени односи у свим основним организацијама и радним заједницама у оквиру радне организације.

Значај и вриједности оријентације о обавезивању на уступање средстава /која се не користе/ је у томе што се установљењем и извршавањем те обавезе повећава друштвени карактер средстава за производњу, повећава рационалност њиховог коришћења или бар побољшава услове за повећање рационалности њиховог коришћења, снаже инструменти за одстрањивање штетне и штеточинске аутархије, сада врло распрострањене у југословенском друштву. У уку-

пности, то може допринети повећању производње и напретка. Овим се /смаграв то нарочито значајним/ на позитиван начин отвара и процес развијања и усавршавања садашње концепције друштвене својине, концепције која није без недостатака, пукотина и мана. Отварање тог процеса, на позитиван начин доприноси обезбјеђењу будућности социјалистичког самоуправљања у Југославији. Дајући подршку тој оријентацији, изражавам наду да ће се она, у Предлогу за доношење закона много доследније реализовати.

Установљење категорије заједничких самоуправних општих аката с приказаним усмјерењем, добар је пут јачања заједништва у радним организацијама, подизања квалитета и рационализације самоуправних општих аката, повећавања ефикасности и стварања претпоставки које ће чинити излишним потребу образовања стручних служби у основним организацијама удруженог рада. На другој страни, то није пут којим се умањују или слабе самоуправна права радника и самоуправни положај у њиховим основним организацијама. То је, напротив, пут ширења простора њиховог самоуправног испољавања, дјеловања и одлучивања.

Овим желим да истакнем да не прихватам и ставове који су у неким расправама истицани, судећи по извјештајима у штампи, да је ово рушење самоуправног положаја основних организација.

Друго, иако у Тезама има вриједности /то кажем на основу овог што сам рекао и нечега што не могу овдје да поновим/ изражавам увјерење да се, усвајањем свих предлога садржаних у Тезама, не би побољшао садржај Закона о удруженом раду тако и толико да би он успјешније него до сада, снагом права, створио услове и односе који би сваког чиниоца, од радника до сложеног систем, од општине до најшире друштвено-политичке заједнице, заиста ставио у положај у коме његов просперитет и опстанак заиста зависи од његовог стваралачког рада и усаглашености његовог рада са смјером и квалитетом развоја Југославије у цјелини. То ће раднике, колективе, општине, аутономне покрајине и републике јаче и снажније усмјеравати да континуирано и организовано чине напоре да се успостављају и

обезбјеђују самоуправне, демократске, економске и здраве интеграције у размјени Југославије, да се обезбјеђује интегрисање југословенског друштва на основама социјалистичког самоуправљања, равноправности народа и народности прожето тим вриједностима, а да се одстрањују из удруженог рада и друштва у цјелини сада распрострањена аутархија, која је један од највећих извора свих главних југословенских тешкоћа и проблема, која је највећа друштвено могућа отклоњива препрека југословенском напретку и која је, због тога, у својој бипи и циљевима и резултатима штетна.

Не би побољшали сви ови предлози Закон о удруженом раду тако и толико да он успјешније него до сада, снагом права ствара услове и односе за повољније стављање науке у службу производње за издизање рада, иновација и стваралаштва на врх лествице система вриједности који влада у реалном животу и не би се побољшао Закон тако и толико да успјешније него до сада ствара односе и услове за квалитетно спајање у Југославији до сада неспојене двије револуције — социјалистичку и научно-технолошку, а од тога зависи да ли ће или неће Југославија њен удружени рад успјешно освајати, користити и развијати нове производне снаге, нове врхунске технологије које су већ постале, а и све више ће постојати одлучујући чинилац економског и укупног цивилизацијског развоја и свијета и сваке земље појединачно, квалитета и темпа њиховог развоја. То зависи у цјелини за Југославију.

Нове производне снаге, садашња научна сазнања и богата искуства стечена десетогодишњом примјеном Закона о удруженом раду, међутим, омогућавају да се измјенама и допунама Закона о удруженом раду донесе односно добије Закон о удруженом раду који ће све ово моћи више и много значајније да обезбједи него што се у Тезама предлаже.

Због тога разматране Тезе, како се историјски одговорно казује и у извјештајима Одбора за рад, здравље и социјалну политику, Законодавно-правне комисије, треба третирати само као почетни и иницијални докуменат за отварање даље расправе о измјенама и допунама Закона о удруженом раду, а не као докуменат којим се

утврђују полазиште, концепција и дубина промјена које је нужно извршити, јер стварност и будућност, нарочито потреба стварања повољнијих услова за успјешно освајање, коришћење и развој нових производних снага, нових врхунских технологија захтијевају у Југославији нову, бољу, флексибилнију организацију друштвеног рада, боље управљање које ће бити ближе од садашњег самоуправног социјалистичког изворном садржају утврђеном програмским и осталим уставним начелима, а то обавезује да се у Закону о удруженом раду изврше и шире и дубље промјене од предложених у Тезама. То је један од битних путева за излазак Југославије на пут напретка, за излазак Југославије из кризе у којој се налази.

Треће, највећи циљни и садржински недостатак разматраних Теза је приступ промјенама Закона о удруженом раду, утврђен у њиховом уводу. Тај приступ је извориште и узрок другим недостацима у Тезама, констатованих или неконстатованих извјештајима радних тијела овог Вијећа. Недостатак Теза се састоји у томе што приступ садржи ограничење које спутава, спречава стваралачки размак у трагању за бољим социјалистичким самоуправним рјешењима. Тај став је познат и гласи „не подвргавати ревизији начела /дакле, то се односи не само на основна начела, него на сва начела и основне институ-те Закона о удруженом раду/, већ од њих полазити у предлагању измјена и допуна”. Ово ограничење у приступу неизоставно тематски сужава и садржински осиромашује и концепцију и обим конкретних проблема.

Суштина предлога неоспорно опредјељује да предлози измјена обухвате само мали и мање значајан дио садржаја Закона о удруженом раду. То очигледно показује и конкретан садржај Теза. То илуструјем чињеницом да у Тезама уопште не преовлађују измјене, већ напротив, доминирају допуне којима се наставља нецелисходно друштвено ширење претјераног нормативизма. Наиме, предлаже се усвајање 35 потпуно нових чланова и допуна одредби 42 постојећа члана Закона с извјесним, не великим, корекцијама њиховог садашњег текста. Предлаже се и измјена одредби само 32 члана, при чему има и оних

/као на пример теза 10/, које не мијењају ништа битно, већ само замењују поједине ријечи. Неисторијски је, недијалектички и нереволуционаран у конкретној садашњој југословенској ситуацији, приступ измјенама и допунама Закона о удруженом раду који не допушта да се, ради развијања и учвршћивања социјалистичког самоуправљања и равноправности и економско технолошког и самоуправног демократског карактера Југославије /а не ради нечега другог, или скретања с тог пута/, трага за начелима и рјешењима бољим од једног дијела оних, постојећих у садашњем Закону.

Зато сматрам да предложени приступ није примјерен друштвеној и историјској ситуацији и потребама развоја Југославије и удруженог рада у цјелини. Даље образложење ћу изоставити, само ћу рећи следеће, а образложење ћу приложити уз текст.

У најдубљем је интересу револуције и њеног прогреса, одстранити страх од наше сопствене храбрости и не поразити револуционарну разборитост, изражену у одлуци овог Вијећа да се приступи измјенама и допунама Закона о удруженом раду на линији даљег учвршћивања социјалистичког самоуправљања. У том интересу је одговорно и смјело /полазећи од међузависности стања у реалном животу и дејства системских рјешења/ дијалектички критички преиспитати, промјерити, провјерити свако начело у удруженом раду и замијенити га бољим, јер није исправно стављати на konto Закона о удруженом раду све проблеме који постоје у друштву, јер он их заиста не условљава. Али, као што је то истина, истина је, такође и да је наука већ доказала /а искуствено је то и потврђено/, да постоји директна међузависност и најтјешња корелација између понашања привредних, политичких и друштвених чинилаца, колектива, појединаца, насталог стања аутархије у друштву и садржине конкретних економско-политичких, системских рјешења и начела. Та међузависност је једна од фундаменталних закономјерности друштвеног кретања. Свуда у свијету, у историји садашњости /ту закономјерност је Маркс изразио у познатој реченици „Свако се понаша онако како га усмјеравају односи и околности у којима дјелује”, а склоп

економско-политичких, системских решења, укључујући и она која се налазе у Закону о удруженом раду/, познато је и у науци неспорно, битан чинилац стварања односа, околности, друштвене атмосфере која усмјерава на одређена понашања, на смјер тих понашања и на њихову динамику.

Подсјећам још само на неке чињенице:

Друштво нам је, приликом доношења Закона о удруженом раду, у виду ријечи Едварда Кардеља, оставило поруку која гласи — можемо бити поносни што смо у могућности да донесемо закон овакав какав је, али бисмо много погријешили ако бисмо мислили да је то највиши домет до којег се може стићи и до којег социјализам може да стигне. Дошло је вријеме када домет ваља помјерити.”

Чињеница је да је Тринаести конгрес СК Југославије оцјењен овако: Постало је јасно, у кризи су у Југославији одређени конкретни, неадекватни механизми, начини и методи самоуправљања, постоји застој у развоју социјалистичког самоуправљања, који није могуће отклонити само промјеном појединих рјешења, критиком појединих поступака и критиком праксе, или само борбом против антисамоуправног дјеловања. Потребно је првенствено и истрајно развити систем. Ваља се брже и без колебања ослобађати допматизма у одбрани институционалних и нормативних рјешења и свега онога што данас није способно да се потврди као оруђе радних људи и социјалистичких самоуправних снага у борби за ново, социјалистичко, хумано, те, ради револуционарног континуитета, не смијемо се зауставити на тим институционалним и другим рјешењима.

Сматрам да треба ставити под лупу следећих шест начела /а ја ћу их само побројати/ и концепцију другог, трећег и четвртог дијела Закона о удруженом раду.

Прво, начело које гарантује колективу, /примаоцу средстава за инвестиције од другог колектива да би самостално управљао заједнички изграђеним објектом и да самостално и независно од реалних интереса даваоца средстава користи све благодети новоизграђеног објекта/, искључује право радника даваоца средстава за

инвестиције другој организацији да сразмјерно удјелу у инвестицијама судјелују у управљању и расподјели дохотка који се остварује коришћењем заједнички изграђеног објекта. Начело које из неоправданог страха од такозваног капитал—односа девалвира далекосежни уставни принцип о минулом раду, веома снажно усмјеравајући сваког да инвестира у свом кругу, па и када би инвестирање изван свог круга могло дати далеко веће ефекте што има за учинак директни допринос настајању распрострањене и штетне аутархије у Југославији.

Друго, ово начело утврђује да су приходи и доходак једног колектива /без икаквих коректура/ мјерило његовог рада и резултата рада, те да су приходи и доходак који је колектив стекао основ и оквир за висину личних доходака запослених у том колективу. Начело које апсолутизује приход и доходак као мјерило рада и резултата рада, а у суштини игнорише очигледну чињеницу да на висину прихода и дохотка огромног броја организација удруженог рада утиче читав низ чинилаца, који су изван рада колектива /од шпекулантског искоришћавање ситуације на тржишту, неоправданог и историјски недопустивог подизања цијена па до опортунизма или незнања органа друштвено-политичких заједница да спречавају присвајање ренте/, у расподјели доводи до големог присвајања без рада и напора до елиминисања друштвеног значаја рада као мјерила за расподјелу и свођење свега на резултат пословања, па и онда када у том пословању има и присвајања без рада и када то није све резултат рада. На тој основи настале су големе аномалије или, како радници кажу, голема стихија у висини личних доходака а то већ носи собом снагу уништења основног принципа социјализма принципа расподјеле према раду. Ма колико било корисно раздвајање личног дохотка на дио по основу текућег рада и на дио по основу минулог рада /што подржавам и што се предлаже/, предложено рјешење у било којој варијанти не може одстранити основни извор огромних аномалија на овом подручју, па макар се, што предлог подразумијева, нешто чешће спречавало коришћење ренте. Зато је ово начело потребно замијенити.

Знам организације удруженог рада у Југо-славији /које сам обишао као делегат/, које су посљедних година одступиле од начела да су приход и доходак мјерило рада и резултата рада и основних организација удруженог рада и појединих радника и да су тако усвојени сасвим други принципи /квалитет искоришћености средства рада итд/. То је учинило значајан преокрет у области продуктивности рада.

Треће, ово начело које утврђује висину обавеза организација удруженог рада према друштвено-политичким заједницама и самоуправним интересним заједницама и времену доспјелости тих обавеза, одређује и висину исплаћених личних доходака у односној организацији, приликом њихове исплате. То начело /усуђујем се тврдити то јавно и уз пуну одговорност пред науком и друштвом/, није права реализација уставног начела — да је свако дужан доприносити задовољавању заједничких и општедруштвених потреба сразмјерно својим материјалним могућностима.

Осим тога, ово начело својом снагом мотивише општине, аутономне покрајине, републике и самоуправне интересне заједнице, да директно дјелују и утичу на територијално затварање акумулације /што је такође конкретни елемент аутархије/, а не на то да се акумулација користи тако да би се остварила највећа могућа добит. Ово начело не пружа довољно простора ни за селективну политику опорезивања, какву би, на примјер, омогућавало начело да висина обавеза организација удруженог рада у цјелини, у односу на друштвено-политичке заједнице зависи од добити коју оне остваре.

Свесно употребљавам израз „добит” јер тај израз најјасније изражава успјешност рада и резултата рада и неоправдано је кад је та појмовна категорија изостала из Закона о удруженом раду.

Четврто, у начелу у којем је изражена концепција радне организације којим се утврђује да се у њој остварују заједнички интереси, уопште се не утврђује да је она интегрална цјелина. То начело је, заједно с одредбама којим је разрађено, имало је за учинак у пракси слабљење неопходне интегралности радне организације, усмјеравање и радне организације и основних организација

у њеном саставу на то да међусобно преузимају компетенције да би се не баш ријетко могло назвати изузетком, развијали односи међу њима с елементима међусобног трвења и супротстављање.

То је, такође, усмјерило основне организације на то да од радне организације преузимају комерцијалне послове, да брже и снажније развијају својства пословодног субјекта, да у бићу бројних основних организација уопште не преовлађују својства самоуправног, већ пословног субјекта, што је слабило и то неизбежно, заједништво унутар радне организације, ојачало групно-својинско понашање и учинило потребним образовање стручних служби у основним организацијама, чиме је озбиљно угрожено јединство продукционог односа у њима.

Сматрам да га треба замијенити начелом које би садржавало међусобно повезане четири компоненте јединства и заједништва — развојно-технолошко јединство, организационо јединство, доходовно заједништво и самоуправно заједништво и јединство. Није то опредјељење за ликвидирање основне организације. Напротив, изјављујем да је, без самоуправно јаким основних организација у новим условима, технократизам неизбежан. Постојање самоуправно јаким основних организација у складу је с друштвеном природом основних карактеристика нових производних снага, нових врхунских технологија.

Због тога, основна организација, треба да буде јака, али само самоуправно јака.

Нужна је и значајнија дубља концепција права и дужности носилаца пословодне функције. Није довољно задржати се само на бирању. Срж садашње концепције је проглашавање идеолошким и политичким и оног што спада у домен научне организације рада, обезбјеђивања технолошке и радне дисциплине и обезбјеђивања радног реда.

Пословодна функција постаје сложенија, значајнија, одговорнија и у малим организацијама и сложеним системима. У условима нових економско-технолошких чињеница, односа, ова тенденција добија сасвим нове, раније непознате димензије. Њено успјешно вршење ће све више

зависити од способности носилаца, али нарочито од њихове способности да окупљају способне људе око себе.

Све то тражи да се промјенама осавремени садашњи концепт права и дужности носилаца пословодних функција, пошто садашњи концепт не омогућава да носиоци пословодних функција примјеном социјалистичког права обезбјеђују радни ред, технолошку дисциплину, уредно и благовремено извршавање одлука, нити да се довољно одговорно и смјело реализују њихова знања, умијеће, ентузијазам, иако је и то присутно.

На крају, да кажем нешто и о начину рада.

Припремање и усвајање измјена и допуна Закона о удруженом раду веома је сложено. То је тежак и историјски /понављам по други пут/ врло одговоран задатак, који се извршава у веома сложеној друштвено-економској ситуацији пуној идејних политичких и економских противуречности. Све то обавезује да се извршавању овог задатка приступи као научном проблему, научним приступом.

Због тога, успјешно извршење овог задатка могуће је само под условом да се наука укључи у израду концепције промјена овог Закона, у садржинско обликовање појединих економско-системских рјешења и научно-теоријско анализирање и оцјењивање садашњих токова у пракси. Истина је да је један од облика тог укључивања и ангажовање појединих научних радника у раду скупштинског радног тијела које припрема измјене и допуне овог Закона. Не може се порицати то укључивање. Није међутим исправно судјеловање науке у процесу извршавања овог, историјски одговорног задатка и свођењем тог судјеловања само на ангажовање појединих научних радника у раду скупштинског радног тијела и његових радних група. Када се укључивање науке сведе само на то, добија се /да парфразирам Маркове ријечи из његовог дјела „Биједа филозофије“/ сасвим препорођена наука, јер то није довољно широк, довољно флексибилан и довољно сигуран облик укључивања науке /да се на мјесту разматрања и одлучивања слијева укупност истинских научних сазнања, интегралност научних оцјена и интегралност научних становишта/. Тај облик укључивања нау-

ке, када је самосталан и када је једини, није способан да обезбједи научну основу и аргументацију за извор правих рјешења између разноврсних и разносмјерних алтернатива које су до сада дошле до изражаја.

Нужно је стога у процес извршавања овог задатка континуирано укључити науку као организовану, институционализовану дјелатност и учинити је одговорном за квалитет извршења овог задатка /она се не чини одговорном ако се у судјеловању и извршењу овог задатка своди само на одабране, и то не увијек од науке одабране представнике/. Сигуран сам да од тога у великој мјери зависи успјешност извршавања наведеног историјског задатка овог Вијећа.

Нећу да говорим о томе како би то требало учинити. То је ствар споразума с организацијама. Овдје само указујем на чињеницу да су: Југословенски центар за теорију и праксу социјалистичког самоуправљања „Едвард Кардељ“, Економски институт у Београду, Правни факултет у Београду, Научна секција Савеза економиста Југославије и низ других научних организација, у току ове, 1985. године, организовали више научних истраживања и научних скупова о друштвеној својини, путевима обезбјеђивања јединства југословенског тржишта, самоуправној организованости удруженог рада, самоуправном одлучивању у организацијама удруженог рада, условима, претпоставкама и правцима самоуправне интеграције и низу других тема из области односа који су већ уређени Законом о удруженом раду и које је нужно уредити измјенама и допунама.

Резултати тих скупова садрже /обавештавам вас/ бројне научно утврђене чињенице о конкретном међудејству између решења и начела Закона о удруженом раду и стања у пракси, о конкретним учинцима појединих начела у пракси и рјешења садржана у Закону о удруженом раду, као и бројне аналитички образложене оцјене која би од тих начела и рјешења нужно требало измијенити, а о чему уопште нема ријечи у Тезама у којима су садржани само извесни елементи пројекције нових рјешења.

Савезно извршно вијеће успјешно ће и историјски одговорно извршити свој задатак, само ако обезбједи да ове и друге научне инст-

итуције, научно и политички одговорне, на основу резултата свога рада, сачине своје елаборате који би садржавали и њихове предлоге, концепцију и појединачна ријешења поводом измјена и ако би се њихове иницијативе и елаборати прихватили као подлога за разматрање и рашчишћавање појединих питања. Овом приликом, историјски је неодговорно заобилазити или занемарити ту чињеницу, а и поруку народне мудрости која гласи: „Ко шпеди и жури при изради темеља, мора касније да дупло плати кров и продужи изградњу куће”.

Свесно сам мало продужио дискусију али нећу да се извињавам. То је била моја законска обавеза.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Има реч делегат др Радољуб Мицић.

ДР РАДОЉУБ МИЦИЋ /СР Србија/:

Другарице председнице, другарице и други ви делегати, крајње ћу поједностављено о овоме говорити из једног посебног угла који свима нама није баш тако угодан. Практично, желим почети од тога да је највећи домет то што су се Тезе уопште појавиле, јер ипак превише је времена прошло, превише дуго знамо да ствари не иду како треба и превише смо оклевали да почнемо с некаквим захватима. Надам се да ћемо имати довољно знања, довољно умећа и довољно храбрости да то што бисмо требали да урадимо, урадимо како треба.

Мени се чини да и сама основа од које је Комисија кренула пре годину дана, мора бити коригована, али не у ономе смислу да ли је она у оквиру Устава, или не. Сигурно да је она данас у оквиру Устава, јер свако друго решење би пре дуго трајало и одвукло нас још много, много даље. Међутим, морамо имати удружени рад што пре /данас/ и то рад који би био спреман и способан да врати сваке године од 4 до 6 милијарди долара колико смо се задужили у ових проте-

клих десет година, а највише у ових десет година важења постојећег Закона о удруженом раду.

Е сад, какви бисмо ми то требали да будемо? Какав би то удружени рад требало да буде који би овом задатку морао одговорити, јер очигледно, ако овај задатак не решимо, нећемо одговорити ни: на многа друга питања и, вероватно, све те историјске опције и све стало о чему се и данас овде доста говори, биће угрожено. Чини ми се да ту морамо прићи стварима сасвим приземно.

Прва ствар, која представља основу свега /основу свих интеграција, основу свих повезивања/, је питање положаја, односа, обавеза и права радника у удруженом раду. Премало се у Тезама бавимо овим питањима, а једино што данас имамо у нашој земљи /квалитетно али неискоришћено/ су људи, кадрови. Организујмо се тако и успоставимо такве везе у нашем удруженом раду, јер је то та наша друга велика предност која је неискоришћена, боља организованост. Не мора то бити оптимално решење, али тврдим да може бити много боље стање него што је ово данас. Отишли смо странпутицом, стављајући преграде тамо где им апсолутно нема места, покушавајући да тврдимо да се репродукција може поделити у фиоке и разделили смо је, па правимо свуда параване и спорове, уместо да смо јединствени. Дајте да те ствари разрешимо.

Устав уопште није смећа оваквом прилазу /овај Устав овакав какав је данас/. Можда ће бити потребе /и вероватно ће потребе бити/ да се и у Уставу неке ствари мењају, не због потребе да се ефикасније ради и, ако смо у вези с овим јединственог мишљења, онда се надам да ћемо и с много мање речи умети да створимо дефиницију основне организације која ће бити способнија да извршава овакве задатке. Не може уситњени удружени рад изаћи на светско тржиште. Па, ваљда смо тога свесни. Не може радити организација да буде само прост збир основних организација, а опет да буде неспособна да крене ван. Сложена организација удруженог рада није потребна, ако нема неку функцију коју може боље извршити него у оквиру основне или радне организације. Зар те, најобичније одредбе, не умемо преточити у наша правила, него нам је

једноставније да их члановима лепо увежемо и да их понављамо члан за чланом, тако да се чак и ми који имамо највише академске титуле, тешко у томе сналазимо. Како ли је тек оним људима који би требало да живе по том закону? Шта ће нама толике странице и толики чланови у законима? Шта ће нама толике тезе кад то све може бити сведено на пар страница, јер се иначе ова материја мора детаљно решавати специјалним законима? Нема ни једне одредбе у Закону о удруженом раду која се директно спроводи.

Имамо Устав и увек ћемо га имати. Требало би максимално поједноставити његове одредбе. Биће страшно ако се ми будемо забавили Законом о удруженом раду као неким новим, лепим штивом на коме ћемо се сви забављати годину — две, док ће нам практично дугови расти. Ми ћемо и даље постајати све неспособнији у односу на оно што је наш основни циљ да рационалније повежемо ствари, што удружени рад тражи и очекује од ове Скупштине.

Већ сам рекао да подржавам ове и овакве Тезе, јер оне значе промену, кретање, али далеко је од тога да овим Тезама, овако конципираним, решавамо она питања која би требало решити да би се у Југославији имао удружени рад који се може равноправно носити са светским фирмама и радом који је много више удружен него што је удружен наш удружен рад, у оквирима наше земље.

Без обзира на то што је мој став такав у односу на текст Теза о чему смо много говорили и на Одбору за друштвено-економске односе /чији сам члан/, не треба због тога ништа заустављати. Требало би обрнуто, како је на том Одбору и закључено, данас овде донети став да се најдуже за шест месеци мора доћи до новог закона, јер је све друго бесмислица. Нама би то хитно требало, не зато да бисмо се овим забављали, него да бисмо могли успоставити реалније односе у репродукцији и постати равноправнији у свету. Значи, подржавам став да се на овоме и даље ради /пошто је ту комплетна надлежност Скупштине/, а да се ми у Скупштини тако организујемо да, ако треба, негде одемо и ван оквира постојећег Пословника, јер је реч о промени онога што народ зове „мали устав”. Значи, да прила-

годимо наш укупан рад и потерямо и натеремо и све друге институције да раде јер морају бити активне да би се посао завршио у року.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Хисен Рамадани.

ХИСЕН РАМАДАНИ /СР Македонија/.

Другарице председнице, другарице и другови делегати, Комисија за праћење спровођења Закона о удруженом раду, предлажући Тезе за израду Закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду, стварно је, по моме мишљењу, обавила значајан посао на отварању и покушају прецизирања оних питања у нашим самоуправним и економским процесима који, уистину, представљају окосницу нашег садашњег и будућег развоја. Наравно, у Тезама вероватно нису обухваћена /као што је то већ било истакнуто/, сва битна питања те је Комисија, својим писмом од 29. 9, као што је познато, објаснила изворе и дала разлоге за евентуалну непотпуност неких Теза, као и за своје непосредне задатке после ове наше данашње расправе.

Према томе, Комисија сама истиче да је још на почетку рада, али је радује чињеница да у овом случају већ тај почетак нуди перспективну сардјину која упућује на још радикалније захвате. Наравно, све то је на путу стварања реално правних основа и услова за доследно остваривање Уставом утврђеног друштвено-економског положаја радника у удруженом раду и развоја његовог материјалног положаја

Зато, нека ми буде дозвољено да кажем неке вредности које Тезе садрже, као и да укажем на неке задатке који нам предстоје на овом послу.

Прво, тачно је да сва питања друштвеног карактера дохотка нису решена ни у садашњим ни у досадашњим решењима, али у Тезама, по моме мишљењу, ипак су направљени барем по-

кушаји да се пође два корака напред, тиме што се радник економски, по моме мишљењу стимулише на то да, активирањем свих производних могућности, повећа доходак трајно, а тај део личног дохотка на основу текућег рада /дакле, не пре и без рада/, има приоритет у односу на остале исплате из дохотка.

Друго, тачно је и то да сва питања везана за феномен друштвене својине још ни из далека нису решена, не само код нас, а то је уопште проблем социјализма. Посебно питање везано је за управљање, располагање, увећавање, отуђење, да не кажем и приватизацију, па чак и присвајање друштвене својине.

Међутим, чињеница је да Тезе, у низу својих делова, покушавају да ближе одреде субјекте који располажу друштвеном својином, субјекте који њоме управљају, који имају обавезе да је очувају и увећавају, као и да инсистирају на јачању њене заштите, не само као криминалног деликта, већ, пре свега, као нормалног продукционог односа. Али, овако отворена питања у Тезама захтевају даљу разраду друштвеног бића, друштвене својине као и још веће учвршћивање њене заштите. То би у даљем раду Комисија, као и сви други фактори који раде на томе, требало да има на уму.

Треће, треба такође подвући да се у Тезама иде ка већем, дубљем утемељивању самоуправљања на стваралачкој мотивацији и ангажованости радничке класе, засноване на стручној спознаји и овладавању процесом рада и управљања производњом и расподелом. Ово су аспекти развоја самоуправљања који морају у даљим разрадама норми Закона бити у жижи пажње у целини, због тога што у суштини чине бит нових продукционих односа. Међутим, нисам сигуран да су постојећи и новоутрађени доходовни, самоуправни и управни механизми довољни да привреда буде стављена у ситуацију да још буде нужан, трајан и непрекидан тренд развоја нове технологије и нових производа како за домаће, тако и за страно тржиште. Ово би требало добро проучити и што конкретније уградити у све битније односе у удруженом раду, а ту мислим и на Закон.

Из норме о самоуправљању овог Закона, морало би да зрачи начело које је постало и

аксиом стратегије технолошког развоја СФРЈ. То би значило да је носилац овог тренда развоја само технички високо образована, рекао бих интелектуализована радничка класа, што је, уосталом, ток савремене цивилизације а сигурно и перспектива савременог и будућег социјализма.

Четврто, када је реч о односима између основних организација удруженог рада и радних организација, слажем се да би требало подржати /и то снажно/ то да се радна организација учврсти као основни субјект технолошке целине, носилац производне политике и субјект промета и удруживања. При томе треба водити рачуна о томе да у свим облицима удруживања основни покретачи и креативни субјекти остају радни људи и да би удружени радник /и његови основни облици удруживања/ требало да нађе заједнички интерес у свим облицима удруживања, од радне организације /сложене/, па све до виших облика удруживања. Свако велико администрирање тј. принуда у овом смислу, битно штети развоју самоуправних продукционих односа. Дакле, важно је да удружени рад нађе свој интерес за што шире интегрисање, а тиме и делегирање свих својих права, када је то у његовом интересу, у свим облицима више организације.

Пето, што се тиче области радних односа, мислим да су Тезе успеле да у основи удовоље захтевима Дугорочног програма економске стабилизације, да се радним законодавством повећа одговорност према раду, радној дисциплини и средствима рада којима се рукује током рада. Наше стање је такво да су потребне оштрије норме у том погледу. Тако, на пример, 45. тезу би требало дефинисати тако да, када раднички савет утврди да се поједини радник неодговорно односи према раду, радна организација раскида с њим радни однос и не условљава тај раскид тиме да најпре радна организација претрпи штету од нерада тих радника. Ако се тако продужи, то би значило даље толерисање нерада и у суштини би стварало атмосферу неефикасног и несврскодног рада.

Шесто, у систему делегатских односа, као што је познато, унете су новине у нормирању неколико познатих делегатских института и механизма, којима се жели ојачати веза између деле-

гација и радника у основној организацији, затим веза између делегација и делегата, сарадња међу делегацијама више радних организација у ОУР-у, које су повезане радом или другим заједничким интересом итд.

Убеђен сам да ће то унети већу организованост у раду делегација и делегата, да ће делегације почети коначно да живе, да тако кажем, делегатским животом и да ће јачати одговорност делегата у односу на своју делегатску базу. Томе ће допринети и обавеза организације да утврди и питања којима радници обавезно дају смернице рада делегатима у скупштини и друштвено-политичким и интересним заједницама /обавеза је да најмање једном годишње организације удруженог рада разматрају извештај о раду свог делегата и делегација а на посебан начин ће томе допринети прецизирана права и обавезе радника у односу на своју делегацију, обавезе и права делегација према радницима своје организације и обавезе и права делегата према својој делегацији и радницима своје делегације и делегатске базе/.

Посебну улогу имаће, по моме мишљењу, настојање за јачање међусобне везе и одговорности између делегација и радничких савета у остваривању делегатских односа у процесу вршења делегатске функције.

Међу тим институтима о којима је реч, једну димензију чине обавезе радне организације у области остваривања делегатских односа, а другу димензију чине она питања која би, према Тезама, радна организација требало да својим самоуправним актима уреди. То се односи на задатке и функције у делегатском систему као и на одредбе у Тезама којима се раднички савет обавезује да брине о условима рада делегата и делегација и да помаже при остваривању њихових задатака.

Највећи задатак би ту био да делегати и делегације буду потпуно информисани о стању и кретањима у организацији удруженог рада, као и са стањима у сродним организацијама и широј друштвеној заједници. Зато је потребно да делегати скупштина друштвено-политичких заједница, бар по моме мишљењу, осим на скуповима делегата, присуствују и седницама радничких савета када је то потребно, а и радним састанцима чак и пословодних органа, када се расправља о пита-

њима од ширег значаја о којима се одлучује у скупштинама друштвено-политичких заједница.

Треба превазићи појаву затворености радничких савета, а посебно пословодних органа према делегацијама и делегатима.

Седмо, исто тако, Тезе покушавају потпуније да одреде неке квалификативне елементе самоуправних споразума и друштвених договора као ординарних форми самоуправног нормирања, с тежњом да оно прерасте у стварне, обавезујуће односе.

Тезама се жели да самоуправни споразуми и друштвени договори утврђују материјалну, друштвено-политичку и другу одговорност учесника у споразуму. То се чини због тога што је као што је познато, највећа слабост у систему договарања и споразумевања, био формални приступ њиховом доношењу и потпуна неефикасност у њиховом спровођењу.

Било би добро, у односу на договарање и споразумевање, водити строго рачуна о њиховој рационализацији, јер пракса такође показује да је мноштво ових докумената у организацијама удруженог рада довело, да тако кажем, до нормативне конфузије у организацијама, а и девалвирало је сам систем нормирања у овом смислу.

Дакле, на крају, поновио бих оно чиме сам и почео. Тезе за израду закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду, покренула су многа питања. Саме по себи, инспирација су за друга још сложенија питања. Дакле, обављен је велики посао, али се још на почетку он показао као добар.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли се ко јавља за реч?

Има реч делегат Марјан Рожич.

MARJAN ROŽIČ (SR Slovenija):

Drugarice predsednice, drugarice i drugovi delegati, današnja rasprava o Tezama za izmenu i dopunu ZUR-a, značajna je baš zbog toga što je

(na neki način) i preliminarna, početna, pa omogućava i čak obavezuje da se u ovom Veću društveno dovoljno jasno izoštre i opredele ciljevi, obim i polazni pristup izmenama, dopunama i daljem radu.

Dobro je da je skinuta dilema s toga da li su izmene i dopune potrebne ili ne, kao i shvatanje da su progresivni i dalekovidni oni koji ZUR napadaju, a da su konzervativni svi oni koji se bave njegovim osnovama i brane ih kao i njegove vrednosti.

Izmene su nužne, ali ne zato da bismo menjali temeljna opredeljenja o samoupravno udruženom radu ili sejalili sumnju u samoupravni produkcionni odnos. Daljom razradom društveno-ekonomskih odnosa u udruženom radu moramo, u stvari, ojačati poziciju radnika u celokupnom političkom sistemu i stvoriti mogućnosti za odlučnije raskidanje s administrativno-etatiškom praksom i shvatanjima koja sve agresivnije unose kolebanja o tome da li radnik, udružen u udruženi rad, može biti nosilac demokratske političke vlasti i odlučivanja o društvenoj reprodukciji. U stvari, promašaji etatizma i tehnokratije i tehnokratskih odnosa, često se pripisuju samoupravljanju, a posledice snose radnici.

To treba reći i zbog toga što postoje pritisci na to (oslonjeni na uzroke i posledice ekonomske krize) da se normativno i društveno-ekonomski suzi prostor za samoupravljanje, da se šire apetiti za vlast etatizma, da se izlaz iz krize traži mimo radnika, ekonomije i samoupravljanja, a da se tehnološki razvoj vidi samo uz oslonce u vidu etatiško-administrativnih rešenja.

Činjenica da opada učešće udruženog rada u ostvarenom dohotku, zabrinjavajuće upozorava sama sebe. U stvari, da smo se više oslonili na Zakon o udruženom radu, da smo doslednije sprovodili njegova osnovna opredeljenja, da smo se odlučnije sukobljavali s improvizacijama, da smo s više inicijative razrešavali dileme koje su nastajale u njegovom sprovođenju, da smo se sukobljavali s primitivizmom i grupnosvojinskim odnosima, da smo se oslonili na društveno-ekonomske zakonitosti, a ne, pre svega, na formalno-pravnu stranu zakona, udruženi rad bi danas bio udruženi nego što jeste.

Drugim rečima, ciljevi promena koje sada vršimo nameću obavezu da doslednije sprovodimo

suštinska opredeljenja zakona, da uporedo delujemo, da ostvarujemo produktivističku koncepciju udruženog rada da bi se menjanjem stanja i odnosa brže oslobađali normativističkih okvira i stega, prepreka i blokada i obezbedili bogatije ispoljavanje tržišnih zakonitosti, ekonomskih kriterija i svih drugih vrednosti ekonomije udruženog rada koje su u Dugoročnom programu ekonomske stabilizacije naznačene kao perspektiva daljeg razvoja i uslova za oslobođenje od birokratskog volunutarizma i autarhičnih kretanja u privređivanju, sa njima ide niska produktivnost rada i stalno otuđivanje dohotka od udruženih radnika, koja je kao neka vrsta zakonitosti.

Prema tome, promene moraju da preseku korene tih pojava.

Međutim, promene ne mogu nastajati u kancelarijama, niti samo u osloncu na teoriju. One bi trebalo da se vezuju za one društvene snage i radne kolektive i one delove udruženog rada gde je samoupravljanje najrazvijenije. Tu je samoupravljanje potvrdilo svoju sposobnost, poslovnost i vitalnost za savremeno privređivanje, tehnološki razvoj, jer radnici nisu ničiji najamnici te baš zato dobro gazduju društvenim sredstvima.

Zalažem se za to da je nosilac promena pre svega udruženi rad, jer je to njegov zakon, pisan za njegovu kožu, mada je to i društveni dokument, koji se zalaže za onaj zreliji i ekonomski uspešniji udruženi rad. Samo tako zakon može služiti radnicima da ovladavaju praksom koja reprodukuje nisko produktivan rad i neradnike.

Kad govorimo u suštini promena u koje ulazimo, onda je veoma važno da jasno vidimo i celovito uđemo, pre svega, u društveno-ekonomsko biće udruženog rada. Pre svega, mislim na to kako dalje afirmisati osnovne organizacije udruženog rada u sastavu radne organizacije, kao temeljnog oblika izgradnje samoupravnog sistema društvene reprodukcije i nosilaca samoupravne integracije društva; kako postići veću efikasnost samoupravnog odlučivanja i regulisati zajednička pitanja u raspolaganju dohotkom; kako osmisliti društveno-ekonomsku suštinu slobodne razmene rada; kako potpunije razraditi odnose u kojima se obezbeđuje efikasno ostvarivanje neotuđivih prava radnika; kako osmisliti jačanje uloge i autoriteta radničkog

saveta, kao što se i govori u Tezama; kako doprijeti većoj samostalnosti i odgovornosti nosilaca poslovnih funkcija i slično.

Udruženi rad, sveden samo na formalno-pravni organizam, pre ili kasnije postaje plen ili, čak, transmisija društveno-političkih zajednica, ali udruženi rad s razvijenim društveno-ekonomskim odnosima, zasnovanim na dohotku kao motivu rada, privređivanja i razvoja, teže može postati rob lokalizma. Promene bi trebalo da znače da udruženi rad staje na sopstvene noge, oslonjen na ekonomiju, tržište, savremenu tehnologiju, znanje, da bi tako izašao ispod kišobrana društveno-političkih zajednica, samoupravnim putem. U stvari, jedan od bitnih razloga da ima u udruženom radu toliko socijalizacije, a nedovoljno ekonomije (da ima toliko lažne socijale), je, u stvari, baš dominacija države i administrativnih rešenja. Promene bi trebalo da podstiču i da omogućuju da se udruženi rad dinamično i fleksibilnije organizuje radi boljeg privređivanja i povećanja produktivnosti rada. Tako bi on bio spreman i sposoban da rađa i prihvata novine naučno-tehnološkog progressa, savremene organizacije rada i tehnološke revolucije u celini. On mora biti okrenut napred. To ne znači da bi trebalo, umesto uplitanja i dominacije etatizma, ostvariti prodor ili dominaciju tehnokratizma.

Ključno pitanje tehnološkog razvoja s klasnog, pa i čisto ekonomskog stanovišta, jeste i pitanje ko će vladati i upravljati tim dostignućima, radnici ili neka tehnokratska elita. Drugim rečima, da li će tehnološki proces radnika, a to znači svakog stručnjaka i naučnika, pretvarati u objekt ili će on, udružen, upravljati tim progresom? Zato je veoma važno da se razjasne mnoge dileme u odnosu na samoupravljanje i rukovođenje, gde polazna osnova mora biti da se procesima rada uvek upravlja i rukovodi u datom produkcionom odnosu.

Već na početku priprema za promene, moramo argumentovano razjašnjavati i neke stvarne ili lažne dileme. Izmišljena je dilema da li nam treba osnovna organizacija udruženog rada ili samo preduzeće (odnosno organizacija udruženog rada) i šta je od njih značajnije. Potreban je i jedan i drugi i mnogi drugi oblici organizovanja, ne zbog demokratije (zbog organizacije koja je sama

sebi cilj), već zbog ekonomske efikasnosti, veće produktivnosti, zbog kretanja društvenog kapitala i zato da bi radnici upravljali celinom proizvodnje, privređivanja i društvene reprodukcije.

Nužno je pripremiti takva rešenja koja će obezbediti da se odnosi u udruženom radu regulišu s daleko manje normativnih akata (na tome i jedan deo Teza insistira), da se spreči prepisivanje zakona baš zato da bi se više prostora ostavilo radnicima za stvarno samoupravno odlučivanje. Normativizam, koga mnogi još uvek forsiraju pozivajući se na samoupravljanje, postao je značajno sredstvo manipulacije radnicima i samoupravljanjem. Istovremeno, moramo biti osetljivi i na one „racionalizacije” koje bi, u stvari, ukidale samoupravljanje ili ga svodile samo na participaciju.

Promene moraju učiniti odlučan korak ka širenju i dejstvu raznih vidova motivacije, pre svega, za radnike da bolje i produktivnije rade, da dobro gazduju društvenim sredstvima, za razne inicijative u oblasti ličnog rada, male privrede, stvaranje novih proizvodnih programa i novih radnih organizacija, za razvoj zadrugarstva, prerastanje sive u produktivnu ekonomiju. Naročito je važno da, sa stanovišta samoupravljanja, društvene svojine i podruštvljavanja proizvodnje, motivišemo ulaganja ličnih sredstava u društvenu proizvodnju, pa i u proizvodnju u oblasti ličnog rada i razradimo sistem koji će usmeravati i lična sredstva u privredni razvoj a ne, pre svega, u potrošnju. Trebalo bi tražiti nova rešenja koja će obogatiti socijalističku samoupravnu praksu i značiti korak dalje u odnosu na sadašnje stanje, gde se želi mehanički i nekritički prenositi rešenja koja inače odgovaraju prirodi robne proizvodnje, ali su i izraz privatno-svojinskih produkcionih odnosa. Praksa traži da smo jasniji i u pogledu razrešavanja konflikata u udruženom radu. Oni postoje i postojaće dok je prisutna robna proizvodnja, a njihova priroda u osnovi proizilazi iz sukoba etatizma i samoupravljanja. Razrešavanje konflikata mora biti na osnovu suštine a ne samo u proceduri, samoupravno, u rukama organizovanih radnika, njihovog radničkog saveta, veća udruženog rada, sindikata, a rešenja u korist razvoja i napretka.

Sušтина ili dilema nije u tome da li priznati ili ne, obustavu rada. To je samo jedan od oblika

izražavanja konflikta. Znamo da ima i drugih načina izražavanja konflikta, pa je potrebno o svemu tome voditi računa.

Moramo se osloboditi idiličnih predstava o socijalizmu kao društvu bez konflikata (predstave koje su u suštini etatiističke) i razvijati svest o pluralizmu interesa, kao zakonitosti razvitka, te da ih nije moguće prepustiti stihiji ili birokratiji da ih razrešava svojim oprobanim metodama van i mimo samoupravljanja.

Zalažem se da se na izmenama i dopunama Zakona o udruženom radu radi uporedo s promenama pojedinih delova Ustava. To u stvari znači da bi trebalo raditi bez čekanja, intenzivno, kvalitetno, povezujući tu još i nova znanja i nova saznanja. Ima više razloga koji upućuju na takav pristup. Promene bi trebalo dobro osmisliti i pripremiti, a suštinska pitanja razjašnjavati uporedo. Ne bi bilo logično da za kratko vreme dva puta menjamo Zakon o udruženom radu, pre i posle promena Ustava.

Sada predstoje i neke promene u privrednom sistemu koje će skoro sigurno nametnuti potrebu da se, pored onog što je već predloženo, izvrše i neke nove promene. Istovremeno je neophodno da se temeljito proverе sve obaveze koje proizilaze iz Kritičke analize i Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije. Nije dovoljno da se na njih samo formalno pozivamo, bitno je realizovati njihovu suštinu.

Pritisci na to da se Zakon o udruženom radu brzo i naprečac menja (kao da nam je to cilj), mogu da idu i na ruku onih tendencija koje nastoje ojačati vlast administracije nad udruženim radom. To je očito neprihvatljivo, a odlaganje promena, u stvari bi blokiralo udruženi rad i radnike da efikasno privređuju. U stvari, da kažem na kraju i ovo, naše Savezno veće bi moglo inicirati dogovor da se, uporedo s daljim radom na Zakonu, u svakoj organizaciji udruženog rada obavi kritičko sagledavanje sopstvene prakse u pogledu primene Zakona o udruženom radu. Nosilac takve aktivnosti bi mogao biti radnički savet ili drugi činioci u organizaciji udruženog rada (delegacije, sindikat, radnička kontrola i poslovodni organ). Na taj način, ne bismo samo čekali na promene, već bismo, u toku njihovih priprema, aktivnije delovali na

unapređivanju samoupravnih odnosa, što je trajna obaveza.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Десимир Јовановић:

ДЕСИМИР ЈОВАНОВИЋ /САП Косово/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, у својој дискусији немам намеру да парафразирам Извештај који је Одбор за друштвено-политичке односе савесно урадио и доставио свим делегатима, али, као делегат, осећам обавезу да кажем своје мишљење у вези с неким питањима која су и у овој дискусији и дискусији у нашем Одбору /која је била врло интересантна/, врло богата /скоро сви делегати су дискутовали и изнели своје мишљење о томе/ да кажем оно што мислим. Ваљда ће и остали другови рећи да би Комисији, групама и подгрупама које раде на измени ЗУР-а, могло то да користи у опредељивању.

Данас смо чули врло једноставне дискусије, кратке, јасне и концизне. Чули смо и дискусије које су попримиле карактер научног сагледавања овог проблема. Придружио бих се оним друговима који промену Закона о удруженом раду виде у промени само оних одредаба Закона о удруженом раду које ће нам помоћи да отклонимо оне грешке и пропусте, недостатке које смо доживели у пракси, у самом удруженом раду. Мислим да је дискусија о Критичкој анализи да су све дискусије које су вођене у колективима /а друг Шуковић је рекао и које се сада воде око ових Теза/, јасно указују на оне моменте који сметају удруженом раду да успешније остварује и оне задатке који су везани за извоз и свакодневне обавезе.

Лично, мислим да је јако добро што Тезе разматрамо у претходном поступку, не само као радна тела, него и као Веће. Ово је стварно прилика да овако, широко, свеобухватно, јер

се пријавило преко 28 дискусаната, помоћно Комисији за спровођење Закона о удруженом раду, њеним групама и подгрупама да се што реалније одреде за она решења која ће бити садржана у предлогу програма за измену ЗУР-а. Ову праксу би требали наставити, бар ми, као Савезно веће, јер нам је прилика да стварно овде кажемо конкретно шта мислимо.

Сматрам да Нацрт Теза које смо добили може да послужи као добра основа уз корекције које су дате у радним телима и на овом Већу, уз корекције које је дао Социјалистички савез, које ће дати Савез синдиката и сви други друштвени субјекти који могу да послуже као основа за наставак рада. Присталица сам тога да ми, промене Закона о удруженом раду морамо спровести заједно с променом Устава. У томе не морамо много да журимо. Оно што је хитно, решава се посебним системским законима, мерама које предлаже Савезно извршно веће, а ми их, као делегати, усвајамо, да би се одређене нелогичности и неправилности отклониле и да бисмо могли успешније да остварујемо Дугорочни програм економске стабилизације.

Зато, мислим да би свако искитрено решење у овом правцу имало више негативних него позитивних страна.

Сагласан сам такође с оним друговима који то кажу /а и ја то тврдим/, да нама Закон о удруженом раду и да садашњи Устав нису били препрека да се неодговорно односимо према раду, нису били препрека наше недисциплине, неизвршавања обавеза, јаваштука и свега другог што смо констатовали и констатујемо. Слажем се с тим да ће Закон помоћи да се реше нека, у основи одређена питања која можда спутавају ефикасније деловање, да се омогући деловање јединственог југословенског тржишта, да се ојача рад радних организација у том систему и сложених организација удруженог рада, као и да ће основне организације добити своје право место. У сваком случају, садашње одредбе су довољан аргумент и снага тако да ми те проблеме можемо решавати и према садашњем Закону о удруженом раду.

Зато је битно да данас закључимо да морамо хитно решавати ова отворена питања која су у Тезама истакнута, уз њихову корекцију.

Рекао бих нешто конкретно у вези с Тезама. Ми смо на Одбору /а то је речено на више места/, констатовали да у Тезама пољопривреда /нарочито удруживање земљорадника и статус и положај удружених земљорадника/ уопште није обрађена. Уводничар у нашем Одбору је рекао да Комисија није имала времена да обради ту проблематику и тако је то питање остало отворено. Мислим да том питању у Закону о удруженом раду /ја сам и члан Комисије за пољопривреду, а Задружни савез Југославије има конкретан текст за интервенције у том правцу/, морамо дати своје место. Та област је потпуно запостављена, али је врло значајна у решавању целокупних проблема које имамо у нашој земљи.

Тезе су више аналитичке, можда иду толико у детаље да имају карактер редакцијских исправки Закона о удруженом раду. Мислим да би, ако су то Тезе, морале да садрже онај основни смисао шта би требало мењати, да се то образложи аргументима, а да оно законско, језичко уређивање Закона о удруженом раду буде у следећој фази, када буде дат Предлог за измену Закона.

По моме мишљењу, као што су многи рекли /иако су Тезе то покушале/, Тезе нису дале одговор на питање како би требало да се успоставе односи између основних организација удруженог рада, радне организације и сложене организације, удруженог рада. Верујте, у пракси /то су неки другови и рекли/, сложена организација у појединим моментима више смета него што користи. А неки другови су рекли да, ако једна ствар више штети него што користи, онда би она требало да се мења.

Због тога је веома важно /за мене веома битно, а то у овим Тезама није довољно изражено/, да се однос између основне организације, радне и сложене организације прецизира, нарочито када је реч о друштвеном договарању и самоуправном споразумевању.

Моје је мишљење /а и овде је било договорено о томе/ да је цело поглавље о дохотку дато у алтернативама. То значи да Комисија, односно радна група за промену Закона о удруженом раду, није назначила шта да се уради у смислу формирања, стицања и распоређивања

доходка. Прво се даје једно решење, па се онда даје друго решење, а за треће се каже да, ако се сматра да није потребно друго, да би се онда требало на други начин то све уредити.

Због тога, сметрам да је Комисија требало да буде /јер је то захтев и Централног комитета СКЈ/ доследна и да, на јасан и прецизан начин, утврди законску обавезу тако да бисмо знали шта чини тај, зарађени доходак. Није доходак оно што се добија повећањем цена или неким посебним третманом који неко поседује у технолошком циклусу итд.

Мој закључак поводом овога би био да ми рад наставимо одмах, да нашој Комисији поверим овој задатак уз уважавање тога што је предложио друг Мијат Шуковић /да се консултује наука/. Али, ако бисмо се сада преоријентисали да користимо науку на начин како је то предложено, онда би нам за то требало сигурно још две године. У сваком случају, ти научници који нису у радним групама, као и институције које се баве том проблематиком, морају бити максимално искористишени у смислу тражења оних решења која ће нам помоћи да изађемо из ситуације у којој смо се нашли као друштво.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Последњи дискусант преподневне седнице јесте делегат Љупчо Пивков.

ЉУПЧО ПИВКОВ /СР Македонија/:

Другарке претседателке,
другарки и другари делегати,

Својата дискусија ќе ја започнам со следниве мисли што ми се наметнуваат читајќи ги Тезите: „За да ја извршиме својата историска улога во создавањето и градењето на социјалистичкото општество во нашата земја, мораме сите свои сили да и ги посветиме на таа цел, да бидеме критични спрема самите себе и своето дело, да бидеме непомирливи непријатели на секаков догматизам и верни на творечкиот дух на марксизмот. Нешто

што е создадено не смее да биде толку свето и трајно, а да не може да се надмине и промени за да му отстали место на она што е понапредно, послободно и почовечко”. Инаку, да кажам на почетокот, одреден сум и овластен од страна на Делегацијата од Социјалистичка Република Македонија во Сојузниот собор да ги пренесам мислењата, суштините и предлозите искажани во правите водени во врска со Тезите во Социјалистичка Република Македонија, и тоа во Републичката конференција на Социјалистичкиот сојуз на работниот народ на Македонија — во секциите за развој на општествено-политичкиот систем и за развој на самоуправните општествено-економски односи со странство, во Републичкиот совет на Сојузот на синдикатите на Македонија и во Комисијата за развој на политичкиот систем на социјалистичкото самоуправување, во Републичката комисија за следење на спроведувањето на Законот за здружениот труд и во некои работни организации, како што е Рудници и железарница — „Скопје” од Скопје.

Посебно внимание заслужуваат следниве мислења и предлози изнесени во богатата и содржајна расправа за Тезите за изработка на закон за измени и дополненија на Законот за здружениот труд.

Во основа се прифаќа предложениот текст и начелно се поддржуваат измените и дополненијата содржани во Тезите, а се претпоставува дека ќе има и нови иницијативи. Во таа смисла, во измените треба да се тргнува од веќе истакнатите сознанија дека треба да се прават радикални измени во практиката за да дојде до израз стремешот на работникот во здружениот труд кон поголема слобода на трудот и работата, и тоа на таков труд кој ќе создава нови работни места, ќе отвори нови работни колективи, односно ќе придонесува кон развој и создавање на ново производство.

Со предложените измени и дополненија конечно треба да се придонесе кон вистинско вреднување на трудот на работникот во здружениот труд, односно трудот и резултатите од трудот да станат единствено мерило што ќе ја определува материјалната и општествената положба на работниците во нашето општество. На тој

начин ќе дојдат до израз социјалистичкиот морал и етика, што во досегашната практика често беа и изигрувани и дезавуирани, односно се поддржува општата ориентација на Тезите — на работникот во здружениот труд првенствено да му се гарантира работниот однос, а не работното место.

Единствено беше мислењето дека е неопходно за измените и дополненијата на Законот за здружен труд, кога ќе бидат дадени во форма на нацрт — закон, да се оствари широка јавна расправа, во која ќе се вклучат најширок круг работни луѓе. Оваа расправа би требало да се оствари паралелно со разгледувањето на најважните уставни промени. Глобално пледано, на работните луѓе им е јасна целта на Тезите — ефикасно одлучување. Меѓутоа, недостига едно објаснение, една оценка или анализа од страна на Комисијата за следење на спроведувањето на Законот за здружениот труд — зошто за овие десет година определени решенија во постојниот закон не функционираа или функционираа лошо. Со тоа Тезите би добиле во квалитет.

Со оглед на тоа дека промените се содржани во 32 тези, а суштината на тие промени е поврзана со општествено-економските односи на работниците во здружениот труд, како што се: стекнувањето и распределбата на доходот и распределбата на средствата за лични доходи, работните односи и управувањето со општествените средства итд., мислам дека во расправата централно место треба да има, а и имаше, Тезата бр. 16 — член 110 од Законот за здружениот труд, што ѝ зададе најмногу „главоболки“ и на Комисијата, а и најмногу е коментирана во расправите во базата и во Одборот за општествено-економски односи на Сојузниот собор, бидејќи ја одразува вистинската состојба во Југославија.

Не помал интерес, коментари, суштествени и мислења предизвикаа и тезите бр. 17, 18, 19, 20, 22, 23. Во расправата беше истакнато дека со вградување на нови решенија за распределбата на доходот и чистиот доход и со воспоставување меѓузависност меѓу бруто личниот доход по работник и акумулацијата во однос на ангажираните средства, ќе се придонесе кон зголемување на ефикасноста на стопанисувањето со опште-

ствените средства. Особено се поддржува определбата делот на личниот доход по основ на тековниот труд да добие приоритет во однос на сите други исплати од доходот, при што се потенцира дека тоа ќе го стимулира работникот многу повеќе отколку досега да биде лично заинтересиран за зголемување на доходот и на продуктивноста на трудот.

Истакнато е мислење дека кон распределбата на личниот доход треба да се пријде на таков начин ќе овозможи прво да биде намирено оној што го создава доходот — организацијата на здружен труд, па потоа да се намируваат другите потреби. Исто така се бара во системот за распределба на доходот да се изнајде соодветно решение со кое ќе се овозможи од доходот најпрво да се издвои дел за обртните средства, а наедно да се оневозможи прелевањето на обртните средства. Значи и натаму недостигаат елементи за објективизирана распределба на доходот, со почитување на неговата однапред дефинирана структура.

Со други зборови, не е амортизирана досегашната слабост на доходот, односно неговото економско јадро кое ќе ја сочинува новосоздадената вредност и неговото ценовно јавување во реалноста, како стекнат доход, чие досегашно присуство услови, од една страна, потрошувачката да биде поголема од реалните можности, а од друга — ерозија на општествениот капитал, што не се репродуцираше во реален обем.

Со предложените измени на шемата за распоредување на доходот престанува потребата од постоење на категоријата чист доход, затоа што нејзиното воведување во категорискиот систем на распределба беше условено од потребата од дистинкција меѓу стекнатиот доход и доходот што по секундарната распределба останува во организацијата на здружен труд и е предмет на интерната наменска распределба.

Најинтересно прашање, кое најчесто беше поставувано, беше: На кој начин ќе се обезбеди практично интегрално применување на четирите показатели за кои во Тезите е предложено да се користат за искажување на резултатите од работењето? Дали во секоја организација на здружен труд во земјата тоа ќе биде тешко или ќе оди лесно?

Сигурно нема да биде лесно тие /се мисли на овие четири показатели/ да се внесат и во Долгорочната програма за економска стабилизација, како што и нивното внесување во Тезите за изработка на закон за измени и дополненија на Законот за здружен труд очигледно претставува компромис помеѓу две различни опции во третирањето на доходот и распределбата.

Исто така е истакна то мислењето дека границата за искажување на загубите е поставена премногу ниско. Се предлага, а и економски би било поадекватно да се смета дека организацијата на здружен труд покажува загуби кога со остварениот приход не успева да ги надомести материјалните трошоци, амортизацијата, личните доходи по основ на тековниот труд и давачките кои на тоа се пресметуваат, но треба да се земе предвид и оваа минимална акумулација што ја има. Наедно треба да се прифати залагањето и консеквентно да се примени обврската на организацијата на здружен труд дека, кога подолго време не ги користи своите основни средства, мора да ѝ ги отстапи на друга организација на здружен труд.

Во врска со прашањето за периодичните пресметки, се мисли, на стопанско-финансиските, а заради определена рационализација и намалување на нивниот број и пореално искажување на состојбите, оценето е и се дава предлог дека за нивно подготвување се најпогодни периодите јануари—април и јануари—септември. Со оглед на тоа дека Тезите во основа ги акцептираат и ги разработуваат определбите од Долгорочната програма за економска стабилизација, уште еднаш подвлекувам дека ги поддржувам затоа што во нив се вградени резултатите од Критичката анализа на функционирањето на политичкиот систем на социјалистичкото самоуправање и ставовите на Централниот комитет на СКЈ за идејно-политичките прашања и за уставната положба на работниците во распоредувањето и управувањето со доходот и со средствата за општествена репродукција.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА TAKEBA—ГРИГОРИЈЕВИЌ:

Прекидамо рад и настављамо га у 14,30 сати.

POSLE PAUZE

(Nastavak sednice u 14 sati i 35 minuta)

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА TAKEBA—ГРИГОРИЈЕВИЌ:

Настављамо рад.

Има реч Радисав Јовановић, члан Већа Савеза синдиката Југославије.

РАДИСАВ ЈОВАНОВИЋ, члан Већа Савеза синдиката Југославије:

Другарице и другови, будући да је време поодмакло и да је ово прва расправа, биће и прилике за конкретна питања, зато бих, више фрагментирно, изнео нека питања која су у досадашњем раду Савеза синдиката и то више у радним телима, покренута у вези с променама Закона о удруженом раду.

Пре свега, кад је реч о ширини и дубини промена, сматрамо да није затворена могућност, уколико укупна расправа о променама Закона о удруженом раду покрене и нека фундаментална питања која задиру у суштину класне позиције радника, да та питања буду расправљана паралелно с расправом о променама Устава.

Друго је питање једног броја оних решења која би требало у хитнијем поступку разматрати и решити.

У том смислу, сматрам да Тезе теже одговарајућој надградњи појединих питања и да основно усмерење које на том плану треба имати у виду, јесте оно које је заузето на конгресима Савеза комуниста Југославије, Савеза синдиката и других друштвено-политичких организација, као и оно из Критичке анализе функционисања политичког система, будући да су основна определења о карактеру и суштини промена, као и о смеру тих промена, у овом смислу, доста јасно дата.

Наравно, у Тезама које су приложене и у избору појединих питања, која не бих појединачно набрајао, нужно је за нека од њих дати ширу и потпунију аргументацију, како би се јасно могао видети смер промена и основа на којој се те промене врше, посебно код питања као што је категорија дохотка.

У вези с проблемима дохотка, не бих понављао оно што је речено, а будући да ставови Савеза комуниста Југославије недвосмислено обавезују на одговарајућа решења, нужно је дати услове за операционално разрешење тог питања, како у законским актима, тако и у друштвеним договорима који су донесени и које, у складу с тим, морамо дограђивати, како бисмо та питања у целини, решили на адекватан начин. То се мора решити и у самоуправним актима ОУР-а, њиховом применом.

Веома је значајно питање односа према друштвеној својини и, уопште, управљање друштвеним средствима. При томе, мислим да је у Тезама нужно продубити решења која ће ићи ка томе да се и у овом домену третмана тог питања, обезбеди одговарајућа мотивисаност, не само у односу на класичну заштиту друштвене својине, већ, пре свега, у односу на коришћење друштвених средстава оптимално као и на њихово увећавање и на одговарајући однос у коришћењу средстава повезаних с продуктивношћу рада. Ово је важно и за изградњу механизма којима ће се на ефикаснији начин спречавати угрожавање интегритета друштвене својине и ефикасније онемогућавати њено противправно присвајање, санкционисањем повреда те својине као битног елемента самоуправног продукционог односа.

У питањима везаним за самоуправно организовање и односе који се предлажу у Тезама са становишта јачања основне економске функције и улоге радне организације, сигурно је да би те односе, између радне организације и основне организације, у основи требало јасно одредити, као и друге облике о којима је такође било речи /као што су сложене организације удруженог рада, заједнице за планску и пословну сарадњу и друге/, како бисмо и на том нивоу самоуправног организовања и повезивања, могли да имамо одговарајуће, чвршће везе, међусобну зависност, економску, технолошку и другу повезаност, у циљу квалитетнијег привређивања друштвеним средствима.

Наравно, то никако не подразумева да се основна организација не развија као основна ћелија рада, самоуправљања и одлучивања радника о свим битним питањима производње, сти-

цања и расподеле, али сноси одговорност за све друге елементе ефикасног и рационалног управљања друштвеним средствима као и за удруживање рада и средстава на јединственом југословенском тржишту итд.

У тесној повезаности с тим је и потреба да се прецизније дају одређења око тзв. великих система /да их не набрајам/, где је такође нужно обезбедити претпоставке за већу ефикасност у управљању и коришћењу друштвених средстава, али и за далеко интензивнији и шири ниво интеграције на јединственом југословенском тржишту где сада, као што знамо, имамо одређених проблема, потешкоћа и аутархије, која у целини не резултира ефикаснијим привређивањем друштвеним средствима.

Доста се даје значаја и /то с правом/ рационализацији нормативних решења која би морала да буду у функцији већег квалитета одлучивања и веће ефикасности у одлучивању. Постојеће стање, за које сви знамо, не само да ствара у томе потешкоће, него их чак, рекао бих, ствара и у самој могућности да радници спознају сва та решења и да могу на основу тога да воде одговарајуће активности на плану примене тих решења. Познато је и то колико аката има једна основна организација, затим, радне организације итд. и да се то често поклапа једно с другим, резултирајући неефикасношћу.

У том смислу, у Савезу синдиката Југославије се подржавају решења да друштвени договори и самоуправни споразуми добију на квалитету, у том смислу да би морала постојати одговорност оних који предузимају одговарајућа решења и успостављају односе путем договора и споразума, а не да се, као што је то сада случај, све своди на неке вербалне обавезе које често стоје иза тога да се ти договори и споразуми не примењују и да их се олако одричу и они који су их закључили итд. Наравно, имајући у виду карактер договора и споразума, обавеза је оних који их закључују да дефинишу и односе у одговорности. Овом, широм друштвеном регулативом, требало би створити предиспозиције за то.

Даље, на том плану /врло фрагментарно наводим/ је проблем одлучивања тзв. консензус доста присутан. Не знам да ли је добро да се иде са

мо на више или мање квантитативно побројавање питања. Прихватљивије би било решење ако би се ишло на дефинисање карактера питања о којима се мора одлучивати на овај начин, нешто слично као и кад је реч о тзв. неotuђивим правима. Дакле, одговарајући критеријуми или основе, у мери у којој је то могуће, јасно би указивали о којим је питањима реч и који би она третман могла да имају.

У склопу с тим је и читав комплекс питања у вези с односом према раду и одговорности при раду, резултатима и међусобним односима у удруженом раду у целини. То је коначно могућност да се дође до облика односа и подршке оним радницима који одговорно и успешно извршавају своје обавезе и задатке и, који би у том смислу требало да укупну самоуправну регулативу /како законска решења, тако и самоуправне акте/ организација удруженог рада, примери једном таквом друштвеном захтеву и потреби. Но и поред тога, такав се однос неће постићи без одговарајућих решења у утврђивању и контроли задатака, односа у расподели и деловања субјективних снага на те односе.

Опредељујући се за то да један број питања у овом моменту треба ефикасније и у што краћем временском року разрешити /а која су и у виду поменутих облика расправе и иначе, у пракси, за то до сада кандидована/, мислимо да би требало скинути блокаде које стоје на путу ефикаснијем раду и привређивању на основама Дугорочног програма економске стабилизације. Иначе, за остваривање целине промена, има неких решења која се морају потпуније изучити са становишта полазних основа на којима се заснивају, али се морају и дати јасна опредељења и решења за односе који се при томе морају успоставити. Када је на пример реч о удруживању рада и средстава на принципима заједничког дохотка и заједничког прихода, овај ниво законодавне регулативе неће ићи у детаље /на пример, у проблеме стандарда, норматива итд, неопходних за овакав вид односа/, али се ту морају дати јасна усмерења, од принципа на којима се ти односи морају заснивати, до ризика који се у таквим односима мора сносити.

У вези с тим, свакако је и питање покретљивости акумулације и уопште њене мобилности,

а основе на којима би требало побољшати решења у датим предлозима /везане за ову материју/, свакако да су садржане у оним економским приступима који садрже Програм економске стабилизације, а који нисмо у пуној мери искористили да бисмо те, укупне односе, повукли напред сходно потребама и могућностима удруженог рада и друштва уопште.

Овде је било речи и о Закону за удруживање производње и промета, а ту је вероватно био присутан и један број других питања која не живе у пракси и не производе никакве резултате нити ефекте. Отуда мислим да се и у вези с тим питањима треба /у склопу разматрања ове проблематике/, јасно договорити и рећи о чему је ту реч, шта остаје и шта може да егзистира, а шта обавезује, шта је пракса одбацила што није нашло своју сврху у пракси.

Сасвим је јасно да савремена техно-економска кретања и захтеви у вези с тим, траже одговарајуће видове самоуправног организовања са циљем да се постигне ефикасност, да се успешније налазе решења за тржишно понашање /како на нашем, југословенском тржишту, тако и на страном тржишту/. Вероватно је да једном таквом, савременом захтеву, који сигурно није тренутан, одговара флексибилнији вид организације, те се, у том смислу, морају у предлозима за та решења наћи елементи који ће то омогућити. Ту се, тим питањима, мисли на нужно јединство, ефикасност и рационалност у раду, привређивању и развоју самоуправљања, заједно а не одвојено једно од другог.

Такође се морају дати јаснија усмерења везана за проблеме скраћивања радног дана, радног времена и читавог комплекса питања везаних за то, тако да се у тим основима, а с организационог и технолошко-техничког, економског и других становишта дају одређени елементи који неће дозвољавати произвољност и лутање, већ ће се јасно усмерити на она решења која објективно у тим друштвено-економским условима, а и у повезаности са светском економијом, можемо и морамо примењивати у одговарајућим сегментима друштвено организованог рада.

Низ је других питања која се покрећу у Тезама и иначе овим решењима која су у вези с

изменама и допунама Закона о удруженом раду. Но, мислим да данас о томе нема потребе појединачно разговарати, јер ће Савез синдиката, када почне расправа у вези с овим конкретним решењима, рећи са чим се слаже и шта мисли да би требало мењати, односно, да ли би требало дати евентуално нове предлоге и сутестије за одређења решења која се овом материјом разматрају.

Иначе, у Савезу синдиката, у целини /у организацијама/, у току је одговарајућа активност на разматрању ових предлога и иницијатива. У том смислу, нема никаквих проблема да се прихвати она динамика коју ово Веће буде поставило као заједничку обавезу и заједнички задатак.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА TAKEVA—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Има реч друг Климе Чорбе, делегат у Савезној конференцији ССРНЈ.

КЛИМЕ ЧОРБЕ, делегат у Савезној конференцији ССРНЈ:

Другарице председнице, другарице и други делегати, сва сазнања која имамо у Социјалистичком савезу, говоре о изузетно великом значају који радни људи и југословенска јавност придају променама у Закону о удруженом раду. С овим променама, у ствари, везан је и део очекивања да се почне са савладавањем стагнације у развоју производних снага наше земље и за бржи излазак из привредне кризе. Ово расположење није израз веровања у свемоћ Закона и законодавства. Једноставно, оно изражава потребу да и Закон о удруженом раду буде стављен у службу остваривања основних циљева југословенског социјалистичког друштва.

Имајући у виду ова расположења, у Социјалистичком савезу је рад на Тезама за промену ЗУР-а имао и имаће висок степен политичког приоритета.

Како је другарица председница рекла, Скупштини СФРЈ је достављен Преглед сутестија и предлога изнетих у организацијама Социјалистичког савеза. Желим само да вам скренем

пажњу на нека значајнија питања из расправе у Социјалистичком савезу.

У току рада на предложеним Тезама, па и у расправама које су вођене у Социјалистичком савезу, често је постављано питање да ли би требало ићи на веће, темељитије промене, или на мањи обим промена у Закону о удруженом раду? Ово питање је постављено и у расправама у скупштинским телима. Нама се чини да ово није право питање. Још мање је то питање у вези с којим би се требало опредељивати у претходној фази расправе.

Право питање гласи:

Да ли можемо и да ли смемо избегавати промене које су неминовне, промене које се јављају као горући захтев друштвено-економског и политичког тренутка?

Сматрамо политички неподесним да се одређене промене оспоравају ауторитетом Закона о удруженом раду. Уместо тога, морамо поштовати ауторитет аргумената, ауторитет захтева удруженог рада и ауторитет стања које морамо мењати.

У Социјалистичком савезу је оцењено да је досадашњи користан посао на изради Теза за промену ЗУР-а, омогућио да дођемо до неопходне, почетне и иницијалне, основе за будући ефикасни рад на овом, изузетно значајном и сложеном послу. Критички однос према једном броју понуђених решења који је присутан и у Социјалистичком савезу, само изражава даље сазревање наших сазнања и наше спремности да извршимо све неопходне, па и дубоке промене у ЗУР-у.

Досадашњи рад на Тезама, показао је да постоји мањи и већи број разлика, да постоје нови предлози, па и неке контраверзе о неким значајним питањима друштвено-економског система. Ове разлике су се испојиле и у оквиру Социјалистичког савеза, али уз опредељења да морамо прихватити неколико основних ставова као арбитражних критеријума за савладавање ових разлика. У том погледу су у Социјалистичком савезу изнета залагања за следеће основне прилазе:

Прво, у Закону о удруженом раду се мора променити све оно што омета, или недовољно подстиче напоре произвођача да повећавају

продуктивност и производњу, свој и укупни народни доходак, да отварају нове шансе за запошљавање, освајају савремену технологију и производе више роба за извоз. Овде имамо у виду Тезе које уређују односе између организација удруженог рада и које утврђују облике концентрације средстава за проширену репродукцију, које уређују удруживање рада и средстава, а које, у исто време, уређују питање остваривања права на рад. Наше је мишљење да ли право на рад добрих радника, које је засновано на раду, требало да буде супротстављено „праву на рад“ лоших радника, које је засновано на лошем раду или нераду. У овом погледу би све промене морале да стимулишу интерес и укупну мотивацију радних људи да повећају продуктивност и остваре висок степен ефикасности у раду, производњи и пословању. Сматрамо да би у први план требало ставити стварање дохотка, а затим његово распоређивање. У променама у ЗУР-у, не смеју се провлачити колебања у вези са спровођењем Дугорочног програма економске стабилизације. За наш даљи развој, од судбинског је значаја да се у систем управљања друштвеном репродукцијом унесу такве промене, које би налагали савремени токови светске привреде, нарочито на линији нових технологија и аутоматизације. Ове промене требало би да се испљвавају као директан интерес произвођача у удруженом раду, а затим и да облици организовања удруженог рада буду динамични и способни да одговарају изазовима научно-технолошке револуције.

Други критеријум би морао, по нашем мишљењу, да буде јачање уставне позиције радног човека у производњи и друштву. У време свог доношења, ЗУР је представљао крупан корак југословенског друштва у овом правцу. Међутим, данас, десет година од доношења ЗУР-а, јасно је да су ту неопходне темељитије промене. Наиме, неопходне су значајне промене у стицању и распоређивању дохотка и расподели средстава за личне дохотке, у положају радника у друштвеној репродукцији, организовању и управљању пословним системима удруженог рада, у правима збора радника и неким другим питањима социјалистичког самоуправљања.

Трећи правац би мора да буде, јачање економских критеријума и деловања тржишта, што такође подразумева и високу способност институција друштва да ефикасно усмеравају неповољне и стихијске тржишне токове.

Четврти критеријум би требало да буде изражавање суштинског интереса југословенског друштва за обезбеђивање јединственог југословенског привредног простора, а да се то чини, пре свега акцијом и деловањем самоуправно организованог удруженог рада. Под суд оваквог критеријума требало би да дођу оне одредбе које се односе на слободно кретање рада и средстава на јединственом југословенском привредном простору, одредбе о пословном повезивању производних и прометних организација, одредбе о банкарском систему као саставном делу удруженог рада, одредбе против монополског понашања, одредбе о стицању дохотка под посебним погодностима, као и одредбе о остваривању заједничког прихода у заједничкој производњи заједничког производа.

Полазећи од поменутих критеријума, у Социјалистичком савезу је посебна пажња поклоњена променама оних одредби Закона о удруженом раду које се односе на самоуправно удруживање радних људи на подручју личног рада и њиховом повезивању у систем самоуправног удруженог рада. У оквиру Социјалистичког савеза и у непосредној сарадњи с Редакционом комисијом, израђен је један концепт теза за VI главу који, на жалост, није ушао у коначну верзију Теза.

Још на самом почетку рада на изменама ЗУР-а, Председништво Савезне конференције, након веома широке јавне расправе, заузело је став да би требало предложити темељитије измене у VII глави Закона о удруженом раду и то такве измене које ће доследно подржавати и заштитити уставна права радних људи и произвођача на подручју личног рада, у уговорним организацијама, организацијама коопераната и другим облицима удруживања.

Такође, инсистирало је на укупном правном регулисању свих подручја задругарства. С тим у вези, у Социјалистичком савезу се сматра да су нам потребне земљорадничке задруге и за-

друге у занатству, као и у свим делатностима мале привреде, у стамбеној области, задружној штедњи, а и задруге за пружање интелектуалних услуга, потрошачке задруге, ученичке и омладинске задруге. Потребан нам је, такође, разрађен систем повезивања ових задружних организација у систем самоуправног удруживања рада.

Дозволите да вас подсетим да се у савременој марксистичкој теорији задружне организације сматрају трајном економском институцијом социјалистичког друштва и услова развоја оних делатности у којима ће се дугорочно јављати лични рад и лична средства.

Сматра се да су задруге, по својој суштини, самоуправна економска организација. У светлу ових чињеница, сматрамо да је прави политички апсурд што се до сада у југословенском друштву које друштвено-економски поредак заснива на самоуправљању, одржава тако рестриктиван однос према самоуправном задругарству.

На жалост, Југославија је једина земља у Европи која има тако скроман развој задругарства и, сходно томе, скромну правну регулативу задругарства. Вероватно, испред свих ових аргумената требало би навести следеће аргументе. Без ширег развоја задругарства нећемо моћи да активирамо веома крупне ресурсе на овом подручју, да продуктивно ангажујемо лична средства, ширимо простор за запошљавање, савлађујемо негативне токове деаграризације и да ширимо самоуправне социјалистичке друштвено-економске односе.

На XIII конгресу Савеза комуниста Југославије, било је прихваћено опредељење за целовит развој свих сектора задругарства. У Социјалистичком савезу се сматра да је тиме извршена и друштвена и политичка верификација једног савременог концепта задружног организовања. Из ових разлога, сматрамо да ово питање не би требало дубље изучавати. Неки од делегата су и пре времена упозорили на чињеницу да смо у Тезама добили празан простор када се говори о VII глави. Отуда и произилази предлог Социјалистичког савеза да Тезе, или преднацрт измена Закона о удруженом раду који ће се јавно расправљати, обавезно буду допуњене разрађеним одредбама VII главе Закона о удруженом раду,

укључујући при томе и целовити концепт разраде свих сектора самоуправног задругарства.

Сматрамо то битним за стабилност и континуитет наше политике на овом подручју

Подручје које захтева темељитији рад јесте и подручје односа између удруженог рада и органа друштвено-политичких заједница. Постојеће одредбе ЗУР-а, сагледано мишљењима израженим у Социјалистичком савезу, морају да претрпе битне промене. Овде је, пре свега, реч о одредбама које одређују услове за стицање средстава за функционисање друштвено-политичких заједница, утицају друштвено-политичких заједница на проширену репродукцију, самоуправном интересном организовању, а затим и утицају на кадровску политику у удруженом раду.

На овој линији, Закон о удруженом раду би требало да успостави одбрамбени механизам против државног интервенционизма и административне прерасподеле дохотка, као и да садржи мере које ће рушити све баријере аутархије, као и претерани нормативизам.

У погледу ставова који су изнети у Социјалистичком савезу, поменућу још само два

а/ како разрешити дилему у вези с везом између промена у Закону о удруженом раду и промена у Уставу СФРЈ. У Социјалистичком савезу је доминирало опредељење да ваља ефикасно, без застоја, упоредо радити на изменама и допунама и Закона о удруженом раду и Устава СФРЈ. Код тога се одлучно захтева да се без компромиса спроведу ставови XIII конгреса Савеза комуниста Југославије. Дугорочног програма економске стабилизације и прихваћени ставови Критичке анализе о променама у политичком систему социјалистичког самоуправљања

б/ свакако, опредељење за упоредан рад на Закону о удруженом раду и Уставу СФРЈ, узрок је неминовном уношењу измена и у I глави Закона о удруженом раду.

У Социјалистичком савезу подржавамо предлог који је друг Дурић изнео у најширој јавној расправи о променама у Закону о удруженом раду. Да бисмо допринели оваквом раду, у Савезној конференцији Социјалистичког савеза утврдили смо разрађени програм активности и формирали екипе које ће радити у даљим фазама про-

мене Закона о удруженом раду и Устава, како би у овај, политички значајан посао, укључили све самоуправне креативне снаге, све радне људе.

С тим у вези ваља имати свакако у виду да данас после 10 година нека битна питања друштвено-економског односа, можемо сагледавати боље него пре. Време нам свакако није савезник у овом послу. Социјалистички савез се залаже за темељан, ефикасан и одговоран рад свих, а за решења која су усмерена на стратегијским интересима југословенског социјалистичког друштва, која полазе од наших темељитих опредељења и која одговарају изазовима савремене цивилизације.

Хвала вам на могућности да с говорнице овог Већа изнесем ставове Социјалистичког савеза.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Има реч делегат Викторија Поточник.

ВИКТОРИЈА ПОТОЧНИК (SR Slovenija):

Pozdravljeni!

Izhajajoč iz dejstva, da se srečujemo v Jugoslaviji z različnimi etapami razvoja in razvitosti proizvodnih sil, da gre v redkih primerih za postindustrijski razvoj, to je predvsem za informatiko in kibernetiko, je težko oblikovati učinkovit in generalen zakon oziroma je nevarnost, da se spremembe vršijo pod pritiskom slabih, neučinkovitih sil, ki vidijo v zakonih zaklonišče za svoje slabo delo.

Takšne težnje pa je zaslediti tudi v tezah za spremembo zakona o združenem delu in tudi v nekaterih razpravah na današnjem zasedanju.

Zato je nujno na podlagi teoretičnih dognanj iz prakse dodelati nekatere posebnosti socialistične produkcije, ki v tezah niso najboljše razršene. Le tako je možno oblikovati okvire zakona, ki sedanja anarhično in neučinkovito situacijo v zakonodaji in v praksi racionalizirajo oziroma jo otrešajo prevelike eksploatacije delavcev, otrešajo

birokratiziranja in zmanjšajo vpliv poseganja države, sprostijo ustvarjalnost in iniciativnost posameznika, povečajo učinkovitost na temeljnih ekonomskih in tržnih zakonitosti. Zato se je potrebno tudi v teh klopih in tudi ob tem zakonu boriti in razkrinkavati vsako ideologijo in demagogijo, ki skuša s svojim bombardiranjem poglobljati obstoječe reakcionarne jugoslovanske real-demokratske produkcijske odnose. V svoji razpravi bi želela opozoriti na segmente, katerih teze in zakon ne omenjajo. Lahko pa bi bile pomembne, če ne celo ključne deleže k razvoju naše družbe. Zato jih je potrebno v zakonu še posebej omeniti oziroma dodelati. V prvi vrsti so to majhne samostojne družbene produkcijske enote, temelječe na družbeni lastnini. Le te do sedaj niso bile deležne teoretične analize, prav tako pa jim v našem sistemu nismo dali možnosti za njihov razvoj. Posebej je o teh majhnih samostojnih produkcijskih enotah možno razmišljati na področju visoke tehnologije, komunikacij, intelektualnih storitev na področju družbenih dejavnosti, strojne, programske in računalniške opreme.

Ne gre za novost, gre pa za dejstvo, v katerem živi predvsem razviti svet, kjer predstavljajo majhne reprodukcijske enote gonilne motorje, ki na določenih točkah prebijajo okostenelo zarjavelo monopolno-ekonomsko-tehnološko družbeno strukturo in silijo velike sisteme, da pod grožnjo propada radikalno spreminjajo svojo produkcijsko tehnologijo. To pa našim organizacijam združenega dela izredno primanjkuje. Odpiranje takšnih enot pa bi pomenilo produktivno zaposlovanje številnih mladih izobraženih ljudi, katerih znanje puščamo danes na cesti. Poskus ustanavljanja majhnih produkcijskih enot ni potrebno iskati v tujini, temveč imamo zametke že pri nas. Primer v Sloveniji: majhne organizacije izredno propulzivne, imenu MIKRO-HIT. Veliko idej, posebej še med mladimi, in poskusov takšnega organiziranja je klonilo pod težo birokracije, ali pa pod monopoli velikih neučinkovitih državno podpiranih sistemov. Ti naši pa so si dobili pravico za večni obstoj že zdavnaj. Teze zakona so na splošno nefleksibilne, posebej še, kar se tiče organiziranosti združenega dela, njihove poslovne samostojnosti oziroma fleksibilnega povezovanja

organizacij združenega dela med seboj. Ponovno lahko navedemo konkreten primer Iskre—Delte, ki ima svoje sedeže v dveh SOZD.

Poleg malih produkcijskih enot je potrebno omogočiti ustanavljanje posebnih organizacijskih enot pri vsaki organizaciji združenega dela — in tudi ko gre za interes med organizacijami združenega dela — ki bi imele poseben status in bi se ustanovile zaradi uresničevanja začasnih posebnih ciljev. Gre za primer projektnih organizacij.

Kljub temu da nismo neinovativen narod, čeravno tega ne morem trditi za to skupščino, so zastrašujoča dejstva glede števila inovatorjev in prijavljenih patentov v Jugoslaviji. Vzroke lahko iščemo tudi v rigidni zakonodaji. Prav ob tem je potrebno opredeliti poseben status inovatorjem in ustvarjalnim posameznikom, ki se morajo danes vtapljati v vsakdanji slabi povprečnosti, svoje pravice pa iskati na sodiščih. Znano je, da mora velika večina inovatorjev namreč svoje pravice iskati na sodišču.

Teze in že zakon sam zanemarjajo pomen izobrazbe in znanja. To pomeni, da bodo z delom pridobljene izkušnje, ki so med drugim tudi vzrok trdnega vztrajanja na obstoječem — slabem, še nadalje kriterij za napredovanje posameznika. Poznano je, da znanje, iskanje novih idej in njihovo oplemenitenje predstavlja v razvitem svetu glavni produkcijski faktor, permanentno izobraževanje pa nujo večine posameznikov. Kljub temu da se v tezah daje večja moč poslovnim organom, sama moč še ne predstavlja napredka, če je le-ta moč zgolj moč, ne pa moč znanja. Izobražen posameznik in znanost morata tako tudi v zakonu dobiti večjo vlogo pri promociji.

Teze in nefleksibilnost organiziranja se kaže tudi pri izogibanju jasnejšega opredeljevanja statusa načina posredovanja del, ki jih poznamo že veliko let in potekajo preko mladinskih, študentskih servisov oziroma zadrug. Le-ti delujejo danes v večini brez zakonske osnove, v večini primerov pa že z bogatimi izkušnjami, in to ne zgolj kod faktor socialne varnosti študentom in učencem in nezaposlenim, temveč kot zanimivi tvorci novih idej. Kljub temu da so v tezah nekatere nasprotujoče si ugotovitve glede samoupravnih pravic delavcev in učinkov njihovega izjavljanja, je potrebno

ne samo zaradi mednarodne konvencije o ekonomskih in socialnih in kulturnih pravicah, katere podpisnik je skupščina Jugoslavije, omogočiti oziroma vsaj odpreti diskusijo o pravici na štrajk, kot obliki borbe delavcev za zaščito svojih pravic.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Има реч делегат Драган Маловић.

ДРАГАН МАЛОВИЋ /САП Кособо/:

Другарице и другови, с обзиром на оно што је већ речено за овом говорницом, у неколико ћу реченица покушати да изнесем своје виђење решења правног субјективитета основне организације удруженог рада, везано за оно што је предложено Тезама.

Основне и друге организације удруженог рада су друштвена, правна лица на основу закона. Ову чињеницу је констатовао Закон о конституисању и упису у судски регистар организација удруженог рада, који у члану 2. каже — „да свака организација удруженог рада има својство правног лица у погледу права и обавеза” Значи да и сложена организација удруженог рада и радна организација и основна организација удруженог рада, имају својства правног лица. На тај се начин у радним и сложеним организацијама удруженог рада као вишим облицима удруживања рада и средстава, створио плуралитет правних личности.

Свако од тих правних лица, на пример /и радна организација и основна организација/, у свом саставу могу, у одређеним оквирима, ступати у правне односе. Овај плуралитет правних личности има негативних последица. Нарочито су оне утицале на ефикасно организовање и деловање радних организација, а на ту чињеницу је указала и Критичка анализа функционисања политичког система социјалистичког самоуправљања.

Мислим да основна организација удруженог рада, која је основни институционални облик удруживања радника на друштвеним средствима за производњу /по Уставу и ЗУР-у/ није и самос-

тални облик удруживања, те би, у том смислу, требало и регулисати њен правни субјективитет.

Зато, сматрам да теза 4. није потпуно доследна тенденцији сужења права стављања у промет производа и услуга непосредно од стране основних организација удруженог рада, па би, по моме мишљењу, у предложеном 61. члану требало брисати став 3. који такву могућност предвиђа /до душе, као изузетак/.

Исто тако, у тези 56. предлаже се измена члана 244. става 2. Закона о удруженом раду. Требало би оставити само реченицу: „право располагања друштвеним средствима у правном промету из става 1. овог члана, основна организација остварује преко радне организације у чијем је саставу”. Све остало у предложеној измени тезе 56. односно члана 24. става 2, требало би брисати.

Овим решењем би се смањила могућност партикуларистичког деловања основних организација удруженог рада и у потпуности би се подржала тенденција афирмације радних организација као тржишног и правног субјекта.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли се ко јавља за реч?

Има реч делегат Драги Ракчевић.

ДРАГИ РАКЧЕВИЋ /СР Црна Гора/:

Другарице председнице, другарице и другови, као што је друг Мијат Шуковић истакао, учествовао сам у базично вођеним расправама. Узимајући у обзир значај ове теме и предузету активност у смислу консултације конференција делегација удруженог рада и представника управе, сматрам се обавезним да изнесем виђења, сугестије и предлоге, који су доминирали у расправама.

Циљ исте је покушај доприноса што квалитетнијем рјешавању овог Закона. Дало се закључити да Тезе нуде низ радикалних новина, али ипак, не осликавају у потпуности потребе садаш-

њости. У току расправа, честа су инсистирања на паралелности измена Устава СФРЈ и ЗУР-а. Посебно акцентирано је наплашен захтев да се у ЗУР-у регулише диференцијација радника и нерадника, мерљивошћу рада и ефеката рада у складу с начелом Устава СФРЈ — да нико не може експлоатисати другог и уживати плодове туђег рада. Данашња пракса ЗУР-а то није остварила и често, како је рекао један дискусант, своју хуманост остварује према нераднику. Такође, доминира питање у коме је битно гдје радиш, а не како радиш /као: „зар су интереси радних људи по различитим ОУР-има, радним организацијама и шире, у толикој мери различити”/. Ово се односи на асоцијације на питања одлучивање и регулативе.

Такође, потенцира се обезбјеђење активности код реализације личног дохотка по различитим стручним нивоима, као и могућност регулисања истог. Замјера се претераном нормативизму и расплинавању које онемогућава правно прецизне и јединствене процјене и мјере. Предлаже се, такође, смањење времена преиспитивања правне коректности. С друге стране, износи се присутност недоследности и непринципијелности код примјене и спровођења, као пратећег проблема који би требало убудуће онемогућавати. Захватање из привреде без могућности утицаја оцењено је неприхватљиво великим. Као последица тога, наступила је отуђеност многих врло потребних научних и друштвених институција удруженог рада.

Потребно је преиспитати везе и обавезе удруженог рада друштвено-политичких заједница и самоуправних интересних заједница. Јачању радне организације делегатског система даје се подршка. При томе, тражи се већа разрада права и дужности делегата. Насупрот томе, присутна је бојазан везана за функционисање и даље развијање самоуправљања и настојања за снажењем инструмената дијалога и усаглашавања, у циљу кристализације ставова, информисаности и идеолошког усмјеравања радника.

Наглашава се и то да знање и организовање представљају основни предуслов напретку. Резултате и моралне квалитете потребно је уградити у права и дужности делегата као основне

мјере вриједности. Узимајући у обзир актуелност значаја техничко-технолошког нивоа и његовог развоја, неопходно је и то да иноваторство нађе своје мјесто у конкретним рјешењима. Чести су захтјеви за постављање границе између самоуправљања с једне и захтјева стручности и технологије, с друге стране.

Измјене је потребно осмислити тако да Закон о удруженом раду буде жив и да прати потребе садашњости и будућности. При томе је неопходно омогућити предуслове за потврду његове вриједности. Предлоге нисам конкретизовао јер сам представник технике и сматрам да су у том дијелу наше могућности недовољне у односу на комисије које ће пратити развој измјена до њиховог коначног облика.

Свјестан чињенице да су изнешена запажања углавном уочена, а тиме и дијелом утврђена у измјене, намјерно сам задржао димензију која се на мене рефлектовала, јер сматрам да на тај начин могу и згодније и више допринијети када је ријеч о овој теми.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат др Миодраг Трифуновић.

ДР МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ /СР Србија/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати.

Као делегат, извршио сам широке консултације са својом делегатском базом у вези с Тезама које данас разматрамо.

Општи је став моје делегатске базе да предложене промене у Тезама представљају побољшање важећих решења за поједина питања, али да не чине довољну и конзистентну целину за превладавање свих битних узрока друштвено-економске кризе, јер оцењују да постоји раскорак између актуелне друштвено-економске ситуације, захтева праксе и политичких опредељења о домету и правцима потребних промена с једне и

предложених решења у Тезама, с друге стране. Ово због тога што се предложеним променама не стварају повољне системске основе за ефикасније функционисање робне производње, организације удруженог рада и друштвено-политичких заједница у условима социјалистичког самоуправљања. Осим тога, многи предлози за кључна питања система: друштвена својина, функционисање јединственог југословенског тржишта, самоуправно организовање удруженог рада, а пре свега, са становишта положаја функција и односа радне и основне организације удруженог рада и интересног организовања, односа друштвеног планирања, самоуправног споразумевања и друштвеног договарања према деловању економских законитости нису доречена. Поједини институти су недовољно разрађени. Карактеристична је неусклађеност између исказа одређене идеје и циљева који се тим решењима желе постићи, док се за нека суштинска, актуелна питања, предвиђају даља проучавања и тиме практично одлажу промене, уместо да су и за њих, већ у овој фази, дати иницијални предлози.

С тим у вези, радници у удруженом раду захтевају да се на основу Дугорочног програма економске стабилизације, Критичке анализе и јавне расправе о Критичкој анализи, докумената XIII конгреса Савеза комуниста Југославије, као и искуства праксе, критички преиспитају и по потреби промене сва системска решења и механизми, осим оних који чине основе система социјалистичког самоуправљања. То, поред осталог, захтева да се претходно прецизно разјасни питање границе основних односа утврђених Уставом СФРЈ, за које постоји друштвено верификован став да не могу бити предмет предстојећих уставних промена.

Актуелна друштвено-економска ситуација и већ уочене слабости системских решења у области удруженог рада, захтевају да се измене и допуне Закона о удруженом раду, које се могу извести у оквиру датих уставних решења, изврше што пре, а да се упоредо с тим ради и на решењима којима би обавезно требало да претходе одговарајуће уставне промене. Ово и због тога што су у међувремену већ извршене измене одређених системских решења у области друштвеног планира-

ња, економских односа с иностранством, новцем, кредитима, ценама, обрачунским системом и другим, које одступају од појединих решења Закона о удруженом раду. Другим речима, предложеним Тезама је требало иницирати све промене у систему удруженог рада које се у пракси нису потврдиле, односно које захтевају друштвено-економски развој уз разграничење предлога који се могу реализовати на основу важећих уставних одредби од оних којима обавезно морају да претходе промене Устава СФРЈ.

Овакав приступ и однос према начину уређивања друштвено-економских односа, представљао би целовит допринос унапређивању нормативних решења за поједина питања, без обзира да ли ће се она дефинисати у Уставу СФРЈ или у Закону о удруженом раду.

Посебно бих се осврнуо на нормативну разраду и доградњу концепта друштвене својине.

С обзиром на то да су бројне негативне појаве изражене у пракси, везане за немогућност доследног остваривања Уставом утврђеног концепта друштвене својине, јавља се потреба изналажења адекватних системских решења и на тој основи изграђивање механизма који су у вези с располагањем и заштитом друштвених средстава, односно за остваривање одговорности и њихово рационално и законито коришћење. Наиме, изостала је законска разрада обавезе радника да штите друштвену својину и увећавају друштвена средства, као и правне одговорности и подстицаја неувећавању друштвене својине.

1/ Од посебног је значаја и разрада става о одговорности у управљању друштвеним средствима, тако што би се изричито утврдило:

Прво, да радници у свим облицима самоуправног организовања у остваривању права рада друштвеним средствима имају, поред узajамне одговорности, и правну и економску одговорност према друштвеној заједници за друштвено и економски целиходно коришћење друштвених средстава, нарочито у погледу њиховог сталног обнављања, увећавања и унапређивања, уредног измиривања преузетих обавеза, очувања интегритета, односно реалне вредности средстава у друштвеној својини и заштити друштвених

средстава од усмеравања заснованог искључиво на ужим регионалним интересима.

Друго, да наведену одговорност радници у удруженом раду имају не само када је реч о савесном извршавању својих радних обавеза, већ и других обавеза које проистичу из остваривања самоуправљачке функције.

Треће, да се утврде критеријуми и услови под којима се могу доносити одлуке о обавезном удруживању средстава друштвене репродукције и привремено ограничити располагање тим средствима од стране радника, с тим да се ова мера предузима само ако су испуњени одређени услови и да је неопходно покушано, а није остварено удруживање на самоуправној основи и да је удруживање предвиђено друштвеним плановима Југославије, односно република и аутономних покрајина.

Четврто, да се прецизно утврде права радника у погледу обавезно удружених средстава друштвене репродукције, односно, њихово право на повећај реалне вредности, обавезно удружених средстава и на накнаду за привређивање овим средствима под одређеним условима, уз опредељење да се управљање овим средствима заснива на самоуправној основи;

Пето, да, имајући у виду улогу скупштине друштвено-политичке заједнице у систему, ни један суд не би требало да буде овлашћен да цени целиходност одлуке већа скупштине друштвено-политичке заједнице о привременим мерама које се предузимају ради заштите друштвене својине, већ само да ли је правилно примењен законом предвиђени поступак. Отворено је питање да ли би ту функцију требало да врши суд удруженог рада или би то требало да чини неки други орган, нпр. уставни суд и скупштина шире друштвено-политичке заједнице.

Из наведених разлога, требало би допунити како основне, тако и друге одредбе Закона о удруженом раду, уносећи адекватнија решења него што је то учињено у предложеним Тезама. Мислим ту на тезе 54, 106—109, па и на друге.

2/ У Тезама је, с разлогом, доста простора посвећено радним односима. Сматрам да би, у оквиру предложених промена у овој области, требало узети у обзир и следеће:

Прво, да се у новом конкурс, односно огласу за заснивање радног односа, равноправно разматрају и молбе кандидата који испуњавају услове поводом претходног конкурса. Тиме би се пружила нова прилика тим кандидатима и омогућило се организацији удруженог рада да обезбеди пријем оних који имају најбоље карактеристике — 56 теза.

Друго, да се све мере заштите на раду, као и техничке норме које садрже елементе те заштите, прописују јединствено, за целу земљу — 41 теза.

Треће, да дефинисање друштвено-економски нерационалног и нецелисходног коришћења друштвених средстава као теже повреде радне дужности — 44 теза, није довољно прецизирана и захтева да се пропишу, или да се остави могућност прописивања одређених објективних критеријума, нпр. неизвршавање планираних задатака, обавеза итд. Такође и разлоге због којих раднику може престати радни однос уврстити и, нарушавање угледа и интереса земље у пословању с иностранством.

Четврто, да се дисциплинска мера престанка радног односа изриче и за повреде одредаба прописа, односно самоуправног општег акта о општенародној одбрани и друштвеној самозаштити — 44 теза.

Главни правци промена у области самоуправног организовања, усмерени су у Тезама ка стварању даљих услова и претпоставки које би требало да обезбеде да се афирмише уставни концепт радне организације као самосталне и самоуправне организације радника, повезаних заједничким интересима у раду и као субјекта тржишног пословања, како је истакнуто у образложењу Теза.

Међутим, имајући у виду да обезбеђивање афирмације радне организације, као пословне целине способне да обезбеди ефикасно привређивање и остваривање заједничких интереса основних организација удруженог рада у заједничком раду и пословању, што је неопходан услов за остваривање циљева економског и технолошког развоја, заједничког планирања, самоуправне концентрације акумулације и њеног ефикасног коришћења. То захтева јасно разграничење положаја и функције основне и радне

организације и њихових међусобних односа у систему удруженог рада и процесу привређивања. Све то би било у циљу обезбеђивања таквих прецизно утврђених односа између радних и основних организација, а требало би и извршити потпуније измене у Закону, почевши од основних и других одредаба ЗУР-а, стварајући један кохерентан систем.

Наиме, у многим предложеним тезама се предвиђају основна решења која би требало подржати /нпр. решења предвиђена тезама 4, 5, 28, 56/, али су овде и изузеци, односно алтернативна решења, која нису довољно јасно и прецизно одређена и која могу да доведу до тога да се задржи постојеће стање у односима, чиме се не би омогућило обезбеђивање уставне позиције и афирмација уставне позиције радне организације као самосталног, самоуправног и економског субјекта.

Из тих разлога, требало би ове изузетке ближе законом уредити, како би с онемогућило да, у пракси, они постану правила.

Исто тако, поједина решења у Тезама нису у складу с идејом јачања улоге радне организације — 12. теза, па би, у даљем раду на променама ЗУР-а, уочене недостатке и недоследности у обезбеђивању јачања улоге радне организације требало отклонити.

Поред тога, поједина питања која се односе на доследно спровођење овог концепта реафирмације радне организације и обезбеђивања њене улоге и значаја, као и друга питања везана за самоуправно организовање у удруженом раду или нису обухваћена Тезама, или су недоречена /на пример — обезбеђивање удружених средстава за обављање заједничких функција на нивоу радне организације, даља разрада њених права, обавеза и одговорности у области управљања и пословања, њена улога у поступку предузимања мера органа друштвено-политичке заједнице према основним организацијама у саставу радне организације, санација, привремене мере и друштвена заштита самоуправних права и друштвене својине итд./.

У том циљу, требало би ићи даље у изменама одговарајућих одредби ЗУР-а, обезбеђујући, између осталог:

Прво, да се, ради јачања уставног положаја радне организације, а у циљу ефикаснијег и рационалнијег обезбеђивања средстава за проширење материјалне основе рада, обезбеде механизми да се акумулација основних организација рада коју она не користи за своје потребе удружује у оквиру радних организација.

Друго, да се јасније дефинише сложена организација удруженог рада, услови за њено оснивање, а пре свега обавезе удруживања одређених функција, санкција за непоштовање самоуправног споразума о удруживању и њиме преузетих обавеза, онемогућавања да једна радна организација може бити удружена у више СООУР-а и слично.

Треће, да се, као заједничка функција која би требало да буде обједињена, ради остваривања заједничког интереса у радној организацији, привреди и јединственом наступу на иностраном тржишту, у складу с прописима који регулишу област економских односа с иностранством – у том циљу прошири и ризик спољно-трговинског пословања на све учеснике.

Четврто, да се могућност оснивања предузећа у иностранству предвиди само за сложене организације удруженог рада.

Пето, да се испитивање тржишта може поверити само једној, или сложеној организацији удруженог рада, а не и пословним заједницама.

Шесто, да се основна организација не може уписати у судски регистар пре закључивања самоуправног споразума о распореду средстава, права и обавеза из 335. члана Закона о удруженом раду, односно пре одлуке суда удруженог рада, што би имало практични значај да се распоред средстава изврши у што краћем року.

Седмо, да се обавеза угради потпуније него што је то сада она о праву удружених основних организација на материјално обештећење уз одговорност пословног органа основне организације, у случајевима неизвршења појединих самоуправних споразума /преузетих обавеза од стране једне основне организације/, при чему би се у самоуправном споразуму уређивао начин и поступак утврђивања одговорности за неизвршавање преузетих обавеза.

Осмо, да се отклоне правне празнине и недоречености у погледу права радних људи већине основних организација удруженог рада да се организују у јединствену радну организацију без СООУР-а у ситуацијама када мањи број СООУР-а у ситуацијама када мањи број СООУР-а или само један СООУР то не прихвати.

Девето, да се ближи услови из 324 члана за делатности односно послова од посебног друштвеног интереса, могу прописати за само један од услова из 320. члана Закона о удруженом раду, јер се у пракси јавља мишљење да се услови ближе морају одредити за сва три услова организовања основне организације у тим делатностима.

Десето, да се предвиди могућност обављања више делатности у једној организацији удруженог рада, полазећи пре свега од разлога рационалности а имајући у виду и то да се у појединим областима, на пример, у области културе, јавља више делатности које се могу обављати у једној организацији удруженог рада

Једанаесто, да се изврши преиспитивање остваривања уставног положаја земљорадника у њиховом самоуправном организовању, учешћу у одлучивању о битним питањима процеса репродукције, стицања и расподеле дохотка и другог, као и постојећих облика самоуправног организовања у циљу реализације друштвених опредељења и изједначавања положаја земљорадника с радницима у удруженом раду

У даљем раду, требало би прецизније извести и нагласити разлику између друштвених договора и самоуправних споразума и уговора, аналогно 587. члану Закона о удруженом раду, што би повећало степен њиховог спровођења у пракси, смањило њихов број, обезбедило ефикаснију заштиту странака и обезбедило слободу и равноправност у закључивању. Истовремено, тиме би се спречило да ови акти буду подзаконски и спроводбени прописи. На тој линији би требало преиспитати решења из 97 до 105 тезе која се односе на тумачење самоуправних општих аката итд.

Поред тога, требало би отворити могућности да организација удруженог рада своје међу-

собне односе уређују путем уговора, уместо самоуправним споразумом. Мислим да би требало на неки начин успоставити тешњу везу између Закона о удруженом раду и Закона о облигационим односима и да би уговор, као један од института облигационог права, требало много више афирмисати.

Имајући у виду да се, према Уставу СФРЈ, друштвеним договором обезбеђује и усклађује самоуправно уређивање друштвено-економских и других односа од ширег, заједничког интереса за учеснике договора или од општег, друштвеног интереса, требало би преиспитати могућност да поједини друштвени договори који имају за циљ управо обезбеђивање тог општег интереса, добију у систему другачији карактер у односу на остале друштвене договоре којима се обезбеђују и усклађују ужи заједнички интереси /на пример, о основама и мерилима за распоређивање чистог дохотка, мислим на 17. тезу/.

Тезама за промену Закона о удруженом раду требало би, по моме мишљењу, обухватити и следеће.

Требало би преиспитати законску могућност пословних заједница да оне, у име чланица, испитају инострано тржиште /388. члан ЗУР-а/ с обзиром на то да би било целесходније да се ова функција повери одређеној радној или сложеној организацији удруженог рада која је учлањена у заједницу, да се, под поремећеним самоуправним односима у организацији удруженог рада, сматра и неспровођење одбрамбених припрема у складу с планом одбране, или одлуком надлежног органа /619. члан ЗУР-а/ да се даље разраде одредбе ЗУР-а које се односе на организовање потрошача, и, на крају, да се преиспитају и дају одговарајућа системска решења у ЗУР-у, која се односе на добра у општој употреби, јер се у пракси јављају велики проблеми везани, како за управљање овим добрима од стране одређених организација којима се, као посао од општег интереса, поверава њихова заштита и одржавање. Наиме, у овој материји се јављају битно различита законска решења, па се дешава да /према закону једне социјалистичке републике/, јавни пут представља основно средство организације удруженог рада, док, према закону друге социјалистич-

ке републике, пут представља добро за општу употребу којим управља СИЗ /248. члан ЗУР-а/.

РАТКО ВУКЧЕВИЋ /СР Црна Гора/:

Другарице и другови, цијенећи општу климу за промјену Закона о удруженом раду, мишљења сам да би требало створити такав документ који ће, вјерно приказујући стање у привреди, превазилазити проблеме и сигурније пратити и водити привреду. Никако ми није јасно зашто о овом Закону бојажљиво говоримо. Квалитет авангардних теоретских гледања девалвира уколико апликативна примјена не даје програмиране резултате. Не знам коме одговара упорно настојање да се стално и упорно бране и поставке које пракса није верификовала? То је, иначе, једини Закон који је код нас на снази више од десет година. Многи су или уопште неприменљиви, или мијењани и допуњавани, често и по неколико пута годишње. Генерално гледано, добар дио одредаба Закона о удруженом раду има теоријско-утопијски квалитет, због чега је у овом времену, овом стварношћу довео до многих економских невоља.

Већина стручних отворених, демократских аналитичара, морали би се сложити са следећим. Закон је атомизирао и расцјепкао југословенску привреду, смањио степен циркулације економских фактора производње у привреди, учинио привреду мање ефикасном, покидао међусобне везе унутар привредних организација, скоро потпуно паралисао акумулативно-репродуктивну иницијативу, повећао административни апарат, смањио ефикасност привређивања, децентрализовао акумулацију, компликовао /и то веома/ процес самоуправљања, облажући га обимом и временски дугот административном процедуром.

Ако су проблеми које је ЗУР донио добро идентификовани, онда је јасно да је требало далеко радикалније ићи у његово појашњавање, промјене, измјене, допуне и прилагођавање. Овом друштву је потребно коренито, рационално, садржинско, суштинско и мање папирима оптерећено самоуправљање.

Исто тако, неопходно је оптимално подвојити и истовремено повезати сегменте одлучивања и остваривања договореног. Самоуправљање не исцрпљује своје вриједности мноштвом састанака, превеликим администрирањем, пуком фразеологијом и заклињањем у вјерност идеалима радничке класе и марксистичким принципима.

Поменућу неке одредбе Закона о удруженом раду које би, по моме мишљењу, требало радикалније и суштински мијењати.

Критеријуми за формирање основних организација удруженог рада нијесу довољно проучени у ЗУР-у, њихова примјена је тумачена како коме и у ком тренутку одговара а прелазак на друге облике није једноставан, већ захтијева много времена и много стручног напора веома високог нивоа.

Нису довољно проучени елементи интегралне економије, тако да, тзв. интерна цијена, није одраз добро снимљених калкулативних веза /тражења чистих рачуна/, што задржава нормалан производни ток и наноси огромну економску штету. Администрирање мултипликовано је до апсурдних нелогичности. Административна експанзија присутна је и на нивоу ОУР-а, затим СИЗ-ова и друштвено-политичких организација и заједница.

Готово све службе које су постојале на нивоу радних организација, данас егзистирају на нивоу сваке основне организације удруженог рада. Референдум је, као облик изјашњавања донео многе невоље у привреди. Очигледно, он је плеоназам самоуправљања, јер се претходно, у оквиру органа, сви радници изјашњавају самоуправно. Ако инсистирамо на јавности, демократичности и снази отворене ријечи, зашто тражимо још писано изјашњавање тајним гласањем које, умјесто очекиваних резултата у привреди, погодују само форсирању групне својине и, врло често, шпекулантским манипулацијама.

Стручна мишљења и предлоге не треба на тај начин верификовати нити провјеравати. Управо је то веома апсурдно и не би требало тако неке ствари, које су у економији тако јасне и чисте, провјеравати. Према томе, сувишан је

референдум, па тиме и вријеме одређено за његово понављање у случају неуспјеха.

ЗУР је, иако га зову „раднички устав” у виду разних делегација дао више власти разним СИЗ-овима, идејним и другим институцијама, него производним радницима и производном раду.

Имамо законе, друштвене договоре, самоуправне споразуме и договоре, па се о истим материјалима изјашњава ССРН, Синдикат, Комора, ЦК, одговарајуће општинске службе и удружени рад. Тако се пролонгира и потпуно све разводни! На крају, констатујемо да је неки документ, по својим стручним вриједностима, временски превазиђен.

Домаћа, а нарочито међународна економија, захтијева и дневну флексибилност привреде, а ми прво донесемо закон, а онда ОУР. радна организација, СОУР и пословне заједнице праве нова самоуправна акта, тако да се мултипликује и нормативизам и репродуктивно трошење веома драгоценог времена, врло често без икакве потребе.

Надаље, постоји нерационално преплитање послова између разних видова организованости односно устројства организација. Што се тиче вертикалне фазе удруживања, она би морала да се задржи на нивоу радне организације. СОУР-и и пословне заједнице, школски су примјер мултипликовања и преплитања економских невоља, па би те облике организовања требало у потпуности преиспитати, а ако је могуће и преначити а и укинути.

Иначе, ови облици удруживања, по моме мишљењу, најдиректнији су кривци за општинско и републичко монополско затварање Број СОУР-а мимо републичких граница је пука реткост.

Повезивање производних и прометних организација допунило је изражене проблеме и економске невоље, елиминисало специјализацију са свим економским предностима, исфорсирало регионални монополизам и потпуно уништило кретања фактора производње. Исту овакву судбину доживио је и финансијски капитал стварањем општинских друштвено-полити-

чких банака. Зашто се онда чудимо што имамо осам регионалних и на стотине општинских економија, када смо све то покрили Уставом и законом, тако да нам се други могу чудити, а ми се не смијемо чудити сами себи.

Када се у удруженом раду све сагледа, произилази да, објективно гледајући, радник управља са свега 30% укупног прихода, а то је просечни проценат којим се алиментирају лични доходи.

Закон о удруженом раду није се афирмисао кад је у питању стварање дохотка. У Закону о удруженом раду о том питању има врло мало ријечи, а не много више и о његовој расподјели, па се може рећи да ћемо, ако га радикално не промијенимо сходно привредној стварности, данашњој привредној стварности и међународној и домаћој економији, брзо ући у потпуно равну анемију у којој свако тражи помоћ, а не зна од кога је може добити.

Ако је наша администрација до сада доволно водила рачуна о удруженом раду /а видимо из ове документације да се није превише стручно исцрпљивала/, онда би требало мало промијенити климу у корист удруженог рада, јер је више него сигурно да ће се тако она далеко брже, отвореније и искреније договарати.

Савремене економије елиминишу и физички државне границе интегришући функцију привређивања, а не толико као ми који стварамо велике фирме на регионалном, а често /и то врло често/ и на републичком нивоу.

Кооперантска интеграција зна за рационалности привређивања и неопходан је императив данашњег времена.

Требало би се с више знања и напора исцрпљивати на производњи и стварању дохотка, јер је онда неупоредиво лакше и једноставније формирати доследнију расподјелу /него што то често чинимо/, с обзиром на то да дијелимо оно што је још незарађено и оно што је „у ваздуху”.

Ако је друштвена својина стварно друштвена, онда би сви они који стасају за рад морали имати запослење. Иначе, у противном, то је једна форма великогрупне својине. Иначе, како тумачити нашу стварност у којој 6,5 милиона

запослених управља судбином једног милиона људи ван земље и једног милиона људи у земљи, који су незапослени? О томе ни ријечи није било у Тезама о промјенама Закона о удруженом раду.

Мислим да је право на рад Уставом загарантовано и да мора заживјети у стварности. До сада оно није заживјело.

Даље, податак о томе да у току радног времена на седницама органа управљања присуствује више од 500 хиљада људи /или 8%/, представља доста поражавајући податак, особито за процес производње, јер тих 8% узрокује бар још толики процент нерада /а можда и више од тога/. Ако један час, у просјеку, кошта један долар или 400 динара, онда је то за Југославију /само на име личних доходака/ износ од 112 милиона радних дана, односно 900 милиона радних сати или 36 хиљада милијарди неостварене вриједности на име покрића често незарађених личних доходака.

Овом друштву и овако угроженој привреди, потребно је више него икад знање и аргументовани стручни дијалог који, као начин досадашњег комуницирања, врло често није афирмисан, јер је идејна и лабилна стручна администрација недостатак аргумената увек надокнађивала другим оружјем.

Предлажем да Тезе представљају један од помоћних докумената, да се Радна група прошири, да се ангажују стручњаци и институције, јер ће, у сваком случају, такве екипе и такве групе које осјећају проблем привреде, много боље проучити проблеме и захтјеве привреде. У ово вријеме и с овим проблемима, престају разлози за пасивну, атрофирану, емотивну и сенилну економију. Иначе, догматизам и кратковидост ће нам уништити могућу рационалност и ефикасност у економском привређивању.

Треба још провјерити и то од кога многи од вас и нас, бране радничку класу.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА - ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли ко жели реч?

Има реч делегат Марко Мартиновић.

МАРКО МАРТИНОВИЋ /*СР Црна Гора*/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, у претходним дискусијама је било ријечи о читавој проблематици коју третира Закон о удруженом раду. Било је неколико напомена које су, онако узгред, биле упућене односу према раду и друштвеној имовини.

Због тога један пасус материјала Комисије за друштвено-политичке односе, заслужује да га цитирам. Тај пасус гласи:

„У Тезама, поред извјесног напретка, нисмо обезбиједили одговарајућа рјешења која би помогла организацијама удруженог рада да се брже и лакше ослобађају оних радника који се неодговорно односе према раду и својим обавезама у складу с општим друштвеним опредјељењима и актуелним ставовима Централног комитета Савеза комуниста Југославије и да их отклоне”.

Рад и радне односе требало би заснивати на начелима Устава СФРЈ — да нико не може експлоатисати другога и уживати плодове туђег рада. Закон о удруженом раду инсистира на правима радника, али недовољно и на његовим обавезама. У Закону се приказује рад као потреба појединца, породице и друштва, али недовољно као дужност која не сме да зависи од добре воље појединца.

У овом смислу, радницима /мислим ту на нераднике/ не треба оставити да у организацијама удруженог рада сами бирају хоће ли радити или неће, односно, ако су одлучили да раде, тада би требало створити и нормативне услове да их се те радне организације, односно њихови раднички савјети, брзо и једноставно ослободе.

Мислим да је овим погођено у центар, јер однос према раду и друштвеној имовини представља најосетљивији дио наше свакидашњице. Одатле потичу сви наши проблеми.

Неадекватан однос према раду почиње од безазленог закашњења на посао, до неоправданог одсуствовања, разних малверзација, утаја, па све до промашених инвестиција. Све је то неадекватан однос према раду и друштвеној својини. Неадекватан однос према раду судских органа на Косову, довео је до ситуације у којој смо сада.

Према томе, требало би у Закону о удруженом раду и његовим промјенама посебно и на најоштрији начин, до крајњих граница заостријти ову одговорност, јер радници у удруженом раду у многим срединама и случајевима нијесу спремни да се боре против овога, па чак ни да то јавно жигошу. У томе им помажу и разне дисциплинске комисије, а често и судови удруженог рада. Зато је мој предлог да Вијеће да предлог да се у даљем уобличавању ове материје, овом проблему да приоритетни значај јер, будите сигурни, из њега произилази 90% осталих проблема.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко жели реч?

Има реч делегат Натан Бернот.

NATAN BERNOT (*SR Slovenija*):

Drugarice predsednice, drugarice i drugovi delegati, želim da doprinesem efikasnosti u pripremanju i uvođenju promena Zakona o udruženom radu u život u Jugoslaviji, jer, iz današnje rasprave, kao i rasprava na kongresima, raspravama o rezolucijama i drugim dokumentima, kao i iz lično naše prakse (iz desetogodišnjeg funkcionisanja Zakona o udruženom radu), proizilazi da su neke situacije zrele i mislim da je vreme (približavam se onim diskutantima koji su rekli da se ovo što je zrelo učini efikasnim), da se te promene učine. Bar ja to tako osećam, a verujem da je i većina delegata istog mišljenja (moram da skrenem pažnju na to) da mi, kao delegati, u tom svojstvu imamo naročitu funkciju i odgovornost. Ne možemo više u našim tezama da čitamo obrazloženje stavova Centralnog komiteta. Stav Centralnog komiteta iznet je na Kongresu i tamo prihvaćen, a sada, delegatskim sistemom moramo na „radničkom zakonu”, kao što je ovaj, da napravimo izmene, a ja ne znam kako ovim Tezama da priđem radnicima. Kako da protumačim radnicima (govorim o onim radnicima koji su u udruženom radu, a ne o ovim koji su delegati i uvek u politici) da se u trećem redu čla-

na 2, u osmom redu nešto menja i da se dodaju određene reči. Ovo je još u fazi teza i pitanje je šta još moramo da menjamo. Moramo prvo da dođemo (radom naše Komisije kao predlagača) do jasne definicije problema, jer to neće biti samo nama potrebno kad budemo prihvatili taj zakon, već ćemo morati da imamo tu definiciju problema i kada kao delegati budemo tumačili zakon onima koji su takođe delegati i koji moraju ići do radnika da im sve to tumače. Tu je problem.

Šta je cilj svemu tome? Sve imamo u obrazloženju tako da mešamo rešenja, ciljeve i metode i, u stvari, zaključujemo da niko nije hteo to što smo na kraju dobili. Ne može se tako. Znači, moramo da definišemo one probleme koji su zreli, a njih nema stotinu. To nije istina. Možda, ako bude sugestija u odnosu na rad ove naše Komisije, verujem da će u stvari biti možda 50 ovakvih promena. Znači, problem je da identifikujemo cilj koji želimo postići, a onda da se dogovorimo o putu i načinu za dolaženje do tog cilja. To je moj predlog u pogledu procedure. Sadržajno neću sada da doprinosim inventuri ovih problema koje smo već danas čuli (a i ideja), jer iz lične prakse vidim zašto nismo uspeli da ovaj Zakon sprovedemo u život i, što je najaktuelnije danas, možda je čak to i jedan od razloga za ovu našu privrednu situaciju (tj. kontakt između individualnog i udruženog rada). Tim fenomenom mi preskačemo jednu fazu (danas sam razgovarao sa Zlobcem, slovenačkim pesnikom, i saznao da u kulturi tog problema nema, jer nema ni kulture bez individualnog rada i poštovanja njenog proizvoda, a mi govorimo o udruženom radu gde ne znamo kakav je doprinos pojedinca). Tu smo pogrešili jer nismo dosledno poštovali princip nagrađivanja prema radu, a znamo i zašto – zbog toga što je to po našem ZUR-u, koji bi trebalo u tom pogledu menjati ne u ideji, već u realizaciji, što je neizvodljivo. Pisali smo u komisijama i odborima sve pravilnike unapred (i to za pet ili deset godina unapred), a ko zna kuda nam tehnologija ide. Za proučavanje toga nemamo vremena.

Znači, prvo bi trebalo rešiti pitanje kontakta između individualnog i udruženog rada, kao elementarnog elementa udruženog rada.

Drugo bi bilo privređivanje i raspolaganje društvenim sredstvima, jer su rešenja predložena, a i Teze su tu. Neki delegat je pre neki dan rekao da „guramo“ tamo gde piše „vuci“ i obrnuto (podržavamo nešto što ne bi trebalo, a tako nećemo doći tamo gde bi trebalo). Tu bi morao da postoji neki ekonomski motiv. Znači, rešenje bi trebalo tražiti na ekonomskim osnovama (tako da se neko oslobodi tereta raspolaganja društvenom svojinom), jer je to odgovoran i težak zadatak (a ne obrnuto, da je sve lepo i fino, samo da navedemo investicije na sebe i da se svi oslonimo na kredite, koje će narod da plati). To mora biti obrnuto, pa će tako to biti rešeno i u metodu.

Treće sadržajno područje koje nije rešeno je pitanje rizičnih akcija udruženog rada (poslovnih akcija koje po sadašnjim pravilima iz ZUR-a ne možemo prihvatiti i koje nismo uspeli da uvedemo u naše organizacije udruženog rada), u vidu onog rizičnog kapitala o kojem bi trebalo brzo odlučivati.

Mislim da su to tri područja koja bi naša Komisija trebalo da ima na umu, osim onih područja o kojima je danas bilo reči.

Očekujem da, pre nego što započemo javnu raspravu na delegatski način, dobijemo ove Teze redukovane, sređene i uređene (što će učiniti naša Komisija, kao predlagač), tako da ih možemo razumeti i tumačiti. Onda bismo, po delegatskom sistemu, sišli u bazu svesni toga šta stvarno baza prihvata, a šta ne prihvata.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли ко жели да говори?

Има реч делегат Селимир Манојловић.

СЕЛИМИР МАНОЈЛОВИЋ /СР Србија/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, желим да, у складу са ставовима до којих сам дошао консултацијама са средином из које долазим, изнесем одређена мишљења, сугестије и предлоге.

Истичем да је реч о мишљењима која углавном долазе од запослених у непосредној производњи. Иако су се у Тезама очекивали радикалнији предлози, пре свега на курсу захтева Дугорочног програма, јавне расправе поводом Критичке анализе функционисања политичког система, а посебно према захтевима XXIV седнице Централног комитета СКЈ о питањима остваривања уставног положаја радника и располагању и управљању дохотком, ипак се оцењује да би Тезе могле бити полазна основа за припрему предлога закона.

Полазећи од тога да се може извршити низ значајних, али заиста данас потребних измена Закона о удруженом раду без промена Устава, те да је процедура за промену Устава дуга, нема разлога да се не приступи изменама Закона о удруженом раду пре промене Устава. То подразумева и моментално приступање оним променама за које постоји потреба и које нису условљене променама Устава, а да се изменама Устава може и треба ићи и на даљу доградњу овог, системског Закона.

У предлогу закона који би требало да одмах уследи, у односу на поменуте Тезе морају се прецизније одредити питања као што су:

Прво, како да радници фактички овладају резултатима свога рада.

Друго, како ефикасније обезбедити систем проширене друштвене репродукције.

Треће, како више заштити друштвену својину, а онемогућити групно-својинска понашања, пре свега у расподели дохотка.

Четврто, како стимулисати, па и обавезати организације да брже удружују рад и средства на целом југословенском простору.

Пето, како повећати одговорност на свим нивоима и у свим областима.

Стална је прича да би радници требало да овладају дохотком, да би требало смањити захватања од удруженог рада што је постала прокламација за коју нема ефикасних средстава да би се то постигло. Супротна кретања доводе до сталног смањења репродуктивне способности удруженог рада, што је, неспорно, нарушавање и самих темеља прогреса. То је довело и до неадекватног раста надградње, а посебно непроиз-

водне режије, чији терет привреда више не може да носи. Негативни тренд, који илуструју подаци о сталном расту захватања од директне производње, мора се енергично зауставити. Зато су и неопходне промене члана 110. Закона о удруженом раду, о чему се говори у 16. тези.

Иако понуђено решење у 16. Тези ставља раднике у удруженом раду у знатно повољнији положај /када је реч о праву на лични доходак, у мери која је везана за социјалну сигурност и репродукцију радне снаге, што свакако не може бити спорно/, ипак се таквим предлогом недовољно води рачуна о унапређивању и проширивању материјалне основе рада. Не може се прихватити да се издвајања за унапређење и проширење материјалне основе рада налазе на претпоследњем месту. Како мислимо решити питање толике незапослености?

Добро ће бити да напредак друштва програмирамо и да за договорени раст производних снага, системским решењима осигурамо средства. Зато се морају тражити решења којима је, пре свега, у привреди обавезно обезбедити минимално договорени ниво проширене репродукције. Решењем којим би се осигурало проширење основе производње и лични доходак оних који су у непосредној вези с том производњом пре свих других обавеза удруженог рада, заиста би остварили битне промене у односу на садашње стање.

У таквим условима од удруженог рада се не би захватало, већ би удружени рад давао сразмерно своје интересу и могућностима. У вези са захватањем, или давањем удруженог рада, обавезно би требало да се предвиде таква решења у Закону која би у потпуности онемогућила, нагомилавање средстава у буџетима друштвено-политичких заједница и фондовима самоуправних интересних заједница изнад договореног нивоа, а према утврђеној динамици.

Ово је могуће, а у интересу је и економске ефикасности удруженог рада. Таквим би се решењем значајно умањио утицај државе, бирократских структура. Није тешко увидети да би се, на овај начин, значајно утицало на смањење инфлације. Тако на пример, чињеница је да друштвено-политичка заједница и самоуправне

интересне заједнице на овај начин достижу само договорени износ средстава и ни под каквим условима више од тога, што битно опредељује улогу државе у процесу смањења инфлације.

Данас уз инфлацију, у порасту је и приход државе, а са фиксно утврђеним средствима намењених потребама друштвено-политичких заједница и самоуправних интересних заједница, држава ће фактички бити заинтересована за више реда у овој области. Ово је због тога што већа инфлација доводи у питање реализовање програма у оквиру фиксно договорених средстава.

Промене о којима говорим требало би, значи, да нормативно осигурају напредак друштва, односно напредак његове проширене репродукције, а и да дубоко задиру у питање власти.

Одавно смо се определили за власт радничке класе и због тога су нам неопходне овакве промене. Није међутим основа свега расподела дохотка. Да би се дохотак уопште распоређивао мора се најпре створити. Не негирајући чињеницу да расподела битно утиче и на предуслове за стварње дохотка, мора се оценити да Закон о удруженом раду, а и понуђене Тезе, недовољно посвећују пажњу обавези да се дохотак ствара.

Инсистирамо на правима радника, и то је свакако, потребно, али заиста мало говоримо о одговорности. Тако дефинисана права најчешће користе они који слабо раде и који су та права најмање заслужили. Мора се схватити да нерад и неодговорност значе експлоатацију оних који раде и стварају. Нико, а о томе је било речи и у Уставу, нема право да ужива плодове туђег рада.

Променама Закона о удруженом раду, обавезан рад оних који су запослени и рационално коришћење друштвених средстава мора се санкционисати као најважније, а сва права могу произилазити једино из понашања у раду и у резултатима рада.

Достигнути ниво продуктивности, говори нам да се недовољно ради. Због тога и законом морамо санкционисати рад као једну нужност, а не само као право и потребу. Све би то требало да буде доведено у везу с незапосленима који не могу да остваре своје уставно право на рад. Због тога је, у знатној мери, дошло до недовољног

рада запослених или до њиховог недомашинског, групно-својинског односа према друштвеним средствима. То значи да се и Законом о удруженом раду морамо енергично заштити од нерадника. Социјална сигурност и обезбеђеност радног места може се гарантовати само онима који заслужују то својим резултатима рада. У супротном, требало би да санкционишемо право нерадника да уживају плодове рада добрих радника, чиме се умањује шанса да се увећа укупна продуктивност производње друштва у целини.

На крају, желим да истакнем још једно питање које у Закону о удруженом раду и у понуђеним Тезама за промене ЗУР-а није решено на одговарајући начин. Реч је о потреби да се санкционише уставна обавеза запослених да учествују у самоуправним процесима.

Самоуправљањем се одлучује о правима из рада и обавезама за нормално одвијање процеса рада. Ми смо заиста прецизно утврдили права радника да самоуправљају, што је свакако потребно, али морају се и обавезе у самоуправљању прецизније одредити, јер, ако то не би било тако остварено, имаћемо оно што данас постоји /изражене проблеме кворума самоуправних органа, одржавање самоуправних скупова у радно време да би се они уопште одржали итд/. Зашто би неко морао ићи на референдум или на збор радних људи где се одлучује о питањима која су везана за даљи рад свих запослених, а неко не мора томе да присуствује.

Ако је посао који се тим чином обавља важан /а важан је/, онда он мора бити обавеза свих радника. Ако је, пак, реч само о праву радника да учествује или не учествује у процесу самоуправљања, тада нема смисла говорити о кворуму. Мислим да предстојећим променама Закона о удруженом раду морамо санкционисати и ову значајну обавезу, у циљу установљивања једнаких обавеза радника, као и ради укупног и ефикаснијег рада у процесу самоуправљања.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли ко жели да говори?

Има реч делегат друг Здравко Забуквец.

ZDRAVKO ZABUKOVEC (SR Slovenija):

Tovarišice in tovariši!

Zares na kratko se bom dotaknil nekaj povsem načelnih vprašanj, a z delno drugačnim razmišljanjem kot je bilo doslej povprečno prisotno. Pričujoče spremembe zakona o združenem delu nekako niso izpolnile pričakovanj. Jaz sem pričakoval več, čeprav se zavedam, da je delo na spremembah tega akta izredno zahtevno iz več razlogov:

- zakon je vseobsežen, določbe so prepletene, povezane med seboj in z ustavno, vsak poseg mora biti temeljito proučen na vseh področjih, ki jih zadeva;

- zakon je dokaj podroben, spušča se v kazuistiko, zato se zaradi razvoja dialektike družbeno-ekonomskih odnosov pogosto pojavi neskladje med normami in prakso;

- zakon je kljub temu da je podroben, sistemski, bistven za našo družbenopolitično ureditev, torej je izredno pomemben in kar je posebej opaziti, to je izredno humanistično akcentiran akt in ga je zato težko nadomestiti v zadovoljstvo vseh s še boljšim.

Zato gre moje razmišljanje o spremembah okrog treh vprašanj, ki jih moramo v končnem efektu rešiti. Prvič, v zakonu o združenem delu moramo nekoliko podrobneje razdelati ustavna določila, kar pomeni, da morajo biti ustavna določila znana, jasna in že veljavna, torej sprejeta.

Drugič, v zakonu ne smemo zahajati v preveč podrobnosti, bolje je, da zakon zajame v teoriji in praksi že precej razčiščena vprašanja, oziroma skoraj že dosežene pozitivne odnose, primerne za naše združeno delo na principu družbene lastnine oziroma dohodka, predvsem tako, kot se je to manifestiralo v vsestransko uspešnih subjektih.

Tretjič, odprte ali sporne podrobnosti moramo nadomestiti z okvirnimi usmeritvami ali racionalizacijami oziroma jih tam, kjer je potrebno, prepustiti urejanju z drugimi, da tako rečem – nižjimi ali specialnimi predpisi, predvsem pa tudi prepustiti jih moramo v tem delu združenemu delu.

To pomeni, da moramo na temeljih neizpodbitnih elementov naše družbe vgraditi v zakon

nov vzgon za dobro delo in jamstvo delavca za njegovo materialno svobodo. To pa pomeni, da moramo odpirati vrata realnemu, življenjsko nujnemu samoupravljanju in zapirati poti etatistično in administrativno obarvanim posegom v združeno delo.

Menim, da moramo pravnotehnično gledano izdelati nov celovit tekst, tak tekst zakona, ki bi upošteval gornje ugotovitve. Verjamem, da bo tak zakon lahko precej krajši in jasnejši, saj v njem ne smemo zamenjati nekaterih dosedanjih, po dosedanjih ocenah neprimernih, spremenljivih ali vprašljivih podrobnosti z novimi dilemami.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Бранко Костић

БРАНКО КОСТИЋ /CP Србија/

Другарице председнице, другарице и другови делегати, с обзиром на време које је протекуло и на то да је доста питања у досадашњој расправи разјашњено, покушао бих да скратим своје излагање. При томе, имам у виду да се сви слажемо да Тезе дају доста солидну основу за даљи рад на изменама и допунама Закона о удруженом раду, али исто тако и да је у току досадашњих консултација и разматрања дато доста сугестија које нису обухваћене Тезама, а да ће вероватно и у току даљег разматрања бити још сустија, па је обавеза обрађивача да све то узме у обзир приликом израде предлога за доношење закона с нацртом закона.

Такође, с обзиром на ситуацију коју имамо у друштву /а посебно у удруженом раду/ и на актуелност неких питања, чини се да је реалистичан прилаз, да се одмах иде с изменама и допунама Закона о удруженом раду у оном делу који не задире у уставне одредбе. Оне одредбе које задиру у одређене одредбе Устава, требало би припремати паралелно с радом на Уставу, па, по доношењу Устава, у том делу извршити измене.

Ограничио бих се на то да нешто кажем о једном питању, питању сувишног нормативизма.

Сматрам да би у даљем раду на изменама и допунама Закона о удруженом раду, требало уложити додатне напоре за смањење сувишног нормативизма у друштву у целини, а посебно у удруженом раду.

Према објављеним подацима, крајем прошле године у нашој земљи је било на снази око 3 000 закона и преко 3 милиона самоуправних споразума и друштвених договора који се /у великом броју, као што нам је познато/ не извршавају. Исто тако, енормно је велики број самоуправних опшних аката.

Познато је, такође, да Закон о удруженом раду упућује у 270 својих одредаба на доношење оваквих аката. Између осталог и због тога је број стручног административног особља, између 1971. и 1981. године порастао за 110%, док је број запослених радника у производњи увећан за само 40%.

Смањење нормативизма у ЗУР-у требало би постићи изменама и допунама овог закона, а све то усмерити у неколико праваца.

Прво, на смањење броја опшних самоуправних аката, статута, правилника, одлука итд, у основним организацијама, радним организацијама, сложеним организацијама удруженог рада, радним заједницама и другим самоуправним организацијама и заједницама.

У Тезама је указано на то да се овај број може смањити доношењем заједничких самоуправних опшних аката. Међутим, број ових, заједничких аката, може се применити још шире него што је то предвиђено у Тезама. Ово, тим пре што је пракса показала да се ова акта масовно преписују, тако да се често мењају само наслови и називи органа који су их донели, као и датуми када су донети;

Друго, такође би требало настојати да се рационализује број самоуправних споразума и друштвених договора. У вези с тим требало би настојати да се у Закону о удруженом раду пропише што прецизнији критерији које би све односе требало регулисати самоуправним споразумима и друштвеним договорима. Многи односи за које је прописано да се решавају самоуправ-

ним споразумима и друштвеним договорима /као што су заједничка улагања, удруживања рада и средстава и слично/, могу се решавати класичним уговорима, на основу Закона о облигацијама;

Треће, познато је такође да Закон о удруженом раду у бројним случајевима и одредбама упућује субјекте удруженог рада на решавање спорова путем суда удруженог рада. Међутим, многи од тих спорова се могу решавати на самоуправној основи, путем непосредног или посредног изјашњавања заинтересованих радника, а неки од тих спорова се могу такође решавати и путем арбитраже, или путем других облика међусобног споразумевања и договарања заинтересованих колектива или радника, појединаца.

Оваква оријентација би омогућила да се рационализује број самоуправних опшних аката, самоуправних споразума и друштвених договора, да се смањи број спорова код судова удруженог рада, а самим тим и да се процедура у самоуправном поступку поједностави, да се олакша остваривање права радника, а и да се доследније спроводе усвојена акта и систем учини што ефикаснијим.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Момчило Пашајлић.

МОМЧИЛО ПАШАЈЛИЋ (SR Bosna i Hercegovina):

Drugarice i drugovi delegati, drugarice predsjednice, nisam tražio ovlaštenje da vršim konsultacije u bazi. Međutim, izvršio sam konsultacije u sredini u kojoj radim (u najneposrednijoj sredini) u vezi s Tezama i materijalima. onakvim kakve sam dobio.

Poslije ovih mnogih diskusija, u dilemi sam da li je trebalo vršiti šire konsultacije, odnosno da li je trebalo da govorimo o Zakonu o udruženom radu i repliciramo ono isto što je već rečeno počev od politike, institucija, ekonomista, pravnika, komora do svih subjekata koji su rekli da bi trebalo menjati pojedine članove Zakona o udruženom radu.

S obzirom na to da radim u tzv. namjenskoj proizvodnji, odnosno u radnoj organizaciji u kojoj se proizvodi naoružanje i vojna oprema, drugovi konsultanti su me obavijestili da sam dobio poruku da se zbog te specifičnosti namjenske industrije u odnosu na druge privredne organizacije u praksi, često javljaju dileme u vezi s primjenom pojedinih odredaba Zakona o udruženom radu, kao i problemi u vezi s neriješenim pravnim položajem organizacija udruženog rada koje proizvode naoružanje i vojnu opremu, s obzirom na zakonske propise koji su međusobno neusklađeni. Najčešći problemi se javljaju u praksi. Neka nedovoljno riješena pitanja u vezi s pravnim položajem organizacija koje proizvode naoružanje i vojnu opremu (naročito statusne promjene odgovornost u pravnom promjetu, raspolaganje, korišćenje i upravljanje sredstvima, zajmovi, udruživanje sredstava, a i neka pitanja iz radnih odnosa), trebalo bi zbog specifičnosti i posebnog statusa ove industrije da nađu svoje mjesto u Zakonu o udruženom radu.

Primjera radi, ističemo odgovornost prema obavezama, koja je najizrazitija kod organizovanja i registracije radnih organizacija bez OOUR-a (za koje sadašnja zakonodavna regulativa priznaje samo potpunu odgovornost), iako odgovornost ovih subjekata, zbog specifičnosti proizvodnje, zahtijeva izvjesna ograničenja, a naročito ograničenja u odnosu na obaveze koje ne proističu iz poslova vezanih za naoružanje vojne opreme.

U tom smislu, prilikom registrovanja ovih subjekata kod nadležnih sudova dolazi do problema, jer ovi sudovi ne mogu izvršiti registraciju potpune, a ograničene odgovornosti, zato što ista i ne postoji i kao takva u zakonu.

Neka pitanja vezana za uređivanje radnih odnosa u organizacijama proizvodnje vojne opreme, trebala bi naći svoje mjesto u nekom od saveznih zakona, i obzirom da je riječ o industriji koja ima izuzetan značaj za cjelokupnu zajednicu.

Predlažemo da se, u okviru postojećih zakona unesu kao dopune, ili da se Zakonu o udruženom radu (kao sistemskom zakonu) nametne obaveza za donošenje ovakvog zakona, tj. da dopuna nekom od već postojećih saveznih zakona.

Moja organizacija se zove Složena organizacija vazduhoplovne industrije u Mostaru i ona ima

primjedbu na ovu, 54. tezu, koja glasi da se, kod regulisanja pitanja obaveznog ustupanja osnovnih sredstava, u upotrebi ona ne odnose na osnovna sredstva koja služe za proizvodnju naoružanja i vojne opreme te, u tom smislu, predlažemo da se prihvati 54. teza bez alternative, uz naprijed predloženu ogradu.

Dalje, predlažemo da se rokovi iz članova 221. i 224. Zakona o udruženom radu, s 30 dana skrate na 15 dana, tj. da se rok za donošenje zahtjeva za zaštitu prava radnika u organizacijama udruženog rada, kao i za podnošenje prijedloga sudu udruženog rada skрати, čime bi se brže i efikasnije rješavali zahtjevi radnika i skratio postupak za njihovo rješavanje (koje se u praksi dosta odugovlači, a jedan od uzroka je i dug rok za rješavanje zahtjeva).

Takođe, imamo primjedbu i na 69. tezu u odnosu na izmjene Zakona o udruženom radu u dijelu koji se odnosi na statut organizacija udruženog rada u smislu da bi isti akt trebalo usvajati referendumom, s obzirom na to da su pitanja koja se regulišu ovim aktom, u praksi slična i gotovo ista kao i pitanja regulisana samoupravnim sporazumom o udruživanju, pa se stiče utisak da je dupliranje referenduma neracionalno, pa i neposredno u konkretnom slučaju.

Prije svega, izvinjavam se onima koji su radili na dosadašnjim tezama što nismo uspjeli dati na njih primjedbe, pa bih zamolio da Komisija ima to u vidu.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли ко жели реч?

Реч има делегат Зарија Мартиновић.

ЗАРИЈА МАРТИНОВИЋ /СР Србија/:

Другарице и другови делегати, другарице председнице, лично подржавам данашњу начелну расправу, а посебно ми је драго и то што нисте ограничили дискусију.

Дозволите ми да кажем неколико уводних напомена, а након тога ћу бити врло конкретан у ономе што намеравам да кажем.

Консултације у вези са ЗУР-ом на које се позивамо, трају већ 6—7 година. Нема састанка било формалног, било неформалног, коме тема није била ЗУР и Устав, где се чују мњења. Међутим одмах да у уводном делу кажем данас је наша велика несрећа /свих нас овде, вероватно и оних на „дужем штапу“/, у томе што би имало смисла да ствар и поједноставимо и, како уместо рационализујемо, али има смисла у томе и да их искомпликујемо. До тада радимо, били бисмо вероватно најстабилнија нација на свету. Зашто се једном не вратимо на земљу и зашто не започнемо говорити рационалним и разумним језиком? Шта је то што нас мучи, где се спотичемо и шта је то што бисмо морали отклонити да се даље не бисмо спотicali.

Прво, нећу да говорим ни о једном члану /иако сам, знате то сви, магистар економије/, јер се нисам пријавио да их пишем већ да, као делегат у Савезном већу, покушам да дам свој допринос да бисмо некакав идејни пројекат изградили заједнички кад је у питању оно што би требало променити. Онда ће стручни људи, мајстори заната, написати чланове и параграфе онако како би они требало да изгледају.

Друго, једна начелна расправа ми се не свиђа и то је оно што ме можда највише, као делегата Савезног већа, члана Савеза комуниста и човека, мучи. Било би то питање зашто не дозвољавамо и супротности у мишљењу, а не да једно друго етикетирамо. Зашто то не дозволимо? На пример данас има одређени број делегатских мишљења с којима се слажем, али је недаћа рећи да смо у праву. Насупрот томе, има других делегата чија ми мишљења нису блиска, али ни на крај памети ми није да кажем да је то њихово размишљање бирократско размишљање.

Зашто не развијемо културу дијалога, без технократских и бирократских етикетирања и застрашивања.

Типичан пример за то дао је др Шуковић, с којим се у потпуности слажем. Он је изванредно добро образложио мисао која каже да нема промена у ЗУР-у. С Вама, се др Шуковићу, потпуно слажем али има промена у ЗУР-у. Није овлашћен да то каже нити појединац, нити Комисија, за то је овлашћен „уставни дом”. Након

свестране дискусије на демократским основама, видећемо хоће ли или неће бити неких измена, али сматрам да није добро да себи појединци или органи дају право да их буде или не буде. То је приватизација целог система, а супротно је основном духу нашег Устава, да функција не предодређује и право. Према томе, делегатска скупштина је ваљда најпозванија да каже има ли промена, или их нема.

Убудуће бих молио да ми се не шаљу материјали у којима се каже да нема промена. јер онда се на томе нећу ни ангажовати, па ми они нису ни потребни. Мој долазак ће тада бити сувишан, мој глас ће бити ковертиран. Неће бити никаквог проблема, играћемо на шах-табли. Претпостављам да би било зло и наопако да у овом делегатском дому седе људи различитих знања, а потпуно истих идејних убеђења. То значи, да су наше разлике само на нивоу знања, а не на идејном плану. Неко је доктор наука, неко је магистар, неко је правник, неко је радник, али истог смо убеђења. Ми смо марксисти, комунисти и патриоти ове земље. Не знамо сви да кажемо на исти начин, не знамо сви да осећамо на исти начин, али исто мислимо. Тражимо да се дозволи развој културе дијалога, да једно друго не бисмо застрашивали. То мене овде прати пуних пет година, а и током 30 година мог партијског стажа. Борићу се против тога свим силама, докле год будем морао да говорим. Мислим да је сада од пресудног и историјског значаја да овде развијемо културу дијалога.

Дуго се водила полемика о томе шта мењати, а шта не. Имам своје критеријуме који ме опредељују за промене. Ако су критеријуми добри, у праву сам, а ако нису, онда нисам у праву. Овде се каже да су основни постулати ЗУР-а потврђени. Тврдим да они нису потврђени. Можда не схватам добро ЗУР, али схватио сам да је то, у духу развоја самоуправних односа. његов камен темељац. Други камен темељац је удруживање рада и средстава, трећи расподела, четврти одлучивање, пети друштвена имовина, шести рад и седми, ефикасност пословања. Ни један од ових темеља није се у пракси потврдио. Не кажем да су лоша опредељења узрок томе, напротив, али је очито да нам пракса и многа решења, развој

самоуправних односа не стимулишу. Значи, да односе морамо мењати, јер опредељења су добра. То у пракси није тако лако, што значи да, или нису добра решења, или ми. Значи морамо мењати Закон, или мењати народ, а народ ситу-рно нећемо мењати.

Такође, морам то да кажем, у начелима је битно да се зближимо, да бисмо исто мислили. Погрешна је подела /лично мислим/ без обзира на то шта ко каже/, на оне који ЗУР нападају и оне који ЗУР бране, на оне који Устав нападају и на оне који Устав бране. Ту нико себи не може дати право да каже — „ја браним Устав, Ти га нападаш”. Ја то право никоме у овој земљи не дам.

Могу неке да признам да више од мене зна, да од мене више може, али да више од мене воли ову земљу — то никоме не признајем. Зато мислим да није добро да се неко вечито поставља као уставобранитељ и зуробранитељ, а то све у односу на кога — у односу на нас, делегате у Скупштини? То је некоректан однос.

Да будем конкретан и да кажем шта мислим да морамо променити. Када сам посматрао Тезе Комисије /уз све поштовање/, Комисија је дала од себе колико је највише могла и онолико колико је то можда био политички тренутак. Полазио сам од стања да нема државног и партијског органа, нити једног функционера од месне заједнице па до Федерације, нити једног политичког и самоуправног скупа, а да се није закључило да смо у овом тренутку земља с највећом инфлацијом у свету, да смо једна од најзадуженијих земаља у свету, с најраздробљенијим економским системом у свету, с највећим степеном незапослености и најбољом квалификационом структуром незапослених, да смо земља с најнижом стопом продуктивности у свету, с врло ниским степеном апликативне науче мисли /да не кажем фундаменталне/ у ономе што примењујемо, као и да смо земља која последњих година бележи драстичан пад животног стандарда. Тражимо да то променимо и да то зауставимо, да све то обрнемо и да будемо међу првима.

Да бисмо то зауставили, чини ми се акција се мора водити у два правца и то не по члановима и зуровима, јер лично мислим да ми не пра-

вимо закон да бисмо створили проблем. него да бисмо проблем решили.

Дубоко сам убеђен да ове а и друге проблеме, нисам измислио, они се свакодневно налазе у материјалима, а чули смо пре неколико дана и председника Савезног извршног већа који каже да смо у кризи /не каже да је ситуација тешка, већ каже да је стање кризно/

Убеђен сам да, ако се проблематика укупног прихода /приходовање целе те области/, не среди на начин како се то ради у савременим економским системима који нас окружују али са нашим продукционим односима, онда нећемо успети да се стабилизујемо.

Друг др Мијат Шуковић је прилично добро образложио доходак као друштвену, економску категорију. Тај део посла ми је он знатно олакшао, па не би требало да и то сада образлажем.

Све док друштвена димензија дохотка буде привилегована и присуством друштвеног богатства /целокупно природно богатство у служби појединаца/, ми нећемо никада доћи ни по резултата рада, ни до слободне размене рада. Данас је снажно присутно начело „Није битно шта радиш, него где радиш”. Ако си у електропривреди — добро си. Ако си у руднику — лоше си. Ако си запослен у банци — добар си. Ако си у пољопривреди — лош си.

Према томе, читав један механизам који се односи на лавовски део дохотка у нашем друштву, ипак је резултат природних и друштвених погодности /чак и онај шпекулантски који се ужива/, а све мање је сиромашење оног механизма из дохотка. Овде, у Тезама за измену Закона о удруженом раду, на жалост тога нема или се преко тога „трчи”. То значи да је рад и стваралаштво већ унапред осуђено на пропаст. Из кризе не можемо изаћи.

Затим, тврдим под пуном одговорношћу, као економиста, да никада радник у Југославији у поратном раздобљу, није био даље него што је сада од дохотка и од сопствених резултата рада. Можемо то и научно да докажемо. Сада радник располаже стотим делом чистог дохотка. Доходак је за њега мисаона именица, нешто импонарно и далеко, јер се читав инструмент фискал-

не и парафискалне политике „накаленио горе” и почев од интерних заједница, преко свих дружних заједница, нико га ништа не пита. Тога у Закону о удруженом раду нема и то се у Закону о удруженом раду не мења. Ми то морамо мењати. То је и уставно и партијско начело, као и начело социјализма. Тих промена овде нема. Мислим да ово међу нама није спорно.

Дубоко тврдим да је највећи део социјалних разлика, створен на основу заузећа друштвене имовине /да не кажем плачке, раубовања друштвене имовине/. Топи се супстанца минулог рада. Тога није овде нема. Не нуде се решења. Мислим да то није спорно. Научна мисао је изванредно дефинисала и заштитила приватну имовину. Заштитите, молим вас, другови правници, друштвену имовину, као што сте учинили то с приватном имовином и све ће бити у реду. Неће тада бити никаквих проблема. Али, друштвена имовина је разграђена, а приватна је заграђена свим могућим бедемима. Према томе, нема социјалних разлика на основу платног списка људи. Све то се види као на длану. Не дају то радници. Не дају они распон 1 : 100 /о томе нема ни говора/. То може да буде само заузећем имовине од 1 : 100. Тога у Закону о удруженом раду нема, нити тога има у тим променама. Ваљда међу нама није спорно да то морамо мењати.

Нешто бих сада /врло кратко/ рекао у вези с основним организацијама удруженог рада.

Сматрам да не подржавам ни једне ни друге који заговарају, једни да је много, а други да је мало ООУР-а. Основну организацију удруженог рада је Запад разрадио пре 300 година, само се она не назива ООУР, него техничка економска целина, профитна целина. То је на Западу ООУР. Ми смо сада за ООУР /на основу друштвене имовине/ рекли да је нешто друго.

Према томе, мислим да би целу концепцију ООУР-а требало поставити као интегрални део одређених система /мањих или већих/, који ће бити способан да се сам репродукује и да помаже репродукцију и окружења. Ако је ООУР у функцији репродукције и окружења онда је он у реду, али ако није у тој функцији, онда он није у реду. Значи, он мора и себи и окружењу помоћи. Тај део материје, могу вам рећи, у Закону о удру-

женом раду није тако постављен. Истина је да се ООУР затворио у себе делом због Закона о удруженом раду, а делом због нашег култа својатања /„све је моје”, „моја је фабрика”, „моја република”, „моја општина”/. Више нема ничега што је „наше”, све је „моје”. Према томе, тај култ се у ООУР-у до те мере одомаћио да је сада постао сам себи циљ. То, ваљда, није спорно, а ако није, онда бисмо требали мењати у Закону о удруженом раду.

Затим, поставља се и питање референдума.

Овде има доктора правних и политичких наука који свима нама могу држати предавање о томе да је алфа демократије слобода изјашњавања без вета. Тамо где постоји вето, нема демократије. Тамо је забрана. Консензус који се развио у ОУР-у, прети да комплетно уништи самоуправне и продукционе односе у удруженом раду, под пуном одговорношћу то тврдим. Шта значи то да 40 радника може зауставити 40000 радника? Тога није у свету нема и то нећете наћи ни у једном закону у свету. Да ли је то спорно? Није. Нађимо формулу за то да тих 40 радника не могу зауставити 4000, а да се ипак њихов глас не утопи, већ да се чује. Нађимо та решења, јер их је могуће наћи. Да ли је за нас спорно то да нико не може уживати плодове туђег рада не радећи? То није спорно. Зато променимо Закон о радним односима и комплетну политику расподеле тако да онај ко неради, неће имати ни да једе. Социјалистичка солидарност је једно, а социјалистичко ленчарење је нешто друго. Према томе, нећемо ленчуге, него вредне, креативне људе, јер онако ми развијамо социјалистички паразитизам. У социјализму би човек морао да буде најкорисније друштвено биће /више него и у једном другом систему/. Зато сам за промене.

С неким развијеним срединама, потпуно се слажем када кажу да се мора радити и стварати. Не би требало развијати примитивизам и завидност када неко нешто има. Нека има, ако ради, и више, али ако не ради, неће имати ни то. Није спорно да то можемо променити. Увек разликујем солидарност од ленчарења, нерада, јаваштука, расипништва. Мора се то истерати на чистину. Да ли је спорно, другарице и другови, то што се

један радни однос у вези с којим се води спор /по три године/ за искључење радника из радне организације /где се око тога обрћу стотине и стотине људи/, даље наставља и да се радник поново враћа на своје радно место. Да ли је судија у том случају стварно паметнији од 3—4 хиљаде радника. У то не могу да верујем и то не могу да прихватим као комуниста и као човек. Мењајмо целу ту филозофију јер нас то упропашћава.

Да ли је спорно 520 тржишта, јер свака општина има своје тржиште? Кукамо на републике и покрајине, а ништа мање општина није тржиште, јер филозофија финансирања општине је таква да је она тржиште за себе. Да ли је то спорно и да ли је у томе наша пропаст? Јесте. Дајте другови да то мењамо. Данас Европска економска заједница има једно, европско тржиште, а ми не можемо да два ОУР-а усмеримо ка једном тржишту. Стварајмо услове за јединствено тржиште, па, ко је способан нека опстане, а ко није способан нека пропадне. Маркс је рекао да се на тржишту долази до памети када се неко добро опече. Мењајмо те елементе ЗУР-а.

Је ли спорно то другарице и другови, да и социјализам мора бити економско друштво? Мислим да није. Мењајмо силне споразуме и договоре на стотинама и стотинама хиљада састанака, које баш нико не поштује. Социјализам мора да пропадне, ако не буде био економско друштво, без обзира на то што смо утврдили у Уставу и ЗУР-у. Према томе, то би требало мењати.

Нисам против споразума и договора. Ја сам против договорне потрошачке економије. Иначе, друштво је паметно, слажем се с тим, али нас то обавезује и да мењамо ЗУР јер то у ЗУР-у није ни дотакнуто, да се ништа не би мењало.

Да ли је спорно удруживање рада и средстава. Цео свет се удружује, о томе овде нећу да говорим. До јуче највећи ратни противници у II светском рату, који су водили атомски рат, данас се удружују у јединствен економски систем, а ми, који изгинусмо један за другог, нећемо јединствен економски систем. Да ли је то могуће? У томе је наша пропаст.

Слободна размена рада је за нас мисаона именица и верујем да онај ко буде имао ту историјску част да на овој планети реши проблем

слободне економске размене рада, решиће и проблем људских слобода и ослобођења човекове личности. Његово име биће веће него Лењиново, у то сам убеђен.

Расподела према резултатима рада, биће „Лењин плус Маркс”, али то не значи да не можемо и „миц по миц”. Ако не можемо наградити рад, можемо ли наградити нерад? Ако можемо, наградимо га. То је идентично награђивању према раду. Кренимо полако. Нећу да вас замарам свим овим питањима. Мислим да нису спорна ни код једног делегата у овој Скупштини, без обзира на то из ког дела наше лепе домовине долази. Ако нису спорна, кренимо онда, то је најважније. Ниједно ово питање не тражи да се Устав мења. Напротив, могу да кажем да је ЗУР по овим питањима, или лабавим, или неактивним, односом, омогућио да се развију продукциони односи мимо Устава /члановима 13, 15. и 18./.

Другарице председнице, залажем се за то да данас она витална питања која сматрамо да се наш економски, политички и друштвени систем спотиче, ми, Савезно веће, разматрамо као идејни пројекат, а да онда, најстручнији људи /како је др Шуковић о томе говорио/, научне и политичке институције, понуде нама делегатима решење да бисмо то изгласали.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Последњи дискусант пријављен до сада за дискусију је Хусеин Хоџић. Има реч делегат Хусеин Хоџић.

ХУСЕИН ХОЏИЋ /СР Србија/:

Другарице председнице, мени је као последњем дискусанту тешко да било шта ново кажем и због тога ћу вас мало обрадовати ако одустанем од разматрања питања о којима сам имао намеру да дискутујем.

Међутим, морам да напоменем да је и данашња расправа морала другачије да се у Већу

организује. Немогуће је да с оволиким силним дилемама које постоје у нама самима, изађемо на седницу Већа и да о томе водимо расправу овако дуго, а сматрам ни на десет наредних седница Већа, водећи дискусију у оваквом духу, не бисмо могли доћи ни до каквих бољих решења. Због тога, сасвим ми одговарају предлози делегата Шуковића о начину даљег вођења посла у нашој Скупштини, како би се привели крају и дали одређене резултате.

Ми смо у јавност изашли с доста гласно најављеним променама Закона о удруженом раду. То обавезује ову Скупштину да од самог почетка буде озбиљна у обављању овог посла. Данашња расправа показује да се није приступило обради овог питања на начин који ће обезбедити озбиљност Скупштине пре свега пред удруженим радом и нашом широм јавношћу.

Саме дилеме, да ли Комисији дати прелазну оцену у вези с Тезама које су припремљене за данашњу расправу, или је не дати, говори о томе да се негде погрешило у нашем схватању како би овај посао требало у целини обрадити и привести крају.

Ми смо преузели обавезу да извршимо промене ЗУР-а на начин закључен на XIII конгресу и у јавној расправи која је вођена поводом Анализе функционисања политичког система. Међутим, и сам Извештај Комисије говори о томе да она није била у стању да сва питања обухвати и на неки начин уклопи у Тезе, а данашња расправа то поготово потврђује.

Мислим да нам за даљи рад треба један практичан договор у Скупштини. Пре свега, како овај посао даље обављати? Овим начином, очигледно, више се не може. Да ли би се требало у првој фази определити за промену оних питања за која се XIII конгрес изузетно zaloжио, а то су питања промена расподеле дохотка и начина награђивања /мада ни ту не видим неку хитнос, јер ми већ више немамо шта да делимо у удружном раду; поделили смо и оно што ће се стварати у наредној деценији, а како тек ове друге фазе закона решавати/?

Закон треба свести на карактер нормалних закона, одрећи му фетиш устава, јер нама он није потребан /нису нам потребна два устава/. Дово-

љно је и пола једног устава да бисмо живели боље и срећније. Наравно ако бисмо га применивали.

Према томе, из закона треба очистити све оно што је непотребно, понављано. што је била визија стваралаца овог закона која се није потврдила у протеклих 12 година и која се сигурно до краја овог века неће потврдити.

Има изјава да Комисија и предлагачи Теза нису имали довољно храбрости да радикалније приђу променама из поштовања према личности покојног Едварда Кардеља и свих оних који су радили на садашњем закону. Мислим да наше опредељење да мењамо постојеће односе и постојећи систем наше друштвене организованости /пре свега у привреди/, нимало неће умањити ни значај, ни дело Едварда Кардеља, нити других наших великих револуционара, јер они нису били ни у ком случају догматски настројени. И они су иницирали низ промена у друштву, и били њихови покретачи.

Према томе, бојазан да ће ко бити политички дисквалификован и осуђен због тога што предлаже ово или оно, мислим да би требало да буде неко наше раскршће у вези с тим коме би требало поверити да даље ради на овим променама, или ко не би требало да их ради.

Због тога, предлажем да данас усвојимо ове Тезе као почетни материјал за приступ променама Закона у удруженом раду и да прецизирамо задатке Комисије. У вези с тим задацима се можемо договорити конкретније у радним телима Скупштине, како би она даље наставила рад на промени Закона.

Такође, све ове дилеме и предлози који су данас изнети, требало би да буду присутни и као равноправне тезе у будућим предлозима за промене овог Закона /па чак и оне које нису данас поменуте/, уз позив свим стручним, научним и добрим познаваоцима области удруженог рада, да се активно укључе у даљу разраду овог Закона.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА - ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли још ко од делегата тражи реч? /Нико/

Можемо ли закључити данашњу претходну расправу о Тезама за измене и допуне Закона о удруженом раду? /Да/

На основу ове расправе и расправе у радним телима, дозволите ми да предложим Већу да донесе следеће закључке:

1. У складу с чланом 197. Пословника о раду Савезног већа сачиниће се извештај о спровођењу претходног поступка у коме ће бити садржани ставови, мишљења и предлози изнети на седници Савезног већа, на седницама његових радних тела, радних тела Већа република и покрајина и других учесника који су разматрали Тезе у оквиру претходног поступка.

Комисија за праћење спровођење Закона о удруженом раду, приликом припреме предлога за доношење закона, узеће у обзир ставове, мишљења и предлоге, изнете у Извештају.

2. Комисија за праћење спровођења Закона о удруженом раду приступиће одмах припреми предлога за доношење закона о измена-

ма и допунама Закона о удруженом раду, с нацртом закона, и предузеће све како би га Савезном већу доставила до краја јануара 1987. године.

Предлоге који су садржани у Тезама и друге предлоге чије уређивање захтева промену одређених решења у Уставу СФРЈ. Комисија за праћење спровођења Закона о удруженом раду сагледаће паралелно с променама Устава СФРЈ

3. Веће оцењује да је рад на изменама и допунама Закона о удруженом раду, приоритетан задатак у извршавању Програма рада Већа, што захтева максимално ангажовање свих стваралачких снага друштва.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Предлажем да сада прекинемо рад, како смо се договорили.

Настављамо рад сутра, у 8,30 сати, имајући у виду да имамо да размотримо још 25 тачака дневног реда, као и то да је у 11 сати заједничка седница Већа.

(Sednica je prekinuta u 16,58 sati)

NASTAVAK PETE SEDNICE SAVEZNOG VEĆA

(2. oktobar 1986. godine, u 8,35 sati)

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Другарице и другови делегати, настављамо рад.

Прелазимо на *другу* тачку дневног реда:

Извештај о спровођењу Закона о утврђивању и распоређивању укупног прихода и дохотка и утврђивању и распоређивању прихода

Делегатима су достављени: Извештај о спровођењу Закона о утврђивању и распоређивању укупног прихода и дохотка и утврђивању и распоређивању прихода и извештаји Одбора за друштвено-економске односе и Одбора за рад, здравље и социјалну политику.

Представници Савезног извршног већа су: Светозар Рикановић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за финансије, Вук Опћановић, заменик савезног секретара за финансије и Славољуб Станић, помоћник савезног секретара за финансије.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-економске односе, делегат Иван Витежник, Одбора за рад, здравље и социјалну политику, делегат Душко Ђорђевић.

Отварам претрес Извештаја.

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат др Данијел Пучко.

DR DANIJEL PUČKO (SR Slovenija):

Tovarišica predsednica, tovarišice in tovariši delegati!

Urejenosti tega segmenta ekonomskoga sistema, ki ga obravnava poročilo, pripisujem izredno velik pomen z vidika možnosti za razvijanje samo-

upravnih odnosov, z vidika učinkovitosti odločanja nosilcev gospodarjenja v naši družbi, pa tudi z vidika možnosti za uspešnejše vodenje ekonomske politike. Glede na to je škoda, da v svojem poročilu Zvezni sekretariat za finance — ko dosti korektno ugotavlja celo vrsto pomanjkljivosti sedanjega obračunskega sistema in ko nas seznanja z različnimi možnimi drugačnimi rešitvami, ki jih sugerirajo različni avtorji kot posamezniki — ni ponudil jasneje opredeljenih svojih pogledov na vsa ta nanizana vprašanja. Če bi to že storil, bi lahko bila današnja razprava po mojem mnenju plodnejša in učinkovitejša.

Ne glede na to pa mislim, da je treba z vso odločnostjo danes podpreti oceno v poročilu, da gre v našem obračunskem sistemu za resne pomanjkljivosti, ki jih je treba po mojem do konca leta odpraviti iz sistema. Nočem zanikati, da ima iskanje čimbolj ustreznih novih rešitev na področju obračunskega sistema pomembne družbene razsežnosti, saj takšne ali drugačne rešitve med drugim vedno bolj ali manj jasno licirajo odgovornost za rezultate gospodarjenja in s tem povezano determinirajo odnose v družbi, pa vendar je treba vztrajati po mojem na stališču, da je iskanje potrebnih sprememb v obračunskem sistemu v visoki meri strokovno vprašanje, kar terja, da nam v prvi vrsti stroka predloži, kako in s kakšnimi novimi rešitvami v obračunskem sistemu bo mogoče odpraviti nakazane velike slabosti obstoječega sistema in dosegati cilje, zaradi katerih obračunski sistem imamo.

Z vsemi štirimi je treba podpreti osnovno orientacijo Zveznega sekretariata za finance, ki je zapisana v poročilu, da je sedaj veljavni obračunski sistem treba spremeniti v vseh tistih rešitvah, ki ne podpirajo uveljavljanja dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije ali ki celo njegovo uveljavljanje direktno zavirajo.

Iz njega je treba odpraviti vse tiste rešitve, ki spodbujajo inflacijske procese v našem gospodarstvu in ki omogočajo delitev in porabo inflacijskega, ne pa realno ustvarjenega dohodka.

Danes veljavni obračunski sistem omogoča, da nam računovodje v organizacijah združenega dela sami odločajo koliko so delavci ustvarili dohodka. To ne bi smele biti odločitve in tudi niso, ki naj bi jih imeli v rokah računovodje. Obračunski sistem moramo popraviti tako, da bo obvezoval k izkazovanju realnih ekonomskih rezultatov gospodarjenja in zagotavljal ohranjanje substance družbenega kapitala. Podpreti je treba in zahtevati istočasno od predlagatelja, in to ne na fragmentarni niti, bi rekel, na fazni način, da pripravi nov, celovit predlog obračunskega sistema, ki bo služil potrebam korektnega informiranja o uspehih oziroma neuspehih gospodarjenja in ki ne bo hkrati instrument ekonomske politike, kot je sedanjí v veliki meri.

V tem smislu potrebujemo obračunski sistem, rekel bi, ki bo maksimalno ekonomsko politično nevtralen instrument. Hkrati pa mora biti to sistem, ki bo puščal samoupravnim subjektom prosti prostor za iskanje načinov vzpostavljanja medsebojnih ekonomskih odnosov, ki so z vidika tržnega subjekta ustrezni, ob predpostavki seveda, da ta isti tržni subjekt nosi tudi vso odgovornost za take odnose, ki jih sam vzpostavlja in oblikuje. V poročilu je nanizanih veliko pomanjkljivosti sedanjega obračunskega sistema. Pomembno je in dobro, da so med njimi navedene tudi vse, rekel bi — kardinalne. Mednje štejem, prvič, vgrajenost instrumentov ekonomske politike v sistem, kar je slabo. Drugič, obravnavanje prihodkov in odhodkov na način, ki ne zagotavlja vrednotenja enih in drugih na temelju cen istega obdobja oziroma drugače rečeno na temelju iste ravni cen. Ter tretjič, vključevanje pomembnega dela učinkov revalorizacije v ugotavljanje in razporejanje dohodka ter s tem v bilance uspeha, kar strahotno deformira razmerja v ustvarjanju in delitvi dohodka.

Nujno je, da popravimo naš obračunski sistem čimprej, tako da bomo iz njega odpravili te tri slabosti. Seveda te tri slabosti niso edine, so pa bistvene. Če uspemo dobiti in uveljaviti, rekel bi, s 1. I. 1987. nov' obračunski sistem, ki prvič ne

bo obremenjen z instrumenti ekonomske politike, ki bo drugič obvezoval vse samoupravne subjekte, da ugotavljajo svoje prihodke in odhodke na osnovi cen istega obdobja in ki bo tretjič izločil učinke revalorizacije, še posebej obresti do ravni stopnje inflacije iz bilanc uspeha, bomo dobili obračunski sistem, ki bo vsaj blizu ekonomsko korektnemu informiranju o stvarnih rezultatih gospodarjenja in o stvarnih okvirih delitve dohodka in vseh oblik porabe.

Kako strokovno tehnično uveljaviti te tri načelne rešitve v obračunskem sistemu, o tem so in verjetno še dolgo bodo različna gledanja. Če teh gledanj ni mogoče poenotiti, bi kazalo v zakon dati vsaj osnovna načela, drugo pa rešujemo z izvedbenimi predpisi. Pomembno pa je, da uveljavimo navedene načelne rešitve tudi v vseh sferah. Veljati morajo za vse enake načelne rešitve. Tu bančništvo, vključno z narodno banko, in zavarovalništvo ne more biti izjema.

Ne da bi se spuščal v vsa odprta strokovno-tehnična vprašanja in razne možne nove rešitve, ki jih potrebujemo na področju ob računskega sistema, naj se zavzamem na tem mestu, tudi na temelju razprav, ki so bile v moji delegatski bazi, proti iskanju novih rešitev v naslednjih smereh:

Prvič, v smeri revaloriziranja materialnih postavk premoženja organizacij združenega dela po metodi splošnega indeksa cen, saj bi takšna rešitev vodila k vrednotenju materialnih oblik sredstev, ki ne bi odgovarjala delovanju realnih ekonomskih zakonitosti, vrednosti posameznih skupin sredstev, ne bi ustrezale vrednostim, ki jih določajo ekonomske silnice, s tem pa bi sprožala objektivno nujno čedalje večjo administrativno reguliranje v sistemu, kar pa ne želimo. Metoda revalorizacije materialnih postavk premoženja naj se nasloni na gibanje stroškov reprodukcije posameznih skupin materialnih sredstev.

Drugič: biti je treba proti splošnemu indeksiranju kreditov oziroma terjatev. Tu kaže rešitve iskati po mojem v dvodelnem obravnavanju obresti oziroma obrestnih mer. Del obresti, in sicer obresti po obrestni meri do stopnje inflacije, kot je to lepo v poročilu prikazano, kaže obravnavati kot učinek revalorizacije. Na tak način si omogočimo, da bodo subjekti v obligacijskih razmerjih

на тем подročju prožno uravnavali medsebojne odnose, hkrati pa odpravimo sedanjo nemogoče tretiranje obresti.

Tretjič: ne potrebujemo rešitev v obračunskem sistemu, ki bi samoupravne subjekte silile v indeksiranje stroškov oziroma v njihovo revaloriziranje. Stroške je treba samo ugotavljati. Revalorizirati pa je treba premoženje. Zato ne bi smeli vztrajati na rešitvah, ki bi zahtevale revalorizacijo stroškov.

Četrtrič: narediti bi kazalo vse, da preidemo nazaj na v svetu uveljavljen sistem fakturirane realizacije. Treba je naš sistem realizacije izvleči iz megle, v kateri se ne loči več jasno tokov ustvarjanja in trošenja vrednosti, to je eminentno – ekonomskih tokov, na eni strani, od tokov financiranja, to je gibanja finančnih sredstev v gospodarstvu, na drugi strani. Seveda zahteva ta sprememba ustrezne rešitve za prehodno obdobje in vzporedno ureditev zavarovanj plačil. Drugih vprašanj tokrat, tovarišice in tovariši delegati, ne bi razčlenjeval, rekel pa bi še, da je več kot nujno da Zvezni sekretariat za finance, ko bo pripravil predlog sprememb zakona o celotnem prihodu, za kar se tu zavzemam, predloži nam, delegatom, istočasno tudi vsaj poskusno kvantifikacijo posledic predloženih novih rešitev v posameznih sferah našega družbenega življenja.

Ne odlagajmo dela na pripravi in uveljavitvi teh sprememb, kajti danes imamo obračunski sistem, ki ne omogoča nobene resne analize in s tem nobene trdne sodbe o kakovosti gospodarjenja. Ali bomo še naprej dopuščali, da se gospodarski subjekti obnašajo kot slepci?

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА–ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље тражи реч?

Има реч делегат Злате Шулески.

ЗЛАТЕ ШУЛЕСКИ /СР Македонија/:

Другарке претседателке,
другарки и другари делегати,

Во Извештајот за спроведувањето на Законот за утврдување и распоредување на вкуп-

ниот приход и на доходот и за утврдување и распоредување на приходот се анализирани голем број отворени прашања од оваа област што потреба да се менуваат и натаму да се доградуваат. Анализирани прашања заслужуваат внимание и е потребно целосно ангажирање на сите компетентни институции за да се надминат дилемите околу нивното разрешување.

Во делот за утврдување на вкупниот приход на основната организација се дадени повеќе предлози и сугестии, меѓу кои наплатената или фактурираната реализација, исправката на финансискиот резултат за невнесена добивка во странство.

На одредбите на Законот за вкупниот приход, во делот за неговото утврдување, се дадени повеќе забелешки и предлози што одат кон тоа дека сегашниот систем на наплата реализација треба да се измени и да се помине на систем на фактурирана реализација.

Во врска со ова прашање во Извештајот е дадена хронологија на важечките системи по ослободувањето до денес, со критичка анализа на предностите и недостатоците на овие системи во утврдувањето на вкупниот приход. Изнесените аргументи за премин кон фактурирана реализација заслужуваат внимание со укажување на тоа дека треба да се има пред вид и фактот оти системот на фактурирана реализација ќе овозможи искажување на фиктивни средства во деловниот фонд. И, доколку се оди кон вакво решение, треба претходно да се обезбеди ригорозна финансиска дисциплина. Сметам дека ова прашање бара натамошна разработка и прецизирање.

Со одредбите на член 16 став 2 од Законот за вкупниот приход е пропишано е дека основната организација го намалува вкупниот приход за добивката што не ја внела во земјата од странство иако оваа добивка и не е пресметана во вкупниот приход. Оваа одредба е применувана само во минатата година, а во Извештајот е предложено да се преиспита.

Во врска со искажувањето на вкупниот приход и на трошоците на работењето, потребно е да се преиспита досегашниот третман на набавната вредност на трговските стоки, материјали и

отпадоци, со оглед на тоа што се искажуваат двојно, како трошоци на производството и како приход во прометот.

Во врска со пресметката на амортизацијата, и ревалоризацијата на основните средства, што е и една од наредните точки на денешнава седница во Извештајот се укажува и на комплицираности на пресметката на амортизацијата. Има мислење дека треба да се упрости начинот на пресметка на амортизацијата со што значително ќе се намали администрацијата во здружениот труд.

Покрај тоа, во Извештајот се укажува дека важечкиот систем на пресметка на амортизацијата не ја следи инфлацијата така што амортизацијата како трошок постојано беше потценета. Заради тоа, во Законот за ревалоризација треба да се предвиди и ревалоризација на средствата набавени во текот на годината. Исто така, треба да се разгледа и прашањето за ревалоризација на амортизацијата пресметана во текот на годината.

Прашањето за ревалоризација на обртните средства, односно на залихите и трошоците на залихи, сметам дека бара темелно проучување со оглед на тоа дека е потребно реално искажување на деловните резултати.

Во врска со временските разграничувања и искажувањето на вредноста на залихите, забелешките во основа се однесуваат на постојните решенија за разграничувањето на трошоците и друите издатоци /обврските од доходот и аконтацијата на личниот доход/ врз товар на обртните средства по основа на залихи на недовршено производство и услуги, полупроизводи, делови на сопствено производство и готови производи, и на ревалоризација на залихите. Сметам дека треба да се обезбеди принципот на временско усогласување на приходите и расходите во еден ист пресметковен период заради реално искажување на деловните резултати.

Во врска со искажувањето на категоријата трошоци, сметам дека е неопходно да се изгради чиста категорија на трошоци без средства за лична потрошувачка во неа. Истовремено, потребно е да се проучи прашањето за каматите на обртните средства во смисла на нивно третирање како

елемент на доходот, а не на вкупниот приход, односно на потрошените средства.

Во Извештајот се поведува прашањето за користење на инвестициите во СИБ-овите во тековниот период, што мислам треба да се поддржи.

Прашањето за здружувањето и задолжителните, еми, сметам дека не треба да се третира со овој закон.

На крајот, сметам дека по сите овие прашања што се поведуваат во Извештајот треба да се изврши поширока консултација и расправа во здружениот труд преки стопанските комори, како и да се вклучат научните работници кои работат врз оваа материја и кои, исто така, би можеле да дадат голем придонес во изнаоѓањето на долгорочни решенија.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЌ:

Ко даље тражи реч? /Нико/

Заклучујем расправу и предложам, полазећи од става Одбора за друштвено-економске односе и Одбора за рад, здравље и социјалну политику као и расправе у Већу, да Веће донесе следеће закључке:

1. Савезно веће прихвата Извештај о спровођењу Закона о утврђивању и распоређивању укупног прихода и дохотка и о утврђивању и распоређивању прихода.

2. Веће обавезује Савезно извршно веће и одговарајуће савезне органе управе да, приликом предстојеће припреме измена и допуна Закона, имају у виду мишљења и предлоге изражене на седници Одбора за друштвено-економске односе, Одбора за рад, здравље и социјалну политику, у расправи на седници Већа, као и предлоге решења за измене обрачунског система које ће Одбор за друштвено-економске односе накнадно утврдити, на основу обраде ове проблематике од стране радне групе Одбора.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Прелазимо на *трећу* тачку дневног реда:

Извештај о спровођењу Закона о амортизацији друштвених средстава и Закона о ревалоризацији друштвених средстава

Делегатима су достављени: Извештај о спровођењу Закона о амортизацији друштвених средстава и Закон о ревалоризацији друштвених средстава и извештај Одбора за друштвено-економске односе.

Представници Савезног извршног већа су: Светозар Рикановић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за финансије, Вук Опњановић, заменик савезног секретара за финансије и Славољуб Станић, помоћник савезног секретара за финансије.

Известилац Одбора за друштвено-економске односе је делегат Иван Витежник.

Отварам претрес о Извештају.

Ко се јавља за реч?

Пошто нико не жели реч, закључујем претрес и предлажем, полазећи од става Одбора за друштвено-економске односе, да Веће донесе следеће закључке:

1. Савезно веће прихвата Извештај о спровођењу Закона о амортизацији друштвених средстава и Закона о ревалоризацији друштвених средстава.

2. Веће обавезује Савезно извршно веће да приликом припрема измена и допуна ових закона има у виду предлоге које ће Одбор за друштвено-економске односе утврдити на основу обраде ове проблематике од стране радне групе Одбора.

Да ли Веће прихвата ове предлоге? /Да/
Четврта тачка дневног реда:

Извештај о спровођењу Закона о санацији и престанку организација удруженог рада

Делегатима су достављени: Извештај о спровођењу Закона о санацији и престанку организација удруженог рада и извештаји Одбора за друштвено-економске односе, Одбора за рад, здравље и социјалну политику.

Представници Савезног извршног већа су: Светозар Рикановић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за финансије, Вук Опњановић, заменик савезног секретара за финансије и Славољуб Станић, помоћник савезног секретара за финансије.

Известиоци радних тела Већа су: Одбора за друштвено-економске односе делегат Иван Витежник, Одбора за рад, здравље и социјалну политику делегат Славица Трајковић.

Отварам претрес о Извештају.

За реч се јавила делегаткиња Славица Трајковић.

СЛАВИЦА ТРАЈКОВИЋ /САН Војбогина/:

Другарице председнице, другарице и други ви делегати, сложени услови привређивања пражени високом инфлацијом, прете да анулирају постигнуте резултате на повећању производње, а добрим делом су утицали и на то да свака десета организација удруженог рада, за првих шест месеци ове године, исказе губитак. Укупан губитак исказан за првих шест месеци ове године, већи је од текућих губитака у целој 1985. години. Ово су подаци Службе друштвеног књиговодства Југославије. То говори о томе да је проблем губитака кулминирао и да би га требало решавати далеко озбиљније и селективније уз анализу губитака по гранама, као анализу стања сваке организације удруженог рада која исказе губитак, како би се предузеле конкретне мере за отклањање узрока губитака.

Пошто је проблематика у вези с губицима углавном свима позната, упозорићу само на неке битне и оправдане чињенице преко којих смо олако прелазили, не уважавајући их.

У Извештају су наведене водеће гране што се исказаних губитака за 1985. годину тиче. То су: електропривреда, рударство, пољопривреда, прехранбена индустрија и хемијска индустрија. У подацима Службе друштвеног књиговодства Југославије, у односу на шест месеци ове године водећи губиташи су опет електропривреда, производња угља, производња деривата нафте, производња хемијских и прехранбених производа.

Ове групације губитака су базичне привредне гране наше земље. Све организације удруженог рада унутар наведених грана губитака, нису губиташи. Има и таквих радних организација /организација удруженог рада/ које остварују

добре производне резултате, али се то не може рећи за већину радних организација унутар ових грана.

У подацима Службе друштвеног књиговодства Југославије стоји да је већина радних организација губиташа у прошлој години исказала губитак када је у питању супстанца. И поред остварених планова производње и максимално коришћених капацитета оствареног извоза, велики број радних организација је исказао губитак због диспаритета улазно-излазних цена, даљег раста каматних стопа, даље девалвације динара, зависности од увоза, технологије итд.

У другим организацијама удруженог рада неискоришћеност капацитета, лоша организација производње, промашени асортимани и недисциплина, довели су до негативних производних резултата за које сигурно нема никаквих оправдања.

Извештај је реално приказао узроке настајања губитака, што нам говори да не можемо и даље све губиташе стављати у исти положај, те да им се мора прићи селективно.

У подацима Службе друштвеног књиговодства за првих шест месеци ове године стоји да је узрок губицима /поред губитака када је у питању супстанца/ такође и располагање неоствареним дохотком /односно већа средства исплаћена на име личних доходака и обавеза према друштву/.

Мере економске политике за ограничавање раста за општу и заједничку потрошњу, не дају адекватне резултате, што има за последицу све веће оптерећење дохотка привреде. Стално опадање учешћа привреде у распоређеном дохотку прошло је криптичну тачку када привреда није у могућности да репродукује своју финансијску снагу без нових задужења, а уз велике камате. Ако се настави оваква политика, доходак привреде није у могућности да издржи овакав терет надградње.

Камате на укупне кредите и даље представљају кључни проблем расподеле, посебно код радних организација које послују с губитком Њихово повећање износи више од два пута, тако да оне више угрожавају акумулативну и репродуктивну способност привреде.

У вези с претходним посебно везаним за узроке настајања губитака, намећу нам се и питања политике расподеле личних доходака у тим радним организацијама. Да ли би требало све губиташе подједнако кажњавати? Да ли је тако рад, који доприноси максималној и ефектној производњи, унапред осуђен на пропаст због нерешених и неједнаких услова привређивања? Морам рећи и то да сви они који живе од удруженог рада /као што су на пример финансијске организације, спољна трговина и сл./, имају далеко веће личне дохотке од оних који им стварају услове и погодности за такву расподелу

У делу Извештаја у коме су предложене мере за отклањање узрока за настајање губитака, посебно бих издвојила и подржала следеће

Прво, то су измене у системским решењима и мере економске политике. У вези с тим требало би одмах приступити изменама Закона о санацији и престанку организација удруженог рада.

Друго, наставити с отклањањем диспаритета цена, тако да се неповољан економски положај организација удруженог рада из одређених делатности, због одређивања цена и ограничења извоза, реши благовременим увођењем компензација.

Треће, да се решење проблема губитака тражи у међусобним односима основних организација с којима се остварује трајна пословна сарадња у циљу обезбеђења сировина и пласмана готових производа.

Четврто, додала бих да је потребно и ефикасније коришћење капацитета, боља организација, као и радна технолошка дисциплина

Рекла бих нешто и о закључцима на 51. страни Извештаја. Сви ови закључци нису спроведени, па зато предлажем да Савезно веће Скупштине СФРЈ затражи изјашњење СИБ-а поводом задужења у вези с закључцима разматрања Извештаја о спровођењу Закона о санацији и престанку организација удруженог рада, као и мишљења других задужених савезних органа и организација /Савезног завода за статистику Савезног завода за цене, СДК Југославије, Привредне коморе/

Да подсетим на то да је Савезни секретаријат за финансије добио задужење од СИБ-а да

до 1. октобра сачини анализу узрока настајања губитака основних организација за 1985. годину и прво полугодиште 1986. године. Затим, Савезни завод за статистику је добио задужење да до 1. септембра 1986. године обради податке о физичком обиму производње запослености, продуктивности рада и коришћењу капацитета за 1985. годину и прво полугодиште 1986. године /и то по гранама и групацијама/, а да посебно утврди стање основних организација које послују с губицима и оних основних организација које остварују позитиван финансијски резултат.

Задужење је добио и Савезни завод за цене да до 1. септембра припреми податке о релативним односима цена по гранама и групацијама за 1985. годину и прво полугодиште 1986. године.

Служба друштвеног књиговодства је добила задужење да до 1. септембра 1986. године обради податке о финансијским показатељима по групацијама, посебно за основне организације које послују с губицима и за основне организације које остварују финансијски резултат. И, такође, задужење је добила и Привредна комора Југославије да до 1. септембра 1986. године, сачини анализу узрока настајања губитака у 1985. и првом полугодишту 1986. године, по групацијама.

Ови закључци нису реализовани и зато тражим да Савезно веће затражи изјашњење СИБ-а зашто ово све није достављено делегатима.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли ко тражи реч?

Има реч делегат Иван Иванов.

ИВАН ИВАНОВ /СР Македонија/:

Другарке претседателке,
другарки и другари делегати,

Законот за санација и престанок на ОЗТ, за кој се поднесува Извештајот, претставува еден од поважните закони со кој се регулираат

мошне важни прашања од работењето на организациите на здружен труд. Од неговото донесување, во јули 1980 година, до денес овој закон седум пати бил предмет на повторна расправа, што зборува за неговата исклучителна актуелност и ја потврдува оправданоста од неговото поместување во Програмата за работа на Сојузниот собор за оваа година. Мислам дека изготвувачите на Извештајот многу успешно ги прикажале состојбите и проблемите што се јавуваат во спроведувањето на предметниот закон, служејќи се со показатели од работењето на организациите на здружен труд во 1984 и 1985 година.

Состојбите и показателите изнесени во Извештајот даваат можност за понатамошна обработка на оваа мошне интересна проблематика и за добивање на поконкретни сознанија и оценки. Така, вредностите на загубите на ниво на вкупното стопанство искажани во 1984 и 1985 година се многу високи и зборуваат за мошне сериозни проблеми во процесот на репродукцијата и влијаат врз натамошниот развој.

Различното структурално учество на загубите во доходот остварен во одделни стопански гранки и републики зборува за нееднаквата положба во стопанисувањето на ОЗТ од одделни стопански гранки и републики предизвикано со тековната економска политика и степенот на развојот. Така на пример, вредноста на загубите искажани во 1985 година во однос на остварениот доход на ниво на вкупното југословенско стопанство учествува со 4,96%. кај производството на прехранбени производи со 23,47%, кај централите со 64,2%, а кај производството на хемикалии за земјоделното дури со 288,2%.

Посебно се интересни показателите за структуралното учество на загубите искажани во однос на доходот остварени во одделни социјалистички републики и автономни покраини.

Исто така, вредноста на тековните загуби искажани во првото полугодие од 1986 година е доста висока и бележи висока динамика на пораст. Така, во Социјалистичка Република Македонија на ниво на стопанството тие изнесуваат 26.623 милиони динари и нивното структурално учество во остварениот доход изнесува повеќе

од 30%. Ваквото големо учество на загубите е мошне сериозен проблем и за веќе мошне сложената состојба во развојот на Социјалистичка Република Македонија.

Законот за санација и престанок на ОЗТ во изминатите шест години примена предизвика доста позитивни промени во работењето на организациите на здружен труд. Но, наш впечаток е дека тој повеќе дејствуваше врз менување на односот кон загубите, а многу помалку врз отстранувањето на последиците од појавата на загубите, а што впрочем и е основен проблем. Така во практиката, при спроведувањето на претсанационата и санационата постапка, повеќе се запазуваше формалната страна, а помалку суштинското менување на состојбите, поради што проблемите се пренесуваа од година во година.

За санирање на загубите сè помалку се користеа квалитетни средства, односно средства без обврска за враќање, а сè повеќе се зголемуваше процентот на учеството на средствата на банките, а во услови на примена на политиката на реални камати состојбите се усложнија. Така на пример, во 1985 година во Социјалистичка Република Македонија средствата на банките во покривањето на загубите учествуваа дури со 71.9%.

Структурата на изворите на средствата користени за покривање на загубите во одделни републики и автономни покраини е различна. Така на пример, во 1985 година средствата на ОЗТ во покривањето на загубите учествуваа во СР Македонија со 17,7%, во СР Црна Гора со 20,3%, додека во СР Словенија тие учествуваа со 48,2%.

Исто така за истакнување е и малото учество на надлежните органи, санаторите и општествено-политичките заедници во објективното и реално оценување на санационите програми и во нивното доследно спроведување, па оваа мошне важна активност во поголем број случаи беше препуштена на самите организации за здружен труд — носители на загубите.

Податоците изнесени во Извештајот зборуваат дека примената на постапката на стечај и редовна ликвидација многу малку е користена, односно дека таа е применувана во многу ретки случаи и главно за мали и незначајни организации.

Ова ја потврдува тежината и осетливоста на оваа проблематика која носи тешки социјални и политички проблеми.

Во сегашните многу сложени услови, изразени во високата стапка на невработеност и големиот пад на животниот стандард, надлежните органи и општествено-политичките заедници многу тешко се одлучуваат на постапката на стечај и редовна ликвидација. Оцените содржаните во Извештајот за причината за настанување на загубите и предлог-мерките за отстранување на причините за настанување на загубите заслужуваат посебно внимание и ние ги поддржуваме. Сепак, мислиме дека тие имаат глобален карактер и затоа оценуваме дека задолженијата и дејствијата содржани во заклучоците на Сојузниот извршен совет даваат правилни насоки за нивна поаналитичка обработка. Мислам дека треба да се направат покомплексни и поединечни согледувања на состојбите во сите стопански гранки и ОЗТ, да се согледа нивната положба во примарната распределба и тоа како таа се одразува врз нивното работење.

Во склопот на ваквите проучувања, потребно е посебно да се согледаат и состојбите во неразвиените републики и Автономна Покраина Косово. На ваков начин добиените комплексни сознанија треба да бидат основа за понатамошно доградување на предметниот закон и другите инструменти од економската политика за да се обезбедат диле приближно подеднакви услови за стопанисување на сите стопански субјекти.

Во оваа прилика сакам да го изнесам и мислењето за ефектите од примената на мерката за ограничување на личните доходи содржана во предметниот закон. Мислам дека досегашните настојувања за примената на оваа мерка не ги дадоа очекуваните резултати, а во одредени случаи таа предизвикуваше и спротивни ефекти.

Во повеќе организации на здружен труд што искажуваа загуби, ограничувањето на личните доходи дестимулативно дејствуваше, а значаен дел од квалитетните и креативни кадри ја напуштаа организацијата во услови кога тие беа и најпотребни.

Исто така, за истакнување е и различниот третман во исплатата на личните доходи во ОЗТ

од материјалното производство во однос на ОЗТ од општествените дејности. Загубите најчесто го следед работењето на ОЗТ од материјалното производство, кои го носат и развојот на нашето општество. Во голем дел од овие организации личните доходи се многу ниски како резултат од високите издвојувања за камати на курсни разлики, кои, кај повеќето од нив се повисоки од масата на исплатените лични доходи, а поради многу сложените проблеми во санирањето на загубите доаѓаше и до ограничување на така ниските лични доходи. Наспроти на ова, кај ОЗТ од општествените дејности финансиските проблеми и санирањето на загубите се решава на многу полесен и брз начин со едноставно донесување на одлуки за зголемување на стапките, за издвојување од доходот на ОЗТ од материјалното производство и без какви и да е последици. За ова, впрочем, зборуваат досегашните шест дополне- нија извршени на предметниот закон, дополне- нија кои главно се однесуваат на проблематиката на исплатата на личните доходи.

Поаѓајќи од ваквите мошне важни созна- нија, што ги исфрли досегашната шестгодишна практика во примената на Законот за санација и престанок на ОЗТ, се залагаме за тоа во идното доградување на предметниот закон да се изнај- дат пообјективни решенија со кои ќе се овозмо- жи поголема стимулативност и заинтересираност на здружените работници од материјалното про- изводство, како предуслов за побрзо идно чеко- рење на здружениот труд.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИ- ЈЕВИЌ:

Да ли ко тражи реч? /Нико/

Пошто нико не жели реч, заклучујем пре- трес и предлагам, полазејќи од става Одбора за друштвено-економске односе и Одбора за рад, здравље и социјалну политику, као и расправе на седници Већа, да Веће донесе следеће закљу- чке:

1. Савезно веће прихвата Извештај о спро- вођењу Закона о санацији и престанку организа-

ција удруженог рада, са Закључцима Савезног из- вршног већа о разматрању овог извештаја.

2. Веће обавезује Савезно извршно веће да, приликом припреме измене и допуне Закона о санацији и престанку организација удруженог рада, има у виду предлоге које ће Одбор за дру- штвено-економске односе утврдити на основу обраде ове проблематике од стране радне групе Одбора, као и мишљења, примедбе и предлоге дате на седници Одбора за рад, здравље и со- цијалну политику и Савезног већа.

Да ли Веће прихвата предложене закључ- ке? /Да/

Прелазимо на пету тачку дневног реда:

Предлог за доношење Закона о основама безбедности у железничком саобраћају

Делегатима су достављени: Предлог за до- ношење закона, с иницијативом Извршног већа Скупштине САП Војводине за оснивање савез- не инспекције за железнички саобраћај и извеш- таји Одбора за унутрашњу политику. Одбора за рад, здравље и социјалну политику и Зако- нодавно-правне комисије Већа.

Представници Савезног извршног већа су: Мустафа Пљакић, члан Савезног извршног већа и председник Савезног комитета за саобраћај и везе и Андреј Грахор, заменик председника Са- везног комитета за саобраћај и везе.

Известиоци радних тела су: Одбора за уну- трашњу политику делегат Владимир Саздов;

Одбора за рад, здравље и социјалну поли- тiku делегат др Драгица Бистровић; Законода- вно-правне комисије делегат Јанез Лукач.

Отварам претрес у начелу Предлога за до- ношење закона.

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Иво Дивић.

IVO DIVIĆ (SR Hrvatska):

Drugarice predsjednice, drugarice i drugovi delegati, dozvolite mi da, na osnovu stavova i mi- šljenja svoje izborne baze povodom rasprave o Pri-

jedlogu za donošenje zakona o osnovama sigurnosti u željezničkom promjetu s Nacrtom zakona, kao i na osnovu svog dugogodišnjeg iskustva stečenog radom na jugoslavenskim željeznicama, ukratko iznesem svoje mišljenje.

Smatram da je Prijedlog za donošenja zakona o osnovama sigurnosti u željezničkom promjetu s Nacrtom zakona prihvatljiv i dobar za raspravu, jer je ispunio ciljeve kojima se žele osigurati pooštreni uvjeti za sigurno i uredno odvijanje željezničkog promjeta.

Kako je glavni akcent na sigurnosti željezničkog promjeta, koji se osigurava pooštrenim uvjetima koje željezničke pruge moraju ispunjavati, postrojenja, uređaji i objekti na njima, kao i uvjetima koje moraju ispunjavati željeznički radnici u smislu zdravstvene i stručne sposobnosti, to će (kako je to istaknuto u Poglavlju o posljedicama koje će iz predloženih rješenja proizaći za materijalni položaj željezničko-transportnih organizacija) zahtijevati znatna materijalna ulaganja u razvoj i modernizaciju željezničkog promjeta.

Ovdje je nužno ukazati na sadašnji ekonomski položaj željezničko-transportnih organizacija, a to znači da treba uvažavati realnost i voditi računa o korištenju kapaciteta kojima stvarno raspolazu željezničko-transportne organizacije i propisati odgovarajuća rješenja za odvijanje sigurnog i urednog željezničkog promjeta s takvim kapacitetima, kako bi se stvorili uvjeti da bi se zakonska rješenja mogla sprovesti.

Što se tiče osnivanja savezne inspekcije za sigurnost željezničkog promjeta, smatram da bi ista umnogome doprinijela poboljšanju sigurnosti promjeta, te u potpunosti podržavam inicijativu Izvršnog vijeća Skupštine SAP Vojvodine za osnivanje savezne inspekcije, s navedenim konstatacijama i napomjenom da bi trebalo urediti odnose i nadležnosti savezne inspekcije s inspekcijama u socijalističkim republikama i socijalističkim autonomnim pokrajinama, a naročito je to vezano za nadzor i kontrolu propisanu 125. članom Nacrta zakona.

Nadalje, trebalo bi za funkcioniranje savezne inspekcije osigurati sredstva iz budžeta Federacije.

Ukazao bih takođe i na temeljno pitanje osiguranja sredstava u željezničko-transportnim orga-

nizacijama za osiguranje Zakonom utvrđenih obaveza i rokova utvrđenih u Prijelaznim odredbama 151. i 152. člana Nacrta zakona.

S obzirom na to da su već donijeti srednjoročni planovi razvoja željezničko-transportnih organizacija do 1990. godine, kojima su materijalni okviri suženi u odnosu na prethodno planско razdoblje, nije realno postavljati rok do 1. januara 1990. godine. Ovdje bih podsjetio da u sadašnjem, važećem, zakonu stoji rok za izvjesna tehnička uređenja do 1. jula 1981. godine (kao što su denivelacija putnih prijelaza, elektrifikacija itd). Znamo šta je do sada učinjeno.

Razlog tome je bio materijalna baza, osnova.

Dakle, nije realno postavljati rok do 1. januara 1990. godine za prilagođavanje postojećih željezničkih pruga u pogledu tehničkih zahtjeva propisanim Nacrtom zakona, već treba uvažavati realnu tehničku razinu željezničkih pruga i za takvo stanje propisati način odvijanja sigurnog i urednog promjeta. Iako je, moramo priznati, neosporna činjenica da ovako propisani tehnički uvjeti za željezničke pruge i vozila, u Nacrtu ovog zakona povećavaju stupanj sigurnosti promjeta i smanjuju utjecaj subjektivnog faktora na sigurnost željezničkog promjeta.

Na kraju, dozvolite mi da iznesem svoje mišljenje u vezi s 57. članom Nacrta zakona poslije niza napisa u sredstvima javnog informiranja u vezi s pitanjem utvrđivanja tehnologije pojmova, izraza i tehničkih standarda na hrvatskom ili srpskom jeziku, kojim se iskazuju obavijesti, zahtjevi, nalazi i stanja, koji su veoma važni za sigurnost željezničkog promjeta.

Dakle, mislim da sam za jedinstvenu tehnologiju prijevoza (a na željeznici jeste jedinstvena tehnologija prijevoza), koja bi trebala biti jedinstvena tehnička terminologija. Ovim ne želim negirati ustavnu ravnopravnost jezika naroda i narodnosti.

Željeznica je prisutna na našim prostorima već više od 100 godina pod raznim upravama i raznim se jezicima služila, pa se promjet nesmetano odvijao, a odvija se i danas. Prijevoz putnika i stvari se vrši van naših prostora u međunarodnom promjetu, gdje imamo dodirne točke (pogranične stanice sa svim našim susjedima koji, znamo, ne govore kao i mi, a promjet zbog toga ne stoji).

Odnosi u medunarodnom promjetu (pa i jezični) uređeni su medunarodnom konvencijom.

Trebalo bi izvršiti analizu uzroka izvanrednih događaja na spoljnim i njima susjednim stanicama i vidjeti da li je i koliko puta uzrok izvanrednom događaju bio jezik ili nepoznavanje jezika, ili je uzrok izvanrednim događajima nešto drugo.

Kada smo uspjeli urediti odnose u medunarodnom promjetu, zašto ih ne bismo uredili i unutar naše zemlje?

Jedno od rješenja bilo bi i propisivanje uvjeta za zasnivanje radnog odnosa u spojnim i njima susjednim stanicama, koji bi podrazumijevali znanje jezika koji se govori na susjednom području (na susjednom govornom području).

Mišljenja sam da bi trebalo prepustiti Zajednici jugoslavenskih željeznica da ona uredi te odnose, jer u radu Skupštine jugoslavenskih željeznica sudjeluju delegati iz svih naših socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina i, uvjeren sam da će oni izraditi i propisati način sporazumijevanja na spojnim stanicama, koji neće ugroziti sigurnost promjeta.

Na kraju, ne bismo smjeli dopustiti da nas željeznica razdvaja, već bismo trebali raditi na tome da željeznica bude čvrsta spona našeg zajedništva.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље тражи реч?

Има ред делегат Гојмир Комар.

GOJMIR KOMAR (SR Slovenija):

Tovarišica predsjednica, tovarišice in tovariši delegati!

Vsebina predloga za izdajo zakona o varnosti v železniškem prometu in dosedanje razprave o njem so kot nesporno dokazale, da je potreba po pripravi novega zakona povsem utemeljena, saj je stanje varnosti na železnici zlasti v zadnjem času ocenjeno kot nezadovoljivo. Ker pa ustava SFRJ določa, da federacija ureja le temelje varno-

sti v železniškem prometu, so s tem v zvezi zelo pomembne tiste zakonske določbe, ki opredeljujejo elemente teh temeljev oziroma precizirajo njihovo vsebino in jim je zato treba nameniti posebno pozornost.

Bolj ali manj je znano, da so se načelne razprave o predlogu za izdajo zakona osredotočile predvsem na dvojje vprašanj. Prvič na vzpostavitve obveznosti, da se morajo železniški delavci na določenih delovnih mestih spoznati s terminologijo izrazov, pojmov in tehničnih norm na srbsko-hrvatskem jeziku in drugič, na ustanovitev zvezne inšpekcije za varnost železniškega prometa. O teh vprašanjih je pravkar govoril tudi moj predhodnik.

Glede prvega vprašanja menim, da je določba 57. člena, po katerem Skupnost jugoslovanskih železnic določi izrazoslovje pojmov in izrazov in tehničnih standardov v srbskohrvatskem jeziku, evidentno protiustavna. Ustava SFRJ v svojem 246. členu pravi, da so jeziki narodov in narodnosti in njihove pisave na območju Jugoslavije enakopravni. V Socialistični federativni republiki Jugoslaviji so v uradni rabi jeziki narodov, jeziki narodnosti pa v skladu z ustavo in zveznim zakonom. Naša ustava od tega predvideva eno samo izjemo v 243. členu, ki se nanaša na uporabo srbohrvaškega jezika pri pouku in poveljevanju v vojaških enotah. Nikakor pa ne predvideva in ne dopušča uvajanja oziroma enotne uporabe srbohrvaškega jezika na območju SFRJ in celo tudi v odnosih do inozemstva, kot je predvideva citirana odločba.

Zato mislim, da je treba, podobno kot predhodni govornik že dejal, iskati rešitve v pooblastilu Skupnosti jugoslovanskih železnic, da najde ustrezno rešitev tega vprašanja.

Glede drugega vprašanja pa menim, da tudi zanj v ustavi SFRJ ni podlage, mislim, da ni podlage za ustanovitev zvezne inšpekcije za varnost železniškega prometa. Po 11. točki prvega odstavka 281. člena ustave SFRJ je federacija pristojna, da ureja temelje varnosti železniškega prometa. V ustavi ni predvideno, da federacija po zveznih organih zagotavlja izvrševanje zveznih predpisov na tem področju. Glede na 274. člen ustave SFRJ zato za izvrševanje zveznih predpisov na tem področju niso odgovorni zvezni organi, ampak so

po 273. členu ustave za njihovo izvršavanje odgovorni organi u republikah in avtonomnih pokrajinah.

Sklicevanje v obrazložitvi zakonskega osnutka na 275. člen ustave ne more biti utemeljeno, kajti po tej ustavni določbi so zvezni upravni organi z zveznim zakonom lahko pooblašteni, da opravljajo inšpekcijske zadeve, toda le na tistih področjih, na katerih so oni odgovorni za izvrševanje zveznih predpisov. Te predpise pa neposredno izvršujejo upravni organi v republikah in avtonomnih pokrajinah. Prav tako se mi zdi, da ni utemeljeno sklicevanje v obrazložitvi na zasnovo ustave in na tolmačenje ustave kot celote, niti na dejstvo, da so doslej dve republiki in ena avtonomna pokrajina dale pobudo za ustanovitev zvezne inšpekcije.

Določbe 273. do 275. člena ustave SFRJ so jasne in jih zato ni treba upoštevati. Kolikor je potrebno v skladu s predlogi kritične analize političnega sistema socialističnega samoupravljanja te ustavne določbe revidirati, je seveda to revizijo mogoče opraviti le s spremembo ustave SFRJ; ne pa z zveznim zakonom. Zato je potrebno v postopku za izdajo zakona uveljaviti predvideno alternativo, to je, da se VI. poglavje zakonskega osnutka črta.

Naj zaključim z naslednjim: menim, da ni mogoče alternativno postavljati vprašanja, ali večja varnost v železniškem prometu, ali dosledno spoštovanje ustave SFRJ oziroma drugače rečeno — določeno nespoštovanje ustave bi morda lahko prispevalo k večji varnosti v železniškem prometu. Ta dilema se namreč pojavlja v sredstvih javnega obveščanja. Menim, da te dileme ne more biti ker sem prepričan, da bo predlagatelj zakona lahko rešil omenjena odprta vprašanja skladno z ustavo in z zagotovili za večjo varnost. Za to mu tako matični odbor kot tudi Zakonodajno-pravna komisija našega zbora v svojih poročilih dajeta dokaj konkretne in sprejemljive predloge in sugestije za izboljšanje teksta zakona.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље тражи реч?

Има реч делегат Мијат Шукровић.

МИЈАТ ШУКРОВИЋ /СР Црна Гора/:

Ово је прва фаза разматрања овог законског текста и биће времена да се у следећим фазама подробније и аргументованије води расправа о њему. Сада, не предлажући да се утврди било какав став Вијећа у вези с овим питањем, истичем само следеће. Нијесам за рјешење које предлаже Законодавно-правна комисија, да се овласти Заједница жељезница да ово утврди. Мислим да се то по Уставу и не може. Ако се не можемо сложити у вези с предложеним рјешењем, онда ћемо у следећим фазама мирно тражити рјешење.

По Уставу је за безбједност саобраћаја у овом дијелу одговорна Федерација. Она своју одговорност за рјешење овог питања не може преносити на Заједницу жељезница. Зато би у закону требало да се да рјешење. Које рјешење? Свакако сагласно Уставу. У мирној и аргументованој расправи, оно се може наћи.

Дакле, нијесам за рјешење да се овлашћује неко да изврши оно што је функција Федерације. Нема двојбе да ће Заједница југословенских жељезница прописати оно што она најбоље буде могла и најбоље буде знала да би обезбиједила сигурност живота људи и имовине на жељезници у то вјерујем. У њу не сумњам, али сматрам да Федерација за себе не може скинути одговорност да она то пропише, а да овласти другог да то пропише, није у реду.

Такође не предлажем да се усвоји предложени став о инспекцији. Али, желим да изнесем свој став. Законитост је један од битних конструктивних елемената југословенског уставног система. Зато је Федерација такође дужна да обезбјеђује законитост. Садржај и смисао предложеног рјешења у овом закону није да се установи инспекција која ће вршити контролу пословања, рада, управљања, финансирања и свега осталог што се инспекцијским надзором обезбјеђује и врши у Југославији. Смисао ове инспекције је, бар ја тако схватам, само у томе да у сарадњи и путем републичких инспекција, контролише само елементе безбједности /техничке, технолошке и друге елементе/. Није ријеч о материјалним односима између република и аутономних покрајина или међу организацијама удруженог рада.

С друге стране, димензија рада инспекције у предлогу није одређена. Ово што је одређено, може да се и редуцира. То не значи да се не може законом у вези с том инспекцијом рјешити много што—шта другачије него што се рјешава за друге савезне инспекције. Али изражавам своје увјерење, да се не може Федерацији ускратити право по Уставу да она има увид у то како се безбједност у жељезничком саобраћају, гледано са становишта услова, заиста обезбјеђује.

Ако се Федерацији ускраћује право да види како се обезбјеђују услови безбједности, онда је Федерација заиста окрњена у правима, јер по Уставу и то спада у елементе основне безбједности у друштву.

Није, дакле, баш очигледно да је предлог супротан. Уставу. Ни сама норма није изведена до краја. Она се може изводити на такав начин да се не повриједи ни једно уставно право републике и покрајине.

На крају, да не бих био криво схваћен, додајем да сам увјерен да ни у овом Закону, па ни у промјени Устава, ниједан нови елемент који би водио централистичком јачању функција Федерације, не би требало уносити. То би заиста била опасност за Федерацију. За то сам да се Федерација оспособи да, у оквиру постојећих уставних функција, може извршити оно што је Федерацији стављено у надлежност по Уставу.

Предлажем дакле да се на миру, још једанпут размотри димензија свега овога, да се обавезу органи, нађу рјешења која одговарају Уставу, а не да се обавеза Федерације преноси на Заједницу жељезница.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље тражи реч у општем претресу?

/Нико/

Отварам претрес у појединостима Предлога за доношење закона. Да ли се ко јавља за реч?

/Нико/

Закључујем претрес и предлажем да Веће донесе следеће закључке:

1/ Савезно веће усваја предлог за доношење закона о основама безбедности у жељезничком саобраћају.

2/ Веће обавезује Савезно извршно веће да приликом израде предлога закона узме у обзир мишљење, примедбе и предлоге изнете у извештајима радних тела Већа /Одбора за унутрашњу политику, Одбора за рад, здравље и социјалну политику и Законодавно-правне комисије/ као и у расправи на седници Већа.

Да ли Веће прихвата предложене закључке? /Да/

Прелазимо на шесту тачку дневног реда:

Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о превозу у међународном друмском саобраћају

Делегатима су достављени Предлог за доношење закона и извештаји Одбора за унутрашњу политику и Законодавно-правне комисије Већа.

Представници Савезног извршног већа су Мустафа Пљакић, члан Савезног извршног већа и председник Савезног комитета за саобраћај и везе и Андреј Грахор, заменик председника Савезног комитета за саобраћај и везе

Известиоци радних тела су Одбор за унутрашњу политику делегат Александар Јовановић, а Законодавно-правне комисије Мусљи Жуши.

Отварам претрес у начелу о Предлогу за доношење закона.

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Силвано Сау

SILVANO SAU (SR Slovenija).

Tovarišica predsednica, tovarišice in tovariši delegati!

Bom zelo, zelo kratek. Dovolite mi samo, da predlagam eno spremembo k temu predlogu za izdajo zakona o prevozu v mednarodnem cestnem prometu. Predlog zakona sicer podpiramo. Predlagamo spremembo 2. člena, ker bi formulacija, ki

jo je predvidel predlagatelj, nedvomno ustvarajala nemalo težav, vsaj na nekaterih področjih. Predlagam torej, da se 2. člen tudi v soglasju s stališčem odbora našega zbora za notranjo politiko spremeni oziroma dopolni, tako da prepoved prodaje vozovnic na avtobusnih mednarodnih progah ne velja za maloobmejni promet, kjer ima tak prevoz dejansko funkcijo obmestnega prometa. Na drugi strani so avtobusni in cestni prevozi v maloobmejnem prometu že dogovorjeni in regulirani na osnovi posebnih meddržavnih sporazumov, ki urejajo tudi prodajo vozovnic na eni in na drugi strani. Vkolikor ne bi spremenili dejansko 2. člena v tem smislu, bi morali iti v postopek za spremembo meddržavnih dogovorov, kar se tiče maloobmejneg prometa.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље гражи реч у општем претресу?

/Нико/

Закључујем општи претрес.

Отварам претрес у појединости Предлога закона.

Да ли ко жели реч? /Нико/

Закључујем претрес и предлажем да Веће донесе следеће закључке:

1/ Савезно веће усваја Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о превозу у међународном друском саобраћају.

2/ Веће обавезује Савезно извршно веће да, приликом израде предлога закона, узме у обзир мишљења, примедбе и предлоге изнете у извештајима радних тела Већа /Одбора за унутрашњу политику и Законодавно-правне комисије/ и у расправи на седници Већа.

Да ли Веће прихвата предложене предлоге? /Да/

Прелазимо на седму тачку дневног реда:

Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о царинској служби

Делегатима су достављени: Предлог за доношење закона и извештаји Одбора за друш-

твено-политичке односе и Законодавно-правне комисије Већа.

Представници Савезног извршног већа су: Звонко Попичић, директор Савезне управе царина, и Миленко Николић, заменик директора Савезне управе царина.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-политичке односе делегат Хисен Рамдани и Законодавно-правне комисије делегат Љубиша Савић.

Отварам претрес у начелу Предлога за доношење закона.

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Силвано Сау.

SILVANO SAU (SR Slovenija):

Tovarišica predsednica, tovarišice in tovariši delegati!

Na osnovi zelo širokih konzultacij in razprav, ki sem jih bil udeležen na mojem območju glede predloga za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o carinski službi, lahko podam nekatere ugotovitve in zaključke, ob tem da podpiram stališča in ugotovitve Zakonodajno-pravne komisije našega zbora.

Predlog zakona nedvomno prinaša carinski službi določene pozitivne rešitve in pogoje delovanja, kot so: uvedba beneficiranega staža za delavce na mejnih prehodih, boljše delovnopravno varstvo carinskih delavcev in uvedba kadrovskih stanovanj in drugo; pogoje, ki jih je nedvomno treba podpirati.

Na drugi strani pa močno sega na področje samoupravnih pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev carinske službe s predlagano uvedbo ene same delovne skupnosti za celotno organizacijo.

V prvi vrsti mislim, da predlagatelj zakona ni upošteval samoupravnih pravic delavcev, da sami odločajo o oblikovanju delovne skupnosti. Ustanovitev delovne skupnosti ne more biti predmet zakonske regulative, temveč je to ena osnovnih pravic in obveznosti samoupravnega odločanja. Nedvomno bi uvedba ene same delovne skupnosti, kot je predlagana pomenila bistveno omejevanje obsega samoupravnih pravic delavcev, da

tudi v državni samoupravni izvršujejo samoupravne pravice, obveznosti in odgovornosti na način, ki jim ga zakon o temeljnih sistema državne uprave omogoča, dovoljuje in jamči. Glede na veliko število carinskih delavcev, prek 4.900, ki so razporejeni po celotnem teritoriju SFRJ, bi predlagan sistem dejansko delavca odtujil v okolju, v katerem živi. Saj samouprava ne pomeni samo odločanja o formalnih pravicah in obveznostih, temveč je tudi odraz zagotovljenih in priznanih značilnosti nekega področja, kot so življenjske razmere, okolje, delovne navade, kulturne potrebe, standard in tako dalje. V tem smislu bi uvedba celovite delovne skupnosti, namesto sedanje organiziranosti, pomenila, da bi bodoče delovne enote imele možnost odločanja samo na zboru delavcev ali na referendumu; odločanje bi postalo zgolj formalno dejanje, neživljenjsko, načelno, počasno in neučinkovito. Trditve predlagatelja, da bi bila z eno samo delovno skupnostjo dosežena večja enotnost in učinkovitost organa — mislim da niso nikakor utemeljene. Nasprotno, mislim, da je carinska služba enotno izvrševala svoje zakonske obveznosti že sedaj, saj so predpisi zakona enotni in veljajo za celo državo. V nobenem poročilu carinske službe ali predlagatelja zakona ni bilo zaslediti v zadnjih letih analize, ki bi na osnovi konkretnih dejstev pokazala na to, da je enotnost v izvrševanju zakonskih predpisov vprašanje. Predlagatelj enači samoupravno organizacijo službe z organom, čeprav sta ločeni funkciji in lahko delujeta ne da bi jih poistovetili. Načelo enovite delovne skupnosti s centralnim delavskim svetom je že bilo v veljavi v carinski službi do leta 1980, ko je bilo spremenjeno prav zaradi svoje neustreznosti in neracionalnosti oziroma zaradi praktične ugotovitve, da zaradi dosežene stopnje razvitosti samoupravnih odnosov v naši družbi ni omogočalo delavcem uresničevati z ustavo zagotovljenih samoupravnih pravic in obveznosti na ustrezen način. Ni mi jasno, na osnovi katerih pokazateljev je danes potrebno vnesti se na takšno ureditev, ki smo jo že pred šestimi leti ugotovili kot neprimerno. Podpiram tudi stališče zakonodajno-pravne komisije našega zbora, ki predlaga, da ne bi smeli spremeniti odredbe 3. člena, na osnovi katerega je za ustanavljanje ali ukinitve carinarnice

potrebno imeti mnenje pristojnega organa v republiki ali avtonomni pokrajini. Prav tako je potrebno obdržati mnenje republik in pokrajin za imenovanje in razrešitev upravnikov carinarnic. Taka sprememba, kot jo predvideva predlog, je nedvomno sporna, ker bi imela za posledico omejitve vpliva republik in pokrajin na planiranje gospodarskega razvoja določenih področij in ustreznega uresničevanja tudi kadrovske politike.

Ta sprememba je nesprijemljiva tudi zaradi tega, ker so naloge, ki jih opravlja carinska služba, pomembne tudi s stališča zagotavljanja varnosti v SFRJ in tudi v republikah in pokrajinah. Nesprijemljivo je tudi določilo predloga o skupnem javnem razpisu prostih del in nalog za celotno službo kot izvedena posledica ustanovitve ene same delovne skupnosti. Takšno določilo praktično onemogoča kandidatom zainteresiranim, za delo v carinski službi, ki prebivajo v nekaterih republikah in avtonomnih pokrajinah, da bi se na enakopraven način prijavljali za delo v carinarnicah na področju posameznih republik in pokrajin. Takšno določilo osnutka zakona tudi ni v skladu z določilom zakona o temeljnih sistema državne uprave, ki dovoljuje, da se javni razpis objavi v sredstvih javnega obveščanja, vsekakor s ciljem čimboljšega informiranja vseh zainteresiranih.

O ostalih pripombah ne bom govoril, ker dejansko izvirajo iz osnovne predpostavke in so vezane za predloženo oblikovanje enovite delovne skupnosti.

Zato na koncu predlagam, da v svojih stališčih zbog sprejme pripombe in stališča, ki so bili podani, in naloži predlagatelju, da jih upošteva pri nadaljnjem delu, opirajoč se tudi na potrebno izdelavo nekaterih analiz sedanjega stanja in predvidenih rešitev, ki pa morajo biti bolj konkretne in točne.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли још ко тражи реч у начелној дискусији? /Нико/

Закључујем начелну дискусију.

Отварам претрес у појединостима Предлога закона.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Закључујем претрес и предлажем да Веће донесе следеће закључке:

1. Савезно веће усваја Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о царинској служби.

2. Веће обавезује Савезно извршно веће да, приликом израде текста Предлога закона, узме у обзир мишљења, примедбе и предлоге изнете у извештајима радних тела Већа /Одбора за друштвено-политичке односе и Законодавно-правне комисије/.

3. Веће посебно истиче да би при регулисању бенефицираног стажа за раднике у органима царинске службе, требало имати рестриктиван прилаз и обезбедити поступак и начин за његово утврђивање који је предвиђен постојећим прописима. При томе је нужно да о потреби увођења бенефицираног стажа за раднике у органима царинске службе, о поступку и начину његовог утврђивања, своје мишљење дају радна тела Савезног већа Скупштине СФРЈ у чији делокруг та питања спадају, при чему треба посебно оцијенити нове материјалне обавезе које решења садржана у Нацрту овог закона, стварају у Будету Федерације.

Да ли Веће прихвата предложене закључке? /Да/

Прелазимо на *осму* тачку дневног реда:

Предлог за доношење закона о основама режима вода

Делегатима су достављени: Предлог за доношење закона и извештаји Одбора за рад, здравље и социјалну политику, Одбора за правосудје, Законодавно-правне комисије Већа, Комисије Скупштине СФРЈ за пољопривреду и Комисије Скупштине СФРЈ за заштиту и унапређење човекове средине.

Представници Савезног извршног већа су: Сава Вујков, члан СИБ-а и председник Савезног комитета за пољопривреду; Томе Кузмановски, заменик председника Савезног комитета за пољопривреду и др Миодраг Зечевић, савезни саветник.

Извештајци радних тела су: Одбора за рад, здравље и социјалну политику, делегат др Јовица Јовановски, Одбора за правосудје делегат Борислав Крајина, Законодавно-правне комисије делегат Јанез Лукач, Комисије Скупштине СФРЈ за пољопривреду делегат Бранислава Тривић и Комисије Скупштине СФРЈ за заштиту и унапређење човекове средине делегат Радивоје Ђићекић.

Уводно излагање даће друг Миодраг Зечевић, савезни саветник.

ДР МИОДРАГ ЗЕЧЕВИЋ, савезни саветник:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, пред вама се налази Предлог за доношење закона о основама режима вода с Нацртом, који су сачињени у складу са закључцима Савезног већа Скупштине СФРЈ о задацима за спречавање загађивања вода из децембра 1984. године, којима је СИБ задужен да предложи нови и целовит закон о основама режима вода од интереса за две или више република, односно аутономних покрајина.

Закључцима Савезног већа тражи се да се законом предвиди обједињавање послова заштите вода од загађивања код једног савезног органа односно савезне организације, да се извиди могућност организовања савезне инспекције ради надзора над извршавањем савезног закона, да се предвиди могућност /посебно управно-стручне организације/ за вршење послова заштите вода и др. Ови закључци су неколико пута поновљени од стране Савезног већа /приликом разматрања Извештаја о загађивању Саве минералним уљима/, којима се ово Веће у свом претходном сазиву неколико пута бавило.

Дозволите да вас обавестимо да је важећи Закон о основама режима вода /од интереса за две или више република односно аутономних покрајина и међудржавним водама/, донет 1974. године, на основу уставних амандмана на Устав СФРЈ из 1963. године, а новелиран је 1976. године. Важећим Законом, надлежности Федерације за уређивање основа режима вода која она има по Уставу, практично су пренета на ре-

публике и аутономне покрајине, јер је Законом предвиђено да оне у водопривредним основама, путем договора, утврђују елементе основа режима вода за међурепубличке и међудржавне водотокове. Напомињемо да водопривредне основе за водотокове, у складу с важећим Законом још нису донете, а нису чак ни договором република и аутономних покрајина одређени номинирани међурепублички водотокови.

На основу Закона, водопривредне сагласности и водопривредне дозволе за међудржавне воде дају републички, односно покрајински органи уз мишлење савезног органа, а праћење и испитивање квантитативних и квалитативних показатеља вода врши Савезни хидрометеоролошки завод и Савезни завод за здравствену заштиту, што се у пракси показало нецелисходним решењем. Казне и висине казни прописаних јануара 1974. године за непоштовање законских прописа, нису више одговарајуће, као ни категоризација појединих преступа; односно прекршаја.

Повећано загађивање вода, проблем коришћења и управљања водама, неефикасна заштита од штетног дејства вода /посебно загађивање реке Саве минералним уљима и друго/, мотивисали су Савезно веће Скупштине СФРЈ да предложи доношење новог и целовитог закона о основама режима вода.

Ради спровођења закључака, као уставни основ за доношење овог закона, предложени су: 281. члан Устава СФРЈ, став 1. тачка 10, према којој Федерација уређује основе режима вода од интереса за две или више република, односно аутономних покрајина, режим обалног мора од интереса за међународне односе СФРЈ, заштиту и унапређење човекове средине, који су од интереса за целу земљу и међународну заједницу; тачка 7. става 1. 281. члана Устава СФРЈ, по којој Федерација закључује, ратификује и обезбеђује извршавање међународних уговора и обавеза; тачка 3. става 1. 281. члана Устава СФРЈ, по којој Федерација уређује основна права и обавезе организација удруженог рада, самоуправних интересних заједница и других самоуправних организација и заједница и друштвено-политичких заједница у погледу средстава у друштвеној својини, као и тачка 2. става 1. 281. члана Устава

СФРЈ, по којој Федерација обезбеђује систем социјалистичких самоуправних друштвено-економских односа и јединствене основе политичког система, а све то у вези с 85. и 86. чланом Устава СФРЈ.

Посебно желим истаћи да су коришћење тачке 2, 3. и 7. става 1. 281. члана Устава СФРЈ, као услов да би се обезбедила основа режима вода, потребни друштвено-економски односи и да би се остварио захтев који је у закључцима поставило Савезно веће Скупштине СФРЈ. децембра 1984. године.

У вези с тачком 2. става 1. 281. члана Устава СФРЈ, указујемо да је у процесу израде и јавне расправе о Критичкој анализи функционисања политичког система, прихваћен став да се ова тачка може користити као основ за доношење савезних закона кад се оцени да се помоћу ње омогућује концепцијска доградња одређених друштвених односа или превазилазе проблеми који се јављају у пракси. Коришћење овог уставног основа није условљено постојањем или непостојањем овлашћења Федерације у одређеној области, већ омогућавањем целовите доградње концепта и конзистентним остваривањем решења. Међутим, предлагач не инсистира на овом уставном основу.

Поводом тачке 3. става 1. 281. члана Устава СФРЈ, указујемо да је основна карактеристика Нацрта овог закона његова друштвено-економска и системска садржина. Њиме се уређују права и дужности, као и правила понашања организација удруженог рада, других самоуправних организација и заједница и друштвено-политичких заједница у процесу коришћења и управљања водама. Утврђује се образовање финансијских средстава, материјалне могућности друштвено-политичких заједница и материјалне одговорности ако оне не би утврдиле непосредног загађивача воде, предвиђају се и посебни услови сагласности и дозволе за изградњу и реконструкцију објеката, опредељује статус водопривредних објеката, постројења и простора, утврђују услови коришћења вода, обавезе организација удруженог рада и заштити од штетног дејства вода и заштити вода од загађивања итд. Заправо, све обавезе, права и дужности организација уд-

руженог рада, других самоуправних организација и заједница и друштвено-политичких заједница, усмерени су према средствима у друштвеној својини којима располажу и управљају и која користе ови субјекти који имају економску димензију.

Уставом СФРЈ је утврђено да Федерација заključује међународне уговоре, да је одговорна за преузимање међународних обавеза и обезбеђивање извршавања међународних уговора и преузетих обавеза. Имајући у виду да се за регулацију токова река, заштиту од штетног дејства вода и заштиту вода од загађивања преузимају значајне материјалне обавезе и да је ово веома значајно питање у међународним односима земаља, желела се јасно истаћи позиција Федерације у овој области, с обзиром на то да је Федерација одговорна за извршавање преузетих материјалних и других међународних обавеза.

С обзиром на то да постоје примедбе на предложени уставни основ, очекујемо да се Савезно веће изјасни у вези с предложеним уставним основима. Из тих разлога, дуже смо се задржали на овом питању.

Другарице и другови делегати, овим законом се регулишу основе режима вода од интереса за две или више република, односно за аутономне покрајине, основи режима вода које пресецају или чине државну границу и заштита вода од загађивања и унапређивање квалитета вода од интереса за целу земљу и међународну заједницу, с тим да се његове одредбе примењују и на воде мора, што значи, пре свега, на заштиту вода мора од загађивања, ако то посебним законима није другачије утврђено. Имајући у виду проблеме који су настали у кориштењу и управљању водама полазећи од уставног опредељења, утврђено је да је вода, као друштвена својина и добро од општег интереса, заједничка материјална основа развоја удруженог рада и друштва у целини, да се користи у општем друштвеном интересу, да је под посебном друштвеном заштитом, да је ван правног промета и да не може бити предмет имовинско-правних односа. Сви друштвени субјекти под истим условима имају иста права, дужности и одговорности у кориштењу

вода које се врши под условима утврђеним законом.

Савезно извршно веће предлаже да се овим законом образују сливна подручја водотокова као природне хидрографске целине ради обезбеђивања основе за јединствено управљање и коришћење, као и за предузимање мера за уређивање вода, заштиту од штетног дејства вода, заштиту вода од загађивања и унапређивања квалитета вода. Иако је то видљиво из текста Нацрта закона, додао бих да се законом не одређују сливна подручја пресечених водотокова или оних који чине државну границу, већ само водотокова који су од интереса за две или више република, односно за аутономне покрајине. Управљање, уређивање и коришћење вода, заштита од штетног дејства вода, исцрпљивање и загађивање и унапређивање квалитета вода планира се, организује и врши на сливном подручју као целини, у складу с водопривредном основом.

Ради заједничког газдовања и управљања водама на сливном подручју републике, односно аутономне покрајине, образују орган управе или самоуправну интересну заједницу. Ови органи се образују по функционалном а не по територијалном принципу организовања друштвено-политичких заједница. У Нацрту закона није извршено шире правно идентификовање ових органа пре свега због опредељења да се ова питања у даљем раду ближе проуче и да се утврди целивит концепт.

Нацртом закона, предвиђено је да су за штете које настају због загађивања вода или других радњи којима се мења утврђени хидролошки режим вода, одговорни проузроковачи, а супсидијарно република, односно аутономна покрајина, уколико проузроковачи не могу бити утврђени. Овакво решење је предложено из системских разлога, као и због искуства из 1984. 1985. и 1986. године, када нису могли бити утврђени конкретни загађивачи Саве. Уставно-правни разлог је у томе што су републике и аутономне покрајине одговорне за примену овог закона и што савезни органи у остваривању законских одредаба, непосредно опште само с републичким и покрајинским органима у овој области.

У Нацрту закона је, као основа режима вода, дефинисан систем мера и активности којима се утврђују права и одговорности, организациони облици и инструменти за управљање и одлучивање у вези с водама. Основе режима вода у техничком и стручном погледу су у овом закону, за разлику од постојећих дефинисаних као основе хидролошког режима вода. Основе хидролошког режима вода утврђују се одређеним инструментима који се доносе за сливно подручје. Најважнији од тих инструмената је тзв. водопривредна основа која је у суштини дугорочни план развоја основе режима вода који се доноси за период од 25 година. Поред овога, значајни су и други инструменти који су више оперативног карактера, као што су водопривредни биланс, затим план хидролошког режима вода, план за одбрану од поплава и леда и план заштите вода од загађивања. Осим тога, предвиђено је да Савезно извршно веће донесе прописе о класификацији вода и категоризацији водених токова, језера, акумулација, подземних вода и воде мора. У Нацрту закона су задржани постојећи институти, водопривредна сагласност и водопривредна дозвола, а предвиђен је и нови институт, тзв. водопривредни услови, који би били давани као услови за израду пројекта за изградњу и реконструкцију водопривредних објеката и других радова на водама. Овим инструментима би се будући инвеститори унапред обезбедили од улагања у скупу техничку документацију и пројекте, ризиком да касније не добију водопривредну сагласност.

Не умањујући значај регулисања осталих питања, истакао бих важност детаљније разраде поглавља о заштити вода од загађивања. У Нацрту закона заузет је став да се не смеју пустити у погон објекти и постројења који испуштају загађене воде ако претходно нису изграђени уређаји за њихово пречишћавање и уколико исти не постигну степен пречишћавања утврђен актом о водопривредној сагласности. Предвиђено је да сви загађивачи који не пречисте отпадне воде до предвиђеног степена, плаћају допринос сразмерно количини и степену загађености испуштених вода. Овде је веома битно да висина тог доприноса не може да буде нижа од трошкова који су

потребни за пречишћавање отпадних вода. У случају да се то не обезбеди, имаћемо сличну ситуацију данашњој, да се загађивачима више исплати да плаћају симболичне износе као допринос због загађивања, а да се не труде ни да изграде уређаје за пречишћавање отпадних вода, па чак и да не користе изграђене уређаје за пречишћавање отпадних вода, јер је њихово коришћење скупље од доприноса који плаћају.

У складу са закључцима Савезног већа, Нацртом закона је предложено да се вођење катастра загађивача вода и изливних места отпадних вода, врши по јединственој методологији коју прописује савезни орган управе надлежан за водопривреду. Такође је предвиђено право савезном органу за водопривреду да, уколико то не учине у прописаном року, надлежни органи у републикама и аутономним покрајинама одреде луке и пристаништа које морају имати одговарајуће уређаје за прихватање отпадних материјала с бродова.

За разлику од важећег Закона, много детаљније је обрађено поглавље у вези с високим бранама, јер је оцењено да потенцијалне опасности, услед њиховог евентуалног рушења или хаварије, могу имати веома озбиљне последице.

Посебну пажњу заслужују решења о правима, дужностима и одговорностима савезних органа и савезних организација у овој области. Имајући у виду закључке Савезног већа, овим законом су предвиђене одређене надлежности за савезне органе и организације у поступку спровођења овог закона, не доводећи у питање уставну одговорност република и аутономних покрајина за спровођење овог закона. Предвиђено је да савезни органи, у складу с Уставом СФРЈ, могу давати обавезне инструкције републичким и покрајинским органима за извршавање овог закона и међународних уговора, као и то да могу извршити на терет трошкова републике и покрајине управни посао који није извршио њихов орган, уколико је за њихово извршавање одговоран савезни орган.

Ради отклањања проблема насталих у пракси, после шире дискусије, дат је предлог да Савезни хидрометеоролошки завод систематски прати квантитативне и квалитативне карактеристике

међурепубличких и међудржавних вода, с обавезом да органима за здравство даје податке који су од значаја за здравствену заштиту, на основу којих би надлежне здравствене организације /посебно савезна организација за послове здравства/, биле дужне да изврше одговарајуће мере и у складу са својом проценом, изврше потребна допунска испитивања која су од значаја за здравље. Поверавањем ових послова једном органу, избегло би се дуплирање послова у погледу узимања узорака воде за испитивање, не-потребно дуплирање испитивања појединих показатеља, обезбедило би се јединствено публиковање свих релевантних података о хидролошком режиму вода и друго. С обзиром на то да је овај предлог изазвао велике расправе, предлажемо да радно тело овог Већа непосредно оствари увид у реалне могућности ових организација и заузме став о начину решавања овог проблема.

Надлежности за вршење инспекцијских послова су подељене у зависности од природе питања и делокруга појединих органа, тако да се надзор врши од стране Савезне водопривредне инспекције /која се образује овим законом/, санитарне инспекције и инспекције за народну одбрану и послове грађевинарства, у складу с правима и дужностима Федерације.

У Нацрту закона предвиђене су казнене одредбе за привредне преступе и прекршаје, а у прелазним и завршним одредбама предвиђене су мере и активности потребне да би се доследно остварио концепт овог закона.

На крају, другарице и другови делегати, у питању је изузетно сложен и значајан друштвено-економски и системски закон који, пре свега, има друштвено-економски и политички карактер. Он има озбиљан утицај на остваривање односа између друштвено-политичких заједница, пре свега република и аутономних покрајина, с обзиром на проблеме који могу да настану у управљању и коришћењу вода.

Закон има и велики цивилизациони значај, јер је вода услов опстанка живота садашњих и будућих генерација. Стање на подручју вода је данас више него забрињавајуће. Квалитет вода се непрекидно погоршава, тако да се може кон-

статовати да смо одавно закаснили с доношењем овог закона. Имајући у виду стање вода и процесе њиховог непрекидног квалитативног погоршавања, нужно је да заједнички уложимо напоре и удружимо снаге ради изналажења решења која би одговорила садашњим и будућим потребама људи и социјалистичком самоуправном друштву у целини.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Отварам претрес у начелу Предлога за доношење закона.

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Мартин Молан.

MARTIN MOLAN (SR Slovenija):

Tovariš uvodničar me je s svojim lepim precej dolgim uvodom pravzaprav malo zbegal. Ne vem če bom točno povedal kar sem mislil, pa vendar bi povedal nekaj načelnih pripomb, ki so se izoblikovale pri nas. Mislimo da neizvajanje nekega zakona ne more biti glavni razlog za sprejetje novega, še posebno, če verno da bi z doslednim izvajanjem starega lahko dosegli tudi dobre rezultate na tem področju. Poleg tega, v tem zakonu, se predvideva širjenje pristojnosti federacije, na področjih kjer to ni potrebno. razen tega pa ustavna komisija našega zbora meni, da ustavne podlage, ki jih predlagatelj navaja niso zadosten ali pa dovolj trden razlog za spremembo oziroma sprejemanje novega zakona. zato podpiramo predlog odbora za zdravstvo, delo in socialno politiko, ki pravi da predlog zakona v takšni obliki ne moremo podpreti in da je potrebno izdelati nov predlog, ki bo vse te pomanjkljivosti boljše obdelal.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА--ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Има реч делегат Зарија Мартиновић.

ЗАРИЈА МАРТИНОВИЋ /СР Србија/:

Другарице и другови делегати, другарице председнице, у основи и суштини слажем се са свим делегатима који упозоравају на уставност закона који се нама предлажу /да они морају бити у сагласности с Уставом/, међутим примећујем, не само сада, него већ дужи временски период, да се што год покушавамо решити на рационалан, друштвено-користан начин, упорно враћамо и упозоравамо на то да то нису уставне категорије. Морам да изведем доста упрошћен закључак /тима не мислим неодговоран закључак/. Наиме, Краљево две године пије фенол—воду и по свој прилици, у име уставних слобода република и покрајина, ми ћемо се ако треба и потровати. Тако то Устав налаже. Нећемо ваљда и у тој материји тражити некакву уставну слободу република и покрајина. Ако треба, ми ћемо и да нестане.

Мислим /ко се јурио две—три године кантама/ да је највећа уставна слобода то да нам нико не загађује простор. Схватио сам да су године овај наш простор паше и субаше ограђивале као животни простор за кретање, и сада, како ја схватам, у име уставних слобода република и покрајина, тај простор, тако грађен, морамо да загадимо.

Апсолутно подржавам размишљања уводирача, који је рекао да се животни простор, од Ђевђелије до Трилава /па и шире/, мора тако регулисати да мора платити штету онај ко загађује природу. Тврдим да и Краљево неке угрожава живот својим индустријским рекама, а на то грађани Општине Краљево немају право. Ко је њих овластио да могу загађивати Ибар и Мораву?

Према томе, слажем се с кључним питањима, али не можемо ваљда све ствари до те мере политизирати. Почећемо и фудбалере сводити на уставне слободе грађана. Не мислим да доводим ни једну у питање, као неадекватну, напротив, све то високо ценим, али желим да кажем да се ми у Краљеву три године кантама јуримо по граду. Не могу прихватити уставну слободу Општине Краљево, нити иједне републике и покрајине, која може да ми загађује животни

простор. По свој прилици, дошли смо до тога да, ако не осетимо на својој кожи, на туђој кожи не осећамо. Ваљда морамо доживљавати тешкоће сваке средине подједнако.

Посебно подржавам онај део предлога у коме је речено да се мора платити загађивање оном ценом колико оно кошта. Убеђен сам да ћемо врло брзо долазити на радна места с гас-маскама, да ћемо се уништити.

Слажем се с тим да се проуче све сутестије и запажања свих делегата равноправно, али никада нисам сматрао да су уставне слободе република и покрајина у томе да ћемо један другом загадити и затровати средину у којој се живи.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се даље јавља за реч?

Реч има делегат Петер Хеџет.

PETER HEDŽET (SR Slovenija):

Tovarišica predsednica, tovarišice delegatke in tovariši delegati,

Ta rasprava, ki se vodi danes že o tretjem zakonskem sklopu, pravzaprav opozarja na eno izmed odprtih vprašanj na katere v Zvezni Skupščini gotovo moramo voditi računa.

Prvič, da Jugoslavijo ne moremo graditi prvenstveno kot državno integrirano skupnost, ampak samoupravno skupnost narodov in narodnosti Jugoslavije organiziranih v njihovih republikah in pokrajinah. To dejstvo, pravzaprav tudi opozarja na to, da so republike in pokrajine odgovorne za stanje na svojih področjih, oziroma svojih območjih in so hkrati odgovorne za stanje ne celotnem območju Jugoslavije ter seveda tudi pri opravljanju vseh drugih družbenih funkcij. Iz tega izvira vprašanje ali mi zakonske predloge, ki jih sprejemamo, vključno tudi tega, gradimo na osnovi kvalitetnih ekonomskih in vsakršnih drugih analiz, ali pa zgolj gradimo na spoznanju, da v nekem primeru posamezni organi ne opravljajo svo-

jih funkcij pa skušamo to nadomestiti predvsem z funkcijami ki bi ih centralizirali v posrednih organih Jugoslavije. To je po momem mnenju principijelno vprašanje vezano tudi sicer na ustavne spremembe. Dokler ustava velja in sprejemamo zakone, potem moramo te zakone takoj graditi skladno s to ustavo. Sicer, utegnemo zgraditi stanje na osnovi katerega bomo potem samo še ustavno potrdili zatečeno stanje. Mi pa smo v Jugoslaviji prešli razvojni proces, razvojno pot, v kateri smo šli na spreminjanje odnosov v družbi, medsebojnih odnosov med republikama in pokrajinami, znotraj sistema združenega dela, skratka pri krepitvi vloge delovnih ljudi in občanov. Zato predlagam, da v nadaljnjem delu na pripravi tudi tega zakona kot sicer ostalih obravnavanjih, vendarle temeljiteje analiziramo in odgovorimo zakaj nismo uresničili nalog, ki bi jih vsagdo v okviru ustav ne koncepcije moral uresničevati.

O tem vprašanju bi sicer govorili na včerajšnji seji ali današnji, ukoliko bi obravnavali poročilo o delu na preobrazbi državne uprave, ker pa tega storili nismo, zato seveda ostajajo te stvari parcialno otprte.

Predlagam, torej celovitost te obravnave, in šele na tej osnovi potem pristop k oblikovanju konkretnih predlogov z zakonsko močjo.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Захваљујем делегату Петеру Хеџету.

Да ли још ко жели реч?

Има реч делегат Мијат Шуковић.

ДР МИЈАТ ШУКОВИЋ /СР Црна Гора/:

Заиста се саглашавам и сматрам то судбинским да никако не смијемо дозволити централизам, као систем односа, у југословенским размјерама. Централизам је погрешан пут.

Међутим, питам се где је централизација у концепцији овог Закона и шта је то централизација?

Мој одговор је следећи:

У овој концепцији Закона нема централизације у газдовању водама, нема централизације у одлучивању о коришћењу вода, нема централизације у управљању вода и да не набрајам даље. Све остаје у компетенцији организација удруженог рада и република и аутономних покрајина. Шта је ново? Ново је утврђивање одређених обавеза субјеката и република да се споразумно и договорима у смислу 244. члана Устава, обавезно договоре у вези с одређеним питањима која су битна за живот грађана на читавој територији Југославије и која се рјешавају у складу с овим.

Дозволићу себи, пошто сам се дуго, више од двије деценије бавио уставним правом, да кажем да то није централизам и да то није супротно Уставу СФРЈ.

На подручју друштвених односа које би требало уредити овим законом, постоје два паралелна система вриједности. Та два система вриједности су усклађени. Али, ако се апсолутизира један, а занемари други, онда може доћи до поништења оног који се занемарује. Први систем вриједности је самосталност сваког субјекта, а други систем вриједности је рационално цивилизацијско газдовање водама и обезбеђивање здравља и живота људи на овом подручју. Подвлачим, то двоје је системски усклађено, али апсолутизација једног, може да уништи друго.

Зато је заиста врло сложен, врло тежак и вриједан историјске захвалности рад на изради овог закона. И јако је вриједно и пажљиво анализирање тога и указивање на то да се случајно један систем вриједности не апсолутизира а други поништи. Кад се иде путем непирања могућности и заједничког рјешења одређених односа субјеката чији животни услови зависе од газдовања једном ријеком, налазимо се на отварању процеса апсолутизације једног подручја.

Око основе. Уставно нијесу међусобно ни ти супротстављени /посебно не супротстављени до искључивости/ ставови тачке 10. и тачке 2. члана 281. То Законодавно-правна комисија и не тврди. Она употребљава израз „не би требало користити и један и други основ”. Сма-

трам да је израз „требало” ствар политичке друштвене цјелисходности. То разматра предлагач, а не Законодавно-правна комисија. Ако предлагач сматра да се концепција закона дограђује тиме што ће се користити и уставни основ из става 2, а да се при томе не прошири компетенција Федерације, онда је то ствар предлагача. Зато не прихватам оријентацију Законодавно-правне комисије да она оцјењује шта би требало, а шта не би требало узети као основ. Њена је компетенција да утврди шта је по Уставу и да ли је нешто уставно или није, а не да оцјењује шта би требало, а шта не би требало. Њени закључци, ставови, оцјене, по Уставу СФРЈ и Пословнику, изражавају се „сагласно Уставу” или „несагласно Уставу”, а не са „требало би”, или „не би требало”.

Сагласан сам са ставом Законодавно-правне комисије да би било апсолутно боље у закону одредити формулацију да се одређује или утврђују сливна подручја, а не да се образују, јер појам „образовање” не одговара овој ситуацији. Међутим, ако се прихвата оријентација о утврђивању сливних подручја, онда је нужна заједничка политика газдовања на сливним подручјима, која захтева заједничко одлучивање. Ако за сливно подручје неће постојати неки организационо-институционални облик који ће извршавати оно што је законом предвиђено и путем кога ће организације удруженог рада, општине и републике заједнички газдовати сливним подручјем, читава концепција је нереална.

Уколико би, како каже Комисија, требало брисати члан 6, шта је онда могућно оставити? Онда има сливних подручја, а нема рјешења о томе како се њима управља. Не говорим о формулацији, мада формулација, сасвим сигурно, може да буде и боља.

Постављам питање:

Која је обавеза у тој формулацији дата за републику и покрајину, сем обавезе која је утврђена у члану 244. Устава СФРЈ — да су републике и покрајине дужне да се договоре да ће за сливно подручје образовати једну заједничку институцију? Коју ће институцију образовати, њихово је право да изаберу. Која ће права дати тим институцијама, њихово је право да одреде.

Шта ће та институција имати као овлашћење да управља тим водама, то је право република и покрајина да утврде.

Дакле, само се констатује обавеза да су оне дужне договорити се, јер је то у интересу свих и сваког у овој земљи.

Члан 244. Устава обавезује републике и покрајине да договором регулише сва она питања која су од заједничког интереса. Знам да има република које предлажу да се у закон не уноси могућност да заједнички орган буде орган управе. Може се из тога искључити, а остати интересна заједница и трећа институција. Нека се узме у обзир било која институција, само да се утврди чињеница да је потребно постојање те институције. Која ће права она добити, републике и покрајине ће о томе одлучивати заједнички.

Због тога не мислим да је исправно овакво резонување Законодавно-правне комисије о томе шта би требало, а шта не би требало. Ако сматра да то није уставно, нека то изричито каже.

Исто тако, не прихватам ни оријентацију о некаквом стриктном или некаквом екстензивном тумачењу Устава. То су категорије које су релативно распрострањене међу правцима у пракси. Али, кад се овде расправља о стварима и о судбини земље, или је стриктно, или је некакво другачије тумачење Устава. Научно, постоји само једно једино тумачење Устава и нема основа за два или више аршина за тумачење Устава.

На крају, Комисија сматра да не би требало овластити органе Федерације да изврше одређене радње које се не изврше у републикама и покрајинама, а битне су за остваривање овог закона. Прво, о карактеру тих радњи. Те радње су: Федерација ће прописати на којим би мјестима на Сави, од извора до ушћа, требало да постоје инструменти, односно средства за пречишћавање, ако то републике не пропишу.

Ако то република не пропише, а то је веома битно за остваривање закона, ко би то онда требало да пропише, или ћемо оставити да се то не пропише?

Инструменти који су сада постојали /указивање органу републике да то није прописао/ нису до сада давали ефекте.

Не знам шта би Законодавно-правна комисија предложила. Предложено рјешење није одузимање права републици /материјалних, нити било којих, нити суверенитета/. Једноставно, то је прописивање да брод који плови Савом мора бити тако и тако снабдевен да би могао да уђе у одређену луку и да би могао испустити уље.

Ситуација са Савом и многим ријекама је таква да би заиста могла угрозити животе људи. Зашто да се то не пропише? Ако је Федерација одговорна за спречавање свега што угрожава животе, људи, а не знам зашто је то противуставно! Заиста бих молио да Законодавно-правна комисија каже зашто је то противуставно. То није ширење компетенција Федерације. Ријеч је о обезбјеђивању спречавања угрожавања живота и здравља људи.

Исто тако, Законодавно-правна комисија каже да није уставно образовање савезне инспекције за воду. Рекао сам прије тога шта мислим о жељезничком саобраћају. Не знам на основу чега је Законодавно-правна комисија заузела став, јер то овдје не пише.

Зато питам:

Зашто савезни орган не може да послужи за воде па макар имао компетенцију само да прибавља извјештаје од републичких органа?

У члану 73. /то је његов недостатак/ уопште није речено шта тај савезни орган треба да ради. Овако како је написано, није противуставно, по мом увјерењу. Јер, Федерација може имати било какав орган. Да ли ће ко предложити да му се дају компетенције супротне Уставу, оцијениће се када се предложе рјешења о његовомдјелокругу. Онда ћемо да видимо да ли му се дају компетенције које задиру у права република и покрајина. Докле год се компетенције тог органа не дају, не могу да тврдим да је оно противуставно, јер образовање органа само за себе није противуставно. О компетенцијама нити је шта у члану речено, нити је овдје речено. Постоји један савезни закон о компетенцијама инспекција. Али он не може да се примени док се не донесе закон о овој инспекцији или док се не би у овом закону написало шта је инспекција дужна да води. Теоријски говорећи, то сигурно неће тако бити, Федерација може да каже — образује се инспек-

ција која ће прибављати извештаје, која ће разматрати извештаје, комуницирати, сарађивати, давати инструкције, итд. То није противуставно.

Дакле, подржавам и залажем се за то да се усвоје предлози Комисије за пољопривреду. Пошто је и Законодавно-правна комисија предложила да се предложено усвоји као оријентација, а да се ова три питања у следећој фази веома детаљно проуче и када се димензионирају да се заузме став о томе, сматрам да су испуњени услови за то да Веће усвоји Предлог за доношење закона.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Пошто има још пријављених дискусаната, прекидамо седницу због почетка заједничке седнице оба већа. Рад ћемо наставити 15 минута након завршетка заједничке седнице.

(Pauza)

POSLE PAUZE

(Nastavak sednice u 12 sati i 53 minuta)

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Настављамо рад.

За реч у начелном претресу о Предлогу закона о водама, јавио се делегат Радивоје Шћекић.

РАДИВОЈЕ ШЋЕКИЋ /СР Црна Гора/:

Другарице и другови, тема је захвална, али вријеме поодмакло, уморни смо. Настојаћу да сасвим кратко скренем пажњу на неке, по моме мишљењу, важне моменте.

Прво, као што сте видјели, Комисија Скупштине СФРЈ за заштиту и унепређивање човјекове средине је послје веома сериозне расправе дала подршку Предлогу закона уз, разумије се,

одговарајуће сутестије и мишљења шта би у даљем раду требало имати у виду ради његове доградње.

Комисија је такође рекла да би требало о овом уставном основу расправљати. Такође /као и друг Шуковић/ сматрам да би одговарајуће радно тијело, када је ријеч о законским актима, требало сасвим јасно и одређено да каже шта о одговарајућем документу мисли, да ли је он, или није, сагласан Уставу. Лично, сматрам да је он сагласан Уставу и да се Предлог закона може подвести под 281. члан Устава СФРЈ.

Друго, желео сам да кажем следеће. Заштита и унапређивање човјекове средине у цјелини, а у склопу с тим заштита и одржавање чистих и питких, особито слатких вода, а и чистоћа воде Јадранског мора је друштвено-економски однос и дубоко сам увјерен да би читав проблем тако требало третирати.

Конечно, наша развојна филозофија требало би да полази од потребе и развоја на једној, а у складу с достигнутим нивоом техничко-технолошких и других могућности заштите човјекове средине, на другој страни. Та два принципа није лако помирити, али смо ушли у фазу, без обзира на све наше економске тешкоће, која их ставља у први план.

Дакле, ако немамо чисте, питке, бистре воде, нећемо имати ни успјешан развој, а камоли економски и технички развој и ваљан живот људи, нарочито нашег подмлатка /мислим ту на дјецу и омладину/. Зато је неопходно, дубоко сам у то увјерен, прихватити Предлог за доношење закона уз расправе које ће поводом тога слиједити, како би се једном, у правом смислу те ријечи, приступило коришћењу такозваних чистих технологија. Морамо се борити за примјену чистих, савремених, модерних технологија, нарочито у смислу заштите и коришћења вода с једне и, разумије се, ваљаношћу економских производних процеса, с друге стране. То су важни елементи, јер су воде друштвена својина и представљају општи друштвени интерес, а не само интерес одређеног краја, општине и републике, већ интерес радних људи и грађана. То се тако мора и посматрати, разумије се, уз мак-

симално уважавање договарања у вези са свим тим елементима.

Мени, као грађанину Југославије, није све једно да ли ће Сава бити чиста или онаква каква је она сада. Никако ми није све једно како ће изгледати и како изгледа Охридско језеро, или Дубровник /да сада све то не ређам/. Дакле, Дубровник је и мој, а моји су и Охридско језеро, Охрид, Драва и Неретва, па ми зато није право то што је Ибар прљав и што може угрозити и угрожавати људске животе.

Може да изгледа да ово говорим, с обзиром на све наше невоље и понеке неусаглашености, идеалистички, али, говорим крајње искрено и сматрам да би тако требало овде расправљати, а нијесам једини који мислим да све то што у конкретном случају договарамо, представља општи југословенски интерес. Разумије се, то је у интересу југословенског самоуправног социјалистичког друштва, при чему се не угрожавају интереси република, покрајина и других друштвено-политичких заједница и радних организација.

Другарице и другови, морамо довести постојеће, а посебно будуће радне организације, инвеститоре, у позицију да приликом градње својих објеката и монтирања своје технологије, воде рачуна о овом аспекту и да за то предвиђају потребна средства, а да при томе не водимо рачуна о средствима која је требало претходно уложити, тако да направимо фабрику и унапријед знамо да ће она да угрози воде и да их учини мртвим. Ја то тако доживљавам. Ми се, расправом о овом закону, залажемо за отварање широких самоуправних процеса и за брже рјешавање друштвено-економских односа у сфери заштите вода. Морамо се борити да наше воде буду, колико је то могуће у датој ситуацији /у ситуацији технолошких рјешења/ чисте, бистре и корисне за градове, индустрију и за нашу омладину.

Обавијештен сам да је Савезно вијеће у прошлом сазиву имало анализу о степену загађености вода у Југославији.

Предлажем да се у току расправе о Предлогу за доношење закона о режиму вода, од стране Савезног хидрометеоролошког завода, или неког другог органа који би у сарадњи с хидро-

метеоролошким заводима република и покрајина и другим научно-стручним институцијама, припремио информацију о степену загађености вода и Јадранског мора /разумије се, ту подразумевају ријеке, језера и Јадранско море/, да бисмо то имали као важан пропратни докуменат.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Реч има делегат Богдан Шундерић.

БОГДАН ШУНДЕРИЋ /СР Србија/:

Другарице и другови, тамо где живим и радим схватио сам да грађани и радни људи исто мисле, због тога и реагујем. Ми у Југославији имамо такав Устав који ничим не би могао да спречи израду закона који би регулисао питање загађивања животне средине, у овом, конкретном примеру загађивања вода.

Знам да смо се у Одбору за рад, здравље и социјалну политику трудили да већ започети посао, значи понуђени материјал, направимо што квалитетније. Иначе, неприхватљив је прилаз да је, да бисмо овај посао урадили, проблем Устав. Не сећам се оне преамбуле у уводу, али верујем да је задатак добијен, да је материјал урађен и да би га требало даље наставити. Усвајањем овог материјала данас не завршавамо посао, предстоји нам даљи рад на изради тог закона. Значи, треба се напрегнути да то што је понуђено направимо што боље, али мислим да не можемо пред радним људима остати дужни, а да не учинимо све да би се овај проблем решио. Тешко је оправдање да нас у томе спречава Устав, јер у то не верујем.

Нећу овом приликом да вам причам какве проблеме имамо. Сви знате, када је реч о загађивању Саве или других река, да је о томе задњих година било много речи. Стање је такво да се мора хитно реаговати и зато мислим да би требало прихватити предлоге онако као што су изнети.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Реч има делегат Јанез Лукач.

JANEZ LUKAČ (SR Slovenija):

Tovarišica predsednica, tovarišice in tovariši delegati, Zakonodavno-pravna komisija nije osporila ustavni osnov za donošenje ovog zakona, već je u svom Izveštaju ukazala na to da je ustavni osnov za njegovo donošenje sadržan u tački 10. stavu 1, 281. člana Ustava SFRJ.

Isto tako, Komisija je ukazala na to da, po njenom mišljenju, tačke 2, 3. i 7. stava 1, 281. člana Ustava SFRJ ne bi mogle biti ustavni osnov za donošenje ovog zakona, iznoseći pri tome i razloge za to.

Prema tome, ovaj zakon Savezno veće može doneti na osnovu 281. člana, stava 1. tačke 10. Ustava SFRJ, po kome Federacija, preko saveznih organa, uređuje osnove režima voda od interesa za dve ili više republika odnosno autonomnih pokrajina, uređuje zaštitu i unapređivanje čovekove sredine koje su od interesa za celu zemlju i međunarodnu zajednicu, kao i uređivanje režima obalnog mora koji je od interesa za međunarodne odnose SFRJ.

U pogledu osporavanja stava Komisije da se ovim zakonom ne mogu utvrđivati ovlašćenja za savezne organe uprave da vrše nadzor nad njegovim izvršavanjem, kao i da se ne može obrazovati vodoпривредна organizacija u sastavu saveznih organa uprave, moram da podsetim na to da je Komisija imala u vidu odredbe Ustava SFRJ (281. i 273. član). Naime, saglasno 281. članu, stavu 1, tački 10. Ustava SFRJ, Federacija uređuje osnove režima voda, a ne obezbeđuje ih, pa, prema tome, za izvršavanje ovog zakona odgovorni su organi u republikama i autonomnim pokrajinama. Kada savezne zakone i druge propise i opšte akte izvršavaju organi u republikama i autonomnim pokrajinama, u tim oblastima, saglasno 273. članu Ustava SFRJ, savezni organi mogu, ako su za to izriči-

to ovlašćeni saveznim zakonom i u granicama određenim tim zakonom, donositi propise o tehničkim merama i vođenju evidencije, kao i druge propise za izvršavanje saveznih zakona kojima se u interesu cele zemlje obezbeđuje jedinstveno sprovođenje tih zakona.

Komisija je ovakav stav zauzela i prilikom razmatranja Predloga za donošenje zakona o osnovama bezbednosti u železničkom saobraćaju, koji je u prethodnom delu sednice usvojen.

Saglasno članu 101. alineja 1. Poslovnika Saveznog veća Skupštine SFRJ (ovo je polemika s drugom Šukovićem) kojim je utvrđen delokrug Zakonodavno-pravne komisije, Komisija razmatra predloge za donošenje akata i predloge akata iz delokruga Veća u pogledu njihove usklađenosti s Ustavom SFRJ i pravnim sistemom, kao i u pogledu njihove pravne obrade, i o tome podnosi Veću izveštaj s mišljenjem i predlozima.

Prema tome, saglasno ovoj poslovničkoj odredbi, Komisija je dužna da ukaže Veću na pitanja usklađenosti predloga za donošenje akata iz delokruga Veća s Ustavom SFRJ, što je Komisija i učinila u svom izveštaju Veća, a Savezno veće odlučuje o tome da li će zakon biti donet ili ne.

Pročitacu, namerno, još član 206. stav 2. Ustava SFRJ, po kome „svi zakoni i drugi propisi i opšti akti organa društveno-političkih zajednica, kao i samoupravni opšti akti organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica moraju biti u saglasnosti s Ustavom SFRJ”, pa tako i ovaj zakon mora biti u saglasnosti, a dužnost je Zakonodavno-pravne komisije da na to upozori.

Isto tako, ne bi se moglo prihvatiti u diskusiji izneti stav da političku odluku o tome šta je osnov za donošenje ovog zakona donosi predlagač zakona, to jest SIV u konkretnom slučaju. Političku odluku mora ipak doneti Savezno veće.

Moram da upozorim, kako ne bi izgledalo da se samo neki zauzimaju za čiste vode i sprečavanje njihovog zagađivanja, da je Komisija imala puno razumevanje za čitav kompleks problema zagađivanja voda, da je razmatrala sve razloge predlagača i bila svesna značaja koji predložena rešenja mogu imati za rešavanje brojnih problema nastalih u praksi. Međutim, polazeći od odredaba Poslovni-

ka, Komisija je bila dužna da upozori Savezno veće na usklađenost predloženih rešenja s Ustavom SFRJ.

Ne prihvatajući dilemu da je prema Kritičkoj analizi političkog sistema socijalističkog samoupravljanja tačka 2. stav 1. člana 281. Ustava SFRJ osnov ili ne (slažem se i svi znamo da stoji upozorenje i na to, kao i sugestija da se to reši Ustavom), ukazujem na činjenicu da danas to još nije rešeno.

Isto tako, nisu prihvatljivi stavovi, ili pogledi dr Šukovića da, zbog problema koji nastaju, pojedine zakone usvajamo negde šire negde uže tumačeći Ustav, i to kakva je danas situacija. Mislim da bi se Veće, a ne samo Zakonodavno-pravna komisija, moralo striktno pridržavati Ustava. Ako je potrebno da se Ustav menja, onda Ustav treba menjati. Inače, došli bismo do apsurdna — do toga da konstatujemo da pojedini zakoni koji su do sada bili izglasani u ovom Veću, nisu u saglasnosti s Ustavom SFRJ.

Iznesena je i druga konstatacija, koja je i ranije mnogo puta bila prisutna, da smo sve rešili ako neke nadležnosti prenesemo mimo Ustava na Federaciju i time lišimo republike i autonomne pokrajine njihove ustavne uloge i odgovornosti. To je velika zabluda. Mislim da nas to neće dovesti do efikasnosti i u rešavanju problema, već do hipertrofije organa u Federaciji koji će biti nemoćni.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли ко тражи реч?

Има реч делегат Јовица Јовановски.

ДР ЈОВИЦА ЈОВАНОВСКИ /СР Македонија/:

Другарице председнице, другарице и другови делегати, нисам намеравао да дискутујем. Међутим, као известилац Одбора за рад, здравље и социјалну политику, хтео бих да кажем неколико речи.

Морам да кажем да је наш Одбор, као матични одбор, расправљао о овој проблематици

у неколико наврата, при чему је формирао и посебну радну групу. Размотрио је ове проблеме са свих аспеката.

Нећу да репродукујем и износим пред Веће оно што је речено у материјалима и достављено свим делегатима. Рећи ћу ово.

Мислим да се у закону мора посветити посебна пажња води за пиће. Мислим да је то оно што је важно и за садашњу и за будућу генерацију. Без воде за пиће, нема живота. Уосталом, сви знамо да две трећине земљине купле представља вода. Исто тако, и у организму човека је више од 70% воде.

Према томе, ако нема воде за пиће, мислим да све оно што ми у овом моменту причамо у вези с овим законом може да нас доведе до тога да промашимо циљ доношења овог закона.

У закону је дат само један приоритет води тј. речено је да приоритет има вода за пиће. Међутим, Одбор сматра да би у разради закона требало да посебно место заузме вода за пиће.

Понављам, не бих репродуковао оно што је у извештају, јер је то већ достављено. Дужан сам да кажем још нешто. Мислим да би све дилеме у вези с предлогом који доставља Одбор, на неки начин, биле овим отклоњене — Одбор децидирано предлаже да се овај закон донесе у три фазе.

Према томе, биће времена за све оно о чему је дискутовано у радним телима и на седници овог Већа, па ће предлагач то имати у виду и моћи да изнађе најадекватнија решења која ће задовољити циљ доношења овог закона.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Даље, ко жели реч?

Има реч делегат Мијат Шуковић.

ДР МИЈАТ ШУКОВИЋ /СР Црна Гора/:

Јављам се за ријеч само да прокоментаришем последњи дио изјаве друга Лукача, једноставно због тога што ја нијесам рекао то што он мени приписује.

Изгледа да између његовог и мог мишљења нема разлике када је ријеч о многим питањима. Он је рекао да је др Шуковић /додао је и друге/ сматрао да би се све добро ријешило /нијесам могао све добро да упишем/ ако бисмо уставну надлежност република и аутономних покрајина пренијели у надлежност Федерације.

Апсолутно сам против таквог мишљења. Уопште ми није ни на памет пало да такву концепцију заступам. Ја је сматрам потпуно погрешном, исто као што је и он сматра. Према томе, ту нема разлика у нашем мишљењу.

Исто тако, сматрам потпуно погрешним, то сам и прије изјавио, да се Устав тумачи једном стриктно, други пут мање стриктно, растегнуто. Постоји само један једини начин тумачења Устава, научно-методолошки утврђен. Према томе, ја сам баш као и он против час шпирења, чак стриктног тумачења. Уопште сам против употребе тих појмова. Јер, једном стриктно, други пут широко, тежња је да се Устав прошири или да се сузи. Има једно правило уставне науке, које морам овде цитирати када овако правно расправљамо, а које се разликује од правила за тумачење права уопште. То је — Устав се увијек тумачи као цјелина. Устав је интегрални текст. Међу уставним нормама нема хијерархије, као што их често има у законским нормама између начела и појединачне норме. Зато се Уставни текст увијек тумачи као цјелина.

Зато сам против и стриктног, у смислу неког суженог, и против широког тумачења, у смислу неког ширења. Ја сам за право, јединствено тумачење овог садржаја који Устав стварно има.

Треће, слажем се с тим да Законодавно-правна комисија треба да даје мишљење о усклађености предлога и Устава. Ја сам само то предложио. Друго је када се каже да то она не би требало да даје. Ту онда није ријеч о усклађености, него о цјелисходности. То је сасвим други однос.

Нисам рекао да СИБ одлучује дефинитивно. Нисам поменуо СИБ уопште, него предлагача. Савезно вијеће ће коначно оцијенити на основу којег уставног основа ће донијети закон и с тим се потпуно слажем. Али оставите могућност и предлагачу, био то СИБ или не знам ко други, да и он, користећи своја права и овлашћења,

процени шта је цјелиходно узети као основ предлога који доставља Савезном вијећу.

Ако је Законодавно-правна комисија, сада је то поента, одлучила овако како је друг Јанез Лукач рекао, онда је то требало тако написати у извјештају. Тако није написано. У извјештају се каже, дословно, на првој страни да „не би требало то узимати као основ“ Друг Јанез Лукач је сада рекао да је Комисија закључила да то „не би могло бити основ“ Ако је Комисија закључила да то „не би могло бити основ“, то је требало у извјештају написати. Да је то написано онда би сигурно било и аргумената зашто не би могло бити сагласно, па бисмо онда о тим аргументима разговарали, а не о томе треба ли то или не.

Но и ова формулација је дата у кондиционалу /„не би могло“/, па ни она није прецизна. Као и сваки други кондиционал, и она подражујева неки услов да би нешто било сагласно с нечим. Који је то услов, Јанез није рекао. Зато се о томе не може аргументовано расправљати.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Да ли још ко од делегата жели реч у начелној расправи?

Реч има друг Миодраг Зечевић, представник предлагача.

ДР МИОДРАГ ЗЕЧЕВИЋ, савезни саветник:

Другарице и другови делегати, пројекат закона Савезно извршно веће је радило по закључку Савезног већа Скупштине СФРЈ /не у овом сазиву/ али у томе постоји континуитет рада, и обрадио је она питања која су у закључку тражена да се законски уреде, поред оних која по природи ствари спадају у ову материју. Према томе, Савезно веће одлучује о односу између закључака и решења која смо предложили. Ово је позиција и опредељење Савезног извршног већа када је у питању Нацрт закона и концепт апсолвенције ове материје

Други проблем је основ који оспорава Законодавно-правна комисија. Мислим да би требало да га разјаснимо. Законодавно-правна комисија сужава уставни основ за доношење закона у односу на уставни основ на основу кога је донет постојећи закон. Посредно, она сужава уставни основ важећег закона, јер садашњи Закон чак и у наслову има гермин „међудржавне воде“. Постојећи Закон донет је на основу амандмана 30 на Устав СФРЈ из 1963. године. У току расправе о овом пројекту, створено је уверење у радним телима да је постојећи Закон донет на основу тачке 10 члана 281 постојећег Устава и да је предлагач проширио уставни основ за доношење новог закона. Основ амандмана 30 на Устав СФРЈ из 1963. године, садржи уставни основ на који се предлагач позива, изузев тачке 2 става 1. члана 281, јер је он у изворном облику пренет у члан 281 Устава СФРЈ из 1974. године.

Што се тиче 2 тачке, Савезно веће је донело закључак о рестриктивном коришћењу овог уставног основа. Ова, 2 тачка мислим да није неопходна да би се уредило ово што се предлаже Нацртом овог закона, али је проблем у томе што се истовремено оспорава и уставни основ постојећег Закона. Ово је поента разлике између предлагача и Законодавно-правне комисије.

И ређе постојећи Закон је неуставно пренео надлежност Федерације на републике и аутономне покрајине и на тај начин искључио Федерацију из одређених односа у овој области. Заправо, шта се десило? Федерација је и по Уставном амандману 30 и по новом Уставу та која утврђује основе режима вода, што смо и урадили Нацртом закона. Међутим, постојећи Закон утврђује да се основи режима вода уређују водоприводном основом, а у следећем члану констатира се да „водопривредну основу доносе договором републике и аутономне покрајине и самим тим, укупну надлежност Федерације да уреди основе режима вода преноси на републике и покрајине да оне то договором уреде. Наравно, од јануара 1974. године немамо ниједан договор, односно ниједну донету водопривредну основу за воде које су од интереса за две или више република односно аутономних покрајина.

Према томе, то је био и један од важних мотива због чега је Савезно веће и захтевало од Савезног извршног већа да предложи доношење новог и целовитог закона. Мислим да треба читати текст. Друг Шуковић је у праву у свом излагању о инспекцији. У Нацрту закона се каже да она прати остваривање закона и предузима мере које су у оквиру права и дужности Федерације, заправо тамо где је Федерација преузела обавезе међународним конвенцијама и где Федерација обезбеђује извршавање закона, као што су они који се односе на загађивање. То је њен простор и садржај. Наводим само разлоге да се то правно може и оспоравати.

Ради објашњења, изнео сам и то у чему је садржина предлога. Предлагач у основи није проширио уставни основ у односу на постојећи закон. Реч је о сужавању уставног основа који је важио за доношење постојећег закона за који се залаже Законодавно-правна комисија.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Има реч делегат Јанез Лукач, извештач Законодавно-правне комисије.

JANEZ LUKAČ (SR Slovenija):

Došlo se do pitanja koje danas ne razmatramo:

da li je prvobitni Zakon donešen u skladu s postojećim Ustavom ili amandmanima (što sada hoće da naglasi predstavnik Saveznog izvršnog veća, pošto smo Zakon nekada, na osnovu amandmana 30, usvojili šire). Molim da se to zna.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се јавља за реч?

Има реч делегаткиња Мирјана Куљић—Шарановић.

ДР МИРЈАНА КУЉИЋ—ШАРАНОВИЋ
/CP Србија/:

Другарице председнице, другарице и други ви делегати, тачно је да је време мало поодмакло и да смо изгубили стрпљење, али мислим да бих ипак морала да кажем /колико могу кратко/, неколико речи.

Управо ова брига о којој је овде толико пута било речи /да је републикама и покрајинама поверено, практично, праћење режима вода/ довело нас је до овог стања у којем се налазимо. Говорим о ефикасности решавања проблема, а ево како се понашамо. На седници Одбора за рад, здравље и социјалну политику саплели смо се око члана 70. и расправљали два и по или три сата о томе којој институцији ће се поверити да ово разматра.

Сада нам другови правници говоре о томе да ли је нешто уставно или није и како да се унесе у закон. Дозволите, договорите се на неким својим ужим скуповима у вези с тим. Да је све у реду с Уставом и ЗУР-ом, не бисмо јуче расправљали скоро 10 сати /ако узмемо у обзир и седницу Савезног већа/, него смо видели да нам нешто не иде и због тога смо покренули иницијативу за измене ЗУР-а и Устава.

Према томе, у интересу грађана и људи, као здравствени радник, залажем се за то да се закон прихвати и да се крене с Нацртом овог закона и радом управо у три етапе. Сигурно је да га нећемо урадити можда ни за годину дана, ако истовремено буду дате измене и ЗУР-а и закона.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко тражи реч? /Нико/

Закључујем општи претрес и отварам претрес у појединостима.

Да ли се ко јавља за реч? /Нико/

Предлажем Већу да донесе следеће закључке:

1/ Савезно веће усваја Предлог за доношење закона о основама режима вода.

2/ Веће обавезује Савезно извршно веће да у складу са чланом 219. Пословника Савезног већа, узимајући у обзир мишљења, примедбе и предлоге изнете у извештајима радних тела /Одбора за рад, здравље и социјалну политику, Одбора за правосуђе, Законодавно-правне комисије и Комисије Скупштине СФРЈ за пољопривреду/ као и предлоге и мишљења изнета на седници Савезног већа, сачини нови текст Нацрта закона, који ће Веће размотрити на посебној седници

Предлог, који је дао друг Шћекић, да се поднесе информација о степену загађености вода у нашој земљи, предлажем да то уђе у програм рада Већа, који ћемо утврђивати до краја године и да такву информацију добијемо, повезано за остваривање закључака овог Већа о загађивању вода.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/
Прелазимо на *gebery* тачку дневног реда:

Предлог за доношење Закона о измени Закона о Награди „Едвард Кардељ”

Делегатима су достављени Предлог за доношење закона и извештаји Одбора за друштвено-политичке односе и Законодавно-правне комисије Већа.

Представници Савезног извршног већа су др Петар Вајовић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за правосуђе и организацију савезне управе и Светозар Зечар, заменик савезног секретара за правосуђе и организацију савезне управе.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-политичке односе делегат др Миодраг Трифуновић, а Законодавно-правне комисије делегат Петар Старчевић.

Отварам претрес у начелу Предлога за доношење закона

Да ли ко жели реч?

Реч има друг Петар Вајовић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за правосуђе и организацију савезне управе.

ДР ПЕТАР ВАЈОВИЋ, члан СИВ-а и савезни секретар за правосуђе и организацију савезне управе:

Другарице председнице, другарице и други делегати Поводом ове и следеће две тачке дневног реда желео бих да вас обавестим о следећем.

Предложене су измене три савезна закона, и то Закона о Награди АВНОЈ-а, Закона о Награди „Едвард Кардељ” и Закона о Фонду за унапређење ликовних уметности „Моша Пијаде”. У сва три закона предложене су измене одредаба којима се уређује вршење стручних послова за одборе који предлажу односно додељују ове награде. Наиме, према сада важећем решењу у тим законима, стручне послове за потребе ових одбора врши Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе, а предложена измена састоји се у томе да се ти стручни послови пренесу у Скупштину СФРЈ, односно да их врши служба Скупштине коју утврди акт о организацији Служби Скупштине СФРЈ.

Обавештавам вас да су иницијативу за ову измену дали: Одбор за Награду АВНОЈ-а, Одбор за Награду „Едвард Кардељ” и Управни одбор Фонда за унапређење ликовних уметности „Моша Пијаде”. Ту иницијативу одбори су упутили Скупштини и Савезном извршном већу. У Скупштини и у Савезном извршном већу обављена је консултација и оцењено је да је та иницијатива оправдана. Наиме, реч је о одборима који одлучују о нашим највишим наградама, одборима које бирају скупштине република и покрајина, а председнике именује Скупштина СФРЈ. Целокупан рад ових одбора је практично везан за Скупштину СФРЈ Награде уручује председник Скупштине СФРЈ Одбори подносе извештај о свом раду Скупштини СФРЈ

Руководено овим разлозима, Савезно извршно веће је предложило /значи СИВ је само извршилац/ да се та иницијатива прихвати и на овакав начин као што је предложено, реализује.

Морао сам о овоме да вас обавестим, јер, као што сте видели, у извештају Одбора за дру-

штвено-политичке односе и Законодавно-правне комисије, расправља се о томе да ли су стручни послови које би требало обавити за ове одборе по својој природи ближи пословима који се врше у органу управе, или су ближи пословима који се врше у стручним службама Скупштине. Морам да кажем да на тој линији не би требало тражити решење. Ти послови се могу вршити и на једном и на другом месту и питање је само оцелесходности и уважавања ових разлога на које су одбори указали, где ће се ти послови вршити.

Имајући све то у виду, предлажем да Савезно веће, будући да је јуче одлучило да би требало ићи на редован поступак /а могло се и данас на овој седници просто одлучити о овоме што је предмет промене/, обавезе Савезно извршно веће да припреми предлоге сва три закона, у којима ће бити решење да ове стручне послове врши служба Скупштине, коју утврди акт о организацији Служби, а док се та промена не изврши, те послове ће вршити Секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе.

Било би рационалније да је то сада учињено, иначе ћемо поново, за следећу седницу припремати предлог закона и у толиком тиражу га достављати а у том случају реч је готово о техничком питању.

Пошто Савезно извршно веће није иницијатор тога, нити је иницијатор Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе, морам да кажем да могу само да изразим велико задовољство што одбори нису покренули ову иницијативу зато што су незадовољни стручним радом који је до сада обављан и који се сада обавља у Савезном секретаријату за правосуђе и организацију савезне управе. Ако ви одлучите да остане тако као што је сада и не прихватите предложено измену, ја вам, у име Савезног извршног већа и у име Секретаријата за чији сам рад одговоран, могу рећи да ће у том случају Секретаријат и даље наставити да врши стручне послове за наведене одборе, савесно и одговорно, као што је то и до сада чинио и да ће то сматрати чашћу, јер је реч о нашим највишим нагадама.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Захваљујем другу Вајовићу.

Ко се даље јавља за реч у начелном претресу?

Реч има др Миодраг Трифуновић, известилац Одбора за друштвено-политичке односе

МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ, известилац Одбора за друштвено-политичке односе.

Другарице председнице, другарице и други делегати, веома је добро што је друг Вајовић своју дискусију завршио веома лепим речима — да обављати стручне и друге организационе послове који су у вези с додељивањем највећих друштвених признања наше земље, служи на част органу који те послове обавља Али, нама не би служио на част ако данас малтене лицитирамо да ли то да се врши овде или онде. И добро је да смо као делегати чули и једну такву реч.

Видите, ту постоји једно мало, да тако кажем, неслагање између извештаја Одбора за друштвено-политичке односе и Законодавно-правне комисије, али је то неслагање мање више у каснијем тексту извештаја Законодавно-правне комисије, отклоњено. Ово што каже друг Вајовић је потпуно тачно, правно се ово може уредити и на овај и на онај други начин, правно су могуће обе ситуације, односно да те послове обавља орган савезне управе, или стручна служба Скупштине СФРЈ. Али, то где се ми не слажемо са Законодавно-правном комисијом јесте да овде није реч о питању правног опортунитета, него је реч о материјалном питању у вези с тим шта је целесходније, и /ту је Законодавно-правна комисија потпуно сагласна с нама/, да је природније да се ови стручни и организациони послови, који су везани за поделу највиших друштвених признања, по природи посла, обављају у савезном органу управе, где се и сада обављају. За нас је исто тако веома значајно да ли се ти послови обављају веома добро, стручно и ква-

литетно. На седници Одбора за друштвено-политичке односе, када су разматрани извештаји о раду ових институција, дата је веома позитивна оцена о обављању ових стручних и других организационих послова итд.

Представник предлагача том приликом није изнео никакве проблеме у вези с тим организационим решењем, па, молим, вас, зашто да мењамо нешто што добро функционише. Мислим да би то требало да буде прилаз и суштинско питање, када треба да се определимо да идемо на измене и допуне неког закона. Јер, код измена овог Закона се ствар практично своди на то да ли ове стручне и друге, организационе послове за чије смо уређење нашли и уставни основ, као и основ у савезном Закону о основама система државне управе, у организационом закону којим је уређен делокруг свих савезних органа управе, па и у Савезном секретаријату за правосуђе и организацију савезне управе, нашли смо да се ти послови обављају врло стручно, врло квалитетно, па се сада поставља питање да ли те послове преселити из тог органа у стручну службу Скупштине СФРЈ.

Овде је битно да разјаснимо и ово добро је што јуче нисмо усвојили то да се овај закон разматра по скраћеном поступку, а ево из којих разлога. Каже се да је реч о малој измени, у члану 1. Нацрта овог закона, где треба само да се избрише да то ради Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе, а да смо ми данас усвојили тај закон, настала би правна празнина. Наиме, ко би онда те послове обављао? И коначно, да ли би ови послови прешли у надлежност стручне службе Скупштине СФРЈ? То мора да се уреди одлуком о организацији служби Скупштине СФРЈ, а та питања не уређује само Савезно веће, него се та питања уређују у равноправном делокругу и једног и другог већа.

Каква би била извесност решења у том акту, то не бисмо могли данас да кажемо.

Слажем се да се то може решити и овако и онако, али ми нисмо нашли никакве нове моменте који би нас убедили да би требало да променимо ово организационо решење и да се ови стручни послови раде на неки други начин.

Због тога, као извештач Одбора за друштвено-политичке односе, морам да кажем да је Одбор за друштвено-политичке односе једногласно предложио да Савезно веће не усвоји предлог за доношење закона о измени Закона о Награди „Едвард Кардељ”, јер се нису стекли нови моменти у обављању задатака и послова за потребе Одбора за Награду „Едвард Кардељ” који би проузроковали њихово изузимање из делокруга Савезног секретаријата за правосуђе и организацију савезне управе и преношење тих послова и задатака на стручну службу Скупштине СФРЈ.

Друг Ввјовић је заиста веома коректно, веома целовито изнео суштину свега овога и рекао је да је то, практично, била иницијатива одбора ових институција. Значи, и они сами нису нашли да је потребно да то предлажу, али су, разуме се, на иницијативу ових институција дали један такав предлог.

Мислим да смо сада разјаснили све, па сам, као извештач Одбора за друштвено-политичке односе, дужан да вас обавестим да Одбор даје предлог који сам малопре поменуо, с додатком да Одбор има овакав став и у односу на друга два закона које би требало да разматрамо, а реч је и о Закону којим се уређује питање Награде АВНОЈ-а и Закона о Награди „Моша Пијаде” Значи, став Одбора је истоветан и у односу на та два закона.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко се даље јавља за реч?

Има реч делегат Илијаз Куртеши

ИЛИЈАЗ КУРТЕШИ /*САН Косово*/:

Мислим да није било потребно да трошимо толико много речи да бисмо се определили у вези с питањем које имамо на дневном реду. Желео бих да кажем да после овог образложења које је дао друг Вајовић о томе како је дошло

до конкретних предлога Савезног извршног већа, нема потребе да се нешто о томе каже. Истина је да је иницијатива за промене одавно вођена по евиденцији одбора за Награду АВНОЈ-а, Награду „Едвард Кардељ” и Награду „Моша Пијаде” тј. за вршење тих функција, дошли су у Скупштини од стране свих трију одбора, односно њихових тела, с образложењем да, кад је у све то на најконкретнији начин укључена Скупштина и њен председник, онда и да те, административне послове, треба водити у самој Скупштини.

Мислим да би у томе требало видети разлог у опредељењу да се изврши одговарајућа промена. За нас је, сигурно, најбитније не то где се ови послови воде, него да се они воде на прави начин, квалитетно, онако како природа посла захтева и то од иницијативе до опредељења, односно финализације ових задатака.

Сматрам да би, и поред тога што је могућно да се ови послови и у органу који је можда досад обављао оне послове или у неком другом органу, треба да се определимо /када је већ дошло до овога/, да то ради стручна служба Скупштине. Не верујем да би то изискивало посебне материјалне или друге издатке. Било би могућно да се у оквиру стручних служби нађе адекватно решење да би се ти послови обављали како ваља.

Мислим да је веома добро што смо могли да констатујемо чињенице о раду Одбора, а овде је речено и то да су послови Одбора заиста ваљано обављени. Али, мислим да можемо да верујемо да би ти послови могли да буду ваљано обављени и кад би то био посао стручне службе Скупштине.

Због тога мислим да би требало да усвојимо предлоге Савезног извршног већа и да, на једној од наредних седница, донесемо решење у смислу датих предлога.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Захваљујем другу Куртешију.

Даље, ко жели реч? /Нико/

Пошто Одбор, како смо чули, остаје при свом предлогу, дужни смо да се изјаснимо о предлогу Одбора за друштвено-политичке односе, гласањем.

Стављам на гласање предлог Одбора за друштвено-политичке односе, наиме. да се не прихвати Предлог за доношење закона за Награду „Едвард Кардељ”.

Ко је за предлог Одбора, молим да дигне руку? /Шездесет седам делегата/

Ко је против? /Четрдесет седам делегата/

Ко је уздржан? /Два делегата/

Према броју гласова, морам да констатујем да је прихваћен предлог Одбора за друштвено-политичке односе, да се прихвати Предлог за доношење закона о измени Закона о Награди „Едвард Кардељ”, /67 гласова „за”, 47 „против” и 2 уздржана гласа, од присутних 116 делегата; да бисмо могли да одлучујемо, морамо имати кворум од 111 присутних делегата. Потребна је проста већина/.

Прелазимо на десету тачку дневног реда:

Предлог за доношење закона о измени Закона о Награди АВНОЈ-а

Делегатима је достављен Предлог за доношење закона и извештаји Одбора за друштвено-политичке односе и Законодавно-правне комисије Већа.

Другови делегати, морамо се изјаснити о свим законима. Према томе, у вези са сваким морамо гласати, иако је исто опредељење и исти садржај у питању.

Представници Савезног извршног већа су: др Петар Вајовић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за правосуђе и организацију савезне управе и Светозар Зечар, заменик савезног секретара за правосуђе и организацију савезне управе.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-политичке односе делегат др Миодраг Трифуновић, а Законодавно-правне комисије делегат Петар Старчевић.

Отварам претрес у начелу Предлога за доношење закона.

Да ли ко жели реч? /Нико/

Закључујем претрес у начелу.

Отварам претрес у појединостима о Предлогу закона.

Да ли ко жели реч? /Нико/

Закључујем претрес.

Стављам на гласање предлог Одбора за друштвено-политичке односе да се Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о Награди АВНОЈ-а не донесе.

Ко је за, молим да дигне руку. /Седамдесет пет делегата/

Ко је против? /Четрдесет осам делегата/

Ко се уздржава од гласања? /Један делегат/

Констатујем да је Савезно веће усвојило Предлог Одбора за друштвено-политичке односе да се Предлог за доношење Закона о измени Закона о Награди АВНОЈ-а не донесе.

Прелазимо на једанаесту тачку дневног реда:

Предлог за доношење закона о измени Закона о Фонду за унапређивање ликовне уметности „Моша Пијаде”

Делегатима су достављени Предлог за доношење закона и извештаји Одбора за друштвено-политичке односе и Законодавно-правне комисије Већа.

Представници Савезног извршног већа су: др Петар Вајовић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за правосуђе и организацију савезне управе, и Светозар Зечар, заменик савезног секретара за правосуђе и организацију савезне управе.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-политичке односе делегат др Миодраг Трифуновић, а Законодавно-правне комисије делегат Петар Старчевић.

Отварам претрес у начелу Предлога закона.

Да ли се ко јавља за реч? /Нико/

Закључујем претрес у начелу.

Отварам претрес у појединостима Предлога закона.

Да ли ко тражи реч? /Нико/

Закључујем претрес и стављам на гласање Предлог Одбора за друштвено-политичке односе да се закон не донесе.

Ко је за молим да дигне руку. /Седамдесет пет делегата/

Ко је против? /Четрдесет осам делегата/

Ко се уздржава од гласања? /Два делегата/

Констатујем да је Савезно веће усвојило предлог Одбора за друштвено-политичке односе да се Предлог за доношење закона о измени Закона о Фонду за унапређивање ликовне уметности „Моша Пијаде” не донесе.

Прелазимо на дванаесту тачку дневног реда:

Предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о Новинској агенцији „Танјут”, са материјалима:

а/ „Материјални положај Новинске агенције Танјут и место у систему јавног информисања”, и

б/ „Програм новинско-агенцијских послова Танјута од интереса за остваривање функција Федерације у 1987. години”.

Делегатима су достављени Предлог за доношење закона, материјали „Материјални положај Новинске агенције „Танјут” и место у систему јавног информисања”, „Програм новинско-агенцијских послова „Танјута” од интереса за остваривање функција Федерације у 1987. години”, резиме ставова и закључака са седнице Председништва Савезне конференције ССРЈ поводом разматрања информације о материјалном положају Новинске агенције „Танјут” и њеног места у систему јавног информисања, одржане 19. VI 1986. године, закључци Комисије Скупштине СФРЈ за информисање, са седнице од 11. и 12. јула 1986. године, као и извештаји Одбора за друштвено-политичке односе, Законодавно-правне комисије и Комисије Скупштине СФРЈ за информисање.

Представници Савезног извршног већа су: Светозар Дурутовић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за информације и Тихомир Илијевски, заменик савезног секретара за информације.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-политичке односе делегат Јован Кандић, Законодавно-правне комисије делегат Руди Сова и Комисије Скупштине СФРЈ за информисање Риза Алај.

Отварам претрес у начелу о Предлогу за доношење закона.

Ко се јавља за реч?

Има реч делегат Петер Хедџет.

PETER HEDŽET (SR Slovenija):

Drugarice predsednice, drugarice i drugovi delegati, s obzirom na značaj i ulogu „Tanjuga” smatram:

Prvo, treba obaviti širu raspravu u Socijalističkom savezu radnog naroda u republikama i pokrajinama, a naročito u njihovim konferencijama, pre svega zbog činjenice da je Socijalistički savez osnivač većine sredstava javnog informisanja.

Zbog toga, dobro bi bilo da se u Tanjugu obezbedi uticaj Socijalističkog saveza na formiranje programa rada, vođenje kadrovske politike, obezbeđivanje uticaja na upravljanje u Tanjugu (i to i u republikama i u pokrajinama u vidu saveta, koje bi trebalo zadržati i u slučaju ukidanja osnovnih organizacija udruženog rada, kako se predviđa, kao i kod imenovanja glavnih i odgovornih urednika redakcija i uopšte zbog uloge republika i pokrajina u stvaranju i ostvarivanju međunarodne politike).

Drugo, Tanjug mora da ostane društvena ustanova, a ne upravna organizacija, odnosno stručna služba organa države. Ako Skupština SFRJ posebno ovlasti SIV da ostvaruje neke funkcije osnivača, bilo bi tada dobro da nadležni savezni organ uprave vrši funkcije u odnosu na ovo sredstvo javnog informisanja, kao što ih obavlja i u odnosu na ostala sredstva javnog informisanja.

Treće, Predlog zakona bi trebalo da bude usklađen sa saveznim Zakonom o osnovama sistema javnog informisanja. Zbog toga bi trebalo proučiti naročito odredbe u pogledu prava i dužnosti osnivača, a to su pre svega članovi 2, 4. i 11. pomenutog zakona. U vezi s alternativom člana 1. (član 44. saveznog zakona), u vezi s članom 2. Predloga zakona, stav 3. (član 49. saveznog zakona) i kod člana 3. (član 46. saveznog zakona).

Predložio bih tu i detaljnija opredeljenja.

Četvrto, materijalni položaj traži rešenja koja će obezbediti uslove za kvalitetno obavljanje za-

dataka ove Agencije. Ova sredstva bi trebalo obezbediti u sredstvima za neprivredne investicije kao prioritarna. Inače, slažem se s Programom.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље тражи реч? /Нико/

Закључујем начелни претрес.

Отварам претрес у појединостима о Предлогу за доношење закона.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Предлажем да Веће донесе следеће закључке:

1/ Савезно веће усваја предлог за доношење закона о изменама и допунама Закона о Новинској агенцији Танјут.

2/ Веће обавезује Савезно извршно веће да, приликом израде текста предлога закона, узме у обзир мишљења, примедбе и предлоге изнете у извештајима радних тела Већа /Одбора за друштвено-политичке односе, Законодавно-правне комисије и Комисије Скупштине СФРЈ за информисање/ као и у расправи на седници Већа.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

На основу материјала, који су достављени делегатима, ставова и закључака других органа и тела, који су презентирани Већу, посебно програмом уређивачке политике Новинске агенције Танјут, које Веће подржава, а полазећи од става Комисије Скупштине СФРЈ за информисање, предлажем да Веће донесе и следеће закључке:

Прво, Савезно веће оцењује да Новинска агенција Танјут, која делује у тешким материјалним и радним условима, успешно остварује програме информативно-пропагандног рада на пословима од интереса за остваривање функције Федерације, република и покрајина и удруженог рада.

Друго, ради превазилажења заостајања техничког развоја Танјута и ради обезбеђивања адекватних материјалних претпоставки за успешан рад Агенције, Веће сматра да Савезно извршно веће треба да сагледа могућност за обезбеђивање потребних материјалних средстава у оквирима материјалног биланса буџета Федерације.

Да ли се прихватају ови закључци? /Да/
Да ли је друг Хедет задовољан закључцима?
/Да/

Прелазимо на *тринаесту* тачку дневног реда:

Извештај о спровођењу Друштвеног договора о организовању, васпитања и образовања грађана СФРЈ на привременом раду и боравку у иностранству у 1985. години

Делегатима су достављени: Извештај о спровођењу Друштвеног договора о организовању, васпитању и образовању грађана СФРЈ на привременом раду и боравку у иностранству у 1985. години и извештај Одбора за рад, здравље и социјалну политику.

Известиоц Одбора за рад, здравље и социјалну политику је делегат Тихомир Живковић. Отварам претрес Извештаја.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Закључујем претрес.

Полазећи од става Одбора за рад, здравље и социјалну политику, предлажем да Веће донесе следећи закључак:

Савезно веће прихвата Извештај о спровођењу Друштвеног договора о организовању, васпитању и образовању грађана СФРЈ на привременом раду и боравку у иностранству у 1985. години, с програмском оријентацијом, која је садржана у Извештају и предлозима садржаним у Извештају Одбора за рад, здравље и социјалну политику.

Да ли Веће прихвата овај закључак? /Да/

Прелазимо на *четрнаесту* тачку дневног реда:

Извештај о примени савезних прописа о евиденцијама у области здравства

Делегатима су достављени: Извештај о примени савезних прописа о евиденцијама у области здравства и извештај Одбора за рад, здравље и социјалну политику.

Представници Савезног комитета за рад, здравство и социјалну политику су др Јанко Обочки, члан СИБ-а и председник Савезног комитета за рад, здравство и социјалну заштиту и др Иван Ловрић, заменик председника Савезног комитета за рад, здравство и социјалну заштиту.

Известилац Одбора за рад, здравље и социјалну политику је делегат др Мирјана Куљић—Шарановић.

Отварам претрес Извештаја.

Ко се јавља за реч? /Нико/
Закључујем претрес.

Предлажем да Веће закључи, полазећи од става Одбора за рад, здравље и социјалну политику, следеће:

1/ Савезно веће прихвата Извештај о примени савезних прописа о евиденцијама у области здравства, с предлогом мера садржаним у Извештају и Мишљењу Савезног комитета за рад, здравство и социјалну заштиту.

2/ Веће сматра да, приликом измена и допуна постојећег Закона, треба обезбедити јединствен систем образаца и средстава евиденције за целу земљу, отклонити могуће колизије с текућом евиденцијом, ускладити разлике и поопшрити казнене одредбе за недостављање података, проверити број постојећих евиденција у области здравства, њихову садржину и употребљивост за сагледавање и компарацију стања и развоја здравствене заштите у земљи, за поређење с резултатима које постижу друге земље, као и за научноистраживачку делатност у овој области.

Да ли Веће прихвата предложене закључке?
/Да/

Прелазимо на *петнаесту* тачку дневног реда:

Извештаји о Међународним посетама:

а/ Извештај о посети Делегације Националног конгреса Аргентине СФРЈ од 21. до 25. априла 1986. године;

б/ Извештај о разговору Делегације Скупштине СФРЈ с Парламентарном делегацијом Републике Индије која је посетила нашу земљу од 9. до 15. јуна 1986. године;

в/ Извештај о размени мишљења представника Скупштине СФРЈ и Комитета за политичке односе Парламентарне скупштине Европског савета, 9. јуна у Инсбруку, Аустрији;

г/ Извештај о радној посети Гинтере Топмана, председника Комисије за саобраћај Европског парламента СФРЈ од 20. до 24. априла 1986. године, и

д/ Извештај делегата у Савезном већу, Златка Грабара, о учешћу на семинару „Омладина балканских земаља — активан фактор у борби за економско-социјални развој, мир и сарадњу, преображај Балкана у зону мира, добросуседства и разумевања међу народима”.

Делегатима су достављени наведени извештаји као и извештај Одбора за спољну политику.

Известиоци Одбора за спољну политику су: за Извештај о посети Делегације националног конгреса Аргентине СФРЈ, Извештај о радној посети Гинтера Топмана и за Извештај делегата у Савезном већу, Златка Грабара, делегат Витомир Болковић. За Извештај о разговору Делегације Скупштине СФРЈ с Парламентарном делегацијом Републике Индије, делегат Драги Ракчевић, за Извештај о размени мишљења представника Скупштине СФРЈ у Комитету за политичке односе Парламентарне скупштине Европског савета, делегат Александар Симиовић.

Отварам јединствени претрес о извештајима.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Закључујем претрес.

Полазећи од става Одбора за спољну политику, предлажем да Веће донесе закључке.

Поводом Извештаја о посети Делегације Националног конгреса Аргентине СФРЈ, предлажем да Веће донесе следеће закључке:

1/ Савезно веће оцењује да је Делегација Скупштине СФРЈ, у разговорима с аргентинском парламентарном делегацијом деловала у складу са циљевима који су утврђени у полазним основама за разговоре и да ће извршена размена мишљења о међународним односима и међународним питањима бити подстицај за даље развијање сарадње између две земље на билатералном и мултилатералном плану.

2/ Прихвата се позив за узвратну посету делегације Скупштине СФРЈ Републици Аргентини. Време за остварење ове посете утврдиће Одбор за спољну политику Савезног већа и Одбор Већа република и покрајина за економске односе с иностранством и предложиће полазне основе за разговоре, циљеве и задатке као и састав делегације.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Поводом Извештаја о разговору делегације Скупштине СФРЈ с парламентарном делегацијом Републике Индије, која је посетила нашу земљу од 9. до 15. јуна Веће је закључило:

1/ Савезно веће прихвата Извештај о разговору делегације Скупштине СФРЈ с парламентарном делегацијом Републике Индије, која је посетила нашу земљу од 9. до 15. јуна 1986. године, и оцењује да су разговори две делегације

били успешни и корисни и да је делегација Скупштине СФРЈ деловала у складу с утврђеним циљевима и задацима.

2/ Веће обавезује Савезни секретаријат за спољну трговину и друге надлежне савезне органе и организације да, у оквиру свог делокрута, имајући у виду и садржај Извештаја, делују у циљу обезбеђивања и остваривања што пуније сарадње, нарочито на економском плану, између СФРЈ и Републике Индије.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Поводом Извештаја о размени мишљења представника Скупштине СФРЈ и Комитета за политичке односе Парламентарне скупштине Европског парламента, Веће је закључило:

1/ Савезно веће прихвата Извештај о размени мишљења представника Скупштине СФРЈ и Комитета за политичке односе Парламентарне скупштине Европског савета која је одржана 9. јуна 1986. године, у Инсбруку.

2/ Веће оцењује да је размена мишљења била корисна и успешна и да је делегација Скупштине СФРЈ деловала у складу с утврђеним полазним основама за размену мишљења.

Веће, такође, оцењује корисним настављање оваквих облика контаката и сарадње Скупштине СФРЈ с Парламентарном скупштином Европског савета.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Поводом Извештаја о радној посети Гинтера Топмана, председника Комисије за саобраћај Европског парламента СФРЈ од 20. до 24. априла 1986. године, Веће је закључило:

Савезно веће прихвата Извештај о радној посети Гинтера Топмана, председника Комисије Европског парламента за саобраћај, СФР Југославији од 20. до 24. априла 1986. године и констатије да је посета наставак плодне сарадње која се развија између СФРЈ и Европског парламента и наставак сарадње с овим радним телом Европског парламента.

Да ли Веће прихвата овај закључак? /Да/

Поводом извештаја делегата у Савезном већу Златка Грабара о учешћу на семинару омладине балканских земаља „Активан фактор у борби за економско-социјални развој, мир и сарадњу, преображај Балкана у зону мира, добросу-

седства и разумевања међу народима” Веће је закључило:

1/ Савезно веће прихвата извештај делегата у Савезном већу Златка Грабара о учешћу на семинару омладине балканских земаља „Активан фактор у борби за економско-социјални развој, мир и сарадњу, преображај Балкана у зону мира, добросуседства и разумевања међу народима”.

2/ Веће позитивно оцењује што је представник Скупштине СФРЈ учествовао на овом скупу и што је деловао у складу с утврђеним принципима спољне политике СФР Југославије.

Осим тога, Веће, такође, оцењује да је размена информација, искуства и мишљења на скуповима представника младих парламентарца балканских земаља о улози и правцима деловања парламентарних земаља овог региона за претварање Балкана у зону мира, добросуседства и свестране сарадње балканских земаља и народа Балкана била корисна.

Подржавајући овај вид сарадње балканских земаља и њихових парламената и одржавања скупова младих парламентарца балканских земаља, Веће истиче неопходност квалитетних припрема и организације таквих скупова, што подразумева да се у току припрема прецизирају теме које се разматрају на тим скуповима.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Друг Шуковић има предлог у вези с разматрањем извештаја.

ДР МИЈАТ ШУКОВИЋ /СР Црна Гора/:

Немам никаквих примједба на предложене закључке. Усвајам их. Али, ви сте у материјалима добили, поводом ових извјештаја, један предлог Одбора Савезног вијећа за спољну политику од 17. јула, који није обухваћен предлогом закључака, па молим да се и то усвоји.

Ријеч је о следећем: Догађа се да између скупштинских засједања нека парламентарна делегација тражи разговоре, па се не може чекати сједница вијећа да се њима одговори у вези с обављањем разговора. Тако се догодило и јуна ове године.

Даље, догађа се да Савезно вијеће утврди састав наше делегације према очекиваном саста-

ву делегације страног парламента. Касније се, када дође парламентарна делегација страног парламента, догоди да ниво делегације није одговарајући нивоу наше делегације и да су нужне промјене. Догодило се тако када је дошла парламентарна делегација Индије, да на челу Делегације није био предсједник парламента и било је зато нужно промјенити састав наше делегације.

Одбори, по Пословнику, немају овлашћења да то раде, али је ситуација диктирала да се то мора учинити. Зато су одбори преузели на себе одговорност и промјенили састав делегације те, као што знате, делегацију није водио предсједник Скупштине, него предсједник Вијећа република и покрајина.

Одбори су, подвлачим, преузели на себе одговорност, што је и написано у Извјештају.

Да не би изгледало касније да одбори раде самовољно, одбори предлажу да се донесе један закључак који би их овластио да то учине. Закључак би гласио:

Обавезује се Одбор са спољну политику да обезбјеђује да се полазне основе за разговоре делегација Скупштине СФРЈ делегацијама представничких тијела других држава и међународних облика организовања и предлози састава делегација припремају тако да их благовремено могу добити делегати и да би Вијеће прије разговора могло утврдити полазне основе и састав делегације.

Изузетно полазне основе и састав делегација Скупштине СФРЈ за разговоре с делегацијама страних представничких тијела, који нису обухваћени годишњим програмом рада, а ситуација опредељује да се разговори обаве пре непосредно предстојећег засједања Вијећа, Одбор за спољну политику заједно са Одбором за економске односе с иностранством Вијећа република и покрајина утврђује полазне основе, циљеве и задатке за разговоре и састав делегације Скупштине СФРЈ.

Одбор за спољну политику заједно са Одбором за економске односе с иностранством Вијећа република и покрајина може извршити измјене у саставу одређене делегације за разговоре, ако је измењен договорени или очекивани састав стране делегације или ако је неко од одређених чланова делегације Скупштине СФРЈ болешћу

или другим разлозима спријечен да судјелује у раду делегације.

Одбор је дужан на првој наредној сједници Вијећа поднети извјештај о учињеном, с изношењем чињеница о разлозима изузетног поступања. Извјештај разматра Вијеће и одлучује о одобравању рада Одбора.

Ситуација то тражи. Ми не тражимо никаква овлашћења, него једноставно тражимо да се може радити онако како ситуација диктира, а да се о томе коначан став заузима у Вијећу.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Делегати су добили мишљење Одбора за спољну политику и чули сте предлог који је дао друг Мијат Шуковић.

Практично, предлог је сведен само изузетно и о посетама које нису уграђене у програм за 1986. годину.

Да ли Веће прихвата тај закључак? */Да/*

Прелазимо на *шеснаесту* тачку дневног реда:

Предлог полазних основа циљева и задатака разговора делегације Скупштине СФРЈ с делегацијом Врховног Совјета СССР-а, која долази у посету Југославији од 20. до 24. октобра 1986. године

Делегатима је достављен Предлог полазних основа, циљева и задатака разговора делегације Скупштине СФРЈ с делегацијом Врховног Совјета СССР-а, која долази у посету Југославији од 20. до 24. октобра 1986. године.

Известилац Одбора за спољну политику је делегат Анте Будимир.

Отварам претрес Предлога.

Ко се јавља за реч? */Нико/*

Закључујем претрес и стављам на гласање Полазне основе.

Ко је *за*, молим да дигне руку. */Сбу/*

Има ли ко *против*? */Нико/*

Да ли се ко *уздржава* од гласања? */Нико/*

Констатујем да је Савезно веће усвојило Предлог полазних основа, циљева и задатака раз-

говора делегације Скупштине СФРЈ са делегацијом Врховног совјета СССР-а која долази у посету Југославији од 20. до 24. октобра 1986. године и утврдило делегацију Скупштине СФРЈ за ове разговоре у следећем саставу: Иво Врандечић, председник Скупштине СФРЈ, шеф делегације; др Мијат Шуковић, делегат у Савезном већу из СР Црне Горе, представник Одбора за спољну политику; Бранислава Тривић, делегат у Савезном већу из СР Босне и Херцеговине, председник Комисије Скупштине СФРЈ за пољопривреду; Бранислав Жиган, делегат у Већу република и покрајина из САП Косова, члан Одбора за економске односе с иностранством; Петар Бендевски, делегат у Савезном већу из СР Македоније, члан Одбора за друштвено-економске односе; Борисав Сребрић, делегат у Већу република и покрајина из СР Србије, председавајући Делегације и члан Одбора за друштвени план и развојну политику у Већу република и покрајина.

Прелазимо на *седамнаесту* тачку дневног реда:

Предлог за избор, односно именовање из реда делегата у Скупштини СФРЈ председника и чланова уређивачких одбора за издања која се припремају и уређују у Скупштини СФРЈ

Делегатима је достављен предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања. Дата вам је и исправка Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Известилац Комисије је делегат Александар Јовановић.

Отварам претрес Предлога.

Ко се јавља за реч? */Нико/*

Закључујем претрес и стављам на гласање Предлог.

Ко је *за*, молим да дигне руку. */Сбу/*

Ко је *против*? */Нико/*

Да ли се ко *уздржава* од гласања? */Нико/*

Констатујем да је Савезно веће усвојило Предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања за избор, односно именовање из реда делегата у Скупштини СФРЈ председника и чланова уређивачких одбора за издања која се

припремају и уређују у Скупштини СФРЈ, с исправком Комисије.*

Прелазимо на *осамнаесту* тачку дневног реда:

Предлог плана извршења програма рада Савезног већа Скупштине СФРЈ за IV тромесечје 1986. године

Делегатима је достављен Предлог плана извршења програма рада и предлог Савезног извршног већа.

Отварам претрес Предлога плана.

Савезно извршно веће предложило је да се из Плана рада Савезног већа за IV тромесечје 1986. године изостави разматрање материјала: „Односи Социјалистичке Федеративне Републике Југославије са суседним земљама” и Предлог за доношење закона о изменама и допунама Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Ко се јавља за реч?

Има реч делегаткиња Викторија Поточник.

VIKTORIJA POTOČNIK (SR Slovenija):

Ја би предложила некај предлог, озиroma побуд, да јих обрађујемо ше в тем лету.

Кот први: делегати смо же прејели порочио Завода за patente за лето 1985 in smatram, glede na problematiko, glede na aktualnost problema v zvezi s patenti v naši državi, da to točko obravnavamo ше в тем телу.

Други: предлагам, да би об обрабнави resolucije, ko dajemo stališča Zboru republik in pokrajin, se srečali s poročilom o učinkih sprejetih zakonov iz prvega in drugega paketa, ker mislim, da nam je lahko to vodilo za kvalitetnejšo razpravo o resoluciji.

Кот третје, предлагам, кер намреч в програму до конца лета ни некатори (в средствв јавнега обвешчанја па се наповедује) системских закон, ki naj bi izhajali iz tretjega paketa, nas danes predstavniki Zveznega izvršnega sveta le seznanijo,

kateri sistemski zakoni oziroma zakoni, ki se tičejo našega zbora, bodo na dnevnem redu.

Kod četvrto glede na pismeni odgovor Zveznega izvršnega sveta v zvezi z mojim delegatskim vprašanjem okrog nuklearne energije, kjer je rečeno, da se bo dolgoročni program razvoja energetike sprejel do konca tega leta, predlagam, da naš zbor uvrsti tudi to točko, v kolikor jo je pripravi Zvezni izvršni svet, v program dela za to, 1986. leto.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Ко даље тражи реч? /Нико/

Пошто ми предлагемо програм извршења, да кажем шта можемо од овог што је делегаткиња Викторија Поточник предложила.

Прво, ми правимо план извршења на основу оријентационог плана који је Савезно веће већ усвојило. Ми се морамо држати тог, оријентационог плана, односно програма рада који је Веће у прошлом сазиву усвојило и који сте ви добили кад смо дошли у Скупштину СФРЈ. Од овог програма, ми смо у План извршења за III тромесечје уврстили сва она питања која су стигла у Скупштину и која су била увршћена у план извршења.

Ово што другарица Викторија предлага под 2. тачком /ефекти донетих закона/, припремљене су Тезе за наредну годину о кретању развоја земље за наредну годину. Те Тезе су рађене на основу оцена и процена до којих смо дошли на основу спровођења закона које смо донели по хитном поступку, тако да ће то доћи на једну од наредних седница Већа заједно с Анализом о деветомесечном остваривању Резолуције за 1986. годину. То су Анализа и Тезе које су припремљене о системским изменама које би требало да следе у 1987. години, доношењем резолуције за 1987. годину.

Друго питање, које је она покренула, Извештај за patente, ми у Скупштини СФРЈ, то нисмо добили. Према нашем Пословнику, не бисмо га могли ни уврстити сада у дневни ред. То никако не значи да ова питања, које је Викто-

* Одлуке о именовању су објављене у „Службеном листу СФРЈ”, бр. 54 од 3. X 1986. године

рија Поточник покренула /прво и друго и треће питање/ не могу бити увршћена у програм рада Већа за следећу годину.

JANKO PUČNIK (SR Slovenija):

Tovarišica predsednik, tovarišice in tovariši.

Jaz bi samo kratak komentar okrog te predlagane dopolnitve glede poročila Zveznega zavoda o patentih za leto 1985. To poročilo so delegati Skupščine dobili 28. avgusta in obstaja, mislim da ste ga vsi praktično morali dobiti in jaz sem ga dobil. Posebej pa smo akcentirali da se to uvrsti v trimesečni program Skupščine, zato ker je bila usoda poročila iz leta 1984 taka da ga je obravnaval le odbor za družbenoekonomske odnose, ki je sicer sprejel določena stališča in mnenja, ni pa prišlo do obravnave na tem zboru, vsaj ne take obravnave, ki bi dejansko odprla problematiko na tem področju, ki je dosti široka in tudi vsebinsko zahtevna. Zato smo se nekako opredelili za to da bi sedaj predlagali vključitev te posebne teme v trimesečno izvršitev programa. Je pa smotno edino, da se to obravnava do konca leta, se pravi do konca letošnjega leta, ker gre za lanskoletno poročilo zaradi normalnega zamika upravnih organov.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА-ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Можемо да се договоримо да Одбор за друштвено-економске односе размотри Извештај и оцени да ли би тај Извештај требало да иде на седницу Већа. Ако Одбор предложи да тај Извештај иде на седницу Већа, предлагем да га уврстимо у дневни ред једне од седница Већа до краја године.

Да ли прихватате овакав закључак? /Да/

Да ли још ко жели реч у вези с програмом?

/Нико/

Закључујем претрес и стављам Предлог плана на гласање, с допунама.

Ко је за, молим да дигне руку. /Сви/

Да ли је ко против? /Нико/

Да ли се ко уздржава? /Нико/

Констатујем да је Савезно веће усвојило Предлог плана извршења програма рада Савезног већа Скупштине СФРЈ за IV тромесечје 1986. године, с предлогом Савезног извршног већа.

Осим ових питања, Веће ће у овом периоду размотрити и друге акте и материјале које у међувремену доставе одређени предлагачи. Веће ће, такође, у овом периоду, ради давања мишљења Већу република и покрајина, размотрити и акте из делокруга овог Већа, сагласно програму рада Већа за 1986. годину. Ова акта Веће ће размотрити у зависности од динамике рада Већа република и покрајина. У овај део спада и оно што је делегат Викторија Поточник предложила у вези с програмом за енергетику, пошто је надлежност тог програма везана за Веће република и покрајина.

Прелазимо на *деветнаесту* тачку дневног реда:

Предлог Заједнице културе Словеније за покретање поступка пред Уставним судом Југославије за оцену уставности Закона о привременој забрани располагања делом друштвених средстава друштвено-политичких заједница и самоуправних интересних заједница друштвених делатности за потрошњу у 1985. години

Делегатима су достављени Предлог Заједнице културе Словеније и извештаји Одбора за друштвено-економске односе и Законодавно-правне комисије Већа.

Известиоци радних тела су: Одбора за друштвено-економске односе делегат Љупчо Пивков, а Законодавно-правне комисије делегат Бранко Костић.

Отварам претрес.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Закључујем претрес и предлагем следеће:

Полазећи од става Одбора за друштвено-економске односе и Законодавно-правне комисије, предлагем следеће закључке:

1/ Савезно веће сматра да Закон о привременој забрани располагања делом друштвених средстава друштвено-политичких заједница и самоуправних интересних заједница друштвених делатности за потрошњу у 1986. години, није у несагласности с Уставом СФРЈ.

2/ У раду седнице Уставног суда Југославије, као представник Скупштине СФРЈ, учествоваће делегат Петар Старчевић, председник Законодавно-правне комисије Савезног већа.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Прелазимо на *gbagesetu* тачку дневног реда:

Предлог Уставног суда Југославије о покретању поступка за оцењивање уставности члана 20, члана 25. став 2. и члана 72. Закона о изменама и допунама Закона о кривичном поступку

Делегатима су достављени Предлог Уставног суда Југославије, мишљење Савезног извршног већа и извештаји Одбора за правосуђе и Законодавно-правне комисије.

Известиоци радних тела су: Одбора за правосуђе делегат Мојсе Костић, а Законодавно-правне комисије делегат Бранко Костић.

Отварам претрес предлога.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Закључујем претрес и предлажем: Полазећи од става Одбора за правосуђе и Законодавно-правне комисије, да Веће донесе следеће закључке:

1. Савезно веће сматра да одредбе члана 20, члана 25, став 2. и члана 72. Закона о изменама и допунама Закона о кривичном поступку, нису у несагласности с Уставом СФРЈ и да овим одредбама није повређено право окривљеног на одбрану у кривичном поступку.

Веће је мишљења да би, иако одредба члана 25. става 2. није неуставна, из практичних разлога требало у овом случају прописати да суд мора обавестити браниоца о истицању одлуке на огласној табли суда, због немогућности достављања оптуженом лично и прописати посебан начин рачунања рока у којем би бранилац могао изјавити жалбу. Из тих разлога, Веће задужује Савезно извршно веће да у наведеном правцу предложи одговарајуће допуне члана 25. ст. 2. Закона о изменама и допунама Закона о кривичном поступку.

2. У раду седнице Уставног суда Југославије, као представник Скупштине СФРЈ, учествоваће делегат Бранко Костић, члан Законодавно-правне комисије Савезног већа.

Да ли Веће прихвата ове закључке? /Да/

Прелазимо на *gbageset прву* тачку дневног реда:

Предлог за разрешење и именовање члана Савета друштвеног система информисања из реда научних, стручних и јавних радника

Делегатима је достављен предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Извештач Комисије је делегат Александар Јовановић.

Отварам претрес предлога.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Стављам на гласање предлог.

Ко је за, молим да дигне руку. /Сбу/

Има ли ко *против*? /Нико/

Да ли се ко *уздржао* од гласања? /Нико/

Констатујем да је Савезно веће усвојило предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања за разрешење и именовање члана Савета друштвеног система информисања из реда научних, стручних и јавних радника.*

Прелазимо на *gbageset другу* тачку дневног реда:

Предлог за избор представника Скупштине СФРЈ у Савет Новинске агенције Танјуг

Делегатима је достављен предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Извештач Комисије је делегат Александар Јовановић.

Отварам претрес предлога.

Ко се јавља за реч? /Нико/

Закључујем претрес.

Стављам на гласање предлог.

Ко је за, молим да дигне руку. /Сбу/

Има ли ко *против*? /Нико/

Да ли се ко *уздржао* од гласања? /Нико/

Констатујем да је Савезно веће усвојило предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања и за представника Скупштине СФРЈ у Савету Новинске агенције Танјуг изабрало Шандора Добоа, делегата у Савезном већу и председника Комисије Скупштине СФРЈ за информисање.

* Odluka je objavljena u „Službenom listu SFRJ”, br. 54 od 3. X 1986. godine.

Прелазимо на *gbageset treћу* тачку дневног реда:

Предлог за избор представника Скупштине СФРЈ у Савет „Филмских новости”

Делегатима је достављен предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Извештач Комисије је делегат Александар Јовановић.

Отварам претрес предлога.

Ко се јавља за реч? */Нико/*

Закључујем претрес и стављам на гласање овај предлог.

Ко је за, молим да дигне руку. */Сви/*

Има ли ко против? */Нико/*

Да ли се ко уздржава од гласања? */Нико/*

Констатујем да је Савезно веће усвојило предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања и за представника Скупштине СФРЈ у Савету „Филмских новости” изабрало Ибрахима Хацића, делегата у Савезном већу.*

Прелазимо на *gbageset четврту* тачку дневног реда:

Предлог за избор судије Савезног суда

Делегатима је достављен предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Извештач Комисије је делегат Александар Јовановић.

Отварам претрес у вези с предлогом.

Ко се јавља за реч? */Нико/*

Закључујем претрес.

Стављам на гласање предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Ко је за, молим да дигне руку. */Сви/*

Да ли је ко против? */Нико/*

Да ли се ко уздржао од гласања? */Нико/*

Констатујем да је Савезно веће усвојило предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања и за судију Савезног суда изабрало др Рафаела Цијана, досадашњег заменика генералног секретара Председништва СФРЈ.**

Чеситамо другу Рафаелу Цијану и желимо му успех у раду на новој дужности.

Прелазимо на *gbageset пету* тачку дневног реда:

Предлог за именовање заменика савезног јавног тужиоца

Делегатима је достављен предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Извештач Комисије је делегат Александар Јовановић.

Отварам претрес о предлогу.

Ко се јавља за реч? */Нико/*

Закључујем претрес.

Стављам на гласање предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Ко је за предлог Комисије, молим да дигне руку. */Сви/*

Да ли је ко против? */Нико/*

Да ли се ко уздржао од гласања? */Нико/*

Констатујем да је Савезно веће усвојило предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања и за заменика савезног јавног тужиоца именвала Василија Бернарда, досадашњег заменика Вишег јавног тужиоца у Љубљани.*

Чеситамо другу Бернаруду и желимо му успех у раду.

Прелазимо на *gbageset шесту* тачку дневног реда:

Предлог за измену Одлуке о именовању председника Одбора за Награду АВНОЈ-а

Делегатима је достављен предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања.

Извештач Комисије је делегат Александар Јовановић.

Отварам претрес о предлогу за измену Одлуке.

Ко се јавља за реч? */Нико/*

Закључујем претрес.

Стављам на гласање предлог за измену Одлуке о именовању председника Одбора за Награду АВНОЈ-а.

* Одлука је објављена у „Службеном листу СФРЈ”, бр. 54 од 3. X 1986. године.

** Исто.

* Одлука је објављена у „Службеном листу СФРЈ”, бр. 54 од 3. X 1986. године.

Ко је за предлог, молим да дигне руку. /Сви/
Да ли је ко против? /Нико/

Да ли се ко уздржао од гласања? /Нико/

Констатујем да је Савезно веће усвојило предлог Комисије Скупштине СФРЈ за избор и именовања о измени Одлуке о именовању председника Одбора за Награду АВНОЈ-а.*

Прелазимо на поступак давања одговора на постављена делегатска питања.

Савезно извршно веће је обавестило да ће одговоре на питања делегата Јоже Шушмеља, Владимира Саздова, Димета Поповског и Ивана Пездирца припремити и доставити на наредној седници Савезног већа у писаној форми, како су то и тражили ови делегати.

Осим тога, Савезно извршно веће је замолило да се ради квалитетније припреме и боље информисаности одговори на питања делегата Јанка Пучника, Здравка Марића и Радивоја Ђилекића дају на наредној седници Савезног већа.

Да ли Веће прихвата овај предлог? /Да/

Савезно јавно тужилаштво припремиће обавештење које је тражио делегат мр Зарија Мартиновић и доставити га у писаној форми како је то и сам делегат тражио.

Делегаткиња Викторија Поточник је на једној од наших прошлих седница, у вези катастрофе у Чернобилу дала више предлога.

Усмени одговор на допунско питање делегата Викторије Поточник, даће Стеван Гојшина, подсекретар у Савезном комитету за енергетику и индустрију.

Има реч друг Стеван Гојшина.

СТЕВАН ГОЈШИНА, подсекретар у Савезном комитету за енергетику и индустрију:

Другарице председнице, другарице и други ви делегати, делегаткиња у овом Већу, другарица Викторија Поточник, поставила је у Савезном већу допунско питање, које гласи:

Да ли Социјалистичка Федеративна Република Југославија има изграђену целокупну

стручну стратегију безбедности у случају употребе нуклеарне енергије?

Одговор на ово питање гласи:

Ради заштите живота и здравља људи и заштите човекове средине од штетног дејства јонизирајућих зрачења, која су од интереса за целу земљу и међународну заједницу, као и ради стварања услова за сигурност нуклеарних објеката, 1984. године је донет Закон о заштити од јонизирајућих зрачења и о посебним мерама сигурности при коришћењу нуклеарне енергије /„Службени лист СФРЈ” бр. 62/84/.

Овим Законом, у односу на Закон о заштити од јонизирајућих зрачења из 1976. године, потпуније је урађена заштита и мере сигурности при коришћењу нуклеарних објеката и нуклеарних материјала.

На основу овлашћења из овог закона донетог 1984. године, Савезни комитет за рад, здравство и социјалну заштиту донео је 10 правилника, који се односе на заштиту од јонизирајућих зрачења.

Савезни комитет за енергетику и индустрију /по члану 66. Закона/ припрема доношење 4 правилника, који се односе на сигурност при коришћењу нуклеарних објеката и нуклеарних материјала, и

Савезни комитет за пољопривреду /члан 67. тог Закона/ припрема један правилник о дозвољеним количинама радиоактивности сточне хране и сировина за изградњу крмних смеша.

Овим Законом и подзаконским прописима, детаљно је разрађено:

Прво, опште мере за заштиту од јонизирајућих зрачења и посебне мере сигурности нуклеарних објеката и нуклеарних материјала које се односе на локацију, изградњу и коришћење нуклеарних објеката, промет нуклеарних материјала, евиденцију и контролу нуклеарних материјала и физичку заштиту нуклеарних објеката, нуклеарних материјала и радиоактивних отпадних материјала.

Одредбама члана 37. овог Закона, предвиђено је да Савезно извршно веће може донети одлуку о примени међународних правила и страних техничких прописа и међународних страних стандарда при изградњи и коришћењу нуклеар-

* Одлука је објављена у „Службеном листу СФРЈ”, бр. 54 од 3. X 1986. године.

них објеката, под условима предвиђеним у овом члану. У складу с овим овлашћењима, Савезно извршно веће донело је Одлуку о примени страних стандарда, преиспитивању ефикасности задржавања молекуларног и органског јода на импрегнираном активном угљу за филтере специјалне намене. Наша земља ратификовала је и две међународне конвенције у овој области, и то: Бечку конвенцију о грађанској одговорности за нуклеарне штете /„Службени лист СФРЈ” — међународни уговори број 5/77 и Конвенцију о физичкој заштити нуклеарних материјала „Службени лист СФРЈ” — међународни уговори број 9/85/.

За спровођење Бечке конвенције донет је Закон о одговорности за нуклеарне штете /„Службени лист СФРЈ” — 22/78 и 34/79/. На основу Закона о основама система друштвеног планирања и о Друштвеном плану Југославије /„Службени лист СФРЈ” број 6/76 и 66/80/, Савезно извршно веће и извршна већа републике и аутономних покрајина, закључили су договор о основама Дугорочног плана Југославије за развој и примењивање нуклеарне енергије у енергетици до 2000. године /„Службени лист СФРЈ” број 18/82/. У складу с овим, закључен је Друштвени договор о условима и начину решавања питања складиштења озраченог нуклеарног горива и трајног одлагања радиоактивног отпатка „Службени лист СФРЈ” број 68/84/, чији су потписници, поред извршних већа, и одређене организације, институти и заједнице електропривреде из републике и аутономних покрајина.

С обзиром да, према Уставу СФРЈ, Федерација сама уређује ову материју а републике и аутономне покрајине обезбеђују извршавање савезних прописа, републике и аутономне покрајине одговорне су за њихово извршавање и, у вези с тим, доносе своје прописе за извршавање појединих одредаба закона.

Поред ових прописа, организације које користе нуклеарни објекат, према члану 43. Закона доносе и примењују упутства и друге акте који се односе на рад и сигурност нуклеарног објекта.

На основу напред изнетог, може се констатовати да је уређено питање заштите од јонизујућих зрачења при коришћењу нуклеарне енер-

гије, а још нису донети сви подзаконски прописи, а републике и аутономне покрајине још нису ускладили своје прописе са савезним законима.

У оквиру остваривања стручне стратегије безбедности у примени нуклеарне енергије, посебна пажња је посвећена школовању и оспособљавању стручних кадрова за ту сврху, који раде у нуклеарним електранама и истраживачким нуклеарним реакторима. Проверавање оспособљености и спремности врши се периодично и при извођењу вежби.

На крају, истичемо и то да је Савезно извршно веће на својој седници од 25.7.1986. године, под тачком 3. дневног реда, заузело став да се одлука о даљој изградњи нуклеарних електрана у Југославији не може донети док се претходно не донесу програм дугорочног развоја енергетике Југославије до 2000. године, друштвени договор о реализацији планских одређења, циљева и задатака утврђених у Дугорочном и Средњорочном друштвеном плану Југославије и Програму дугорочног развоја енергетике Југославије до 2000. године, као и док се не проуче, анализирају и научно и друштвено верификују сва питања стратегије и развоја укупне енергетске политике, а у том склопу и сва питања везана за заштиту и сигурност, када је реч о употреби нуклеарне енергије.

Могао бих изнети преглед прописа, на основу овлашћења из закона који су донети и обављени у „Службеном листу СФРЈ”. Као први, донет је Правилник о условима под којима се могу стављати у промет и употребљавати вода за пиће, животне намирнице и предмети опште употребе који садрже радиоактивне материје изнад одређене границе активности /„Службени лист СФРЈ” број 23/86/, друго, Правилник о стављању у промет и коришћењу радиоактивних материја изнад одређене границе активности, рентен-апарата и других апарата који производе јонизирајућа зрачења и о мерама заштите од зрачења тих извора /објављена у „Службеном листу СФРЈ”, број 40/86/.

Друго, Правилник о стручној спреми, здравственим условима и здравственим прегледима лица која могу радити с изворима јонизирајућих зрачења /„Службени лист СФРЈ” број 40/86/.

Треће, Правилник о начину вођења евиденције о изворима јонизирајућих зрачења и озрачења становништва и лица која су при раду изложена дејству јонизирајућих зрачења /„Службени лист СФРЈ, бр. 40/86/.

Четврто, Правилник о условима за примењивање извора јонизирајућих зрачења у медицини /„Службени лист СФРЈ” број 40/86/.

Пето, Правилник о границама изнад којих становништво и лица која раде с изворима јонизирајућих зрачења не смеју бити изложена озрачењу, о мерама степена изложености јонизирајућих зрачења лица која раде с изворима тих зрачења и о проверавању контаминације радне средине радника /„Службени лист СФРЈ”, број 40/86/.

Шесто, Правилник о местима, методама и роковима испитивања контаминације радиоактивним материјама /„Службени лист СФРЈ”, број 40/86/.

Седмо, Правилник о начину сакупљања, евидентирања, обрађивања, чувања, коначног смештаја и испуштања радиоактивних отпадних материја у човекову средину /„Службени лист СФРЈ”, број 40/86/.

Осмо, Правилник о начину, обиму и роковима систематског испитивања у околини нуклеарних објеката /„Службени лист”, број 51/86/.

На основу овлашћења из овог Закона, донете су и одлуке: Одлука о примени стручних стандарда, при испитивању ефикасности задржавања молекулског и органског јода на импрегирсаном активном угљу за филтере специјалне намене /„Службени лист СФРЈ”, број 9/86/ и Друштвени договор о условима и начину решавања питања складиштења озраченог нуклеарног горива и трајног одлагања радиоактивних отпадака /објављеног у „Службеном листу СФРЈ”, број 68/84/.

Такође имамо и 6 правилника чија је израда у току.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Делегаткиња Викторија Поточник је на једној од наших прошлих седница, у вези с катастрофом у Чернобилу, дала више предлога који се односе на нуклеарни програм у склопу стратегије енергетског и технолошког развоја Југославије.

Питам делегаткињу Викторију Поточник да ли и после овог одговора остаје при својим предлозима?

ВИКТОРИЈА ПОТОЧНИК (SR Slovenija):

Ostajam pri svojih predlogih, s tem, da glede odgovora predlagam, oziroma si zadržujem pravo da odgovarjam na naslednji seji. Prosila bi tudi da dobim pismeni odgovor, tako kot je bila tudi moja zahteva pri postavljanju teh vprašanj.

ПРЕДСЕДНИЦА МИЛКА ТАКЕВА—ГРИГОРИЈЕВИЋ:

Молим вас, односи се само на оно што је било предложено Већу, што се односило на Савезно веће. Морам да прочитам шта је био предлог.

Иницијативу за одговарајућа нормативна решења о мораторијуму за грађење нуклеарних електрана у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији.

С обзиром да се ради о питању уставно-правног карактера, које је у надлежности Федерације у сваком случају, предлажем да наша Законодавно-правна комисија размотри ове иницијативе и да о томе поднесе извештај Већу.

Да ли Веће прихвата овај предлог? /Да/

Дневни ред смо исцрпили. Закључујем седницу Већа.

(Sednica je zaključena u 14 sati i 57 minuta)

S A D R Ž A J

I Pre dnevnog reda:

1. Overavanje zapisnika 4. sednice Saveznog veća održane 23. i 24. jula 1986. godine

Govorio:

Dr Miodrag Trifunović (SR Srbija)

2. Utvrđivanje dnevnog reda

Govorili:

Dr Miodrag Trifunović, izvestilac Odbora za društveno-političke odnose

Dr Petar Vajović, član SIV-a

Hisen Ramadani (SR Makedonija)

3. Pitanja delegata i odgovori

Govorili:

Dr Miodrag Trifunović (SR Srbija)

Bogdan Šunderić (SR Srbija)

Jože Šušmelj (SR Slovenija)

Janko Pučnik (SR Slovenija)

Vladimir Sazdov (SR Makedonija)

Klime Popovski (SR Makedonija)

Zarija Martinović (SR Srbija)

Zdravko Marić (SR Bosna i Hercegovina)

Radivoje Ščekić (SR Crna Gora)

Ivan Pezdirc (SR Slovenija)

Stevan Gojšina, podsekretar u Saveznom komitetu za energetiku i industriju

Viktorija Potočnik (SR Slovenija)

II Dnevni red:

1. Predlog teza za izradu zakona o izmenama i dopunama Zakona o udruženom radu. . 16

Prilozi:

- Predlog teza za izradu Zakona o izmenama i dopunama ZUR-a
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za unutrašnju politiku o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za narodnu odbranu o razmatranju navedenog Predloga teza

- Izveštaj Odbora Saveznog veća za budžet Federacije o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pitanje boraca i vojnih invalida o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za zaštitu i unapređenje čovekove sredine o razmatranju navedenog Predloga teza
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za poljoprivredu o razmatranju navedenog Predloga teza
- Rezime rasprave u Saveznoj konferenciji SSRNJ o tezama za izmene i dopune ZUR-a

Govorili:

Djemšit Durići (SAP Kosovo)
 Dr Radivoj Tepšić (SR Hrvatska)
 Borislav Krajina (SR Bosna i Hercegovina)
 Bogdana Glumac—Levakov (SAP Vojvodina)
 Žarko Kolenda (SR Bosna i Hercegovina)
 Dr Mijat Šuković (SR Crna Gora)
 Dr Radoljub Micić (SR Srbija)
 Hisen Ramadani (SR Makedonija)
 Dr Marjan Rožič (SR Slovenija)
 Desimir Jovanović (SAP Kosovo)
 Ljupčo Pivkov (SR Makedonija)
 Radisav Jovanović, član Veća Saveza sindikata Jugoslavije
 Klime Čorbe, delegat u Saveznoj konferenciji SSRNJ
 Viktorija Potočnik (SR Slovenija)
 Dragan Malović (SAP Kosovo)
 Dragi Rakčević (SR Crna Gora)
 Dr Miodrag Trifunović (SR Srbija)
 Ratko Vukčević (SR Crna Gora)
 Marko Martinović (SR Crna Gora)
 Natan Bernot (SR Slovenija)
 Selimir Manojlović (SR Srbija)
 Zdravko Zabukovec (SR Slovenija)
 Branko Kostić (SR Srbija)
 Momčilo Pašajlić (SR Bosna i Hercegovina)
 Zarija Martinović (SR Srbija)
 Husein Hodžić (SR Srbija)

2. Izveštaj o sprovođenju Zakona o utvrđivanju i raspoređivanju ukupnog prihoda i dohotka i utvrđivanju i raspoređivanju prihoda. 77

Prilozi:

- Izveštaj o sprovođenju navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o razmatranju navedene problematike
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o razmatranju navedene problematike

Govorio:...

Dr Danijel Pučko (SR Slovenija)

3. Izveštaj o sprovođenju Zakona o amortizaciji društvenih sredstava i Zakona o revalorizaciji društvenih sredstava 80

Prilozi:

- Izveštaj o sprovođenju Zakona o amortizaciji društvenih sredstava i Zakona o revalorizaciji društvenih sredstava
- Izveštaj Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o razmatranju navedene problematike

4. Izveštaj o sprovođenju Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada . . 81

Prilozi:

- Izveštaj o sprovođenju Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o razmatranju navedene problematike
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o razmatranju navedene problematike

Govorili:

Slavica Marković—Trajković (SAP Vojvodina)

Ivan Ivanov (SR Makedonija)

5. Predlog za donošenje zakona o osnovama bezbednosti u železničkom saobraćaju . . . 85

Prilozi:

- Predlog za donošenja zakona o osnovama bezbednosti u železničkom saobraćaju, s inicijativom Izvršnog veća Skupštine SAP Vojvodine za osnivanje savezne inspekcije za železnički saobraćaj
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za unutrašnju politiku o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o Predlogu navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu za donošenje navedenog zakona

Govorili:

Ivo Divić (SR Hrvatska)

Gojmir Komar (SR Slovenija)

Dr Mijat Šuković (SR Crna Gora)

6. Predlog za donošenja zakona o izmenama i dopunama Zakona o prevozu u međunarodnom drumskom saobraćaju 89

Prilozi:

- Predlog za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu za donošenje navedenog zakona

Govorio:

Silvano Sau (SR Slovenija)

7. Predlog za donošenje zakona o izmenama i dopunama Zakona o carinskoj službi . . . 90

Prilozi:

- Predlog za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o Predlogu navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu navedenog zakona

Govorio:

Silvano Sau (SR Slovenija)

8. Predlog za donošenje zakona o osnovama režima voda 92

Prilozi:

- Predlog za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za poljoprivredu o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za zaštitu i unapređenje čovekove sredine o Predlogu za donošenje zakona

Govorili:

Dr Miodrag Zečević, savezni savetnik

Martin Molan (SR Slovenija)

Zarija Martinović (SR Srbija)

Peter Hedžet (SR Slovenija)

Dr Mijat Šuković (SR Crna Gora)

Radivoje Ščekić (SR Crna Gora)

Bogdan Šunderić (SR Srbija)

Janez Lukač (SR Slovenija)

Dr Jovica Jovanovski (SR Makedonija)

Dr Mirjana Kuljić—Šaranović (SR Srbija)

9. Predlog za donošenje zakona o izmeni Zakona o Nagradi „Edvard Kardelj” 107

Prilozi:

- Predlog za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu za donošenje zakona

Govorili:

Petar Vajović, član SIV-a i savezni sekretar za pravosuđe i organizaciju savezne uprave

Dr Miodrag Trifunović, izvestilac Odbora za društveno-političke odnose

Ilijaz Kurteši (SAP Kosovo)

10. Predlog za donošenje zakona o izmeni Zakona o Nagradi AVNOJ-a. 110

Prilozi:

- Predlog za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu za donošenje navedenog zakona

11. Predlog za donošenje zakona o izmeni Zakona o Fondu za unapređivanje likovne umetnosti „Moša Pijade” 111

Prilozi:

- Predlog za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu za donošenje navedenog zakona

12. Predlog za donošenje zakona o izmenama i dopunama zakona o Novinskoj agenciji „Tanjug”, s materijalima: 111

- a) „Materijalni položaj Novinske agencije „Tanjug” i mesto u sistemu javnog informisanja”, i
- b) „Program novinsko-agencijskih poslova Tanjuga od interesa za ostvarivanje funkcije Federacije u 1987. godini”.

Prilozi:

- Predlog za donošenje navedenog zakona
- Materijal „Materijalni položaj Novinske agencije „Tanjug” i mesto u sistemu javnog informisanja”
- Materijal „Program novinsko-agencijskih poslova „Tanjuga” od interesa za ostvarivanje funkcija Federacije u 1987. godini”
- Rezime stavova i zaključaka sa sednice Predsedništva Savezne konferencije SSRNJ povodom razmatranja informacije o materijalnom položaju Novinske agencije „Tanjug” i njenog mesta u sistemu javnog informisanja
- Zaključci Komisije Skupštine SFRJ za informisanje o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu za donošenje navedenog zakona
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za informisanje o Predlogu za donošenje navedenog zakona

Govorio:

Peter Hedžet (SR Slovenija)

13. Izveštaj o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1985. godini . . . 113

Prilozi:

- Izveštaj o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju, vaspitanju i obrazovanju građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1985. godini
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o razmatranju navedene problematike

14. Izveštaj o primeni saveznih propisa o evidencijama u oblasti zdravstva 113

Prilozi:

- Izveštaj o primeni saveznih propisa o evidencijama u oblasti zdravstva
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o razmatranju navedene problematike

15. Izveštaj o međunarodnim posetama. 113

- a) Izveštaj o poseti Delegacije Nacionalnog kongresa Argentine SFRJ (od 21. do 25. aprila 1986. godine);
- b) Izveštaj o razgovoru Delegacije Skupštine SFRJ s Parlamentarnom Delegacijom Republike Indije koja je posetila Jugoslaviju (od 9. do 15. juna 1986. godine);
- v) Izveštaj o razmeni mišljenja predstavnika Skupštine SFRJ i Komiteta za političke odnose Parlamentarne skupštine Evropskog saveta (9. juna u Innsbuku, Austrija);
- g) Izveštaj o radnoj poseti Gintera Topmana, predsednika Komisije za saobraćaj Evropskog parlamenta SFRJ (od 20. do 24. aprila 1986. godine), i
- d) Izveštaj delegata u Saveznom veću Zlatka Grabara, o učešću na seminaru „Omladina balkanskih zemalja – aktivan faktor u borbi za ekonomsko-socijalni razvoj, mir i saradnju, preobražaj Balkana u zonu mira, dobrosusedstva i razumevanja među narodima”.

Prilozi:

- Navedeni izveštaji podtačaka a), b), v), g) i d)
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku o razmatranju navedenih materijala

Govorio:

Dr Mijat Šuković (SR Crna Gora)

16. Predlog polaznih osnova ciljeva i zadataka razgovora Delegacije Skupštine SFRJ sa Delegacijom Vrhovnog Sovjeta SSSR-a, koja dolazi u posetu Jugoslaviji (od 20. do 24. oktobra 1986. godine). 116

Prilog:

- Predlog navedenih polaznih osnova, ciljeva i zadataka razgovora Delegacije Skupštine SFRJ s Delegacijom Vrhovnog Sovjeta SSSR-a

17. Predlog za izbor, odnosno imenovanje iz reda delegata u Skupštini SFRJ predsjednika i članova Uređivačkog odbora za izdanja koja se pripremaju i uređuju u Skupštini SFRJ 116

Prilog:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor, odnosno imenovanje iz reda delegata u Skupštini SFRJ predsjednika i članova Uređivačkog odbora za izdavanja koja se pripremaju i uređuju u Skupštini SFRJ

18. Predlog plana izvršenja Programa rada Saveznog veća Skupštine SFRJ za IV tromesečje 1986. godine 117

Prilog:

- Predlog plana izvršenja Programa rada Saveznog veća Skupštine SFRJ i Predlog SIV-a

Govorili:

Viktorija Potočnik (SR Slovenija)

Janko Pučnik (SR Slovenija)

19. Predlog Zajednice kulture Slovenije za pokretanje postupka pred Ustavnim sudom Jugoslavije za ocenu ustavnosti Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja delom društvenih sredstava društveno-političkih zajednica i samoupravnih interesnih zajednica društvenih delatnosti za potrošnju u 1985. godini 118

Prilozi:

- Predlog Zajednice kulture Slovenije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o razmatranju navedenog Predloga Zajednice kulture Slovenije
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o razmatranju navedenog Predloga Zajednice kulture Slovenije

20. Predlog Ustavnog suda Jugoslavije o pokretanju postupka za ocenjivanje ustavnosti člana 20, člana 25. stav 2. i člana 72. Zakona o izmenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku. 119

Prilozi:

- Predlog Ustavnog suda Jugoslavije
- Mišljenje SIV-a povodom Predloga Ustavnog suda Jugoslavije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o Predlogu Ustavnog suda Jugoslavije
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu Ustavnog suda Jugoslavije

21. Predlog za razrešenje i imenovanje člana Saveta društvenog sistema informisanja iz reda naučnih, stručnih i javnih radnika 119

Prilog:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za razrešenje i imenovanje člana Saveta društvenog sistema informisanja iz reda naučnih, stručnih i javnih radnika

22. Predlog za izbor predstavnika Skupštine SFRJ u Savet Novinske agencije „Tanjug”. 119

Prilog:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor predstavnika Skupštine SFRJ u Savet Novinske agencije „Tanjug”

23. Predlog za izbor predstavnika Skupštine SFRJ u Savet „Filmskih novosti”	120
---	-----

Prilog:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor predstavnika Skupštine SFRJ u Savet „Filmskih novosti”

24. Predlog za izbor sudije Saveznog suda	120
---	-----

Prilog:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor sudije Saveznog suda

25. Predlog za imenovanje zamenika saveznog javnog tužioca	120
--	-----

Prilog:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za imenovanje zamenika saveznog javnog tužioca

26. Predlog za izmenu Odluke o imenovanju predsednika Odbora za Nagradu AVNOJ-a	120
---	-----

Prilog:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izmenu Odluke o imenovanju predsednika Odbora za Nagradu AVNOJ-a

